KURDISTAN

یەکەم کۆمار، وشەی پێشمەرگە و ئاڵای کوردستان

دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

کۆمەڵێک وتار، وتووێژ، لێدوان و هەڵسەنگاندن

بەشی پێنجەم

کۆکردنەوەو ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

سەرچاوە
Serchawe

پێڕست:

١- پانۆرامای ٨٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێران............. ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی ٤
٢- ٨٠ ساڵ خەبات لە پێناو مافەی سیاسی و نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان.................... ناسر ساڵحی ئەسڵ ١٨
٣- وتووێژی"کوردکاناڵ" لەگەڵ کاک مستەفا هیجری، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێران................ دیمانە: عەلی بداغی ٢٤
٤- حیزبی دێموکرات و گرینگیدانی بە پرسی کۆمەڵایەتی.. جەلیل گادانی ٣٢
٥- حیزبی دێموکراتی کوردستان، دامەزرێنەری یەکەم کۆماری کوردستان.................. د. کامران ئەمین‌ئاوە ٤٧
٦- حیزبی دێموکرات لە نێوان ئیسلامی نەریتخواز و فێندەمنتالیزمی ئیسلامیدا... شەفیع ئاراستە (شاهۆ مەتین) ٦٠
٧- بەرەو خەباتێکی نوێ: گۆڕینی شێواز، گۆڕینی گۆڕەپان و گۆڕینی بەردەنگ.................... ناسر باباخانی ٦٧
٨- حیزبی دیموکرات هەر حیزبی ڕابردوو نیە، حیزبی داهاتووشە................................. د. قادر وریا ٧٢
٩- حیزبی دێموکرات، کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان و خەباتی جەماوەری.............................. سمایل شەرەفی ٧٩
١٠- مێژووی زێڕین.. ئاسۆ مینبەری ٨٣
١١- ٨٠ ڕووداوی گرینگی مێژووی ٨٠ ساڵەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران.. ٨٦
١٢- ٩٠٠ مۆمی داگیرساوی "کوردستان"!.. عەلی بداغی ٩٥
١٣- ئاوڕێک لە بەیاننامەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان................................ سۆران عەلی‌پوور ٩٩
١٤- گواستنەوەی هزری نەتەوەیی بۆ نێو زەینی کۆمەڵگە.. عەلی فەتحی ١٠٤
١٥- حیزبی دێموکراتی کوردستان ئێران و پرسی ژینگە.. بێهزاد قادری ١١٠
١٦- ئایدۆلۆژییەکان و حیزبی دێموکرات.. ئەلبورز ڕوئین‌تەن ١١٦
١٧- حیزبی دێموکرات، مێژوویەکی زێڕین بۆ پرسی ژنی کورد.. ئاسۆ مینبەری ١٢٢
١٨- هەشتا ساڵ خەبات بۆ ئازادی.. ڕەزا دانشجوو ١٢٩
١٩- خاڵە بەهێز و لاوازەکانی خەبات و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات............................... جەماڵ فەتحی ١٣٣
٢٠- چوار گەوهەری پێویست بۆ گەیشتن بە ئامانج.. ڕەحیم نزهت‌زادە ١٣٩
٢١- گەلاوێژی ئەو ساڵە!.. ڕەسووڵ سوڵتانی ١٤٢

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

٢٢- کاوە ئاهەنگەری: ناکرێ بە حیزبێک کە بەرنامە و مەرامی سیاسیی دژ بە حکوومەتی زاڵە، نەڵێین شۆڕشگێڕ!..........
.... وتووێژ: شەهرام سوبحانی ١٤٧
٢٣- زەروورەتی خۆڕێکخستنەوەی حیزبی دێموکرات.................................... محەممەدساڵح قادری ١٥١
٢٤- یوبیلیی ٨٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران............................ مستەفا شڵماشی ١٥٥
٢٥- بەرەو ٨٠ ساڵەی یادی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان................................ کوردستان میدیا ١٥٨
٢٦- بەیاننامە بە بۆنەی هەشتا ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە............................ ١٦١
٢٧- پەیامی یەکیەتییەکانی ژنان، لاوان و خوێندکارانی دێموکرات، بە بۆنەی هەشتا ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران.. ١٦٨
٢٨- نەتەوەی بێ دەوڵەت، ڕۆڵی مێژوویی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و دەرفەتەکانی داهاتوو"..................
.... حەسەن قارەمانی ١٧١
٢٩- لە یادی ٨٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا............................ خالید حەسەن پوور ١٧٥

پانۆرامای ٨٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێران

ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

١- ١٦ی ئاگۆستی ١٩٤٥ی زایینی = ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٢٤ی هەتاوی؛ ڕۆژی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە شاری مەهاباد. لەسەر بناخەی کۆمەڵەی ژیانەوەی کورد (ژ - ک). دامەزرانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان نوختە گۆرانێک بوو لە مێژووی خەباتی لەمێژینەی گەلی کوردو سەرەتایەک بوو لە پێک هاتنی ڕێکخراو و حیزبی سیاسیی پێشکەوتوو و مۆدێرن دا. چونکە پێش حیزبی دێموکڕات لە هەموو مێژووی نەتەوەی کورد دا حیزبێکی ئەوتۆ پێشکەوتوو بە بەرنامەیەکی ڕوونەوە پێک نەهاتبوو. بۆیەش هەر لە سەرەتاوە حیزبی دێموکڕات، پشتیوانیی هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵی کوردەواریی بۆ لای خۆی ڕاکێشا.

٢- ٢٣ی ئوکتۆبری ١٩٤٥ی زایینی = ٢ی خەزڵوەری ١٣٢٤ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرەی یەکەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە بەشداری نوێنەرانی زۆربەی ناوچەکانی کوردستان لە شاری مەهاباد. (قازی محەممەد پێشەوای حیزب)

بەشی پێنجەم

٣- ٦ی دێسەمبەری ١٩٤٥ی زایینی = ١٥ی سەرماوەزی ١٣٢٤ی هەتاوی؛ دەرچوونی یەکەم گوڤاری ئەدەبی، سیاسی و کۆمەڵایەتی کوردستان کە بیرو بووچوونی حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو لە لایەن چاپخانەی کوردستان لە شاری مەهاباد.

٤- ١٧ی دێسەمبەری ١٩٤٥ی زایینی = ٢٦ی سەرماوەزی ١٣٢٤ی هەتاوی؛ رۆژی چەک کردنی شارەوانی مەهاباد ئاخرین بنکەی حکومەتی ناوەندی و هەڵکردنی ئالای کوردستان و دامەزرانی هیزی سپای میللی کوردستان.

٥- ١٠ی جانێویری ١٩٤٦ی زایینی = ٢٠ی بەفرانباری ١٣٢٤ی هەتاوی؛ چاپ و بلاو کردنەوەی یەکەم ژمارەی کوردستان کە هەتا ئێستا ٨٤٢ ژمارەی لێ بلاو کراوەتەوە.

٦- ٢٢ی جانێویری ١٩٤٦ی زایینی = ٢ی ڕێبەندانی ١٣٢٤ی هەتاوی؛ لە گۆرەپانی چوارچرای شاری مەهاباد لە کۆبوونەوەیەکی پان و بەرین د کە نوێنەرانی زۆر لە ناوچەکانی کوردستان تێدا بەشدار بوون، پێک هاتنی کۆماری کووردستان راگەیەندراو قازی محەممەد کە ڕێبەری حیزبی دێموکڕاتی کوردستان بوو؛ بوو بە سەرۆک کۆماری کوردستان. لەو کۆبوونەوە دا پێشەوا قازی قسەی کردو بەرنامەی دوارۆژی کارو تێکۆشانی کۆماری کوردستانی راگەیاند.

٧- ٢٣ی ئەپریلی ١٩٤٦ی زایینی = ٣ی بانەمەڕی ١٣٢٥ی هەتاوی؛ پەیمانی دۆستایەتی و هاوکاری لە نێوان دوو حکومەتی کوردستان و ئازەربایجان لە لایە دوو هەئیەتی رەسمی بە سەرۆکایەتی پێشەوا قازی و جەعفەری پیشەوەری لە شاری تەورێز ئیمزا کرا.

٨- ١١ی فێبریوێری ١٩٤٦ی زایینی = ٢٢ی ڕێبەندانی ١٣٢٤ی هەتاوی؛ پێک هێنانی کابینەی وزیران بە سەرۆکایەتیی حاجی بابە شێخ لەگەڵ سێزدە وەزیری دیکە کە زۆربەیان نوێنەری چین و توێژەکانی نێونجیی شاری مەهاباد یان ئاغاو خاوەن ملکە گەورەکان بوون.

٩- ١٥ی مارچی ١٩٤٦ی زایینی = ٢٤ی ڕەشەمەیّ ١٣٢٤ی هەتاوی؛ دامەزرانی یەکەم ڕێکخراوی ژنانی دێموکراتی کوردستان لە شاری مەهاباد - رۆژهەلاتی کوردستان.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

١٠- ٣٠ی ئەپریلی ١٩٤٦ی زایینی = ١٠ی بانەمەڕی ١٣٢٥ی هەتاوی؛ بۆ یەکەم جار دەزگای رادیۆ کە پێیان دەگوت ستاسیۆنی رادیۆ لە رێ و رەسمی تایبەت دا بە وتاری پێشەوا قازی لە شاری مەهاباد کرایەوە.

١١- ١٧ی دێسەمبەری ١٩٤٦ی زایینی = ٢٦ی سەرماوەزی ١٣٢٥ی هەتاوی؛ راست ساڵێک پاش ئەوەی پاش چەک کردنی شارەبانیی مەهاباد خەڵک خۆی دەسەڵاتی سیاسیی بەدەستەوە گرتبوو، لەشکری دەوڵەتی ناوەندی هات بۆ مەهاباد شاری داگیرکرد بەهاتنی لەشکری شا کۆماری کوردستان تێک شکاو و کۆتایی بەتەمەنی یازدە مانگەی یەکەم کۆماری کوردستان هات.

١٢- ٢١ی فێبویۆێری ١٩٤٧ی زایینی = ٢ی ڕەشەمەی ١٣٢٥ی هەتاوی؛ ئێعدامی ١١ کەس لە تێکۆشەرانی دێموکرات لە سەرۆک عەشیرەتەکانی فەیزوڵلابەگی و گەورەک لە شاری سەقز و ئێعدامی عەلی بەگی شێرزاد، فەرماندەی هێزی پێشمەرگەی بۆکان لە شاری بۆکان.

١٣- ٢٣ی جانێوێری ١٩٤٧ی زایینی = ٣ی رێبەندانی ١٣٢٥ی هەتاوی؛ واتە ساڵێک و رۆژێک پاش ئەوەی بە سەرکۆماری کوردستان هەڵبژێرا، پێشەوا قازی و هاورێکانی مەحکووم بە ئێعدام کران بەڵام بەجێ هێنانی حوکمی ئێعدام وەدواخرا، ٦٦ رۆژی تەواوی پێ چوو تا لە رۆژی ١٠ی خاکەلێوەی ١٣٢٦ = ٣٠ی مارچی ١٩٤٧ دا حوکمی ئیعدام لە مەهاباد بەرێوە چوو.

١٤- نۆڤەمبەری ١٩٥٩ی زایینی = خەزڵوەری ١٣٣٨ی هەتاوی؛ هێرشی بەربڵاوی ساواک بۆ سەر رێکخراوەکانی حیزب کە نزیکەی ٢٥٠ کەس لە سەرانسەری کوردستان گیران و زۆریشیان پەرەوازەی باشووری کوردستان بوون.

١٥- ساڵەکانی ٦٧ - ١٩٦٨ ی زایینی = ١٣٤٦ - ١٣٤٧ی هەتاوی؛ خەبات و تێکۆشانی سیاسی - چەکداری لە لایەن کۆمیتەی شۆڕشگێری حیزب، بزوتنەوەی چەکداری ٤٦ و ٤٧ سەرباقی هەموو کەموکووڕیەکان یەکێک لە لاپەڕە زێڕینەکانی مێژووی فیداکاری و بەرخۆدانی رۆڵەکانی دێمۆکڕاتە. ئەگەرچی تەنیا ١٨ مانگی کێشاو بەهۆی هەلومەرجی سەختی خەباتی چەکداری لەو کاتداو ناهاوسەنگیی هێز تێکشکا، بەڵام کاریگەرییەکانی ئەو جووڵانەوەیە تا ئێستاش لەسەر بیرو ئەندێشەی خەباتکارانی سیاسیی کورد درێژەی هەیە.

بەشی پێنجەم

١٦- زستانی ساڵی ١٩٥٢ی زایینی = ساڵی ١٣٣١ی هەتاوی؛ سەرکەوتنی بەرچاوی کاندیدای حیزبی دێموکرات لە شاری مەهاباد، لە هەڵبژاردنی دەورەی ١٧ی مەجلیسی شورادا. ئەم هەڵبژاردنە لە لایەن دەوڵەتەوە هەڵوەشایەوە و ئیمام جومعەی تاران وەک نوێنەری مەهاباد لە مەجلیس دیاری کرا، بێئەوەی کەس لە مەهاباد بیناسێ.

١٧- زستانی ساڵی ١٩٥٢ی زایینی = ساڵی ١٣٣١ی هەتاوی؛ ڕاپەڕینی جووتیارانی ناوچەی موکریان بەدژی زوڵم و زۆریی ئاغا و دەرەبەگەکان لە پێوەندی لەگەڵ تێکۆشەرانی حیزبی دێموکراتدا. ئەو ڕاپەڕینە لە لایەن دەرەبەگەکانەوە بە هاوکاریی لەشکری شا سەرکوت کرا.

١٨- جوونی ساڵی ١٩٥٥ هەتاوی = جۆزەردانی ساڵی ١٣٣٤ی هەتاوی؛ پێکهاتنی یەکەم کۆنفرانسی حیزب و هەڵبژاردنی ئەندامانی ڕێبەری حیزب لە کێوی قەلاتەرەش پشتی گوندی سەیدئاوای بابەگەورە لەناوچەی پیرانشار. بەبەشداریی پازدە - بیست کەس ١٥ تا ٢٠. لەم کۆنفرانسەدا بڕیار درا حیزبی دێموکرات پێوەندیی تەشکیلاتیی خۆی لەگەڵ حیزبی توودە بپسێنێ.

١٩- ١٩ی نۆڤەمبەری ١٩٦٤زایینی = ٢٨ی خەزڵوەری ١٣٤٣ی هەتاوی؛ دوای تێپەڕبوونی نۆزدە ساڵ بەسەر کۆنگرەی یەکەم دا پێکهاتنی کۆنگرەی دووهەمی حیزب لە نێوان گوندی شێنێ و گوندی سونێدا لە نێوان سەردەشت و قەلادزێ. نوێنەری بەشدار لەم کونگرەیەدا سێ سەد و چەند کەس بوون. ئەم کۆنگرەیە جۆرێک لادان لە ڕێبازی دروستی سەربەخۆیی حیزب بوو. - ئەم کۆنگرەیە یەکەمین کۆنگرەی دوای تێک چوونی کۆمار.

هەڵبژاردنی ڕێبەرایەتی نوێ ئەحمەد توفیق وەک کەسایەتی یەکەمی حیزب.

٢٠- سێپتەمبەری ساڵی ١٩٦٨ی زایینی = خەرمانانی ١٣٤٧ی هەتاوی؛ گیرانی سەدان کەس لە ئەندام و لایەنگرانی حیزب لە هەموو شوێنەکانی کوردستان، کە بەدوای ئەشکەنجەی زۆر لە پادگانی جەلدیان چەندین کەسیان لێ ئیعدام کران.

٢١- ١٦ی ئاگۆستی ١٩٦٩ی زایینی = ٢٦ی گەلاوێژی ١٣٤٨ی هەتاوی؛ کۆنفڕانسی دووهەمی حیزب. لە یەکێک لە گوندەکانی بناری قەندیل(سەر بە ناوچەی سەنگەسەر لە باشووری کوردستان. گرینگترین کاری کۆنفرانسی دووهەم، ساخکردنەوەی کۆمیتەی ناوەندی و دووبارە زیندوو و چالاک کردنەوەی تێکۆشان و خەباتی حیزب بووە.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

٢٢- جانێوێری ١٩٧١زایینی = ڕێبەندانی ساڵی ١٣٤٩ی هەتاوی؛ دەرچوونی یەکەم ژمارەی دەورەی ئێستای "کوردستان"، ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندیی حیزب. لەو کاتەوە تا ئێستا "کوردستان" ٩٠٠ ژمارەی بە دوو زمانی کوردی و فارسی بڵاو بۆتەوە.

٢٣- ١٣ی مای ١٩٧١ی زایینی = ٢٣ی بانەمەڕی ١٣٥٠ی هەتاوی؛ کۆبونەوەی کۆمیتەی ڕێبەرایەتی حیزب بۆ چارە سەری ئەو ناکۆکی و ئالۆزییە فکرییەی کە بۆ ئەندامانی حیزب هاتبوو پێش، لە کۆبوونەویەک دا دوای راوێژو لێکدانەویەکی زۆر چەند بریاری گرینگ دران.

٢٤- ٢١ی جوونی ١٩٧١زایینی = ٣١ی جۆزەردانی ١٣٥٠ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنفرانسی سێهەمی حیزب، بەبەشداری ٣٢ کەس لە شاری کۆیی لە باشووری کوردستان ئەو کۆنفرانسە کۆنفرانسێکی بەکەلک بوو و حیزبی هێناوەتەوە سەرڕەوتی ئاسایی خۆی. - کۆنفرانسی سێهەم حیزب کاری زۆر بوون، ئوسولی حیزبی پەسند کرد، ڕێبازی سیاسی دارِشت، بەرنامە و پێرەوی نوێ بۆ حیزب پەسند و کۆمیتەی ناوەندیی نوێ هەڵبژارد کە لە ١١ کەس پێک هاتبوو. - ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستان گۆردرا و بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستانی(ئێران) - هەڵبژاردنی دوکتۆر قاسملوو بە سیفەتی سکرتێری گشتیی حیزب.

٢٥- ٢٢ی سێپتەمبەری ١٩٧٣ی زایینی = ١ی رەزبەری ١٣٥٢ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرەی سێهەمی حیزب بە بەشداری ٤٩ کەس نوێنەرانی ڕێکخراوەکانی حیزبی نێوخۆ و دەرەوەی وڵات لەشاری بەغدا.. پەسند کردنی بەرنامەو پیرەوی نیوخۆی تازە و هەڵبژاردنی کۆمیتەی ناوەندی - ئاڵ و گۆڕ لە ناوی حیزب دا پێکهات، حیزبی دێموکڕاتی کوردستان بو بە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران.

بۆ جاری دووهەم دوکتۆر قاسملوو بو بە سکرتێری گشتیی حیزب.

٢٦- ٢٧ی جووڵای ١٩٧٧ی زایینی = ٥ی گەلاوێژی ١٣٥٦ی هەتاوی؛ زەختی حکوومەتی عێراق، هەڵ و مەرجی دژوار و هەستیار کۆمیتەی ناوەندی ناچار دەکا کۆمیتەی ناوەندی بچێتە فەرانسە و کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندی حیزب لە شاری شانیومون لیڤون لە ماڵی کریس کوچرا بگری.

سەرچاوە Serchawe

بەشی پێنجەم

٢٧- ٧ی جوونی ١٩٧٨زایینی = ١٧ی جۆزەردانی ١٣٥٧ی هەتاوی؛ خۆپیشاندانی گەورە لە مەهاباد بەبۆنەی سێ ڕۆژانەی ناشتنی تەرمی کاک عەزیز یوسفی. ئەم خۆپیشاندانە سەرەتای دەستپێکردنی زنجیرە خۆپیشاندانەکانی دواتری خەڵکی کوردستان بەدژی ڕێژیمی شا لە کوردستان بوو.

٢٨- ٢ی مارچی ١٩٧٩ی زایینی = ١١ی ڕەشەمەی ١٣٥٧ی هەتاوی؛ میتینگەی سەدهەزار کەسی لە ستادیومی وەرزشی مەهاباد، حیزب تێکۆشانی ئاشکرای نوێ بە فەرمی ڕاگەیاند. لەم میتینگە شەهید دوکتور قاسملوو وێڕای وەبیرهێنانەوەی ئامانج و داواکارییەکانی خەڵکی کوردستان و شیکردنەوەی سیاسەت و بۆچوونەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان،
ئەم کۆبوونەوەیە وەبیرهێنەرەوەی دامەزرانی "کۆماری کوردستان" مەزنترین ڕووداوی مێژوویی و پڕشانازیترین دەسکەوتی نەتەوەیی بزووتنەوەی نەتەوایەتیی خەڵکی کوردستان بوو.

٢٩- ١٩ی فێبریوێری ١٩٧٩زایینی = ٣٠ی ڕێبەندانی ١٣٥٧ی هەتاوی؛ گرتنی پادگانی مەهاباد لە لایەن حیزبی دێموکراتەوە بە یارمەتیی ئەرتەشییە شۆڕشگێڕەکان، ٨ ڕۆژ دوای سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران.

٣٠- ٣٠ی مارچی ١٩٧٩ی زایینی = ١٠ی خاکەلێوەی ١٣٥٨ی هەتاوی؛ تەحریم و بایکوت کردنی ریفراندوم و دیاری کردنی سیستمی حکوومەتی ئێران لە لایەن حیزب و بەشی هەرە زۆری خەڵکی کوردستان.

٣١- ١٦ی ئاگۆستی ١٩٧٩ی زایینی = ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٥٨ی هەتاوی؛ ڕێ و ڕەسمێکی ئاشکرا ٢٥ی گەلاوێژ ٣٤ مین سالرۆژی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە کۆشکی لاوان لە شاری مەهاباد.

٣٢- ١٩ی ئاگۆستی ١٩٧٩ی زایینی = ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٥٨ی هەتاوی؛ ڕاگەیاندنی جیهادی خومەینی دژی گەلی کورد و هەڵوەشاوە ڕاگەیاندنی حیزب لە لایەن خومەینی و سەپاندنی شەڕیکی سەرانسەری(شەری سێ مانگە)

٣٣- ٢١ی مارچی ١٩٧٩زایینی = ١ی نەورۆزی ١٣٥٨ی هەتاوی؛ سازبوونی شەڕ لە سنە لە لایەن بەکرێگیراوانی کۆنەپەرستەوە. ئەوە یەکەم شەڕی ڕێژیمی تازە، دژی گەلی کورد و داخوازەکانی بوو.

٣٤- ٢٠ی ئەپریلی ١٩٧٩زایینی = ٣١ی خاکەلێوی ١٣٥٨ی هەتاوی؛ تەقەکران لە کۆبوونەوەی حیزبی دێموکرات لە نەغەدە و

بەشی پێنجەم

سازبوونی شەڕێکی خوێناوی.

٣٥- ١٧ی نۆڤەمبەری ١٩٧٩زایینی = ٢٦ی خەزەڵوەری ١٣٥٨ی هەتاوی؛ دەرچوونی پەیامی خومەینی لەسەر کوردستان، ئەو پەمامە بەکردوە بە مانای دانپێدانانی ڕێژیم بە شکستی خۆی و کۆتایی هاتنی شەڕی سێ مانگە بوو.

٣٦- ١٩ی فێبریوێری ١٩٨٠ی زایینی = ٣٠ی ڕێبەندانی ١٣٥٨ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرەی چوارەمی حیزب بەبەشداری ٣١٠ نوێنەر بەشێوەی ئاشکرا لە ساڵۆنی سینەما ئومێد بەرێوە چوو. دوای کۆنگرەی یەک و پاش ٣٤ ساڵ ئەوە یەکەم کۆنگرە بوو کە بە ئازادی لە ڕۆژهەلاتی کوردستان لەشاری مەهاباد دەبسترا.
بۆ جاری سێهەم دوکتۆر قاسملوو وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٣٧- ١٥ی جوونی ١٩٨٠ی زایینی = ٢٥ی پووشپەڕی ١٣٥٩ی هەتاوی؛ جودا بوونەوەی تاقمی ٧ کەسی (بەناو پیرەوانی کۆنگرە یەک) بە هاندانی حیزبی توودەی ئێران کە ٦ کەسیان ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی بوون.

٣٨- ١٤ی مارچی ١٩٨٠زایینی = ٢٤ی ڕەشەمەی ١٣٥٨ی هەتاوی؛ سەرکەوتنی زۆربەی کاندیداکانی حیزبی دێموکرات بۆ مەجلیسی شوڕای میللی لەو شوێنانەی کوردستان کە هەڵبژاردن بەڕیوە چوون.

٣٩- ١٧ی جوونی ١٩٨٠ی زایینی = ٢٧ی پووشپەڕی ١٣٥٩ی هەتاوی؛ دەستپێکردنی یەکەمین بەرنامەی رادیۆ دەنگی کوردستانی ئێران لە دۆڵی شێخانی ناوچەی مەنگورانی مەهاباد.

٤٠- ٥ی دێسەمبەری ١٩٨١ی زایینی = ١٥ی سەرماوەزی ١٣٦٠ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرەی پێنجەمی(کۆنگرەی شەهیدان) حیزب. بەبەشداری نوێنەرانی هەڵبژێراوی کۆنفرانسەکان و ئامادەبوونی چەندین میوان لە گوندی شیوەجۆ لەناوچەی گەورکی لە نیزێک بنکەی دەفتەری سیاسی. سەردەشت. - چوون بۆ نێو شووڕای نیشتمانی بەرگری - دروشمی ڕووخاندنی ڕێژیمی خومەینی پەسند کرا.
بۆ جاری چوارە دوکتۆر قاسملوو وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٤١- ٢ی جوونی ١٩٨٣زایینی = ١٢ی جۆزەردانی ١٣٦٢ی هەتاوی؛ ئیعدامی بەکۆمەڵی ٥٩ لاوی مەهاباد لەلایەن ڕێژیمی کۆماری ئیسلامییەوە.

سەرچاوە Serchawe

بەشی پێنجەم

٤٢- ٢٢ی جانێوێری ١٩٨٤ی زایینی = ٢ی ڕێبەندانی ١٣٦٢ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرەی شەشەمی حیزب بەبەشداری ٢٣٠ کەس لە نوێنەران پێک هاتنی کۆنگرەی شەشەمی حیزب لە گوندی گەلاڵەی ناوچەی شینکایەتی باشووری کوردستان. پەسند کردنی ئامانجی دوارۆژی حیزب (سوسیالیزمی دێموکراتیک) هەرچەند ناکۆکی یەکی توندی بیرو بۆچوونی لەسەر دەرکەوت.

جاری پێنجەم دوکتۆر قاسملوو وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٤٣- ٦ ی ئاگۆستی ١٩٨٤ی زایینی = ١٥ی گەلاوێژی ١٣٦٣ی هەتاوی؛ لە پلینۆمی دووهەمی کۆمیتەی ناوەندی کۆنگرەی شەشەمی حیزب بریار درا ٢٦ی سەرماوەز بە رۆژی پێشمەرگەی کوردستان دیاری بکرێ.

٤٤- ١٧ی دێسەمبەری ١٩٨٥ ی زایینی = ٢٦ی سەرماوەزی ١٣٦٤ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرەی حەوتەمی حیزب(کۆنگرەی چل ساڵ خەبات) لە بیرەوەری رۆژی پێشمەرگەی کوردستان دا لە گوندی کانی مێو باشووری کوردستان دەستی بەکار کرد کە سەرجەم چوار رۆژی خایاند. - کۆنگرە هاتنە دەرێی حیزب لە شورای نیشتمانی بەرگری بەکاری دروست و بەجێ زانی.

بۆ جاری شەشەم دوکتۆر قاسملوو وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٤٥- ١٦ی ئاگۆستی ١٩٨٧ز = ٢٥ی گەلاوێژ ١٣٦٦ی هەتاوی؛ هێزەکانی کۆماری ئیسلامی لە ساڵرۆژی دامەزرانی حیزبدا لە سەر یەک چەند سەعات بنکەی دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانیان بە توندترین شێوە بە تۆپ و کاتیوشا کوتا. لەم ئاگربارانەدا ڕێژیم لە تۆپی شیمیایی کەلکی وەرگرت.

٤٦- ١٨ی جانێوێری ١٩٨٨ی زایینی = ٢٨ی بەفرانباری ١٣٦٦ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرەی هەشتەمی حیزب. هاتنە ئارای لیستی فیکس و دەست پێکردنی ناکوکیەکانی نێوخۆیی، لە شاری سلێمانی باشووری کوردستان. - جیای دین لە دەوڵەت. - درێژ کردنی مەودای نێوان کۆنگرەکانی حیزب لە دوو ساڵەوە بۆ ٣ ساڵ.

بۆ جاری حەوتەم دوکتۆر قاسملوو وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٤٧- ٢١ی مارچی ١٩٨٨ی زایینی = ١ی خاکەلێوەی ١٣٦٧ی هەتاوی؛ جیابوونەوەی بەشێکی بەرچاو لە کادرەکان و پێشمەرگەکانی حیزب و ڕاگەیاندنی بوون و پێکهاتەی خۆیان لە ژێر ناوی "حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، ڕێبەرایەتی شۆڕشگێڕ"دا.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

٤٨- ٢٩ی جوونی ١٩٨٨ی زایینی = ٨ی پووشپەڕی ١٣٦٧ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنفرانسی چوارەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران رێبەرایەتی شۆرشگێر بە بەشداری ١١٢ نوێنەری هەڵبژێردراو لە ئۆرگانەکانی حیزب لە دوڵەرەقی باشووری کوردستان. ئەم کۆنفرانسە دوای جیابوونەوە ١٩٨٨ی زایینی لە دوای کۆنگرەی ٨ی بەرێوە چوو.

- بۆ یەکەم جار جەلیل گادانی وەک سکرتێری گشتیی هەڵبژێردرا.

٤٩- سێپتەمبەری ١٩٨٨ی زایینی = خەرمانانی ١٣٦٧ی هەتاوی؛ کوشتاری کەم وێنەی زیندانییە سیاسییەکانی ئێران بە دوای ڕاگیرانی شەڕی نێوان ئێران و عێراقدا. لەم کوشتارەدا هەزاران زیندانی سیاسی لە سەرانسەری ئێران کوژران کە لە نێویاندا ژمارەیەکی بەرچاو لە تێکۆشەرانی کورد دەبینران.

٥٠- ١٣ی جوولای ١٩٨٩ی زایینی = ٢٢ی پووشپەری ١٣٦٨ی هەتاوی؛ تیرۆری سکرتێری گشتیی حیزب، دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو و عەبدوڵلاقادری ئازەر، د. فازڵ ڕەسووڵ لە ڤییەن بە دەستی دیپلومات تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی لەسەر مێزی وتووێژ.

٥١- ١٥ی جوولای ١٩٨٩ی زایینی = ٢٤ی خەزەڵوەری ١٣٦٧ی هەتاوی؛ ڕاگەیاندراوی دەفتەری سیاسی ڕێبەرایەتی شۆڕشگێر سەبارەت بە تیرۆری دوکتور قاسملوو سکرتێری گشتی حدکا، وێرای مەحکووم کردنی کۆماری ئیسلامی، داوا لە دەوڵەتی ئۆتریش کرد کە لێپرسراوان بۆ دۆزینەوە و سزادانی بەرێوەبەرانی ئەو جینایەتە سامناکە هەنگاوی جیدی و خیرا هەڵێنێتەوە.

٥٢- ١٢ی ئاگۆستی ١٩٩٠ی زایینی = ٢١ی گەلاوێژی ١٣٦٩ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرە نۆهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕێبەرایەتی شۆڕشگێر لە گوندی قەڵا سەیدەی دوڵی شاوەێ سەر بەشاری ڕانیەی باشووری کوردستان. بەبەشداری نوێنەرانی هەڵبژێرداری ئۆرگانەکان و ڕێکخراوەکانی حیزب لە کوردستان و دەرەوەی وڵات.

بۆ جاری دووهەم جەلیل گادانی وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٥٣- ٢١ی دێسەمبەری ١٩٩١ی زایینی = ١ی بەفرانباری ١٣٧٠ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرە نۆهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران(گۆنگرەی قاسملوو) لە "گەلی بەدران" لە نیزیک گوندی بەناوبانگی "زارگەڵی" لە ناوچەی ناسراویە (ناوچیا)باشووری کوردستان.

- پاراستنی مافی کەمینە لە نێو ڕیبەری حیزب دا.

بەشی پێنجەم

بۆ یەکەم جار دوکتور سادق شەرەفکندی وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٥٤- ١٧ی سێپتەمبەری ١٩٩٢ی زایینی = ٢٦ی خەرمانانی ١٣٧١ی هەتاوی؛ تێرۆری مێکونووس. لەم پەلامارە تێرۆریستییەی کۆماری ئیسلامیی ئێراندا د. سادق شەرەفکەندی، سکرتێری گشتیی حیزب، کاک فەتاح عەبدولی نوێنەری حیزب لە دەرەوەی وڵات، همایون ئەردەلان، نوێنەری حیزب لە وڵاتی ئەڵمان و نووری دێهکوردی، چالاکی سیاسی و دۆستی حیزب بە دەستی تێرۆریستە نێردراوەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران شەهید کران.

٥٥- ١٢ی ئەپریلی ١٩٩٥ی زایینی = ٢٣ی خاکەلێوەی ١٣٧٤ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرەی دەهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران(کۆنگرەی پەنجا ساڵەی دامەزرانی حیزب)لە شاری هەولێری باشووری کوردستان. - کرانەوەی دەرگای دیالۆگ بۆ یەک گرتنی هەردوو بەشی حیزب.

بۆ یەکەم جار مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٥٦- ١ی مای ١٩٩٥ی زایینی = ١١ی بانەمەڕی١٣٧٣ی هەتاوی؛ پێکهاتنی گونگرەی دەهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕێبەرایەتی شورشگیرلە باشووری کوردستان. بەبەشداری نوێنەرانی هەڵبژێرداری ئۆرگانەکان و ڕێکخراوەکانی حیزب لە کوردستان و دەرەوەی وڵات. - گورێنی دروشمی ستراتیژی حیزب لە خودموختاری بۆ مافی دیاری کردنی چارەنووس بۆ کوردستان.

بۆ سێهەم جاری جەلیل گادانی وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٥٧- ٢٨ی جوولای ١٩٩٦زایینی = ٧ی گەلاوێژی ١٣٧٥ی هەتاوی؛ هاتنی هێزێکی دووهەزار کەسیی کۆماری ئیسلامی بۆ نێو قووڵایی خاکی هەرێمی کوردستان بە مەبەستی هێرش بۆ سەر بنکەکانی حیزب لە نیزیک شاری کۆیە.

٥٨- ٩ی سێپتەمبەری ١٩٩٦ ی زایینی = ١٩ی خەرمانانی ١٣٧٥ی هەتاوی؛ وەرگیرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە ئەندامی چاودێری ئەنترناسیونالی سوسیالیست لە بیستەمین کۆنگرەی خۆی لە سالونی کوری گشتی ڕێکخراوی نەتەوە یەگرتووەکان لە نیویورک. بە بەشداری مامۆستا عەبدوڵا حەسەن زادە سکرتێری گشتیی حیزب.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

٥٩- ١٠ی ئەپریلی ١٩٩٧ی زایینی = ٢١ی خاکەلێوەی ١٣٧٦ی هەتاوی؛ دادگای بێرلین پاش سێ ساڵ لێکۆڵینەوە بریای کۆتایی دادگای بەناوبانگی میکونووس ڕاگەیاند و سەرانی پایەبەرزی کۆماری ئیسلامیی(خامنەیی و رەفسەنجانی)بەبەرپرسی ئەو جینایەتە ناسی.

٦٠- ٨ی جوولای ١٩٩٧ی زایینی = ١٧ی جۆزەردانی ١٣٧٦ی هەتاوی؛ پاش ٩ ساڵ جیایی و لێک دابران لە ریزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران سەرئەنجام یەکیەتی و یەک پارچەیی خوی وەدەست هێنایەوە.

٦١- ٢٢ی دیسەمبەری ١٩٩٧ی زایینی = ١ی بەفرانباری ١٣٧٦ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرەی یازدەهەمی حیزب (کۆنگرەی خەباتگێڕانی خۆڕاگر). لەشاری کەرکوک باشووری کوردستان. ئەوە یەکەمین کۆنگرە بوو کە بەدوای یەکبوونەوەی ڕیزەکان حیزبدا پێک دەهات.

بۆ دووهەم جار مامۆستا عەبدوڵلا حەسەن زادە وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٦٢- ٢٤ی نۆڤەمبەری ٢٠٠٠ی زایینی =٤ی سەرماوەزی ١٣٧٩ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرەی دوازدەهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. لە شاری کۆیە باشووری کوردستان.- بڕیاری بەرچاوی کۆنگرە، گۆڕینی مەودای نێوان کۆنگرەکان، لە ٣ ساڵەوە بۆ ٤ ساڵ.

- بۆ سێهەم جار مامۆستا عەبدوڵلا حەسەن زادە وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٦٣- ٣ی جوولای ٢٠٠٤ی زایینی = ١٣ی پووشپەری ١٣٨٣ی هەتاوی؛ پێکهێناتنی کۆنگرەی سێزدەهەمی حیزب لە کۆیە. لەم کۆنگرەیەدا دروشمی بنەڕەتی حیزب لە "دێموکراسی بۆ ئێران و خودموختاریی بۆ کوردوستان" دوە گۆڕا و بوو بە "دابینکردنی مافە نەتەوەیییەکانی گەلی کورد لە چوارچێوی ئێرانێکی دێموکراتیکی فیدراڵدا". - پەسند کردنی ئاڵای کوردستان.

بۆ یەکەم جار مستەفا هیجری وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٦٤- ٦ی دیسەمبەری ٢٠٠٦ی زایینی = ١٥ی سەرماوەزی ١٣٨٥ی هەتاوی؛ دوو لەت بوونی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. بەهۆی کێشە ناوخۆییەکان. بەیاننامەی راگەیاندنی حیزبی دێموکراتی کوردستان - ئێران.

سەرچاوە
Serchawe

٦٥- ٧ی ئاگۆستی ٢٠٠٧ی زاییمی = ١٦ی گەلاوێژی ١٣٨٦ی هەتاوی؛ دامەزرانی تەلەڤیزیۆنی کوردکاناڵ. زمان حاڵی حیزبی دێموکراتی کوردستان. ئەمکاناڵ شوێنی گرینگی لەسەر پێگەی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ڕوونکردنەوەی سیاسەتەکانی حیزب لە دوای لەتبوونی حیزبی دێموکراتەوە هەبوو.

٦٦- ٦ی مارچی ٢٠٠٨ی زایینی = ١٦ی ڕەشەمەی ١٣٨٦ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرەی چاردەهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە کویەی باشووری کوردستان. ئەم کۆنگرەیە یەکەم کۆنگرەی دوای دوو لەت بوونی حیزبی دێموکرات بوو.

- گەرانەوەی ناوی حیزب بۆ ڕۆژی دامەزرانی لە ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٢٤ واتە حیزبی دێموکراتی کوردستان.
- پەسند کردنی دامەزرانی کۆماری کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکرات و فێدراڵ دا. وەک دروشمی ستراتیژی حیزب.
- بۆ یەکەم جار خالید عەزیزی وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٦٧- ١٠ی سێپتەمبەری ٢٠٠٨ی زایینی = ٢٠ی خەرمانانی ١٣٨٧ی هەتاوی؛ کۆنگرەی چاردەهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران(کۆنگرەی بەجەماوەریتر کردنی خەبات) لە شاری کۆیە باشووری کوردستان.

- بریاری دیاری ئەو کۆنگرەیە، هەڵگرتنی تێبینیی دوو دەور سکرتێری بوو لە ئەساسنامەی حیزب.
- بۆ دووهەم جار مستەفا هیجری وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٦٨- ٢٣ی مای ٢٠١١ی زایینی = ٢ی جۆزەردانی ١٣٩٠ی هەتاوی؛ پێکهاتنی پازدەهەمین کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە شاری کویەی باشووری کوردستان.

- بۆ دووهەم جار خالید عەزیزی وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٦٩- ٢٩ی سێپتەمبەری ٢٠١٢ی زایینی = ٨ی ڕەزبەری ١٣٩١ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرەی پازدەیەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە گوندی ئازادیی سەر بە شاری کۆیەی باشووری کوردستان بەڕێوە چوو.

- دروشمی کۆنگرە: هەوڵدان لە پێناو یەکرێزیی حیزب.
- بۆ سێهەم جار مستەفا هیجری وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٧٠- ٢٧ی نۆڤەمبەری ٢٠١٥ی زایینی = ٧ی سەرماوەزی ١٣٩٤ی هەتاوی؛ وەرگیرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە

ئەندامەتیی ئەسڵیی ڕێکخراوی ئینترناسیۆناڵ سۆسیالیست. ئەم کۆبوونەوەیەی شوڕای ئینترناسیۆناڵ سۆسیالیست لە لواندا، پێتەختی ئانگۆلا گیرا.

٧١- ٢٢ی دێسەمبەری ٢٠١٥ی زایینی = شەو زستان (یەلدای خوێناوی)ی ١٣٩٤ی هەتاوی؛ تەقینەوەیەک لەبەردەم بارەگای دەفتەری سیاسی لە کاتی بەڕێوەچوونی ڕێوڕەسمی شەوی یەلدا، ٨٦ ساڵەی لەدایکبوونی د. قاسملوودا ڕووی دا. لەم ڕووداوە تێرۆریستییەدا ٥ کادر و پێشمەرگەی حیزب و دوو پێشمەرگەی ئاسایشی یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان شەهید بوون.

٧٢- ٦ی فێبریوێری ٢٠١٦ی زایینی = ١٧ی ڕێبەندانی ١٣٩٤ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرەی شازدەیەمی حیزبی دیموکراتی کوردستان (کۆنگرەی ٧٠ ساڵ تێکۆشان) لە قەڵای دێموکرات لە شاری کویە. بەڕێوە چوو.
بۆ جار سێهەم خالید عەزیزی وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٧٣- ٩ی جانێوێری ٢٠١٨ی زایینی = ١٩ی بەفرانباری ١٣٩٦ی هەتاوی؛ کۆبوونەوەی پێنج حیزبی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە سکرتاریای حیزبی دێموکراتی کوردستان. ئەم کۆبوونەوەیە بووە بەردی بناغەی پێکهاتنی "ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران".

٧٤- ٢٠ی فێبریوێری ٢٠١٨ی زایینی = ١ی ڕەشەمەی ١٣٩٦ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرەی شازدەهەمی ١٦ی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەژێر ناوی "ڕاسانی ڕۆژهەڵات" لە جێژنیکانی دەشتی بەرانەتیی هەولێر باشووری کوردستان.
- هەیکەل و قەوارەی حیزب بە هێنانە ئارای گەڵاڵەیەک گۆڕدرا. سکرتێری گشتیی گۆڕدرا بە لێپرسراوی گشتیی
- کاک مستەفا هیجری بووبە لێپرسراوی گشتی

٧٥- ٨ی سێپتەمبەری ٢٠١٨ی زایینی = ١٧ی خەرمانانی ١٣٩٧ی هەتاوی؛ پەلاماری مووشەکیی کۆماری ئیسلامیی ئێران بۆ سەر پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان. لەم پەلامارە تێرۆریستییەدا ١٦ کادر و پێشمەرگەی حیزبی دێموکرات شەهید بوون کە ٦ لەوان ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی بوون. لەم ڕووداوەدا زیاتر لە ٥٠ کەسیش بریندار بوون کە بەشێکیان ژن و منداڵ بوون.

٧٦- ١٢ی سێپتەمبەری ٢٠١٨ی زایینی = ٢١ی خەرمانانی ١٣٩٧ی هەتاوی؛ مانگرتنی بەشکۆ و سەراسەریی کوردستان لەسەر

بەشی پێنجەم

بانگەوازی حیزبی دێموکراتی کوردستان و حیزبە سیاسییەکانی دیکەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان. ئەم مانگرتنە بۆ مەحکومکردنی پەلامارە مووشەکییەکەی ١٧ی خەرمانانی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر قەڵای دێموکرات و ئێعدامی پۆلێک تێکۆشەری سیاسیی کورد لە لایەن ڕێژیمەوە، بەڕێوە چوو.

٧٧- ١٠ی نۆڤەمبەری ٢٠١٩ی زایینی = ١٩ی خەزەڵوەری ١٣٩٨ی هەتاوی؛ پێکهاتنی کۆنگرەی حەڤدەیەمین حیزبی دیموکراتی کوردستان، لە ژێر ناوی "کۆنگرەی شەهیدانی ١٧ی خەرمانان" و بە دروشمی "یەکریزی و تێکۆشان و هیوا بە دوارۆژ زامنی سەرکەوتنمانن" لە "قەڵای دێموکڕات" لە باشووری کوردستان بەڕێوەچوو،

بۆ جار چوارەم خالید عەزیزی وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٧٨- ٢١ی ئاگۆستی ٢٠٢٢ی زایینی = ٣٠ی گەلاوێژی ١٤٠١؛ دوای ١٦ ساڵ دابڕان لە ڕیزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا و دوای بەئاکام گەیشتنی وتووێژەکانی نێوان ڕێبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و حیزبی دێموکراتی کوردستان، دوولایەنی حیزبی دێموکرات لە ڕێوڕەسمێکی بەشکۆدا کە بە بەشداریی سەدان کادر و پێشمەرگە و، کەسایەتییە سیاسییە دێرینەکانی حیزبی دێموکرات یەکیان گرتەوە.

٧٩- ٣ی فێبریوێری ٢٠٢٥ی زایینی = ١٥ی ڕێبەندانی ١٤٠٢ی هەتاوی؛ بە بەشداریی سەرجەم ئەندامانی کۆنگرە (ئەندامانی ڕێبەری، نوێنەرانی هەڵبژێردراوی ئەندامان، کادر و پێشمەرگەکانی حیزب و ڕێکخراوەکانی حیزب لە دەرەوەی وڵات و هەرێمی کوردستان)، کۆنگرەی ١٧ی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەژێر ناوی "کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان"دا کارەکانی خۆی دەست پێ کرد.

مستەفا هیجری بۆ پێنجەمین جار وەک سکرتێری گشتیی حیزب هەڵبژێرا.

٨٠- ٢٩ی مارچی ٢٠٢٥ی زایینی = ١٠ی خاکەلێوەی ١٤٠٤ی هەتاوی؛ دەستەی کارگێڕیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بە بۆنەی ١٠ی خاکەلێوە، ڕۆژی شەهیدانی کوردستان، ڕێزنامەیەکی بۆ ڕێزگرتن لە بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدانی حیزبی دێموکرات، پێشکەش کردن. ئەم ڕێزنامەیە هاوکات لەگەڵ کۆبوونەوەی بەڕێز کاک مستەفا هیجری، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەگەڵ بەشێک لە بنەماڵەی سەربەرزی شەهیدان، پێشکەشیان کرا.

گەلاوێژی ٢٧٢٥ی کوردی = ئاگۆستی ٢٠٢٥ی زایینی

سەرچاوە
Serchawe

٨٠ ساڵ خەبات لە پێناو مافەی سیاسی و نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان

ناسر ساڵحی ئەسڵ

پاش دوور خستنەوەی ڕەزاشا لە لایەن وڵاتانی ڕێککەوتوو"متفقین" و هەڵوەشانەوەی ئەرتەش و دابەشبوونی وڵاتی ئێران لە لایەن زلهێزەکانی سەرکەتووی شەڕی جیهانی دووهەم، لە خەرمانانی ساڵی ١٣٢٠ی هەتاویدا، ڕووناکبیران و چالاکانی سیاسیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لە بۆشایی هێزی سەرکوتکەری ئەرتەش و دامودەزگاکانی حکوومەتی ناوەندی لە کوردستان، بۆ دامەزراندنی ڕێکخراوێکی سیاسیی و نەتەوایەتی بە ناوی "کۆمەڵەی ژێکاف" کەڵکیان وەرگرت. ڕێکخراوەی کۆمەڵەی ژێکاف، لە سەر بنەمای شوناسخوازی و بەدەستهێنانی مافی ڕەوای دیاریکردنی چارەنووسی نەتەوەیی کورد دامەزرا. بەڵام ئەندامانی"ژێکاف" بۆ خۆ گونجاندن لە گەڵ بار و دۆخی پاش کۆتایی شەڕی دووهەمی جیهانی و خەباتی ئاشکرا، بڕیاریاندا کە حیزبیکی مودێرن دامەزرینن. هەر بۆیە لە ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٢٤ی هەتاویدا "حیزبی دێموکراتی کوردستان"یان لە سەر بناغەی تەشکیلاتی "کۆمەڵەی ژێکاف" لە شاری مەهاباد دامەزراند. لە ٢ی خەزەڵوەری هەمان ساڵدا بە بەشداریی ئەندامانی دامەزرینەری کۆمەڵەی ژێکاف و دەیان کەسایەتیی ناسراوەی کوردستان، یەکەمین کونگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستان پیکهات و مرامنامەی حیزب لە ٨ مادە دا بڵاو کرایەوە. پاش هەڵبژاردنی ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی، "قازی محەممەد" وەک پێشەوا و سەروکی حیزبی دێموکراتی کوردستان هەڵبژێردەرا. دامەزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە سەر بناخەی تەشکیلاتی "کۆمەڵەی ژێکاف"، بەرهەمی تێکۆشانی چەندین ساڵەی ئەندامانی دامەزرێنەری

"ژێکاف" بووە. هەر بۆیە حیزبی دێموکراتی کوردستان بەرهەمی خوڵقاندنی دەرفەتێک بوو کە پێشتر لە هزر و ئەندێشەی ئەندامانی کۆمەڵەی ژێکاف دا ئامادەکاری و بەستێن سازی بۆ کرابوو. هەروەها گرنگیکی دیکەی دەور و رۆڵی کاریگەریی کۆمەڵەی ژێ کاف لە سەر دامەزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان، ئەوە بوو کە زۆربەی ئەندامانی کۆمەڵەی ژێکاف لە حیزبی دیموکرات دا خاوەن پلە و پێگەی بەرز بوون و لە ئاستی رێبەریدا سەرقاڵی پێشخستنی ئامانجە سیاسیی و نەتەوەییەکانی حیزبی دێموکرات بوون.

پیشەوا قازی محەمەد لە وتووێژێکدا دەگەڵ رۆژنامەکانی تاراندا " کە لە ژمارەکانی ١ و ٢ی رۆژنامەی کوردستان، رێکەوتی ٢٠ی رێبەندانی ١٣٢٤ چاپ بووە" بۆ ئەوەی بێسەلمینی کە حیزبی دێموکرات لە سەر بناخەی تەشکیلاتی کۆمەڵەی ژێکاف دامەزراوە، فرموویەتی: "ئێمە ٤ ساڵە خۆبەڕێوەبەری نێوخۆیی خۆمان هەیە". هەوەها سەید محەمەد حەمیدی سەرنووسەری رۆژنامەی "کوردستان"،

لە سەروتاری ژمارە ١ی رۆژنامەی کوردستاندا لە ژێر سەردێری "ئامانجی ئێمە"دا دەنووسێ: "دوای خەرمانانی ١٣٢٠ و دەست لەکار کێشانەوەی رەزاشا توانیمان خۆمان ئیدارەی ناوچەکەمان بگرینە دەست و خۆبەڕێوەبەری نێوخۆیی پێک بێنین ." بۆیە لە مێژووی هاوچەرخی خەباتی سیاسی گەلی کورد لە رۆژهەلاتی کوردستان، دامەزرانی "حیزبی دێموکراتی کوردستان"، لە سەر بناعەی تەشکیلاتی کۆمەڵەی "ژکاف" بە هیمەتی پێشەوا قازی و کۆمەلێک لە رووناکبیر و ئازادیخوازانی کورد، لە ٢٥ی گەلاویـژی ١٣٢٤ی هەتاویدا، خاڵێکی وەرچەرخان بوو لە مێژوویی خەباتی سیاسی و نەتەوایەتی گەلی کورد بە گشتی و رۆژهەلاتی کوردستان بە تایبەت و سەرەتایەک بوو لە پێکهێنانی حیزبیکی سیاسی، پێشکەوتوو و مودێرندا.

هەروەها وەک حیزبیکی سیاسی - نەتەوەیی و دێموکراتیک هاتە گوڕپانی خەبات و تێکۆشانەوە و خۆی وەک نوێنەری تێگڕای چین و توێژەکانی کۆمەڵگای رۆژهەلاتی کوردستان ڕاگەیاند. هەر بۆیە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە نێو رووداوە سیاسییە گرنگ و چارەنووس سازەکانی مێژوویی سیاسیی هاوچەرخی رۆژهەلاتی کوردستان و ئێراندا، رۆڵی دیاری هەبووە و وەک حیزبیکی خاوەن هەڵویستی جەماوەری، لە لایەک دێموکراسی و ئازادی بۆ گەلانی ئێران ویستووە و لە لایەکی دیکەوە پێشەنگی جولانەوەی نەتەوەیی کورد لە رۆژهەلاتی کوردستان بووە. هەروەها سیاسەت و هەڵویستەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئیران سەبارەت بە چارەسەرکردنی پرسی مافە سیاسی و نەتەوەیەتییەکانی کورد بە گشتی و رۆژهەلاتی کوردستان بە تایبەت، لە مێژوویی سیاسی خەباتی رەوا دا، بۆ دابین کردنی مافی سیاسی و نەتەوایەتی، بایەخی تایبەت و گرنگیی خۆی هەیە.

بەشی پێنجەم

لێرەدا بە کورتی ئاماژەیەکی بە چەند بڕگەی گرینگی ڕووداوەکانی ٨٠ ساڵ خەباتی پڕ لە شانازی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەکەم.

یەکەم: کۆماری کوردستان لە مێژوویی خەباتی سیاسی حیزبی دێموکرات دا، تەنیا پاش ١٥٩ ڕۆژ لە دامەزرانی، توانی بە هیمەتی تێکۆشەرانی ئەو حیزبە، بە بەشداری کوردانی هەر چوار بەشی کوردستان "کۆماری کوردستان" دامەزرێنێ. دامەزرانی کۆماری کوردستان، لە لایەک بۆ بە هۆی گەشە و پەرەسەندنی فۆرمێکی نوێ ناسیۆنالیزمی کوردی لە هەر چوار بەشی کوردستان و لە لایەکی دیکەوە بۆ بە هۆی دامەزراندنی پارت و ڕێکخراوەی سیاسی مودێرن بۆ بەشەکانی دیکەی کوردستان. هەر بۆیە لە مێژوویی هاوچەرخی سیاسی نەتەوەی کورد دا دامەزرانی کۆماری کوردستان، لە ٢ی ڕێبەندانی ١٣٢٤ی هەتاوی بە بەشداری بیست هەزار کەس، لەسەر دەستی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە درەوشاوەترین قۆناخی مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کوردستان ئەژمار دەکرێ و تایبەتمەندییەکانی ئەم مۆدێلە لە دەسەلاتداریی کورد هەتا ئێستاش جێگای هەڵوێستە لەسەر کردنە. لە گۆشەنیگای نەتەوەییەوە تاکوو هەنووکەش کۆماری کوردستان بە نوێنگەی هاوپێوەندی نەتەوەیی کورد لە ئاستی هەر چوار بەشی کوردستاندا هێمایەک بۆ هاوخەباتی و هاوچارەنووسی نەتەوەی کورد لە سەرجەم بەشەکانی کوردستاندا لەقەڵەم دەدرێ. هەروەها پەیامیکی دیکەی دامەزرینەرانی کۆماری کوردستان ئەوە بوو کە بە گوێی دێموکراسیخوازان و وڵاتانی دێموکراتیک بگەیەنن، کە کوردیش نەتەوەیە و مافی خۆیەتی وەک هەموو نەتەوەکانی دیکەی جیهان بەسەربەستی و ئازادی بژی

دووهەم: ١٨ مانگ خەباتی چەکداریی پاش هەرەسهێنانی کۆماری کوردستان و لە سێدارە دەرانی سەرکۆمار و هاوڕییانی و گرتن و زیندانی کردنی سەدان کەس لە ئەندامانی حیزبی دێموکرات، بە هیمەت و تێکۆشانی کادرە لاوەکانی و لە ژێر ڕێنوینی کادر لاو "عەبدوالرەحمن قاسملوو"، حیزبی دێموکرات چالاکییەکانی خۆی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان ڕێکخستەوە و سەر لە نوێ ڕۆژنامەی "کوردستان"ی بە چاپ گەیاندەوە. هەروەها لە بڕگەیەکی دیکەی مێژوویی خەباتی حیزبی دێموکرات دا لە ساڵەکانی ١٣٤٦ - ٤٧ی هەتاوییدا خەباتی چەکداریی پڕ لە شانازی بە دژی ڕێژیمی حەمەرەزاشای پەهلەوی لە بەشێک لە جوغرافیایی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەسپێکرد. ئەو جوڵانەوە و ڕاپەرینە چارەنووسساز و شۆڕشگێرانەیە نزیک بە ١٨ مانگی خایاند. ئەو شۆڕشە چارەنووسسازە بە شەهید کرانی دەیان کادر و پێشمەرگە و ئەندامی ڕێبەری، بە ئەمر حەمەرەزا شا، لە لایەن ئەرتەشی شای ئێران دامرکابیەوە. ڕاپەرینی چەکدارانەی حیزبی دێموکراتی کوردستان، بە کردەوە یەکەم ڕاپەرین لە پاش کودیتای ٢٨ی گەلاویژی ١٣٣٢ی هەتاوی لە کوردستان و ئیران لە دژی دەسەڵاتداریی سەرەڕۆیی و دوورگەی ئارامی حەمە رەزاشا دا بوو. بۆیە جوڵانەوە چەکداریی ساڵەکانی ٤٦ - ٤٧ لە لایەک بڕگەیەکی زێڕین لە مێژوویی پڕ لە شانازیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانە و لە لایەکی دیکەوە ئەو جوڵانەوە چەکدارییە بڕگەیەکی

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

پڕشنگداریی مێژوویی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانە کە ڕابردوو و ئیستای خەباتی نەتەوایەتی و دێموکراتیکی گەلی کوردی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان پێکەوە گرێدەداتەوە.

سێهەم: گەڕانەوە دوکتور عەبدوالرەحمن قاسملوو گەڕانەوەی دوکتور عەبدووالرحمن قاسملوویە لە ساڵی ١٣٤٩ی هەتاوی بەرانبەر بە ١٩٧٠ی زایینی، بۆ کوردستانی باشوورە. پاش گەڕانەوەی دوکتور قاسملوو بۆ کوردستانی عیراق بە مەبەستی بوژانەوەی تەشکیلاتی حیزبی دێموکرات و داڕشتنی بەرنامە و ئەساسنامەی حیزب، کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بۆ یەکەم جار لە کۆنفرانسی سێهەم و پاشان لە کۆنگرەی سێهەمدا، بۆ بە خاوەن بەرنامە و ئەساسنامەی حیزبیکی پێشکەوتوو و مودێرن، کە بە خاڵێکی مێژوویی لەمێژووی خەباتی سیاسی و نەتەوایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دێتەئەژماردن. دوکتور قاسملوو پاش گەڕانەوەی بۆ کوردستان، وەک ڕێبەر و سکرتیری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران،

لە سەر ئەو باوەڕە بوو کە جووڵانەوەی کورد دوو ئەرکی گرینگی دەکەوێتە سەر شان کە بریتین لە:

یەکەم: جولانەوەی کورد دەبێ خۆی وەک فاکتۆرێکی سەربەخۆ نیشان بدات. واتا هەموو دونیا ببینێ و قەبووڵ بکا کە جووڵانەوەی کورد لە ئێراندا جووڵانەوەیەکی سەربەخۆیە و پەیوەندی بە هیچ لایەنێکی دەرەکییەوە نییە.

دووهەم: پێویستە پرسی کورد بکرێتە پرسێکی نێونەتەوەیی.

پاش ڕووخانی ڕێژیمی حەمەرەزا شای پەهەلەوی لە ساڵی ١٣٥٧ی هەتاویدا، حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران پێنایە قوناغێکی دیکەی خەباتی سیاسی خۆیەوە. لە سەردەمی ڕێژیمی تازە بە دەسەڵات گەیشتووی خومەینی دا، هەلومەرجی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئیران گۆڕانی بنەڕەتی بە سەر داهات. قوناغی نوێ خەباتی حیزبی دێموکرات لە گەڵ سیستەمێکی ئەزموون نەکراو و نەناسراوی ڕێژیمی خومەینی، بۆ وەدیهێنانی مافە سیاسی نەتەوایەتییەکان گەلی کورد بوو. لە وەها بارودۆخێکدا حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئیران، پاش ٣٢ سال خەباتی نهینی و ژیانی ئاوارەیی سەر لە نوێ خەباتی ئاشکری خۆی لە متینگی ١٠٠ هەزار کەسی ١١ی ڕەشەممەی ١٣٥٧ی هەتاوی لە شاری مەهاباد ڕاگەیاند. ڕۆژهەڵاتی کوردستان بۆ یەکەم جار پاش ڕووخانی کۆماری کوردستان تامی ئازادی ڕاستەقینەی دەچێژت و دەسەڵاتی ناوەندی بە سەرەوەی نەبوو. بۆیە دوکتور قاسملوو وەک دیپلومات و ڕێبەرێکی ئاشتیخواز و دێموکرات، هەوڵیدەدا کە پرسی کورد لە ئێرانی پاش شۆڕشی گەلانی ئێران، بە ئاشتی و لە چوارچێوەی دێموکراسی دا چارەسەر بکرێت. بەڵام چونکە ڕێژیمی

بەشی پێنجەم

خومەینی لە ئاشتی و دێموکراسی دەترسا و فەلسەفەی ڕێژێمەکەی لە سەر شەڕ و ئاژاوەنانەوە بونیاد نراوە، هەرگیز ئامادە نەبووە پرسی مافە سیاسی نەتەوەییەکانی گەلی کورد و گەلانی ئێران لە ڕێگای ئاشتی و دێموکراسییەوە چارەسەر بکات.

خاڵی گرنگ و جێگای وردبوونەوە ئەوەیە کە هەر لە سەرەتای شۆڕشی گەلانی ئێراندا حیزبی دێموکراتی کوردستان بە ڕێبەری شەهید دوکتور قاسملوو، یەکەم حیزب لە ئاستی ئێران و کوردستان بوو کە هەوڵە پاوانخوازییەکانی خومەینی و تاقمەکەی بە هەڵێک بۆ دامەزراندنی دیکتاتۆرییەتیکی مەزهەبی وەلایەتی فەقیهی لە ئێراندا دایە قەلەم. هەر بۆیە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بە ناو ڕیفراندۆمی گۆڕینی سیستەم لە "پادشایی" بۆ دامەزراندنی "کۆماری ئیسلامی" بایکوت کرد. بەڵام هەر ئەو کات زۆر لایەنی چەپ و مارکسیزم، ئەو باوەڕەیان لا دروست ببوو کە خومەینی لە دژایەتیکردنی ئیمپریالیزم و بە تایبەت ئامریکا هەنگاو دەنێت و ئەو لایەنە چەپانە بە کردەوە پشتیوانیان لە سیاسەت و هەڵویستەکانی ڕێژیمی خومەینی دەکرد. کاتێک باڵویزخانەی ئامریکا لە ١٣ی خەزەڵوەری ١٣٥٨ی هەتاویدا لە لایەن تاقمێک بە ناو خوێندکارەوە دەستی بەسەر داگیرا، زۆر لایەن پشتیوانیان لەو حەرەکەتەی خوێندکارانی پێرەوی خومەینی کرد. بەڵام حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە ڕێبەری دوکتور قاسملووی نەمر ئەو کردەوەی ڕێژیمی خومەینی بۆ گرتن و دەسبەسەرداگرتنی باڵویزخانەی ئامریکای مەحکووم کرد و بە کردەوەیەکی دژ بە یاسا و ریساکانی نێونەتەوەیی زانی. کە ئیستا بۆتە جێگای ئافەرینی زۆربەی حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکانی کورد و ئێرانی و جیهانی پیشکەوتوو. بەڵام بە داخەوە پاش بێ ئاکام بوونی وتووێژی نێوان هەیئەتی نوێنەرایەتی گەلی کورد و ڕێژیمی تازە بە دەسەڵات گەیشتووی کۆماری ئیسلامی، ڕێژیمی خومەینی بڕیاریدا کێشەی کورد لە ڕێگای هێرشی نیزامی و گەمارۆی ئابوورییەوە یەکلا بکاتەوە. هەر بۆیە لە نەورۆزی سالی ١٣٥٨ی هەتاویدا ڕێژیمی خومەینی هێرشێکی بەربڵاوی نیزامی بۆ سەر شاری سنە دەستی پێکرد.

پاشان خومەینی بە دەرکردنی فتوای جیهاد لە ٢٨ی گەلاوێژی ١٣٥٨ی هەتاوی بە دژە گەلی موسولمانی کورد، لەشکر کێشی پاسدارانی نەزانی ڕێژیم بۆ کوشتاری ڕۆڵەکانی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەسپێکرد، کە ئەو شەڕە نابەرانبەرە تا ئێستاش لە شێوەی جۆراوجۆردا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەر بەردەوامە.

چوارەم: لیکگرێدانی خەباتی شار و شاخ ئەگەر لە سەردەمی جیهانی دوو جەمسەری و شەڕی سارد دا، تەنیا ڕێگایەک کە دەنگی خەباتی ڕزگاریخوازی و مافویستی نەتەوەی کوردی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، وەک ڕەمزی خۆڕاگری و مانەوەی شوناسی نەتەوەیی و دەستەبەر کردنی مافە ڕەواکانی بە گوێی جیهان دەگەیاند، خەباتی چەکداری بوو. بەڵام حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە گوتار و ئەدەبیاتی سیاسیی و هێڵەگشتییەکانی خۆیدا، خەباتی چەکداری وەک تاکتیکێکی خەبات چاو

لێ کردووە، بۆ گوشار خستنە سەر دەسەڵاتدارانی بڕیاردەری تاران، بە مەبەستی ناچارکردنیان بە هەڵبژاردنی ڕێگای دیالۆگ و وتووێژ، بۆ چارەسەرکردنی مافە سیاسی و نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا لە ڕێگای ئاشتی و وتووێژ و چەسپاندنی بنەماکانی دێموکراسی لە یاسایی بنەڕەتی ئێراندا بووە. ئێستا پرسی کورد لە دوای قوناغی شەڕی ساردەوە، بە پێ گۆڕانی سەردەم و گۆڕانکارییە ناوچەیی و نێودەوڵەتییەکان هەندیکی وروژینەر و هەژینی لە ناوچە و جیهان وەرگرتووە. چونکە ئێستا پرسی مافە سیاسی و نەتەوایەتییەکانی کورد بووتە بە شێکی گرنگی لە توغمە شاراوەکانی سیاسی، ئابووری، رووشنبیری و کۆمەلایەتی ناوچەی رۆژهەلاتی ناڤین. بەو پێیە کە ناوچەی رۆژهەلاتی ناڤین، یەکیکە لە گرنگترین گۆڕەپانەکانی ململانی ناوچەیی و نێودەوڵەتییە، پرسی کورد دەکەوێتە چەقی هاوسەنگییەکانی ناوچەیی و نێودەوڵەتی لە رۆژهەلاتی ناڤین دا.

بۆیە لە سەردەمی ئێستاش دا کە چەمکەکانی دێموکراسی، مافی مرۆڤ، خەباتی شار و شەقام و ڕاپەڕین و شۆڕشی جەماوەری، تەوەر و میحوەری سەرەکی باس و خواستەکانە گەلانی ئێران و خەڵکی رۆژهەلاتی کوردستانە و کوردستان وەک پێشەنگی خەباتی شار بۆتە چاو و چرا گەلانی ئێران، سەر چاوەگرتوو لە باوەڕمەندبوون و واقیعبین بوون لە سیاسەت و هەڵویستەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا بووە. ئیستا کە باوەڕمەندبوون بە دێموکراسی و مافی مرۆڤ و خەباتی شار بۆتە فەرهەنگی خەباتی رزگاریخوازیی و نەتەوایەتی گەلانی ئێران، بۆ مافە سیاسی و نەتەوایەتییەکانیانە، دەردەکەوێت کە حیزبی دێموکراتی کوردستان هەر لە کاتی دامەزرانی تا ئیستا دووربینترین، واقیعبین ترین، پێشکەوتنخوازترین و مودێرنترین حیزب سەر گۆڕەپانی سیاسی کوردستان و ئیرانە بووە کە باوەڕی قوڵی بە خەباتی مەدەنی، شار و شەقام هەیە و هەبووە.

هەر بۆیە ئێستاش پاش ٨٠ ساڵ خەبات و تێکۆشان لە پێناو مافە سیاسی و نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و خەبات بۆ ئازادی و دێموکراسی گەلانی ئێران، ڕێباز و قوتابخانەی چوارچرا نەک هەر تۆزی کۆنبوونی لێ نەنیشتووە، بەڵکوو وەک ئەستێرەیەکی پرشنگدار لە ئاسمانی کوردستان دەدرەوشێتەوە و وەک گونجاوترین ڕێبازی ڕێگای رزگاریخوازیی بۆ نەوەی نوێ شۆڕشی ژینا و گەیشتن بە مافە سیاسی و نەتەوایەتییەکان گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە گوڕپانی خەباتدا دەرکەوتووە و دەدرەوشێتەوە.

٣٠ی ئاگۆستی ٢٠٢٥

مستەفا هیجری: حیزبی دێموکرات بیر و هزرە لە مێشک و دڵی خەڵکدا و ئەو هزرە بریتییە لە پێویستیی بەرەنگاربوونەوە دژی ستەم و داگیرکەری و بێبەشبوون لە مافەکانیان

دیمانە: عەلی بداغی

ئاماژە:

کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕۆژی ٢٥ی گەلاوێژی ١٤٠٤ پێنجەمین پلینۆمی خۆی بەڕێوە برد. تازەترین پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندیی حیزب ڕۆژی بیست و پێنجەمی گەلاوێژ، هەشتایەمین ساڵڕۆژی دامەزراندنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، دەستی بە کارەکانی خۆی کرد. "کورد کاناڵ" بۆ باس لەسەر باسە گرینگەکانی پلینۆم و هەروەها لێکدانەوە و هەڵسەنگاندنی دوایین گۆڕانکارییە سیاسییەکانی ئێستای ئێران و کوردستان، وتووێژێکی لەگەڵ کاک مستەفا هیجری، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پێکهێناوە کە "کوردستان" پوختەی ئەو وتووێژەی بۆ خوێنەرانی گواستۆتەوە.

عەلی بداغی: کاک مستەفای بەڕێز، ئەمە یەکەم وتووێژی جەنابتە لەگەڵ ڕاگەیاندنی حیزبی دێموکرات لە دوای کۆنگرەی

یەکگرتنەوەی دێموکراتەکانەوە. حەوتووی ڕابردووش سێهەمین ساڵڕۆژی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان و وەسەریەکەوتنەوەی بنەماڵەی گەورەی حیزبی دێموکرات بوو. بفەرموون کە یەکگرتنەوەی حیزب و تازەترین کۆنگرەی حیزب سەرچاوەی چ گۆڕانکارییەک و چ ئاڵوگۆڕێک لە ژیانی سیاسی و خەبات و تێکۆشانی حیزبی دێموکراتدا بووە؟

مستەفا هیجری: ئەمن پێم وایە ئەو گۆڕانکارییەی لە پەیوەندی لەگەڵ یەکگرتنەوە لە دوای پازدە - شازدە ساڵ لێکجیابوونەوە لە حیزبی دێموکراتدا پێک هات، بۆ خۆی گۆڕانکارییەکی زۆر گرنگ نەک هەر لە مێژووی بزووتنەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتدا، بەڵکوو لە بەشەکانی دیکەشدا بوو. ئەو دوو لایەنەی حیزبی دێموکرات دوای هەموو ئەزموونەکان لە بێئاکامیی دابڕانەکان گەیشتینە ئەو قەناعەتەی کە ڕێگای سەرکەوتن و خزمەتکردن بە نیشتمان لە بوونی جیاوازی و جۆراوجۆرییەکان و قبووڵکردنی جیاوازییەکان دەست پێ دەکات و دۆزینەوەی ڕێگاچارەی خاڵە هاوبەشەکان لە نێو جیاوازییەکاندا دەتوانێت ڕێپیشاندەر بێت. ئەوە نەک هەر لەنێو خۆماندا، بەڵکوو شێوەی هەڵکردن و هەڵسوکەوتمان لەگەڵ لایەنەکانی دیکەی غەیری حیزبیش کە هەر کامەی بیروبۆچوونێکی جیاوازیان هەیە، ئەو لێکنزیکبوونەوە و پێکەوە کارکردن لە جیاتی ململانێ و ناکۆکیی ناسالم ڕێچکەیەکی بۆ ڕەفتارکردن لەگەڵ ئەوانیش کردۆتەوە. حیزبی دێموکرات لەو پەیوەندییەدا هەوڵی داوە کە لەگەڵ ڕێکخراوەکانی ئۆپۆزیسیۆنی کوردیی ئێرانیدا هیچ جۆرە ناکۆکییەک و گرژییەک نەمێنێت و تەنانەت ئێستا ئێمە خەریکی پێکهێنانی هاوکارییەک لە نێوان حیزبە سیاسییە کوردییەکاندایین و لە نێو حیزبەکانی دیکەی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانیشدا هەر بەو مێتۆدە کار دەکەین.

گۆڕانکارییەکی دیکەی کۆنگرە لە پرسی نوێبوونەوە لە سیاسەتکردن، لە مامەڵەکردن و لێکدانەوەکانمان بە نیسبەت ڕابردوودا دەبینم کە دەبێ چاوخشاندنەوەیەکی زۆر جیددی پێدا بکەین، چونکە سەردەمەکە ئاڵوگۆڕی یەکجار زۆری بەسەردا هاتوە. خەڵکەکەمان ئاگایی و تێگەیشتنیان زۆر لە ئاستێکی سەرەوەیە، بۆیە حیزبی دێموکراتیش دەبێ پتر نوێ بێتەوە و هەروەها ئەوەش کە دەبێ لە ڕووی پرۆژە و بەرنامەوە کار بکەین و ئەوانە چەند خاڵێک لەو خاڵە گرنگانە بوون کە لە کۆنگرەوە تاکوو دەگاتە ئەو پلینۆمەی کە ئیشارەتان پێ کرد، هەموو پێداگرییان لەسەر کراوە و کراونەتە بەرنامەی کار.

عەلی بداغی: پێوەندیدار بە تازەترین پلینۆمی حیزب، وەک لە ڕاپۆرتی ڕاگەیەندراوی پلینۆمەکەدا هاتبوو کە لەم پلینۆمەدا باسێکی سیاسیی دەوڵەمەند لە لایەن جەنابتانەوە پێشکەش کراوە. شیکردنەوەکان ئەوەن کۆماری ئیسلامی لە ڕووی ئایدۆلۆژییەوە ڕووخاوە. کارتەکانی کۆماری ئیسلامی کە لە هاوکێشە جیهانییەکاندا یاریی پێ دەکردن، ئەو کارتانەی بەشی زۆری لەدەست داون. جەنابتان بڕێک بەرفراوانتر چۆن دەڕواننە دۆخی سیاسیی ئێستای ئێران؟

بەشی پێنجەم

مستەفا هیجری: تێکشکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی هەر تەنیا لە بارەی ئایدۆلۆژیکەوە نەبوو، بەڵکوو کۆماری ئیسلامیی ئێران لە هەموو بوارەکانی سەربازی، ئیتلاعاتی، ئەمنیەتی و بەڕێوەبەرایەتیی وڵاتدا بە تەواوی تێکڕووخاوە. گرینگتر لە هەموو ئەوانە خەڵکیش پشتیوانیی لێ ناکات. بە گوێرەی ئەو هەڵسەنگاندنانەی کە دامەزراوەی "گمان" کردوویەتی سەتا حەفتای خەڵک لە ئێراندا لەو ڕێژیمە نارازین و دەیانەوێ ئەم حکومەتە بگۆڕن، تازە ئەوە ڕاپرسیی ساڵێک لەوە پێشە و ئێستا بە دڵنیاییەوە ئەو ئامارە زۆر زۆر زیادی کردوە. واتە ئەم دۆخەی ئێستا داڕووخانی سیستەمێکی فکریی چەقبەستووی کۆنە کە دەیویست شێوەی ئیدارەدانی وڵات بۆ هەزار و چوار سەد ساڵ لەوە پێش بگەڕێنێتەوە و بۆخۆی ببێتە ئیمپراتۆرییەتێکی ئیسلامی و وەلی فەقیهـ وەک خەلیفەیەک ببێتە ڕێبەری موسڵمانانی دنیا. بەڵام ئێستا دەبینین کە ئەو خەون و خەیاڵانە هەمووی بە با چوون. هێزە نیابەتییەکانی ڕێژیم کە بەشی زۆری سامان و سەروەتی خەڵکی ئێرانی تێدا خەرج کرا و ئەو حکوومەتانەی وەک سووریە کە بەهۆی یارمەتییە هەمەلایەنەکانی کۆماری ئیسلامییەوە مابوون، ئەوانە ئەوانە هەموویان تێکڕووخاون و هەروەک باسم کرد لە نێوخۆی وڵاتیشدا شەرعییەت و لایەنگریی نەماوە و ڕێژیم لە دنیادا و لە ناوچەکەدا بەتەنیا ماوەتەوە. بۆیە لام وایە کە خێرایی پرۆسەی بەرەو نەمان و ڕووخانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران زۆر زیاتر بووە.

عەلی بداغی: بەڵام ئێمە پەلەقاژەکانی کۆماری ئیسلامی دەبینین. جەنابتان پێتان وایە کە کۆماری ئیسلامی خۆی دەگرێتەوە یان بەڕاستی ئێستا کاتی دەستبەردان و تەسلیمبوونی گەیوەتێ؟

مستەفا هیجری: بە چی خۆی دەگرێتەوە؟ ئەوەی کە هەیبوو لە ماوەی ئەو چل ساڵەدا هەمووی داناوە و نەک هەر ئەو سامان و سەروەتەی وڵات هەیبوو، بەڵکوو لەوانەیە داهات و ئیمکاناتی پەنجا ساڵی داهاتووشیان بۆ ئەو مەبەستانە دانابێت. لە نێوخۆی وڵاتدا ڕێژیم پێگەیەکی نەماوە و ئەسڵەن و ئۆسوولەن عەقڵییەتی ئەوە لە ڕێژیمدا بەدی ناکرێ کە بیهەوێ و بشتوانێ بە ئاڵوگۆڕ لە سیاسەتەکانیدا خۆی بگرێتەوە. زۆر لە حکوومەتە نۆرماڵەکان بوێریی ئەوەیان هەیە ئەگەر لە پرۆژەیەکدا شکست دەخۆن، ددان بە شکستەکەیاندا دەنێن و بە دوای دۆزینەوەی چارەسەر و کەموکوڕییەکاندا دەگەڕێن. بەڵام ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی خۆ پێی وا نیە هەڵەی کردبێت. کۆماری ئیسلامی دوای ئەو شکستە قورسەی لە شەڕەی دوازدە ڕۆژەدا ئێستاش پێی وایە شەڕەکەی بردووەتەوە و ئیسرائیل و ئەمریکای تەمبێ کردوە. حکومەتێک بەو عەقڵییەتە بە خۆیدا نایەتەوە و بێجگە لەوە دەرفەت و ئیمکانیشی بۆ ڕێژیم لە بەردەستدا نیە.

عەلی بداغی: بەڕێزتان لە باسە سیاسییەکانی پلینۆمدا باستان لە کۆمەڵێک ئەگەر و سیناریۆ بۆ داهاتووی کۆماری ئیسلامی لە دڵی قەیرانەکانی ئێستادا کردبوو. ئەگەر بە کورتییش بێت چۆن لەو سیناریۆیانە دەڕوانن و لێکدانەوەتان بۆی چیە؟

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

مستەفا هیجری: ئەگەرەکان زۆرن و بە وردی پێشبینی ناکرێت کە چی ڕوو دەدات، بەڵام ئەو ئەگەرانەی کە لە پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندیدا بە گرنگ زانران،

سێ ئەگەر بوون:

یەکەم ئەوەی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لەگەڵ ئەمریکا بچێتەوە سەر مێزی وتوویژ و وتوویژی ئەم جارەش هەموومان دەزانین بە مانای ئەوەیە تەسلیمبوونی موتڵەقی ئێرانە، چونکە وەک باسمان کرد هیچ کارتێکی ئەوتۆی بەدەستەوە نەماوە. لە حاڵەتێکی وادا و لە ئەگەری ئەو ڕێککەوتنەدا ڕێژیم حکومەتێک دەبێت کە تێکشکاوە، هەموو هەڕەشەی فەرماندە و سیاسییەکانی ڕێژیم لە وڵاتانی دی هەمووی مایەپووچ دەرچوون، کە دەیگوت بۆیە لە سووریە شەڕ دەکەین هەتا شەڕ نەیەتە نێو وڵاتەکەمان، ئێستا نەک شەڕ هاتووەتە نێو وڵات، بەڵکوو ئاسمانەکەشی لەژێر کۆنترۆڵی دوژمنەکەیدایە. واتە دەبێتە حکومەتێکی زەلیل کە هێندەی دیکە خەڵک لێی دوور دەکەوێتەوە. لە حاڵەتێکی وادا پێشبینی دەکرێ کە دووبەرەکی یان چەندبەرەکییش لەنێو هەرەمی دەسەڵاتدا دروست بێت کە هەر ئێستاش نیشانەکانی دەبینین. چونکە لەو حکومەتانەدا بەرپرسێک نیە کە بەرپرسیارێتیی سیاسەتەکانی ئەم ڕێژیمە قبووڵ بکات و هەر ئەوە دەیخاتە سەر شانی ئەوی تر و ئەوە دەیخاتە سەر شانی ئەوی تر. ئەوەش بۆ خۆی سەرچاوەی دووبەرەکییەکی توندە کە ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر پەرە دەگرێت. ئەوە یەک لە سیناریۆکانە و دیارە هەر لە درێژەی ئەو سیناریۆیەدا بێتوو ڕێژیم مل بۆ وتوویژ و خۆبەدەستەوەدان نەدا، هەڕەشەی شەڕێکی دیکەی لەسەرە و پێشبینی دەکرێ لەو شەڕەدا کۆماری ئیسلامی لە هەموو بوارەکاندا زەربەی زیاتر بخوات. دیارە ئەو شەڕەش هەر بۆ ئەوەیە کۆماری ئیسلامی بێننە سەر مێزی وتوویژ کە ڕەنگە بەشێک لە هۆکارەکەی ئەوە بێ کە تاکوو ئێستاش جێگرەوەیەکی قابیلی قبووڵ نە بۆ خەڵکی ئێران و نە بۆ وڵاتانی بڕیاربەدەست بۆ گۆڕینی کۆماری ئیسلامی لە ئارادا نیە و ئەمریکاش بەتایبەتی نایەوێت لەو حاڵەتەدا کە هێشتا شەڕی ئۆکراین تەواو نەبووە و، لە غەززە هێشتا ئاشتییەک جێگیر نەبووە، نایهەوێ بەرەیەکی دیکەی شەڕ و نائارامی لەو ناوچەیەدا بکرێتەوە. ئەوە بە مانای ئەوە نیە کە ڕێژیم بە ڕێککەوتن لە وتوویژەکاندا خۆی دەگرێتەوە. هەر بەو هۆکارانەیە کە پێشتر ئاماژەم پێدا لە حاڵەتێکی وادا چاوەڕوانی و مافخوازیی خەڵکەکەش لە نێوخۆ زیاتر دەچێتە سەرێ. ئەوە یەکێک لە سیناریۆکانە کە ئەنجامەکەی دەگاتە ڕووخانی ڕێژیم. لێکدانەوەکەی ئێمە ئاوا بوو کە لەو ماوەیەدا کە ڕێککەوتن دەکرێت، ئەمریکا و وڵاتانی دیکەی بڕیاربەدەست لە فکری ئەوەدا دەبن جێگرەوەیەک بۆ ئەو ڕێژیمەش پێک بێت، چونکە تاکوو ئێستا کۆماری ئیسلامی کارێکی وای نەکردوە هیچ متمانەیەکی پێ بکرێت.

سیناریۆی دووەم ڕوودانی شەڕێکی دیکە و نەمانی خامنەیی چ لە شەڕدا یان بە هەر هۆکارێکی دیکەیە. لە حاڵەتێکی

بەشی پێنجەم

وادا کێشە و ململانێیەکی یەکجار زۆر لە نێوخۆی وڵاتدا و لە نێو حکومەتدا پێک دێت و ئەنجامی ئەوە دەبێتە هۆی لاوازبوونی زیاتری حکوومەت و ئەوەش بۆ خۆی دووبارە پرۆسەیەکە کە ڕێژیم بەرەو ڕووخان و نەمان دەبات.

دوایین ئەگەریش کە باسمان کرد ئەوە بوو کۆماری ئیسلامی لەبەر هەرەج و مەرەج و لەبەر ئەوەی نەفووز و کۆنترۆڵی بەسەر وڵاتدا نامێنێ، هێزە چەکدارەکان و ناوەندە ئەمنیەتییەکان و دەزگای سەرکوتی و ڕێژیم لە بەشێک لە وڵات بڕێک دەستیان کورت بێتەوە. لەو حاڵەتەدا بەشێک لە وڵاتی ئێران بەتایبەت ناوچەکانی نەتەوە غەیرە فارسەکان و یەک لەوان کوردستان، لەو ناوچانەدا ئیمکانی کار و چالاکی زیاتر دەبێت و ئێمە بۆ هەر کام لەو ئەگەرانە ئامادەیی خۆمان هەیە.

عەلی بداغی: بەڵام خەڵکی کوردستان نیگەرانن و دەڵێن لەو بارودۆخەدا و لە دڵی ئەو هەموو ئەگەرانەدا حیزبی دێموکرات بە تەمای چیە؟

مستەفا هیجری: لە هەموو ئەو ئاڵوگۆڕانەدا ئەوەی کە زۆر زەروورییە، ئەوەیە ئێمە وەک خەڵکی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، یەکگرتوو بین و شان بە شانی یەکتر بچینە پێشێ بەبێ لەبەرچاوگرتنی ئەوەی کێ لایەنگری چ حیزبێکە و چ جۆرە ئینتیمایەکی هەیە. هاوکات حەول دەدەین لەگەڵ حیزب و ڕێکخراوە سیاسییە کوردییەکاندا بەرنامەیەکی هاوبەشمان هەم بۆ خەبات دژی کۆماری ئیسلامی، هەم بۆ ڕووخاندنی ئەم ڕێژیمە و هەم بۆ ئیدارەدانی کوردستان لە دوای ڕووخانی کۆماری ئیسلامی هەبێت.

عەلی بداغی: بەڵام ئەم ڕەخنەیە لە ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی بە کوردیشەوە هەر هەیە کۆماری ئیسلامی لە دوای ئۆکتۆبەری ٢٠٢٣ەوە ڕۆژ بە ڕۆژ بەرەو لاوازیی زیاتر ڕۆیشتووە، بەڵام ئێمە جموجۆڵ یان بڵێم بووژانەوەیەکی ئەوتوومان لە ئۆپۆزیسیۆن لە دژی کۆماری ئیسلامیدا نەدیوە. بەڕاستی کاک مستەفا هۆکارەکان چین؟

مستەفا هیجری: زۆر هۆکاری هەیە کاک عەلی، بەڵام گرینگترینی ئەوەیە کە حیزبەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی لە ڕاستیدا ماوەیەکی زۆرە لە وڵات دوورن و لە ویست و خواستی نەوەکانی کە دوای هاتنەسەرکاری دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی لە دایک بوون دوورن. ئەوان زۆرتر لەو ئایدۆلۆژی و بەرنامانەدا چەقیون کە پێشتر بوویانە و ئێستا سەردەمیان بەسەر چووە. لە لایەکی دیکەوە بۆ خۆتان دەزانن هێزی سەرکوت لە کۆماری ئیسلامیی ئێراندا لە ڕۆژی یەکەمەوە تاکوو ئێستا بە توندی بەسەر خەڵکدا زاڵ بووە و لەگەڵ ئەوەشدا خەڵک فیداکاریی زۆریان کردوە. خەڵک ڕۆژانە ئیعدام دەکرێن، زیندانی دەکرێن، بێحورمەتییان پێ دەکرێت، بەڵام سەرەڕای ئەو هەموو باج و تێچووە و لەژێر ئەو زەبر و زەنگەدا خەڵک

نەیتوانیوە وەک حیزب و ڕێکخراو خۆی و خەباتەکەی بەرێکخستن بکات. دیارە بارودۆخی ڕۆژهەڵاتی کوردستان جیاواز و چەند قات باشترە لە بەشەکانی دیکەی ئێران، چونکە لە کوردستان ئەزموونی کاری تەشکیلاتی و ڕێکخراوەیی لە مێژساڵەوە هەیە و هەر حیزبێکیش بە گوێرەی کار و تێکۆشانی خۆی تێکۆشاوە خەڵکانێک بەرێکخراو بکات، بەڵام تەنیا بە کوردستان کارەکە جێبەجێ نابێت. ئەوانە بەشێک لەو هۆیانەن کە تاکوو ئێستا بەداخەوە یەکگرتوویی لە نێوان حیزبەکاندا و لە ئەنجامدا جێگرەوەیەک پێک نەهاتووە.

عەلی بداغی: کاک مستەفا، لە ماوەی ڕابردوودا ئێمە کۆمەڵێک جموجۆڵمان بینی. میتینگی پاشایەتیخوازەکان لە میونخ، میتینگی موجاهیدین لە ئیتالیا و لە نێوخۆی وڵاتیشدا ڕیفۆرمخوازە حکومەتییەکان کە باسی ڕێفراندۆمیان وەک ڕێگا چارەی تێپەڕین لە قەیرانەکان پێشنیار کردوە. من ناڵێم وەڵامی ڕاستەوخۆی کورد یان وەڵامی ڕاستەوخۆی حیزبی دێموکرات بەو ئەجێندایانە، بەڵام دەپرسم وێژمانی حیزبی دێموکرات، ڕوانگەی حیزبی دێموکرات، ستراتیژیی حیزبی دێموکرات بۆ داهاتووی ئێران چیە؟

مستەفا هیجری: با لە بەشی ئاخری پرسیارەکەتەوە دەست پێ بکەم کە مەسەلەی ڕێفراندۆمە. ڕێفراندۆم ئەوەی کە مووسەوی لە بەیاننامەکەیدا ڕایگەیاندوە یەکەم جار نیە باس دەکرێ، چەند ساڵ لەوە پێش ڕەزا پەهلەوی و هەندێک گرووپی دیکەش ئەو مەسەلەیان خستووەتە ڕوو، بەڵام بە بۆچوونی من باسی ڕێفراندۆم لە حکومەتی کۆماری ئیسلامیی ئێراندا کە بێجگە لە عەقڵییەتی خۆی کەسی دیکەی قبووڵ نیە، ئاسنی ساردکوتانە. چۆن دەکرێت ئەم ڕێژیمە ئیجازە بدات ڕێفراندۆم بکرێت بۆ ڕووخاندنی، ئەویش حکومەتێک کە ئەسڵەن ویست و ئیرادەی خەڵکی بۆ گرینگ نیە. هەموومان لەبیرمانە لە سەردەمێکدا کە ئەحمەدینەژاد بە فێڵ بەسەر مووسەویدا سەرکەوت، خەڵک کە خۆپێشاندانی کرد و داوای مافەکانی خۆی کرد، خەڵکی بە "خەس و خاشاک" ناو دەبرد، خامنەیی هەر چەند مانگێک لەمەوبەر لە بارەی مەسەلەی ڕێفراندۆمدا باسی ئەوەی دەکرد کە بۆ مەگەر ئەو خەڵکە دەتوانن تەشخیس بدەن کە حکوومەت دەبێت چۆن بێت؟ واتە ئەوان هیچ نرخێک بۆ خەڵک دانانێن. کاتێک باسی خەڵک دەکەن، خەڵکیان تەنیا بۆ کوشتن و بۆ شەرعیدان بە حکوومەتەکەی خۆیان دەوێ. بۆیە قسەکردن لە ڕێفراندۆم لەو هەلومەرجەدا و لە چوارچێوەی حکوومەتی کۆماری ئیسلامیدا "خۆڵ لە چاوی خەڵک کردن" و هەوڵێکە بۆ بەلارێدابردنی فکری خەڵک لە ڕووخاندنی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامییە.

پێوەندیدار بە میتینگی موجاهیدین و پاشایەتیخوازەکان، دیارە هەموو حیزبێک مافی خۆیەتی کۆبوونەوە بکات و چالاکیی خۆی هەبێ، بەڵام لەسەر پاشایەتیخوازەکان و فوورسابیان لە ڕێکخستنی خەڵک قسە زۆرە. هەمووان دەزانن کاتێک لە بزووتنەوەی ژینادا حیزبەکانی کوردستان داوایان کرد خەڵک لە کوردستاندا ڕاپەڕێ، خەڵک ڕاپەڕی و ئەو ڕاپەڕینە

بەشی پێنجەم

سەرتاسەری ئێرانیشی گرتەوە و تەنانەت سنوورەکانی ئەو وڵاتەشی بڕی. بەڵام تاکوو ئێستا ڕەزا پەهلەوی چەندین جار داوای لە خەڵک کردوە بێنە سەر شەقام و یەک جاریش خەڵک بە دەم ئەو داوایە نەهاتوە و تەنانەت دووکانێکیش لەسەر داوای ئەو دانەخراوە. بۆیە لەو باوەڕەدام خەڵکی ئێران لەوە تێپەڕیوە کە بێت لە نێوان دوو ئەزموونی شکستخواردووی پەهلەوی و کۆماری ئیسلامیدا دیسان یەکیان هەڵبژێرێتەوە. چونکی ناچار نیە و زۆر سیستەمی دێموکراتیک و سیستەمی پێشکەوتووی دیکە هەیە کە لە دنیادا ئەزموون کراوە و خەڵک دەتوانن هەڵیبژێرن. بۆیە من پێم وا نیە شانسێک بۆ سەرکەوتنی پاشایەتیخوازان هەبێ و ئەوەی خەڵکی ئێران دەیانهەوێ هاتنەسەرکاری ڕێژیمێکی دێموکراتیکی سێکولارە. خەڵکی ئێران ماهییەتی حکوومەتی دیکتاتۆری ئایینی و پاشایەتییان دیوە و بەدوای دێموکراسی و ئازادی و دەستەبەربوونی مافەکانیاندا دەگەڕێن.

عەلی بداغی: کاک مستەفا وەک ئاکامگیرییەک لەو باسە، پێتان وایە لە دڵی ئەم قەیرانانەی وا ئێستا ئێران بەرەوڕوویەتی، داهاتووی ململانێ و خەباتی خەڵک لەگەڵ کۆماری ئیسلامی چۆن دەبێت؟

مستەفا هیجری: من لەوەدا هیچ گومانێکم نیە کە خەڵک سەرکەوتوو دەبێت. ئەوەی کە تاکوو ئێستا ڕێژیم دەرحەق بە خەڵک کردوویەتی و لە داهاتووشدا دەیکا و بە نیشانەی ئیقتدار و دەسەڵاتی خۆی دەزانێت، بەڵام لە ڕاستیدا ئەوە نیشانەی ئەوپەڕی ترسی کۆماری ئیسلامییە لە خەڵک. ڕێژیمێک کە بەهێز بێت، ڕێژیمێک کە پشتی بە خەڵکەکەی خۆی بەستبێت و لە کۆمەڵگەی نێونەتەوەییدا وەک سیستەمێکی نۆرماڵ قبووڵ کرابێت، پێویستیی بە سەرکوتی خەڵکەکەی نیە و نایە لەسەر شەقام بیانکوژێ یان بیانگرێ و لە زینداندا ئەشکەنجەیان بکات. ئەوە پیشەی حکوومەتە لاوازەکانە هەمیشە لە ڕووخان و هەمیشە لە خەڵکەکەی خۆیان دەترسێن و، ناحەقیشیان نیە چونکە خەڵک لە دژیانە، بۆیە هەر پەنا بۆ سەرکوت و زەبروزەنگ دەبەن. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا کام ڕێژیمی سەرکوتگەر و دیکتاتۆڕ هەر بە زەبری هێز توانیویەتی خۆی ڕابگرێ؟ ئەمن پێم وایە ڕاستە خەڵکی ئێرانیش چەندی لەژێر زەبروزەنگدا بن، چەندی برسییان بکەن، بێحورمەتییان پێ بکەن و لە مافەکانیان بێبەشیان بکەن؛ بەڵام ئەو خەڵکە ئاگاتر دەبنەوە و باشتر بۆ وەدەستهێنانی ئەو مافانە خەبات دەکەن. بۆیە داهاتووی ئەو بەربەرەکانییە لە نێوخۆی وڵات لە نێوان خەڵک و ڕێژیمدا بە سەرکەوتنی خەڵک کۆتایی دێت و لەوەشدا هیچ گومانێکم نیە

عەلی بداغی: وەک دواپرسیار و پێداگرتنەوە لەسەر هەندێک لە بۆچوونەکانتان و سیاسەتەکانی حیزبی دێموکرات، ئەگەر قسەیەکتان لەسەر سیاسەتەکانی حیزب و پەیامی خۆتان ڕوو بە خەڵکی کوردستان و ڕوو بە حیزبە سیاسییەکان مابێت، بفەرموون.

سەرچاوە Serchawe

بەشی پێنجەم

مستەفا هیجری: پەیامم بۆ خەڵکی کورد، بۆ ئەندام و لایەنگرانی حیزبی دێموکرات و حیزبەکانی دیکە، و خەڵکانێکیش کە ڕەنگبێ لایەنگری هیچ حیزبێک بەن ئەوەیە کە هەموو ئەو خەڵکە بۆ ئێمەی حیزبی دێموکرات جێگای شانازین. پێم وایە ئەوان لە خەبات دژی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیدا و بۆ بەدەستهێنانی مافی خۆیان لە هیچ شتێک درێغیان نەکردوە، و هیچ لەو سەرکوت و زەبروزەنگانە نەترساون و خۆڕاگر بوون. قەت ئەو قسە و شێعر و لاواندنەوەی دایک و باوک و برا و کەسوکاری ئەو شەهیدانەی لەسەر گۆڕی شەهیدان، بەتایبەت لە بزووتنەوەی ژینادا دەماندی لەبیر ناچن. ئەوانە ورەیان داوە بە ئێمە و ئەو یەکگرتووییەش بە تایبەتی گەورەترین هێزی ئێمەیە. داوام ئەوەیە ئێمە دەبێ ئەو یەکگرتووییە بەهێزتر بکەین بۆ ئەوەی حیزبەکەمان و بەتایبەت سەرووتر لە حیزبەکەشمان، بزووتنەوەی کورد ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر بەهێزتر ببێت. ئێمەش وەک حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ئەوەمان لە کۆنگرەدا باس کردووە و لە پلینۆمیشدا پێداگریمان لەسەر کردۆتەوە. کاک عەلی ئێمە حیزبی دێموکرات تەنیا بە حیزبی ئەندام و لایەنگران نازانین، بە بۆچوونی من حیزبی دێموکرات، بیر و هزرە لە مێشک و دڵی خەڵکدا و ئەو هزرە بریتییە لە پێویستیی بەرەنگاربوونەوە دژی ستەم و داگیرکەری و بێبەشبوون لە مافەکانیان. جا ئەو بیر و ئەندێشەیە لە مێشکی هەر کەسێکدا بێت، من وەک حیزبی دێموکراتیان دەبینم و ئێمە لە لایەن خۆمانەوە مەیدان ئاوەڵاتر دەکەینەوە و زیاتر هەوڵ دەدەین هەموومان پێکەوە بە جیاوازیی بیروبۆچوونەکانمان، کوردستان و ئێران زیاتر لەوەی کە ئێستا هەیە بکەینە مەیدانی خەباتێکی مەدەنی و ململانێیەکی بەردەوام و جێگای پەسەندی دنیای ئەمڕۆ دژی حکومەتی چەقبەستوو و دواکەوتووی کۆماری ئیسلامی کە هەموو وڵاتی ئێرانی بە کوردستانیشەوە وێران کردوە. ئێمە هەموومان پێکەوە دەبینە هێز. دەبێ ئەو ڕێگایە بگرین و کۆماری ئیسلامییش بۆیە چاوی لەسەر کوردستانە و بە کەمترین جووڵەی کوردستان ناڕەحەتە، چونکە ئەوان باش دەزانن ئەو یەکگرتووییە چەندە بەهێز و بەتوانایە و چۆن دەتوانێ ئاگر لە دەزگای هەرەمی قودرەتی کۆماری ئیسلامیی ئێران بەر بدات. بێگومان سەرکەوتن هی ئێمەیە و ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێستا لە پەلەقاژەکانی سەرمەرگدایە. لەو بارەیەوە پێم خۆشە دڵنیایی بە هەموو خەڵک بدەم.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٧ی خەرمانانی ٢٧٢٥

بەشی پێنجەم

حیزبی دێموکرات و گرینگیدانی بە پرسی کۆمەڵایەتی

جەلیل گادانی

ئاماژە: ئەم وتارە کە دوایین نووسینی نەمر جەلیل گادانیە و دوو حەوتوو دوای کۆچی دوایی ئەو بڵاو بۆوە، بۆ کتێبی "حیزبی دێموکرات، قەڵای خۆڕاگری ناسنامەی نەتەوەیی"، تایبەت بە ٧٥ ساڵەی دامەزرانی حیزب نووسرابوو.

هێشتا ساڵێکی تەواو بەسەر هاتنی هێزی هاوپەیمانانی شەڕی دووهەمی جیهانی بۆ ئێران بە تایبەتی داگیرکردنی باکوور و ڕۆژئاوای ئێران لەلایەن ئەرتەشی سوور کە بوونە هۆی نەمانی هێزی نیزامیی ڕەزاشای دیکتاتۆر لە بەشێک لە کورستان تێنەپەڕیبوو، پیاوانی تێکۆشەری کورد لە شاری مەهاباد کۆمەڵەی ژیانەوەی کوردیان لە ٢٥ی گەلاوێژی ساڵی ١٣٢١دا دامەزراند.

چونکو حیزبی دێموکراتی کوردستان لەسەر بنەمای ئەو کۆمەڵە دامەزراوە، بە پێویست دەزانم ئاماژە بە هێندێک لە کارەکانی بکەم. تێکۆشانی ئەو کۆمەڵە لە ناوچەی موکریان زۆر زوو پەرەی ئەستاند. حکوومەتی تاران لە کردەوەدا حاکمییەتی خۆی لەم دەڤەرە لەدەست چوو بوو. بەشی زۆری ئەرکەکانی حکوومەتی کەوتبوە سەرشانی خەڵک خۆی. لەو سەردەمیشدا کۆمەڵە ژ- ک یەکەم حیزبی نەتەوەیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو. وێڕای تێکۆشانی سیاسی و پەرەدان بە هەستی نەتەوایەتی لە زۆر شوێن بە تایبەتی لە شاری مەهاباد، زێدی لە دایکبوونی، زۆربەی گرفتەکانی خەڵکیان حەل دەکرد. بە تایبەتی لە دوو بواری فەرهەنگی و ئاسایشەوە هەنگاوی بەنرخی هەڵێناوە.

"قۆڵسوور"ەکانی ژ-ک خۆبەخشانە شەو و ڕۆژ ئامادەی خزمەت بوون، ئەرکی ئەمنییەت و ئاسایشی شاریان وەئەستۆ گرتبوو، هەموو کات ئامادەی بەرەنگاربوونەوەی هەر هێرشێک بوون کە ڕەنگبوو لە لایەن هێندێک عەشیرەتی هەلپەرست بۆ تاڵان و بڕۆ بکرێتە سەرشار.

لە زۆربەی گەڕەکەکانی شار بنکەی تایبەت داندرابوون. شەوانەش بە شێوەی گەڕۆک لە کوچە و کۆڵان و شەقامەکان ئەرکی پێ ئەسپێردراویان ئەنجام دەدا. ئەگەر ڕووداوێک لە دوور و نیزیک تەنانەت لە دێهاتی دەوروبەریش ڕووی دابا بە هانای خەڵکەوە دەچوون.

هێندێک بنیادی حکوومەتی وەک سەربازخانە کە ئەو هەمووە هێزەی تێیدابوو بە دوو بۆمبی گچکە و کەم هێزی تەیارە ڕەشەکەی سۆڤییەت کونە مشکیان لێ ببوو بە قەیسەری و هەڵاتبوون و چۆڵیان کردبوو، یا سیلۆ و ژاندارمەری کە بێخاوەن مابوونەوە، هەرچەند هێندێکیان تاڵان کرابوون، بەڵام ژ- ک پارێزەری تایبەتی بۆ دانابوون تا ساختومانەکان وێران نەکرێن و لەوەی کە لە یەکەم ڕۆژەکانی چۆلبوونیاندا تاڵان کرابوون زیاتر وێران نەکرێن. بۆ نموونە هەر سەربازخانەکە دواتر کرایە پێشمەرگەخانە.

لە بواری فەرهەنگیشەوە مەجالیان نەدا ئەو خوێندنگانەی هەبوون دابخرێن و ئەندامانی فەرهەنگیی شار کە زۆریان ببوونە ئەندامی کۆمەڵەی ژ- ک نەیانهێشت قوتابییەکان لە خوێندن دواکەون، بەڵکوو هەنگاوی گەورەشیان هەڵگرت.

بە دانانی دوو قوتابخانەی شەوانە بە ناوەکانی "گەلاوێژ" و "ئازادی" بۆ فێرکردنی زمانی کوردی کە تا ئەودەم خوێندن و نووسین بە کوردی بە تەواوی یاساغ بوو خزمەتێکی باشیان بە لاوان کرد.

یەک لەو مەدەرسانە "گەلاوێژ" لە خانووی حاجی ئەحمەد گادانی لە گەڕەکی قووڵە قەبران، بە سەرۆکایەتیی مەلا عەبدوڵلا داوودی، ناسراو بە خاڵە مەلا یەکێک لە دامەزرێنەرانی کۆمەڵەی ژ- ک و دووهەمیان لە گەڕەکی هەرمەنیان بە ناوی "ئازادی" لە کوچەی محەممەدی مەولوودی بە لێپرسراوی فەرهەنگیی بەوەج "عەلی گولجەبینی" بەڕێوە دەچوون. جگە لە چەند مامۆستای خۆجێیی بەڕێزان؛ ڕەوانشادان عوسمان دانش، محەممەد تۆفێق وردی، کەریم زەند، نووری ئەحمەد تەها بە نۆبە لەو دوو قوتابخانەیە دەرسیان دەگوتەوە.

ئەو بەڕێزانە توانییان لە ماوەیەکی کەمدا پۆلێک لاو بەچەشنێک فێری خوێندن و نووسینی زمانی کوردی بکەن کە پاش

سەرچاوە Serchawe

تەواوبوونی دەورەکەیان هێندێک لەوان بوونە مامۆستای کوردی گوتنەوە و خزمەتی باشیان کرد.

وابزانم زیاتر بە مەبەستی تەمرینی حکوومەتداری بوو کە ژ- ک میرمیرێنی نەریتی کۆنی کوردیی زیندوو کردەوە.

یەکیان بە میرایەتیی مستەفا سیاسەری لە گەڕەکی هەرمەنیان و ئەویتریان لە گەڕەکی ڕزگەریان بە میرایەتیی حەمەدەمین یا حەمەی حەسەن زارا بەڕێوە دەچوو.

ئەو دوو میرانە جو بەرگی تایبەتییان بۆ ساز کرابوو. هەرکام پۆلێک لاوی بەوەج و کارگێڕ یان قۆڵسووری ژ - ک یان بۆ دابینکردنی ئەمنییەت لە دەور بوو، هەر حوکمێکی کردبایان بەڕێوە دەچوو.

کۆمەڵەی ژ- ک بەهێنانە سەرشانۆی دوو نمایشی "سوڵتان سەلاحەدین" و "دایکی نیشتمان" لە مەهاباد و نەغدە و شنۆ و بۆکان، کە لە هەر کام لەو شارانە چەند ڕۆژ نیشان دران، کاریگەریی زۆری لە سەر گەشەکردنی هەستی نەتەوەیی و بڕوابەخۆ بوونی خەڵک کرد.

چاپ و بڵاوکردنەوەی گۆڤاری بەپێزی "نیشتمان" وەک یەکەم بڵاڤۆکی کوردی لە ڕۆژهەڵات و ئۆرگانی کۆمەڵە لەو سەردەمەدا یەک لە کارە بەرچاوەکانی فەرهەنگی و ڕووناکبیریی سەردەم بوو کە بۆ چاپکرانی چەند ژمارە دەچوونە تەورێز و لە ڕێگەی دۆستانێک کە دەستیان دەکاری چاپ و چاپخانەدا بووە، چاپیان دەکرد و دەیانهێناوە کوردستان و بڵاویان دەکردەوە. لەڕاستیدا خەڵک ئەوەندەیان بڕوا بە کارەکانی ژ - ک هەبوو کە نەتەنیا بە قسەی "فەرماندار"ی دیاریکراوی حکوومەتی ئێرانیان نەدەکرد کە لەوکاتەدا لە سەرۆک عەشیرەتەکان دادەندران، بەڵکوو یەک دوو جار بە خۆپیشاندان لە شار وەدەریان نان.

بە هاتنی قازی محەممەد بۆ نێو کۆمەڵەی ژ- ک و بوونی بە ئەندامی ئەم ڕێکخراوە، وەزعی ژ- ک زۆر بەرەو پێشتر چوو. هەم وەزنی چووە سەر و هەم کەسایەتییەکانی کوردستان لە دوور و نیزیک ڕوویان تێکرد. هەر وەک هێندێک لە ئەندامانی بەڕێوەبەری پێشبینییان کردبوو دوای ماوەیەک قازی محەممەد بوو بە مۆرەی هەرە گرینگی ئەم ڕێکخراوەیە.

دوای یەک دوو سەفەر بۆ ئازەربایجانی سۆڤییەت و نیزیکیی دۆستانە دەگەڵ فیرقەی دێموکراتی ئازەربایجان لە لایەک و پاش تەکبیروڕایەکی زۆری بەڕێوەبەرانی ژ - ک، بە حوکمی پێویستیی هەلومەرج و زەمان، بە دەنگی زۆربەی هەرە زۆری

بەشی پێنجەم

ڕێبەرانی کۆمەڵە، ئەو ڕێکخراوە بوو بە "حیزبی دێموکراتی کوردستان".

ئەو حیزبە مۆدێرنە بە ڕاگەیاندنی بەرنامەیەکی ٨ مادەیی کە لە ١ - ٨ - ١٣٢٤ بە واژۆی دەیان کەس لە ڕێبەران و کەسایەتییەکانی کۆمەڵە چاپ و بڵاو کرایەوە بوونی خۆی ڕاگەیاند. لەو ڕاگەیاندراوەدا بەشی بەرچاوی پێویستییەکانی ئەو کاتی کۆمەڵگە گونجابوو.

لە ماوەیەکی کورتدا ئەو حیزبە کە لە سەر بنەمای کۆمەڵە دامەزرا، یەکەم کۆنگرەی هەر لە شاری مەهاباد بەست و دوای خستنە بەر باسی بەرنامەکە و باس و خواسێکی زۆر لە سەری، هەر لەم کۆنگرەیەدا گرینگیی زۆر زیاتر درابوو بە ٢٢ مادە کە دواتر لە مانگی سەرەماوەزی ١٣٢٤ی هەتاوی دا بڵاوکرایەوە کە بریتی بوو لە چوار فەسڵ و ٢٢ مادە.

هەر لەو کۆنگرەیەدا قازی محەممەد وەک سەدری حیزب و ڕێبەر و ٢٣ کەس ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردران. لەو بەرنامە نوێیەدا هەموو پێداویستییەکانی کۆمەڵگەیەکی مۆدێرن و پێشکەوتوو، کە ئێستاش لە زۆر وڵات پیادە کراوە پێشبینی کرابوو.

بۆ نموونە ئاماژە بە چەند خاڵ لەو بەرنامە دەکەین کە زیاتر باری دێموکراتی و کۆمەڵایەتیی دەگرتەوە:

١- ناوی حیزب: حیزبی دێموکراتی کوردستانە.
بە باوەڕی من لێرەدا بۆیە ئاماژە بە ئێران یان بەشێک لە ئێران نەکراوە کە کوردستان بە یەک خاک و یەک نەتەوە دەناسێندرێ.
٢- حیزب لە سەر ئەو بناخەیە دامەزراوە: "حەقیقەت، عەداڵەت، تەمەدون".
هەموو نیزامنامە و قانوونەکانی حیزب پاش پەسند کران لە کۆنگرە، جێبەجێ ئەکرێن.
بەم واتایە بۆ یەکەم جار حیزب لە ڕێبەریی تاکەکەسی و عەشیرەتی و کوێخامەنشی و شێخایەتی دەردەچێ و بەشێوەی دێموکراتیک و بڕیاری گشتی بەڕێوە دەچێ.
٤- هەروەها لە کوردستان ئەبێ لە سەر بنچینەی دێموکراسی، قازانجەکانی کۆمەڵانی خەڵک ڕەچاو بکرێ. ئەبێ بێ گوێدانە جیاوازیی میللی و قەومی و مەزهەبی، بۆ هەڵبژاردنی نوێنەر بۆ مەجلیسی شوڕای میللی مافی وەک یەکیان هەبێ.
٥- ئامانجی حیزب بریتییە لە پەرەپێدانی دێموکراسی، لە سەر ئەو بنچینەیە تێدەکۆشێ بۆ خۆشی مرۆڤایەتی.
٨- یەکەمین هەنگاوی حکوومەتی میللی ئەوەیە دەس دەکا بە ئاوەدانکردنەوەی وڵات.

سەرچاوە
Serchawe

٩- ئەبێ هەموو مەئمورانی کیشوەری و سیاسی و دایرەکان و کشتوکاڵ کورد بن. لە ئیداراتدا دەبێ بە زمانی کوردی بنووسرێ.

١٠- حیزب تێدەکۆشێ بۆ گەشەپێدانی کشتوکاڵ ماشێن بکڕێ و هەوڵ ئەدا ئەو بەروبوومەی جوتیاران بەرهەمی ئەهێنن، بەباشی بفرۆشرێ.

١١- حیزب تێدەکۆشێ بۆ ئاوەدانی و پاراستنی لەشساغی دێهات و بۆ نەهێشتنی ئەو کۆسپانەی لە ڕێی هاتوچۆ لە دێیەک بۆ دێیەکی دیکە.

١٢- حیزب بەبێ جیاوازی نەتەوایەتی و قەومی و مەزهەبی حیمایەت لە ژیانی سیاسی و ئابووری و فەرهەنگی و لەشساغیی هەموو زەحمەتکێشان دەکات کە لە کوردستان دەژین.

١٣- بە مەبەستی پەرەپێدانی زانست و شارستانیەتی نێو خەڵکی کوردستاندا خوێندنی قۆناخەکانی سەرەتایی و ناوەندی ئەکرێتە ئیجباری و لە هەموو قوتابخانەکاندا بە زمانی کوردی دەرس دەخوێندرێ.

١٩- حکوومەتی میللی بۆ دابینکردنی پێویستییەکانی خەڵکی کوردستان بە ڕێگای هەرزان و ڕەحەت، بەتوندی دژی سەلەم و گرانفرۆشی و موحتەکران ڕادەوەستێ.

٢١- ئەبێ لە هەموو کاروباری سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتیدا ژنان وەکو پیاوان مافی وەک یەکیان هەبێ.

٢٢- ئەبێ مافی کەمە نەتەوەکان کە لە کوردستاندا ئەژین، وەکوو ئازەربایجانی، ئەرمەنی و ئاشووری بەتەواوی دابین بکرێ.

بە باوەڕی من نوقستانیی گرینگی ئەو بەرنامە ئەوەیە کە مادەی ٥ی بەرنامەی پێشوو هەڵگیراوە کە بریتی بوو لە: "دەبێ لە سەر ئەساسی قانوونێکی گشتیی نێوان لادێی و خاوەن مڵکدا ڕێککەوتنێک پەسەند بکرێ کە دواڕۆژی هەر دوو لا دابین بکرێ.

بەمجۆرە حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو بە جێی ئومێدی هەموو کوردێکی خاوەن هەست. لەڕاستیدا نەک هەر درێژەدەری هەموو کارە باشەکانی "ژ-ک " بوو، بەڵکوو گەلێک مەسەلەی نوێی هێنا ئاراوە کە لەگەڵ دنیای مۆدێرن و پێشکەوتوو دەگونجا و بێگومان نە لە حکوومەتی تاران بەڵکوو لە سیستەمەکانی پاشایەتی و کۆماریی دەوروبەر باسیشیان لێ نەدەکرا. ئەوە حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو کە توانی لە دونیای قەیراناویی ئەو سەردەمەدا بە باوەشی گەرم چەند هەزار کەس لە بنەماڵە و جەنگاوەرانی پەڕیوەی دوای نسکۆی شۆڕشی بارزان وەرگرێ کە دوای هێرشی دڕندانەی ئەرتەشی حکوومەتی پاشایەتیی عێراق و پشتیوانیی هێزەکانی بریتانیا ڕوویان کردە ڕۆژهەلات. هەر لە شنۆوە تا بۆکان لە شار و گوندەکانی کوردستان جێگیریان بکا و بەو پەڕی دڵئاولاییەوە و بە هیمەتی خەڵکی دڵسۆز لەو وەزعە شپرزەیەی هەیان بوو ڕزگاریان

بەشی پێنجەم

بکا و بەپێی ئیمکاناتی ئەو سەردەم دەیانمەزرێنێ و دواتریش ڕاستەوخۆ لە کۆماری کوردستاندا بەشداریان بکا.
بێگومان لوتکەی تێکۆشانی حیزبی دێموکرات کەلک وەرگرتن لە هەلومەرجی گونجاو و دەرفەتی هەڵکەوتوو، دامەزراندنی کۆماری کوردستانە. گەرچی ئەو کۆمارە بە پیلانی دوژمنانی تەمەنێکی زۆر کورتی هەبوو، بەڵام بە بۆنەی ئەو ڕەفتار و کارە باش و ناوازانەی کە لە ئەو ماوە کورتەی بوونیدا ئەنجامی داون بۆتە مادەیەکی مێژوویی جێی شانازیی کورد و کوردستانیان.

بەر لە ڕاگەیاندنی کۆماریش جگە لە هێندێک کاری گرینگی سیاسی و ڕێکخراوەیی وەک هەڵکردنی ئاڵای کوردستان بەشێوەی ڕەسمی، ئامادەکردنی پێشمەرگەخانە بۆ پەروەردەکردنی هێزی پارێزەری نیشتمان، لە بواری فەرهەنگی، کۆمەڵایەتیشەوە هەنگاوی گرینگی وەک دانانی چاپخانە، بڵاوکردنەوەی گۆڤار و ڕۆژنامەی کوردستان و بە ڕۆژانە کردنی مەدرەسەی شەوانەی گەلاوێژ و ڕەسمیەت دان بە خوێندنی زمانی کوردی لە هەموو قوتابخانەکان هەڵێنرانەوە. لە هەمووی ئەوانە گرینگتر ئەوە بوو کە توانی ئاشتەوایی و برایەتی لەنێو ئەو هەموو عێل و عەشیرەتانە پێک بێنێ کە پێشتر بە دەسیسەی دوژمنانی کورد پێکەوە زۆر ناتەبا بوون و بەنرخی ئەو یەکدڵی و برایەتی و تەباییە توانی کۆماری کوردستان دامەزرێنێ.

ئەو ئەرکە کۆمەڵایەتییانەی لە ژێرەوە بە کورتی ئاماژەیان پێ دەکەم کە لە تەمەنی کورتی یازدە مانگەی کۆماریدا بەپێی بەندەکانی بەرنامەی حیزب بەڕێوە چوون. بێگومان ئەگەر هیممەت و ئیرادەی بەڕێوەبەران و ئەندامانی دڵسۆزی حیزب نەبا و باوەڕی قووڵ بە پیادەکردنی ئەو بەرنامە نەبایە لەو ماوە کەمەدا بە ئاکام نەدەگەیشتن.

١- بۆ یەکەم جار بەشدارکردنی ژنان لە کاری کۆمەڵایەتیدا و دامەزراندنی "حیزبی ژنان" یان "یەکیەتی یایانی دێموکرات."
٢- بەرچاوگرتنی مافی زەحمەتکێشان شار و دێ.
٣- ڕەسمیت پێدانی ڕێکخراوی لاوانی دێموکراتی کوردستان.
٤- بەرێکرانی پەنجا تا شەست کەس لە لاوە خوێندەوارەکان بۆ باکۆی پێتەختی ئازەربایجانی سۆڤییەت و تەورێز بۆ خوێندن.
٥- ڕەسمیەت دان بە خوێندنی دەرس بە زمانی کوردی لە هەموو خوێندنگاکان و نووسینی کاروباری ئیداری بە زمانی کوردی لە هەموو ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی کۆمار.
٦- بایەخدانی بە کردوە بە مافی کەمایەتییەکانی ڕەگەزی و ئایینی، دانانی مەکتەب و خوێندن بە زمانی خۆیان.
٧- یەک ڕەنگ و یەک فۆرم کردنی جلوبەرگی هەموو قوتابیان لە سەر تێچوی کۆمار.
٨- ئیجباری کردنی خوێندن بۆ هەموو ئەو کچ و کوڕانەی دەگەیشتنە تەمەنی خوێندن.

٩- دانانی کلاسی شەوانە بۆ خوێندنی گەورە ساڵان.

١٠- دانانی فەقیرخانە و کۆکردنەوەی سواڵکەران و بەخێوکردنیان.

١١- دانانی رادیۆی F.M بۆ ئاگادارکردنی خەڵک لە ڕووداوەکان.

١٢- یەکێک لەو کارانەی کۆمار کردی و تا ئەو دەم لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست هیچ دەوڵەتێک نەیکردبوو ئەوە بوو کە هەموو ئەو لاو و تازەلاوانەی کە لە بەر بێ ئیمکاناتی و بێکاری و نەداری لە کوچە و کۆڵانان یا لە بازار دەخولانەوە و سواڵیان کۆ دەکردەوە، بە سەر ماڵە دەوڵەمەندەکاندا دابەشی کردن کە وەک منداڵەکانی خۆیان سەیریان بکەن و هەروەک کوڕ و کچانی خۆیان بە خێویان کەن و بیان نێرنە خوێندنگە. هێندێک لەوانە دواتریش درێژەیان بە خوێندن دا و پێگەیشتن.

هەرچەند تەمەنی کۆمار ئەوەندە کورت بوو نەیتوانی هەڵبژاردنی پارڵەمان بەڕێوە بەرێ، بەڵام بەگوێرەی پێویست لە لایەن دەوڵەتی کوردییەوە بۆ نرخی کەلوپەل پێشگیری لە گرانفرۆشی و زۆر مەسەلەی دیکە بڕیار دەدرا و لە ڕێگای ڕۆژنامە و ڕادیۆ و بڵێندگۆکانی دامەزراو لە مەیدان و شەقامەکانی شار یا بەشێوەی بانگەواز خەڵک لەو بڕیارانە ئاگادار دەکران. هەر بڕیارێکی درابا بە سەرڕاستی بەڕێوە دەچوو.

لە بواری ئاوەدانکردنەوەدا هەنگاوی باش هەڵگیرا، بۆ نموونە شوێنی سینەما سازکردن دیاری کرا و کەرەستەشی بۆ ئامادە کرا، بەڵام فریای سازکردن نەکەوت. یان بۆ نموونە، ئاوەڕۆی شاری سابلاغ بە درێژایی سێ کیلومیتر زیاتر لە دووسەد ساڵ هەر وا بەسەر ئاواڵەیی مابۆوە لە باشووری شار تا باکوور بە نێوەڕاستی شاردا دەڕۆیشت و بۆگەنیوی بێزارکەر بوو، بە نێوەڕاستی بازاری شاریشدا تێدەپەڕی. بەڵام لە ماوەی چەند مانگدا بە خشتی سوور و خەرپشتە و تاق هەموویان داپۆشی و شاریان لەو زەلکاوە ڕزگار کرد و دیمەنێکی تازە لە پاک و خاوێنیان بە شاردا.

لە بواری پزیشکییەوە سەرەڕای ئەوەی شار تەنیا دوکتورێکی بەناوی "وێنەتان" لێ بوو، نەخۆشخانەی شێروخۆرشید تەنیا نەخۆشخانەی شار بوو کە ١٠ تا ١٥ قەرەوێڵەی زیاتر نەبوو، بە دەردی خەڵک ڕادەگەیشتن و دوکتورێکی ئەرتەشی ئێرانیش بە ناو "موبەسیری" کە لە شەڕەکانی سەقزدا بەدیل گیرابوو ئیزنی پێدرا کاری پزشکی بکا و دواتریش چەندین ساڵ لە مەهاباد مایەوە و کاریگەری زۆر باشی لەسەر ئەم بابەتەوە هەبوو.

دوای کۆماریش کە حیزب هاتەوە سەر پێ و تێکۆشانی دەست پێکردەوە، ڕێبەرانی کاتی و ئەندامانی حیزب زۆر جار ڕێنوێنی و هاوکاریی خەڵکیان دەکرد. حیزب لە نێو خەڵکدا وا جێگای خۆی کردبۆوە کە لە کاندیدای حیزب لە مەهاباد بۆ پەرلەمانی دەورەی ١٦ ، شادڕەوان "سارم خانی سادق وەزیری" دەنگی یەکەمی هێناوە. بەڵام سەلاحییەتی لە لایەن حکوومەتەوە ڕەد کرایەوە و کەسێکیان لە جێگای نارده پارڵەمان کە خەڵک نە دیبوویان و نە دەیانناسی.

بەشی پێنجەم

هەروەها جوتیارانی بەشێک لە ناوچەکانی مەهاباد و بەتایبەتی بۆکان کە ساڵی ٣١ لە بەرامبەر دەرەبەگە ستەمکارەکاندا ڕاوەستان و ڕاپەڕین، حیزب هاوکاریان بوو. دواتریش کە هێزی ژاندارم و سوپای ڕێژیم سەرکوتیان کردن زۆر لەوانە لە لایەن مالیکەکانەوە لە گوندەکانیان دەرکران و هێندیکیان ماڵیشیان تاڵان کرا. بەڵام حیزبی دێموکرات بە ئەرکی خۆی زانی بە دەنگیانەوە چوو، ئەو غەدرەی لێیان کرابوو لە ڕێگای ڕۆژنامەکانی تارانەوە لە قاو دا و بە خەرجی خۆی شوێنی نیشتەجێبوونی بۆ دابین کردن تا خەریکی درێژەدان بە کەسب و کار و فەلاحەتی خۆیان بن.

هەر لە شاری مەهاباد و لە بەهاری ١٣٣٢ لە لای باشووری مەهابادەوە سێلاوێکی سامناک هات و بەشێکی زۆر لە ماڵەکانی دوو گەرەکی"خڕێ" و "هەرمەنیان" پڕ ببوون لە ئاو و زیانی زۆریان پێ گەیشت. بەڵام بە هیممەتی ئەندامانی حیزب و لاوانی دێموکرات هەر بە کەرەسەی سەرەتایی ئاوی ماڵەکانیان بەتاڵ کرد. لە بەهاری ١٣٤٧ کە سێلاو لە باکووری ڕۆژهەلاتی شاری مەهاباد هەستا و بەشێک لە ماڵەکانی سەر ڕێگەی خۆی داگرت، بەکردەوە هەر ئەندام و لاوەکانی حیزب لە مەیدانی هاریکاریدا بوون و کاربەدەستانی حکوومەت چاولێکەر بوون.

لە شۆڕشی هەژدە مانگەی ٤٧ - ٤٦ یش هەرچەند بەرواڵەت دامودەزگاکانی دەوڵەتی دەسەلاتی تەواویان هەبوو، بەڵام خەڵکی ئەو ناوچانەی پێشمەرگە هاتوچووی دەکردن گرفتە کۆمەڵایەتی و بنەماڵەکانی خۆیان دەبردە لای بەرپەرسان و پێشمەرگەکانی ئەو سەردەم تا چارەسەریان بۆ بدۆزنەوە و ڕێگە حەللی موشکلەکانیان نیشان بدەن.

سەرەڕای ئەوەی حیزبی دێموکرات و ئەندامانی لە دوای کۆمارەوە هیچکات خۆشییان لە خۆیان نەدی و ئەندام و لایەنگرانی بەشیان زیندان و دەربەدەری بوو، چەند جار بە کۆمەڵ گیراون، هێندێک لەوان ئێعدام کراون یا بە دەیان ساڵ لە بەندیخانەکاندا مانەوە، بەڵام کۆڵیان نەداوە و لە خەبات نەوەستاون.

هەر ئەندامانی حیزب بوون کە جۆزەردانی ساڵی ١٣٥٧ یەکەم خۆپیشاندانیان لە سێ ڕۆژەی فەوتی هاوڕێ عەزیز یووسفی لە شاری مەهاباد وەڕێ خست و بەدوای ئەودا جەماعەتێکی ٤٠ کەسی گیران. بەڵام زۆر زوو ئەو خۆپیشاندانە هەموو شارەکانی کوردستانی گرتەوە و دەنگی خۆیان بە دژی ڕێژیم تێکەڵاو بە دەنگی گەلانی دیکەی ئێران کرد.

دەتوانم بڵێم ئەندامانی حیزبی دێموکرات یەکەم بەدیهێنەری شوڕای خەڵکی لە سەردەمی شۆڕشی گەلانی ئێران لە شار و دێ بوون.

بەشی پێنجەم

پاش سەرکەوتنی شۆڕشیش ئەوە حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو لە هێندێک شاری وەک مەهاباد و بۆکان بۆ یارمەتیدانی ئەو پەنابەرانە کە لە ئاکامی شەڕ پێفرۆشتنی کۆماری ئیسلامی لە شارەکانی نەغەدە و سەقز ئاوارە بوون کۆمیتەی هیمدادی پێک هێنابوو تا بتوانێ جێگە و ڕێگایان بۆ دیاری بکا و بۆ کۆکردنەوەی یارمەتیی خەڵک بە کەم و کورتیش بێ ئیمکاناتی ژیانیان بۆ پەیدا کردن و پێیان ڕاگەیشتن.

لەو هەلومەرجە سەختەشدا حیزبی دێموکرات بە هاوکاریی خۆبەخشانە کلاسیان بۆ فێرکردنی زمانی کوردی دانا. هەرچەند نیگەرانی شەڕ پێفرۆشتنی کۆماری ئیسلامی بە کورد لە گۆڕێدا بوو، بەڵام بە هاوکاریی مامۆستا هێمن، مامۆستا حەسەن قەزڵجی، مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە و چەند کەس لە فەرهەنگییانی مەهابادی وەک حەسەن سنجانی و ئەحمەد کاکە مەمی هەوڵ درا کتێبی دەرسی پۆلی یەکەمی سەرەتایی ئامادە بکەن.

دوای دامەزراندنی حکوومەتی کاتی بە سەرۆکایەتیی مێهدی بازرگان هێندێک لە دەرەبەگەکانی ناوچەکانی شنۆ، پیرانشار و سندووس خەریک بوون دەببە بەو جوتیارانە بکەن کە لە دابەشکردنی زەمانی شادا پارچە زەوییەکیان وەدەست کەوتبوو و لێیان بستێننەوە. حیزبی دێموکرات نوێنەری ئەو جوتیارانەی بانگ کردە مەهاباد بۆ ئەوەی داواکاریی خۆیان بە حکوومەت و خومەینی بگەیەنن و نەهێڵن غەدریان لێ بکرێ و بەڕێیان کردن بۆ تاران. بە فەرمانی حیزب، نووسەری ئەو دێرانە کە لەو کاتدا هەم بەرپرسی ڕێکخراوی حیزب لە تاران و هەم بەرپرسی کۆمەڵی کوردەکانی دانیشتووی تاران بووم کە تازە پێکمان هێنابوو، ئەو نوێنەرانەم لە پێشدا برد بۆ لای سەرۆکی حکوومەت و هەم بردمن بۆ قوم بۆ لای خومەینی کە قەولیان پێدان پێش لە دەستدرێژیی دەرەبەگەکان بگرن و نەهێڵن زەوییەکانیان زەوت کەنەوە.

هەر ئەو خزمەتە کۆمەڵایەتیانە و سیاسەتی دروستی حیزب بوونە هۆی ئەوەی کە لە هەڵبژاردنی مەجلیسی خوبرەگان، دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو، سکرتێر و کاندیدای حیزب بە دەنگی پێویست لە ورمێ سەرکەوێ. دواتریش لە هەڵبژاردنی دەورەی یەکەمی پارلمان لە کۆماری ئیسلامیشدا کە لە ڕەشەمەی ساڵی ١٣٥٨ بەڕێوەچوو، لە زۆربەی شارەکانی کوردستان کاندیداکانی حیزب سەرکەوتوو بوون و لە زۆربەی شارەکان هەڵبژێردران؛ کە دیارە نەگەیشتنە مەجلیس.

یا لە شەڕی بە سەر کوردستاندا سەپاوی سێ مانگەدا دێهاتی کوردستان ببێتە پشت و پەنای پێشمەرگە و حیزب و بە هاوکاریی خەڵک و فیداکاری پێشمەرگە توانی پاشەکشە بە خومەینی بکا و بە درۆ داوای وتووێژ بکا. (هەرچەند قەولەکانیان نەبردە سەر و بە دوای وەخت دا دەگەڕا تا ئەرتەش ڕازی بکا هاوکاریی بکا و خۆشیان تەیارتر کەن). بۆ ماوەی چەند مانگ شەڕ ڕاگیرا و خومەینی هەئیەتێکی بێ دەسەڵاتی بۆ وتووێژ نارده مەهاباد. لە داخوازییەکی ٢٦ مادەییدا

بەشی پێنجەم

ئاکامی ئەم وتووێژانە نێردرا بۆ سەروک کۆمار (بەنی سەدر) و خومەینی، بەڵام قبووڵی نەکرد.

هەرچەند حیزبی دێموکرات دواتر بەو مەبەستەی کە نییەت پاکیی خۆی لەم وتووێژانەدا بسەلمێنێ، کۆی ئەو ٢٦ مادەیەی لە شەش مادەدا گونجاند و بۆی ناردن. بەڵام دیسانیش ئاکامی نەبوو، چونکە خومەینی شەڕی بە نیعمەت دەزانی. بۆیە جارێکی دی بە ئیمکاناتی نوێ و ڕازیکردنی ئەرتەش بۆ هاوکاریی سپای پاسداران و شەڕکردن دەگەڵ کورد بە ئاشکرا شەڕی بە کورد فرۆشتەوە و بە هەموو هێزیەوە لە چەند لاوە هێرشی کردە سەر کوردستان.

ئەوە لە کاتێکدا بوو کە کوردستان نەک هەر خۆی خەریکی دێموکراتیزەکردنی کوردستان بوو، بەڵکوو ببوو بە پەناگای هەموو ئەو هێزانەی لە دەست خومەینی تاران و باقی شوێنەکانی وڵاتیان بەجێ هێشتبوو.

بە دوای ئەو هێرشەدا گەمارۆی هەمەلایانە خرایە سەر کوردستان. ژیان لە شار و دێ یەکجار سەخت بوو لە هەلومەرجێکی وەهادا کە دەفتەری سیاسی نەیدەویست بۆ پێشگیری لە کوشتار و وێرانی شارەکان بڕیاری دابوو لە شاردا شەڕ نەکا، لە شار دوور کەوتبوونەوە، لە پێشدا لە ئەشکەوتانی دۆڵی شێخان لە مەنگوڕایەتی و دواتر لە گوندی شیوەجۆی گەورکایەتی سەردەشت نیشتەجێ ببوون.

هەر لە دۆڵی شێخان بیرۆکەی دانانی "ڕادیۆ دەنگی کوردستان" هاتە ئاراوە و بەزەحمەتی زۆری ڕەوانشادان؛ ئەندازیار خەیاتی، کاک خەلیل گادانی و سەید ڕەسووڵی دەهقان لە ڕۆژی ٢٧ - ٣ - ١٣٥٩ ئامادە کرا و بە پەیامی شەهید دوکتور قاسملوو دەستی بە بڵاوکردنەوەی بەرنامەکانی کرد کە کاریگەرییەکی یەکجار زۆری لە سەر کاروباری حیزب و ورەی پێشمەرگە و خەڵکی کوردستان هەبوو. ئەوە ماوەی چل ساڵە سەرەڕای سەدان کەند و کۆسپی سەر ڕێگا لە بڵاوکردنەوەی بەرنامەکانی بەردەوامە.

لەوهەلومەرجەدا زۆرجار خەڵک بۆ گازندە و گرفتەکانی خۆیان ڕوویان لە حیزب دەکرد. زۆرکەس لە شار و دێ دەهاتن و زۆربەشیان ڕوویان لە سکرتێری حیزب بوو، حەزیان دەکرد دوکتور قاسملوو ببینن. وای لێ هات لە بەر دیتنی خەڵک و وڵامدانەوەیان بەڕێوە بردنی ئەرکەی خۆی بۆ بەزەحمەت بوو.

لە کۆبوونەوەی دەفتەری سیاسی بیر لەوە کراوە ڕێگاچارەیەک بدۆزینەوە کە بتوانین وەڵامدەری داواکاری خەڵک بین و ئەو زەحمەتە لە سەر شانی دوکتور هەڵگرین. دوای کۆنگرەی پێنج لە سەر پێشنیاری نووسەری ئەم دێڕانە، دەفتەری سیاسی

سەرچاوە Serchawe

بەشی پێنجەم

بڕیاری دا حیزب کۆمیسیۆنێک بۆ جێبەجێکردنی ئەو ئەرکە کۆمەڵایەتییانە پێک بێنێ.

شەهید دوکتو قاسملوو عادەتێکی هەبوو، ئەویش ئەوە بوو هەر کەس پێشنیاری بۆ کارێک کردبا و بە دڵی با، دەگەڵ پەسندکردنی پێشنیارەکە دەیفەرموو: "زۆر باشە و بۆخۆشت بەرپرسیارەتییەکەی وەئەستۆ بگرە."

هەر لەوکاتەوە من کە لە شەڕی سێ مانگە ڕا هەتا دوای کۆنگرەی پێنج بەرپرسی ڕێکخستنی گشتیی حیزب بووم، ڕاسپێردرام ئەو کۆمیسیۆنە پێک بێنم. هەرچەند لەپێشدا هێندێک ئۆرگانی وەک نەخۆشخانە و دەرمانگا و تاق و لۆق مەدرەسە و بەندیخانە هەبوون، بەڵام بە سیستم نەکرابوون و زیاتر بە سەلیقەی شەخسی کارەکان دەکرا. نووسەری ئەو دێڕانە لە ماوەیەکی کەمدا گەڵاڵەی چلۆنایەتیی بەڕێوەبردنی ئەو کۆمیسیۆنەی ئامادە کرد کە پاش تێڕوانینی پێویست پەسند کرا.

ئەو کۆمیسۆنە بەپێی گەڵاڵە و ئاییننامە لە حەوت بەش پێک هاتبوو کە بریتی بوون لە:

١- کۆڕی پەروردە و فێرکردن
٢- قەزایی
٣- شەهیدان
٤- دەرمانی
٥- بەشی شووراکان
٦- زەوی و زار
٧- ڕێگەوبان.

لە ماوەی یەک - دوو مانگ دا بۆ هەرکام لەو بەشانە سمیناری بەرین بە بەشداریی کەسایەتیی پسپۆر و زانستی و بەئەزموون پێکهاتن و بیر و ڕایان لە بەرچاو دەگیرا و هەروەها بە لەبەر چاوگرتنی یاساکانی پێشووی حکوومەتی و نەریتە باشەکانی کوردەواری و هەلومەرجی ئەوکاتی کوردستان بە تایبەتی بەشە ڕزگارکراوەکەی گەڵاڵەیەک ئامادەکراو بە دوای پەسندکردنی لە لایەن دەفتەری سیاسییەوە بە کردەوە پیادە کرا.

دیارە لە بنەڕەت ڕا ئەوانە هیچکام کاری حیزب نەبوون، بەڵام لە لایەک هەڵوێستی نابەرپرسانە و دوژمنکارانەی ڕێژیم و

بەشی پێنجەم

بە تایبەتی شەڕ پێفرۆشتن و گەمارۆ هەمەلایانەکانی، لە لایەکی دیکەوە فیداکاری و ئامادەیی ئەو خەڵکە بێبەش کراوە لە هەموو مافەکانی، ئەوەی دەخواست کە حیزب گرفتەکانیان پاشگوێ نەخا، دەبوو لە لایەک بە هێزی پێشمەرگە تا ئەو جێگایەی دەتوانێ بەرەنگاری دوژمن بێتەوە و نیشتمان بپارێزێ و لە بواری کۆمەڵایەتیشەوە بە دامەزراندنی ئەو کۆمیسیۆنە بە هانایانەوە بچێ.

گەلاڵە پەسندکراوەکانی هەرکام لەو حەوت بەشە ئەوەندە عادلانە داڕێژرابوون و پیادەکران کە زۆر جێگەی ڕەزامەندیی خەڵک بوون و ئەوەی کراوە لە زۆر شوێن ئێستاش وەک خۆی ماوەتەوە و بۆ بەرژەوەندی جەماور کەڵکیان لێ وەردەگیرێ.

پێویستە وەبیر خوێنەرانی بەڕێزی بێنمەوە کە لە زۆربەی کۆمیتە شارستانەکان کەس و بەشی تایبەت دیاری دەکران کە وەک بەشێک لە کۆمیسیۆن ئەرکەکانیان بەڕێوە بەرن.

بۆ ئەوەی بە پێچەوانەی گەمارۆی هەمەلایەنەی کۆماری ئیسلامی و خۆدزینەوەی لە دانی بودجەی دیاریکراوی ئەو بەشە لە کوردستانی ئازادکراو و دابینکردنی ئیمکاناتی پێویست کارەکان هەرچی باشتر بەڕێوە بچن، بۆ هەر کام لەو بەشانەی باس کران دەورەی تایبەت لە لایەن پسپۆڕانەوە بۆ ئامادەکردنی کادری لێزان دادەندرا و تێکۆشەرانی بە ئیمان بە تایبەت لاوە دڵپاک و دەرس‌خوێن و کورد پەروەرەکانی کوردستان بە هەستی خاوێن و لێهاتوویی و ئیمانی پتەوی کوردایەتی لە هەموو بوارەکاندا پاش تەواوکردنی سەرکەوتووانەی دەورە ئەرکی پێ سپێردراوی خۆیان بەڕێوەبرد.

بۆ وێنە لە ماوەی یەکساڵدا لە بەشی هەرە زۆری کوردستانی ئازاد شوراکانی خەڵکی بەشێوەیەکی دێموکراتیک دامەزران و کارەکانیان ڕادەپەڕاند.
زیاتر لە ٧٠٠ مامۆستا بۆ دەرس گوتنەوەی زمانی کوردی و باقی دەرسەکان بۆ پێڕاگەیشتنی نیزیکەی ١٠ - ١٢ هەزار قوتابی بە تایبەت لە گوندەکان پەرورده کران.

ئەوەندەی من لەبیرمە هەر لە ماوەی ئەو سێ چوار ساڵەدا ئەو کتێبانە بە کوردی ئامادە و چاپکراون، مامۆستا و قوتابی کەڵکیان لێ وەردەگرتن:

١- خوێندنی زمانی کوردی بۆ پۆلی یەک
٢- ئەژمێری یەک

سەرچاوە
Serchawe

٣- زانستی ئەزموون

٤- ئەژمێری دوو

٥- ژیان و خەبات بۆ گەورە ساڵان

٦- وەرگێرانی علوومی فارسی بۆ پۆلی ٢ی سەرەتایی لە فارسیەوە بە کوردی

٧ - چاپ کردنی کورتەی زانستی.

هەر لەو ماوەدا دەیان کادری دەرمانی لە ژێر دەستی دوکتورە کوردەکان و دوکتور و پەرستارەکانی دوو ڕێکخراوی A.M.i و ڕێکخراوی پزیشکانی بێسنوور بۆ پێڕاگەیشتن بە کاروباری دوو - سێ نەخۆشخانە و نیزیکەی ٢٠ دەرمانگای شۆڕش لە ناوچە ئازاد کراوەکان - ئەو بەشە بێجگە لە عەمەلیاتی پێشمەرگە بریندارەکان و بنەماڵەی کادر و پێشمەرگەکان جێگەی هیوا و ئومێدی خەڵک بوون. چوونکە بەو پەڕی دڵسۆزییەوە لە خزمەت خەڵکدا بوون. پێموانییە خەڵکی ناوچەکان هیچکات خزمەتەکانی نەخۆشخانەی حیزب لە بەیرەم، قالوێ، سوێناس، کانیزەرد، دەشتێ، کارێزە، بۆڵێ و کۆیە و شوێنەکانی دیکە لە بیر بەرنەوە.

هەروەها بۆ بەشی قەزایی جگە لە پەسندکردنی یاسای سزادانی گشتی، دەیان کادری قەزایی خاوەن بەرپرسایەتی لەژێر چاوەدێریی هاوڕێیانی پسپۆڕدا پەروردە دەکران. بێجگە لە پێڕاگەیشتن بە پەروەندەی چەند هەزار دیلی شەڕی ڕێژیم لەو ماوەیەدا و ئازادکردنی بەشی هەرە زۆریان؛ کە دەردەکەوت بە چاو بەستراویی و بێ خەبەری فریوی ڕێژیمیان خواردبوو و هاتبوونە شەڕی کورد.

پێوەندیی مرۆڤانە و جوانمێرانەی بەرپرسانی بەندیخانە لەگەڵ بەندییەکان بە شێوەیەک بوو کە بە هیچ جۆر لەگەڵ ڕێژیمی پاشایەتی و کۆماری ئیسلامی بەراوەرد ناکرێ. لە بەندیخانەدا جگە لە ڕوونکردنەوەی بەندییەکان لەسەر ماهییەتی کۆماری ئیسلامیی و ئاخوندە خوێنرێژەکان و ئامۆژگاری پێویست، کلاسی کوردی و فارسی و ئینگلیزییان بۆ دادەندرا و ڕۆحی هاوکارییان تێدا بەهێز دەکرا. زۆربوون ئەو بەندییانەی دوای ئازاد بوون دەهاتنە ڕیزی حیزب و دەبوونە پێشمەرگە. هێندێک لەوان گیانبازیشیان کردو شەهید بوون. خەڵک بۆ چارەسەری گرفتەکانی خۆیان ڕوویان لە ناوەندە قەزایی و نوێنەرانی لە کۆمیتەی شارستانەکان دەکرد. قانوونی سزادانی گشتی بۆ خزمەت بە خەڵک و ژینگە دامەزرا بوو. بڕینی دار و لێرەوار، ژن هەڵگرتن، گەورە بە چووکە بەمێرددان، بەرخوێندانی کچ بۆ برا، بەرتیل وەرگرتن هەموو ئەو نەریتە کۆن و خراپانەی کوردەواریی قەدەغە کرابوو، هەر تاوانێک سزای خۆی بۆ دیاری کرابوو. ئەو بەشەش خزمەتێکی باشی بە کۆمەڵگە بەگشتی و ژنی غەدرلێکراوی کورد بە تایبەتی کرد.

بەشی پێنجەم

کێشەی زەوی و زار کە لە سەرەتای شۆڕشدا وەزعێکی نالەباری پەیدا کردبوو، هەر ئاغا بوو لە ڕەعیت ڕۆدەهات و هێزە چەپڕەوەکانیش دواتر بە کەیفی خۆیان و بێ بەرنامە دەستیان لەو مەسەلەیە وەردەدا و بە گوریسان زەوییان لە یەکێ دەستاند و دەیاندا بە یەکی تر و ئاڵۆزیی لەسەر ساز دەبوو.

حیزبی دێموکراتی کوردستان دوای موتاڵا و لێکدانەوەی بۆچوونی ئەرباب و ڕەعیت و کەسانی پسپۆڕی ئەو بابەتە بە پێی هەڵسەنگاندنی وەزعیەتی تایبەتیی کوردستان بەرنامەی پێویستی بۆ ئەو ئەرکە داڕشت و خستیە نێو چوارچێوەیەکی ئوسوولی و بە پێی وەزعییەتی هەر ناوچەیەک زەوی و زاری زیاتر لە حەدی نیسابی بەشێوەیەکی عادڵانە بە نێو قەرە و جووتیاراندا بەش کرد. لە ماوەیەکی کورتدا هەزاران هێکتار زەوی لە ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی شۆڕشدا دابەش کرا. هێندێک جار مالک بۆخۆی داوای دەکرد با کوڕەکانی حیزب بێن لە گوندەکەی ئەوانیش ئەو کارە بکەن. ڕەنگە زۆر سەیر بێ لە تەواوی ئەو دابەشکردنەی زەویدا دوو سکاڵا بە کۆمیسیۆنی زەوی و زار و قەزایی گەیشت کە یەکێکیان بە قازانجی خاوەن مڵک و یەکێکیان بە سودی جوتیار یا قەرەیەک حوکمیان لەسەر درا.

بەشی ڕێگەوبان بە سەدان کیلۆمێتر ڕێگای خاکی لەو ناوچە شاخاویانەدا بۆ هاسان کردنی هاتووچۆی گوندیەکان لە ناوچە ئازاد کراوەکان لێدا. هەر بۆ ئەو مەبەستە چەند پردی گرینگ دروست کران یا چاک کرانەوە بۆ نموونە پردی قەڵاتاسیان لە ناوچەی سەردەشت. ئەو پردە زیاتر لە ١٠٠ ساڵی تەمەن بوو، بەڵام سەرەکەی چەپەر بوو. نە لە زەمانی قاجار و نە لە زەمانی پەهلەویدا و نە لە زەمانی کۆماری ئیسلامیدا دەستکاری نەکرا. بەشی ڕێگەوبانی حیزبی دێموکرات بە هیممەتی خەڵک چەپەری کردە چۆمەنتۆ.

بۆ شەهیدانیش هەواڵی شەهید بوونیان لە ڕادیۆ دەنگی کوردستان ڕادەگەیەندرا، ژیانامەیان ئامادە دەکرا. تا کەم بوون ساڵ بە ساڵ لە ڕادیۆ یادیان دەکرایەوە. هەوڵ بۆ کۆکردنەوەی وێنەکانیان دەدرا. جارجار پیشانگای وێنەشیان دادەندرا. یەکەم پیشانگا بەر لە شەڕی سێ مانگە لەلایەن لقی حیزب لە تاران لە شوێنێکی هەڵکەوتوو لە مەیدانی کەنەدی بە ٥٠ تا ٦٠ وێنەی شەهیدانی زەمانی کۆمار و شەهیدانی شۆڕشی ٤٧-٤٦ دانرا و لە ماوەی ١٠ ڕۆژدا ٣٠٠ تا ٤٠٠ هەزار کەس هاتنە تەماشا و دوایە هەر ئەو وێنانە بۆ شارەکانی مەهاباد، بۆکان و کرماشان گوێزرانەوە و نوێنگەیان پێدانرا و پێشوازیی گەرمی لێکرا.

تا شەهیدەکان کەم بوون و لە ڕۆژهەڵات بووین بەگوێرەی ئیمکان یارمەتییەکی ڕەمزی بە بنەماڵەی شەهیدەکان دەدرا. لە کوردستانی باشووریش بۆ ماوەیەک ئەو بنەماڵانەی بۆ سەردان دەهاتن ئەو یارمەتییە ڕەمزییەیان دەدرایە.

بەشی پێنجەم

یەکەم کتێبی شەهیدانیش لە ساڵی ١٣٦٨ لە لایەن حیزبی دێموکراتی کوردستان (ڕێبەرایەتی شۆڕشگێڕ) لە ٤٦٣ لاپەڕەدا بە وێنەی هەزاران شەهید بە ناوی " شەهیدانی نەمری حیزب و گەل" چاپ و بڵاوکرایەوە کە تا ئەوکات هیچ حیزبێکی کوردستانی کاری ئاوایان بۆ شەهیدەکانیان نەکردبوو.

هەموو ئەو حەوت بەشەی کۆمیسیۆنی کاروباری کۆمەڵایەتی لە لایەن بەشی نوێنەرانی کۆمیسیۆن لە کۆمیتە شارەستانەکان ڕاپۆرتی تێکۆشانی مانگانەی خۆیان دەناردەوە ناوەندی کۆمیسیۆن تا ڕادەی چوونە پێشی کارەکانیان دیار بێ و هۆی جێبەجێ نەبوونی بەشەکەی دیکەش دیاریی بکرێ و ڕێگە چارەی بۆ بدۆزرێتەوە.

دەتوانین بڵێین دوای کۆمارە ساواکەی کوردستان ئەوە مەیدانێکی کردەوەی دەوڵەتداری بوو کە بە سەر حیزبدا سەپێندرا بوو، بەڵام سەرەڕای کەمی ئیمکانات و نەبوونی پارەی پێویست ئەرکەکان بەباشی و ڕێژەیی بەڕێوە چوون و جێگای ڕەزامەندیی خەڵکی گەماڕۆدراوی کوردستان بوون.

تێبینی: ئەم بابەتە دواین نووسینی هاوڕێ جەلیل گادانی یە کە بۆ کتێبی "حیزبی دێموکراتی کوردستان، قەڵای خۆڕاگری ناسنامەی نەتەوەیی" بۆ یادی ٧٥ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان نووسیویەتی.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١١ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سەرچاوە
Serchawe

حیزبی دێموکراتی کوردستان، دامەزرێنەری یەکەم کۆماری کوردستان

د. کامران ئەمین‌ئاوە

سەدەی ٢٠ی زایینی سەدەی ململانێ و کێشەی توندی سیاسی لە ئاستی جیهان، لەنێو چوونی ئیمپراتورییەکان، تێکچوونی سنووره فەرمییەکانی جیهانی و سەرهەڵدانی دەوڵەتە نەتەوەییەکانە. هەرچەند شەڕی یەکەم و دووهەمی جیهانی هۆی سەرهەڵدان و دامەزرانی ژمارەیەکی زۆر لە دەوڵەتەکانی ئەمڕۆیی بوو، بەڵام سەرەڕای جێ باس‌بوونی کێشەی کورد لە ئاستی جیهاندا، مخابن بۆ کورد ئاکامێکی ئەرێنی واتە بە دەوڵەتبوونی بەدوادا نەبوو. سەرەڕای ئەوەش، ڕووداوەکانی کۆتایی شەڕی دووهەمی جیهانی ئاستی بزووتنەوەی کوردی گەیاندە قۆناخێکی بەرزتر و، دامەزرانی حیزبە کوردستانییەکان ڕەنگ و شکلێکی نوێ و ئەوڕۆیی بە خەباتی گەلی کورد دا. لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دامەزرانی کۆمەڵەی ژیانەوەی کورد و حیزبی دێموکراتی کوردستان ڕۆڵێکی بەرچاوی لە گەشەسەندنی بیری نەتەوایەتی لە نێو جەماوەی خەڵک و کۆکردنەوەی ئەوان بۆ خەباتێکی ئەمڕۆیانە لە پێناوی گەیشتن بە مافی نەتەوەیی گێڕا. دامەزراندنی یەکەمین کۆماری کوردستان لە ٢ی ڕێبەندانی ١٣٢٤ی هەتاویی لەژێر ڕێبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستان یەکێک لە هەرە دەسکەوتە پیرۆزەکانی ئەم خەباتە و جێگای شانازییەکی مێژوویی بۆ گەلی کورد بە گشتیی و، حیزبی پێشەوا بە تایبەتییە.

ڕاگەیاندنی کۆماری سەربەخۆی کوردستان سەرەڕای ڕووخاندنی لە لایەن هێزەکانی سەرکوتکەری تاران ئاواتی مێژینەی کوردی هێنایە دی و، هەتا هەتایە ئەم ڕووداوە مێژووییە وەکو ئەستێرەیەکی گەش لە ئاسمانی کوردستاندا دەدرۆشێتەوە.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

دەربڕینی ئاوات و هیواکانی کورد واتە سەربەخۆیی کوردستان لە کاتی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان زۆر بەجوانی لە شێعری "بژی دێموکرات"ی شاعیری نەمری کورد "هێمن"دا ڕەنگ دەداتەوە:

مزگێنیم دەیە دەگەی بە ئاوات
کوردە لە سایەی حیزبی دێموکرات
حیزبی دێموکرات تۆ دەدا نەجات
پیادەی ئەو، شاهی دوژمن دەکا مات
بژی دێموکرات بژی دێموکرات

(ڕەشەمەی ١٣٢٤)

ئەم خۆشییە لە ڕێبەندانی هەر ئەو ساڵەدا بە ڕاگەیاندنی کۆماری کوردستان لە شێعری "ڕۆژی خۆشی"ی هێمن بەوپەڕی خۆی دەگات:

ڕۆژی جێژن و خۆشییە، تێپەر بوو ڕۆژی دەرد و خەم
هات شنەی ڕەحمەت بە جارێک ڕای‌ڕفاند و بردی تەم

دێ لە هەر لایک قاقای پێکەنینی کیژ و کوڕ
دێ لە هەر سووچێکی نەغمەی ساز و تار و زیل و بەم
گەرچی زستانە بەفر داپۆشی ئەوڕۆ گشت وڵات
خاکی پاکی ئێمە خەملێوە وەکوو باخی ئیرەم

جێژنی ئیستقلالی کوردستانە، ڕۆژی شادییە
جێژنە پیرۆزە لە لاوی هاووڵاتیی خۆم دەکەم

(ڕێبەندانی ١٣٢٤)

نەمر سەید کامیل ئیمامی (ئاوات)یش هەستی خۆی لە پەسنی پێشەوا قازی محەممەد، یەکەم سەرۆک کۆماری کوردستان وەکوو نزیک کەرەوەی ڕێگەی دووری کورد بەم چەشنە دەردەبڕێ:

هاتە دەر ئەوڕۆ لە میحنەت میللەتی مەغدووری کورد
گەینە ئاوات و مەرامی خۆ هەموو ڕەنجووری کورد

بەشی پێنجەم

بێکەس و بێ دەر بوو ئەمما تۆ گەیشتی، بوویە کەس
هەر بژی بۆ لاگریی مە، ئەی ڕەئیس جمهووری کورد

زۆر لەمێژ بوو کورد دەڕۆیشتن، نەگەینە ئارەزوو
تۆ نزیکت کردەوە بۆ ئێمە ڕێگەی دووری کورد

ئاوەدان و گوڵستان و بێ خەزانت کردەوە
بەو چلەی زستان و ڕێبەندانە خوار و ژووری کورد

(ڕێبەندانی ١٣٢٤)

سەبارەت بە شێوەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە لایەن نووسەران و لێکۆڵەرانی کورد و بیانی بە دۆست و دوژمنییەوە گەلێک کتێب و بابەت نووسراوە و، تیشک خراوەتە سەر گۆشە جۆراوجۆرەکانی ژیانی سیاسیی ئەم حیزبە بەتایبەتی و بزووتنەوەی ڕزگاریخوازیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەگشتی. دوژمنان و نەیارانی کورد دامەزرانی کۆمەڵەی ژێکاف و بە تایبەتی حیزبی دێموکرات وەکو بەرهەمی سیاسەتەکانی یەکیەتیی سۆڤییەت و هاتنی هێزی سپای سوور بۆ باکووری ڕۆژئاوای ئێران لە قەڵەم دەدەن و بەستێنی مێژوویی خەباتی گەلی کورد کەم ڕەنگ دەکەنەوە یاخود چاوپۆشی و حاشای لێ دەکەن. بێگومان هاتنی سپای یەکیەتیی سۆڤییەت و ئینگلیس بۆ ئێران و ڕووخان و دەرکردنی ڕەزاشا بوو بە هۆی کرانەوەی فەزای سیاسی نەک تەنیا بۆ کورد، بەڵکوو بۆ تەواوی خەڵکی ئێران و سەرهەڵدانی دەیان گرووپ و حیزبی سیاسی بە ڕاست و چەپیەوە. لەو سەردەمە ئاڵۆزەدا ئازادیخوازانی خەڵکی کوردیش توانیان لەم دەرفەتە کەڵک وەرگرن و لەسەرەتادا کۆمەڵەی ژێکاف و پاشان لەسەر قەوارەی ئەو، حیزبی دێموکراتی کوردستان پێک بێنن.

هاتنی هێزەکانی هاوپەیمان لە خەرمانانی ١٣٢٠ی هەتاویی (ئاگوستی ١٩٤١) بۆ ئێران، تەسلیم بوونی سپای ئێران لە شەڕێکی سێ ڕۆژە و هەڵاتنی ئەفسەر و سەربازەکان و هەڵوەشانەوەی ئەم پێکهاتە سەرکووتکەرە لە پانتایی خاکی ئەم وڵاتەدا، دەست لەکار کێشانی ڕەزاشا لە ٢٥ی خەرمانان و دوورخستنەوەی بۆ دوورگەی موریس و پاشان ژوهانسبورگ، بوو بە هۆی تێکشکانی فەزای سەرەڕۆیی پاشایەتی، سەرهەڵدانی قەیرانی سیاسی و نیزامی، بێدەسەڵاتیی تاران و گۆڕانکارییەکی بەرچاو لە چنمانی هێزەکانی سیاسی لە ئێراندا. لە ماوەیەکی کورتدا بەشێکی بەرچاو لە هێز و کەسایەتییە سیاسییەکانی ئێران هاتنە نێو گۆڕەپانی سیاسەتی ئەم وڵاتە و دەسیان بە کار و چالاکیی سیاسی کرد. پێکهاتنی حیزب، سندیکا، ئازادی ڕۆژنامەنووسی و هتد، بوو بە هۆی بەشداریی تەواوی چین و توێژەکان لە ڕەوتی ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتی ئێراندا.

بەشی پێنجەم

دەرچوون و نەبوونی سپای ئێران لە ئازەربایجان، کوردستان و خوزستان بەستێنی شیاوی بۆ کار و چالاکی هێزە نەتەوەییەکان و سەرهەڵدانەوەی بیری سەربەخۆیخوازیی لەم بەشانەدا ساز کرد. لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کۆمەڵەی ژیانەوەی کورد(١) لە ٢٣ی ئەیاری ساڵی ١٣٢٢ بە بیروهزری سەربەخویخوازیی و چەپ لە لایەن ڕۆشنبیرانی ئەو کاتەی کوردستان کە زۆربەیان مەهابادی بوون پێک هات و "لە هاوینی ١٩٤٤دا پانتایی چالاکیی ئەم ڕێکخراوە نەهێنییە لە ماکۆوە هەتا کرماشانی لەخۆ گرت"(٢) و توانی خەڵکێکی زۆر لە ئازادیخوازانی کورد بەرەو خۆی ڕابکێشێ و ببێتە هۆی پەرە و گەشەسەندنی بیروهزری ناسیۆنالیستی و دادپەروەرانە لەنێو جەماوەری خەڵکی کورد. لە ساڵانی پاش ڕووخانی حکوومەتی ڕەزاشا کوردستان لە کردەوەدا لەژێر کۆنترۆلی کوردی ڕۆژهەڵات بوو. خاتوون ئەن لەمبتۆن کە لە لایەن باڵوێزی ئینگلیس لە ساڵی ١٩٤٤ سەفەری بۆ کوردستان کردبوو لە ڕاپۆرتەکەی خۆیدا باسی بوونی کوردە چەکدارەکان و نەبوونی ژاندارمە و پۆلیسی ئێران لە شار و گوندەکانی نێوان تەورێز و مەهاباد و تین و گوڕی سەربەخۆیخوازیی و هەستی بە هێزی نەتەوەیی کوردەکان دەکا.(٣) بە باوەڕی سێر ڕ. بوڵلارد، باڵوێزی بریتانیا لە تاران، قازی محەممەد، ناوەندی بزووتنەوەی سەربەخۆیی لە کوردستان" بووە.(٤)

لە ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٢٤دا حیزبی دێموکراتی کوردستان لەسەر قەوارە و بنەمای کۆمەڵەی ژێکاف و پاشگەزبوونەوەی کاتیی لە چەند خاڵێک وەکو سەربەخۆیی و یەکگرتنەوەی تەواوی کوردستان بە پێی ئاڵوگۆڕی بارودۆخی سیاسی ئەو کاتە پێک هات و، توانی بیروڕای بەشێکی زۆر لە خەڵکی کوردستان بە ئاغاوات، سەرۆک عەشیرە، وردەبۆرژوازی و هتد- یەوە بە تایبەت لە موکریان بەرەوخۆ ڕابکێشی. حیزبی دێموکراتی کوردستان دوو مانگ و چەند ڕۆژێک پاش دامەزرانی حکوومەتی ئازەربایجان سەرەڕای هاودەنگ نەبوونی فرقەی دێموکراتی ئازەربایجان و یەکیەتیی سۆڤیەت کە دەیانویست کوردستان وەکوو بەشێک لە حکوومەتی ئازەربایجان بە مافی نەتەوەیەکی کەمینە بێ، بە پێی هەبوونی ستراتێژیی نەتەوەیی و هەلومەرجی ڕەخساو وەکوو: کەلک وەرگرتن لە دژبەریی حکومەتە زلهێزەکانی جیهانی واتە یەکیەتیی سۆڤییەتی و جیهانی ڕۆژئاوا، لاواز بوون و ناسەقامگیریی حکوومەتی ناوەندی و سپای ئێران، بە هێزبوونی بەرەی چەپ و ئازادیخواز لە گشت ئێران، دامەزرانی حکوومەتی میللیی ئازەربایجان لە ٢١ سەرماوەز، کۆکردنەوەی بەشێکی بەرچاو لە ئاغا و عەشیرەکان، و پشتبەستن بە پشتیوانیی خەڵکی کوردستان ئەم بوێرییە مێژووییەی بوو لە هەوەڵین دەرفەت و بێ فەوتاندنی کات، لە دووی ڕێبەندانی ١٣٢٤ی هەتاویدا لە چوارچرای مەهاباد بە بەشداربوونی خەڵکێکی بەرچاو، دامەزرانی کۆماری کوردستانی ڕاگەیەنێ. ئەمە بۆخۆی سەلمێنەری هەبوونی هەست و ستراتێژی نەتەوەیی هەروەها بوێری ڕێبەریی ئەم حیزبە لە ڕاگەیاندنی سەربەخۆیی لە کاتی شیاو و لە پێناوی بە دەوڵەتبوونی کوردستانە.

لە بەشێک لە بەڵگە و نووسراوەکانی ڕابرت ڕۆسۆ، جێگیری کونسوولی ئەمریکا لە تەورێز و لێکۆڵینەکانی تورەج ئەتابکی

سەرچاوە
Serchawe

و پرۆفسۆر جەمیل حەسەنلی و هتد ئاماژە بە شێوەی هەڵسوکەوت و بیروڕای نوێنەرانی سیاسیی سۆڤییەت و فرقەی دێموکراتی ئازەربایجان لەگەڵ دێموکراتەکانی کوردستان کراوە.

بۆ وێنە:

*** ڕابرت ڕۆسۆ لە ڕاپۆرتێکدا بەم چەشنە باسی چاوپێکەوتنێکی لەگەڵ میر جەعفەر پیشەوەری، سەرۆک وەزیرانی ئازەربایجان و بیروڕای ئەو سەبارەت بە قازی محەممەد و کوردستان دەکا:** "... "لەهەر حاڵدا پیشەوەری لەو چاوپێکەوتنەی ئەم دوایەدا گوتی، بە ڕای ئەو قازی 'پیاوێکی باشە'، دەربارەی مەسەلەی 'کوردەکانی ئازەربایجان'یش ڕاوێژی لەگەڵ کردوە. سەرەڕای ئەوەش بە مەرجی 'نەهێنی مانەوە' ئەم خاڵەشی پێ زیاد کرد، جارێ پێیوانییە کوردەکان توانایی بەرێوەبردنی کارو باری خۆیان هەبێ و، دەیەوێ بە جێگای مەجلیسی میللی تەنیا ئەنجومەنێکی میللی لەژێر چاوەدێریی حکوومەتی تەورێز و، پێنج کورسی لە مەجلیسی ئازەربایجانیان پێ بدا." لە ڕاپۆرتێکی دیکەش ڕۆسۆ دەنووسێ: "بە هۆی ئیدیعای حوکمڕەوایی کوردەکان بۆ تەواوی ناوچە سنوورییەکان لە مەهابادەوە هەتا ماکۆ، هەروەها میاندواو، ورمێ و خۆی، ناکۆکی لە نێوان کورد و ئازەربایجانییە خودموختاریخوازەکان پەرەی گرتوە. ئازەبایجانییەکان دەیانەوێ خودموختاریی کوردەکان لە ژێر فەرمانی حکوومەتی تەورێز و لە چوارچێوەی ناوچەی مەهابادا قەتیس بمێنێتەوە."(٥)

*** تورەج ئەتابکی لە کتێبی"ئازەربایجان لە ئێرانی هاوچەرخدا" سەبارەت بە هەڵسوکەوتی دێموکراتەکانی ئازەربایجان لەگەڵ شاندێکی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە تەورێز ئاوا باس دەکا:** "هەوەڵین هەنگاوێک کە کوردە دێموکراتەکان بۆ دەربڕینی 'برایەتی'یان لەگەڵ دێموکراتە ئازەربایجانییە هاوبیرەکانیان هەڵگرت ناردنی شاندێک بۆ بەشداری لە جێژنی 'تێکەڵبوونی' حیزبی توده لەگەڵ فرقەی دێموکراتی ئازەربایجان بوو کە لە سێ سپتامبری ١٩٤٥(١٢ی خەرمانانی ١٣٢٤) لە تەورێز بەرێوە دەچوو. هەر لەو ڕۆژەدا شاندێکی دیکەشیان بە جیا بۆ بەشداری لە کردنەوەی فەرمیی مەجلیسی میللی ئازەربایجان نارد، شاندی کورد بە نارەحەتییەوە تێگەیشت لەگەڵ ئەوان نەک وەکوو شاندی ئەیالەتێکی دۆست و دراوسێ بەڵکوو وەکو نوێنەرانی بەشێک لە ئازەربایجان هەڵسوکەوت دەکرێ. دێموکراتەکانی کوردستان کە لەم کارەی دێموکراتەکانی ئازەربایجان ناڕازی بوون، دەستبەجێ پاش گەڕانەوەی شاندی کورد بۆ مەهاباد بەرەیەکی نوێ و بەهێزیان بۆ دامەزراندنی حکوومەتی خودموختاری کوردستان وەڕێ خست. بەم چەشنە، لە ٢٢ی ژانویەی ١٩٤٦(٢ی ڕێبەندانی ١٣٢٤ی هەتاویی) بناغەی حکوومەتی خودموختاری کوردستان بە چەشنێکی فەرمی داڕێشترا.(٦)

*** بەپێی لێکۆڵینەوەکانی پرۆفسۆر جەمیل حەسەنلی نووسەر و توێژەری ئازەربایجان لە کتێبی "ئازەربایجانی ئێران، دەستپێکی شەڕی سارد"،** ڕێبەرانی فرقەی دێموکرات لە ١٦ی ژانویەی ساڵی ١٩٤٦ واتە ٤ ڕۆژ پێش ڕاگەیاندنی کۆماری کوردستان لە بابەتێک بە ناوی "ویستەکانی خەڵکی ئازەربایجان" لە ١٢ خاڵدا ویستە سەرەکییەکانی کۆنگرەی میللیی

ئازەربایجانیـان گەڵاڵە کردبـوو. لە سـەرەتای ئەم بـابەتەدا هۆیەکـانی گـۆڕانی بیروبـاوەڕی ئەوان لە خودموختـارییەوە بـۆ سەربەخۆیی ئـازەربـایجانی ئێران و دامەزرانی وڵاتێکی سەربەخۆ بە نـاوی کۆماری دێموکراتیکی ئازەربایجان شرۆڤە کـراوە. لە خـاڵی ١٢ی ئەم بەڵگەنـامەیەدا بـاس لە لکانـدنی بەشی ژێـر دەسـەڵاتی حیزبـی دێـموکراتی کورستان بە نـاوی کوردسـتانی بـاکوور بەم کۆمـارە بەم چەشـنە گەڵاڵە کـراوە: "ئەم نەخشـەیە کوردسـتانی بـاکووریش لەخـۆ دەگرێ. سـنوورەکەی لە کـاتی چارەسەرکردنی مەسەلەی کوردستانی باکوور دیاریی دەکرێ".

حەسـەنلی هەروەها ئاماژە دەکا: لە سـەرەتـادا بـاقرۆڤ و پیشـەوەری دژی خودموختـاریی کوردسـتان بـوون و پێیـانوابوو کوردەکان دەبێ لە چوارچێوەی ئازەربایجاندا خودموختـار بـن. بەڵام دامەزرانـی کۆمـاری کوردسـتان لەنێـو ئێرانـدا بەشێک لە نەخشە ستراتیژییەکانیان لەم وڵاتە بووو. باقرۆڤ هەوڵی دەدا بە چەشنێک ئەم مەسـەلەیە کۆنتڕۆل بکـا. لە ٢٩ ژانـویە لە تەورێزەوە ئیبراهیمۆڤ و حەسەنۆڤ لە نامەیەکدا بۆ باقرۆڤ دەنووسن: هاوکاریی نێـوان کـورد و ئازەرییەکـان گەلێـک ئـاڵۆز بـووە ... زۆربەی سـەرانی کـورد بـاسـی ئـازادیی کوردەکـان و پێکهێنـانی کوردسـتانی گەورە دەکەن. لە ڕاسـتیدا ئەم کەسـانە لایەنگری سیستمی فئۆدالیسم و درێژەپێدانی ئەون. پـاش ئەم نـامەیە، بە فەرمـانی بـاقرۆڤ "ناسر داداشۆڤ"، ئەنـدامی پێشـووی وەزارتـی نێوخـۆ لەژێـر عینـوانی نـوێنەری بازرگـانی و "مەلیـک ئەسـلانۆڤ" بە نـاوی سەرپەرەسـتی نەخۆشـخانەی سۆڤییەت دەنێردرێنە مەهاباد تا بارودۆخەکە کۆنترۆل بکەن.(٧)

ڕاگەیـاندنی حکوومەتی میلیی ئازەربـایجان و کۆمـاری کوردسـتان بـوو بە هـۆی تێکچـوونی چنمـانی سپایی و سیاسیی وڵاتـانی داگیرکەری ئێران و؛ کوردسـتان و ئـازەربـایجـان بـوون بە خـاڵی دەسـتپێکی شـەڕی سـارد. بەڵام یەکیەتـیی سۆڤییەت سـەرەڕای پشـتیوانی قـورس و قـایمی خـۆی لە ئازەربایجـان بەردەوام بە دڕدۆنگیەوە سـەیری حیزبـی دیمـوکرات و کۆمـاری کوردسـتانی دەکرد کە زۆربەی ڕێبەرانی نەک کۆمۆنیست بەڵکوو کەسایەتیی ئایینی، ئـاغا و سەرۆک عەشیرە واتە "دەرەبەگ و نـوێنەرانی چینـی چەوسـێنەری کـۆمەڵگە" بـوون و، سـەرۆک کۆمـارەکەی سـەرەڕای ئەوەی لایەنگـر و دۆسـتی ئەوان بـوو، بەڵام هاوکـات سیاسـەتێکی ڕاستبینانەی لە هەڵسوکەوت لەگەڵ حکوومەتەکـانی تـاران و تەورێـز، هەروەهـا ئەمریکا و سۆڤییەت بەڕێـوە دەبـرد و دەیویسـت هاوسـەنگییەکی ڕاسـتبینانە لە بەرژەونـدیی خەڵکـی کـورد لەگەڵ ئەم لایەنـانە پێـک بهێنـێ و لەم پێوەنـدییەدا نەک دژایەتییەکـی تونـدوتیژی لەگەڵ دەوڵەتەکـانی ڕۆژئـاوا نەدەکـرد بەڵکوو بە پێـی ڕاپۆرتەکـانی جێگیـری کونسوولی ئەمریکا خوازیاری هاوکاریی ئەوان بۆ دابینکردنی دێموکراسی ڕۆژئاوایی و گۆڕینی چەشنی دەسەڵات لە ئێران بوو. لە یەکێک لە ڕاپۆرتەکـانی دوهێـر، جێگری کونسـوولی ئەمریکـا بـۆ وەزارەتـی کاروبـاری دەرەوەی ئەمریکـا، ڕێکەوتـی ٢٦ی ئـاوریلی ١٩٤٦(٦ی ئەیـاری ١٣٢٥) بـاسـی دیـداری لەگەڵ قـازی محەمـەد و پێشـوازیی پێشـەوا لە بەکارهێنـانی نفـووز و دەسەڵاتی ئەمریکا بۆ گۆڕینی ئێران بـۆ دێموکراسییەکی ڕاستەقینە و، پێشوازیی کوردەکـان لە خۆتێهەڵقورتـانی ئەمریکا

لەم ڕەوتەدا کراوە. دوهێر لە ڕاپۆرتێکی دیکەش لە پازدەی ژانویە، واتە ١٥ی بەفرانباری ١٣٢٥ی هەتاوی دیسان ئاماژە بە ئەم مەسەلەیە دەکا و دەنووسێ: کوردەکان لە هۆگریی ئەمریکاییەکان لە کاروباری خۆیان پێشوازی دەکەن. ئەوپەڕی دڵخوازیی کوردەکان دێموکراسی لە چەشنی ئەمریکییە. دوهێر هەروەها لە ڕاپۆرتێک لە ١١ی ئۆکتۆبری ١٩٤٦ کە بۆ جۆرج وی ئالێن، باڵوێزی ئەمریکا لە تارانی ناردوە، لە پێوەندی لەگەڵ بەشکبوونی بەرپرسانی سۆڤییەت لە قازی محەممەد دەنووسێ: بەرپرسانی سۆڤییەت ئێستاکە بە هەڵسوکەوتی قازی محەممەد لەگەڵ بەرپرسانی ئەمریکی زۆر گومانـاوین و تەواوی ڕاپۆرتەکان باس لەوە دەکەن کە سۆڤییەتەکان لە پشتگیریی خۆیان لە قازی پاشگەز بوونەتەوە و ڕوویان لە زێرۆبەگ کردوە.(٨)

پێشەوا لە بازنەی ململانێی وڵاتە زلهێزەکاندا سەرەڕای ئەوەی کە زۆرتر بەرەو سۆڤییەت دەشکاوە، بەڵام بەهۆی ڕاستبینیی سیاسی و فەتیس نەبوونی لە چوارچێوەیەکی تەسکی ئایدۆلۆژیک، هەوڵی دەدا لە هەر دەرفەتێک بۆ چارەسەرکردنی مەسەلەی کورد لە ڕێگای پێوەندیی لەگەڵ هێزەکانی ڕۆژئاواش کە کاریگەریی بەرچاویان لە تەواوی ڕەوتی سیاسیی دەوڵەتی ئێران هەبوو، کەلک وەربگرێ. تەنانەت ئەم حاڵەتە لە شێوەی هەڵسوکەوتی لەگەڵ دەوڵەتی تارانیش خۆی دەنواند و سیاسەتەکانی لە پێوەندیەکی ڕاستەوخۆ لەگەڵ هاوسەنگی هێزەکان لە ئاست ئێران و جیهاندا بوو. بە گشت دەتوانین بڵێین قازی محەممەد وەکو ڕێبەری حیزبی دامەزرێنەری یەکەمین کۆماری کوردستان کەسایەتیەکی ڕاستبین و پراگماتیست بوو.

ئێمە ئەم چەشنە هەڵسوکەوتە لە گەڵ حکوومەتی تاران لە سێ قۆناخدا بەپێی بابەتەکانی ڕۆژنامەی کوردستان بە جووانی دەبینین:

لە ٢٥ی گەلاوێژەوە هەتا ٢ی ڕێبەندانی ١٣٢٤ی هەتاوی
لە ٢ی ڕێبەندانی ١٣٢٤ وە هەتا ٣١ی بانەمەڕی ١٣٢٥ی هەتاوی
لە ٣١ی بانەمەڕەوە هەتا هێرشی سپای ئێران لە ٢١ سەرماوەزی ١٣٢٥ هەتاوی بۆ ئازەربایجان و کوردستان

لە قۆناخی یەکەمدا ڕێبەریی کورد سەرەڕای ئەوەی نزیک بە پتر لە چوار ساڵ دەسەڵاتی ناوچەکەی بە دەست بوو، بەپێی هەڵسەنگاندنی هاوسەنگیی هێزە جیهانی و نێوخۆییەکان، هەروەها دڕدۆنگی لە پشتیوانیی سەتاوسەتی یەکیەتیی سۆڤییەت یاخود وڵاتانی ڕۆژئاوا لە سەربەخۆیی کورد،، لە یەکەمین کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستان (ئۆکتۆبری ١٩٤٥ مەهاباد، خەزەلوەری ١٣٢٤) هەروەها لە یەکەمین پرۆگرامی حیزب لە دێسامبری (سەرماوەز) ئەو ساڵەدا باسی پارێزگاری

بەشی پێنجەم

لە مافەکانی کورد بۆ بەڕێوەبردنی کارەکان، واتە خودموختاریی نێوخۆیی لە چوارچێوەی دەوڵەتی ئێران دەکا. پێشەوا قازی محەممەد هەروەها لە "گفتوگۆ" لەگەڵ "خاوەنانی چەند ڕۆژنامەی تاران" کە لە ژمارەکانی یەک و دووی کوردستان لە ٢٠ و ٢٢ی بەفرانباری ١٣٢٤ واتە کەمتر لە دوو حەوتوو پێش ڕاگەیاندنی کۆماری کوردستان چاپ و بڵاو بۆتەوە باس لە جێبەجێ کردنی یاسای بنەڕەتی ئێران و خودموختاری لەژێر بەیداغی ئێرانی کردوە.

پێشەوا لە وڵامی ئەم پرسیارە:

لە تاران دەڵێن کوردان بە ڕەهبەریی جەنابت جوێ بوونەوە و ئیستقلالی کوردستانیان دەوێ؛ ئایا ڕاستە؟

ئاوا وڵام دەداتەوە:

* خەیر ڕاست نییە؛ لەبەر ئەوەی ئێمە لە دەوڵەتی ئێران ئیجرای قانوونی ئەساسیمان دەوێ و دەمانەوێ بە خودموختاری لەژێر بەیداغی ئێراندا بژین و، خودموختاریشمان وەگیر کەوتوە.

هەر لەم وتووێژەدا لە وڵامی پرسیاری "مەرامی فیرقەی دێموکراتی کوردستان چییە؟" پێشەوا دەڵێ:

* میللەتی کورد لە ئێراندا لە هەڵسووڕاندن و پێکهێنانی کاروباری جێگەی خود ئازاد بێ و لە سنووری دەوڵەتی ئێراندا بژی.

بەڵام، پاشان بەپێی شیاوبوونی بارودۆخ و، بە تایبەتی ڕاگەیاندنی حکوومەتی ئازەربایجان لە ٢١ی سەرماوەزی ١٣٢٤ و پشتیوانیی یەکیەتیی سۆڤییەت لەم حکوومەتە، ڕێبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە دووی ڕێبەندان بە پێچەوانەی ویستی فرقە و سۆڤییەت دامەزراندنی کۆماری کوردستان ڕادەگەیەنێ. لەم پێوەندییەدا پێشەوا قازی محەمەد لە "تطق"ی خۆی کە لە ژمارەی ١٠، ڕێکەوتی ١٥ی ڕێبەندانی ١٣٢٤ و ژمارەی ١١ لە ١٧ی ڕێبەندانی ١٣٢٤ لە "کوردستان" وەکوو بڵاوکەرەوەی بیری ئەم حیزبە لەژێر سەردێڕی "جێژنی سەربەخۆیی و ئیستقلالی کوردستان" بڵاو بۆتەوە، وێڕای ئاماژەکردن بە مێژووی کوردستان و کۆبوونەوەی کوردان لە ژێر عینوانی "حیزبی دێموکراتی کوردستان" باسی وەدەستهێنانی "ئیستقلال و ئازادیی کورد" بەهۆی پێکهاتنی کۆماری کوردستان دەکا و دەڵێ:

[...] میللەتی کورد هەزاران سەد و بەرهەڵستی سەخت و سەهەندی لە ڕێدا بوو دەستەودایرەی دیکتاتۆری بێوچان

سەرچاوە Serchawe

کارشکێنیی ئێمەیان دەکرد و لە هیچ نامەردییەک ڕانەدەوەستان، ئیختلافاتی عەشایر بۆ داخڵیش ئیشکالێکی گەورە بوو بۆ ئێمە، ئەمما ئەوانە هیچکامێکیان نەیانتوانی پێش بە ئێمە بگرن، بە دڵێکی بەهێز پایەداریمان کرد و ئیدامەمان بە فەعالییەتی خۆمان دا تا ئیستقلال و ئازادیی نەتەوەی کوردمان بەدەست هێنا...

پێشەوا قازی محەمەد نیزیکەی دوو مانگ پاش چوونە دەرەوەی سپای سوور لە ئێران و گۆڕانی بارودۆخی نێوخۆیی و دەرەکی بە پێی وەزعییەتی تازەی سیاسیی ئێران لە "نطق" یخۆی لە ڕۆژی ٣١ بانەمەڕی ١٣٢٥ی هەتاوی لە بەرامبەر تەواوی سەران و سەرکردە و ژێنراڵەکانی کۆمار، کە لە ژمارەی ٥٠ی کوردستان بە کوردی و لە ژمارەی ٥١ بە فارسی بڵاو بۆتەوە وێڕای باسێکی دوورودرێژ لە پێوەندی لەگەڵ زوڵم و زۆری پەهلەوییەکان و سەرەڕای ئەوەی کە "ئاماژە بە سەربەخۆیی تام و تەمامی" کورد دەکا، هاوکات ئاماژە بەمەش دەکا ئەگەر ئازادی لە سەرانسەری وڵاتدا دابین بێ، هیچ بەربەستێک بۆ ژیانێکی برایانە لە چوارچێوەی ئێراندا نابینێ و لە ئەسڵدا ئەگەر سەرنجی قسەکانی بدەین بە پێی ئەو نموونانەی کە دیهێنێتەوە دەتوانین باس لەوە بکەین، پێشەوا قازی محەممەد وەکو یەکەم کەسایەتی سیاسیی لە مێژووی کوردستاندا باس لە چارەسەرکردنی کێشەی کورد لە چوارچێوەی وڵاتێکی فیدرال و کۆنفدرال بێ هێنانی ئەم چەمکانە بەڵام نموونەکانی دەکا.

پێشەوا لە بەشێک لە "نطق"ی خۆی ئاوا دەبێژێ:

...ئەگەر بێتوو ئازادی لە ئێراندا بەرقەرار بێ چ مانعێک هەیە ئەوەی لە ئێرانێدا دەژین تێکڕا دەستی برایەتی بدەن بە یەکتری. بزانن شۆڕەوی چل پەنجا میللەتن عەداڵەت کردوونیە برا، ئەمریکا چلوچەند جمهووری، سویس دوو – سێیەکن یەک ڕووح و گیان پێکەوە دەژین...

لە بەهاری ١٣٢٥، بە تایبەتی پاش ڕێکەوتنەکانی سۆڤییەت و ڕۆژئاوا و چوونە دەرەوەی سپای سوور لە ئێران گۆڕانکاری بەسەر سیاسەتی دەرەوەی یەکیەتیی سۆڤییەت لە پێوەندی لەگەڵ تاران دێ و گوشاری ڕێبەریی سۆڤییەت بە تایبەتی لەسەر فرقەی دێموکراتی ئازەربایجان بۆ پاشەکشە و ڕێکەوتنیان لەگەڵ دەوڵەتی "قوام" توندتر دەبێ.

ڕێکەوتی ٥ی پووشپەڕ بە بانگهێشتنی "قوام السلطنە"، پێشەوا قازی محەمەد لەگەڵ محەمەد حوسێنخانی سەیفی قازی وەزیری شەڕی کۆماری کوردستان و شاندێک لە وەزیرانی حکوومەتی میللی ئازەربایجان بۆ تاران دەچێ و ماوەی نزیک بە ٢٥ ڕۆژ لەوێ دەمێنێتەوە. لەم سەفەرەدا پێشەوا بە پێی وتووێژەکانی لەگەڵ ڕۆژنامەکانی "رهبر" و "ایران ما" لەگەڵ "قوام"، "مظفر فیروز" و سەرلەشکەر "ارفع" دیدار و وتووێژی بووە. لە قسەکانی پێشەوا تا ڕادەیەکی زۆر هیوایەکی تایبەتی بە

"قوام السلطنه" بۆ ڕێکەوتن و چارەسەرکردنی کێشەکانی نێوان تاران و کوردستان دەبیندرێ. وتووێژەکەی پێشەوا لەگەڵ ڕۆژنامەی"رهبر" لە لایەن نەمر مامۆستا حەسەن قزڵجی کراوەتە کوردی و لە ژمارەی ٦٩ی کوردستاندا بلاو بۆتەوە .

پێشەوا لە وتوویژ لەگەڵ ڕۆژنامەی "رهبر" دەربارەی چاوپێکەوتنی لەگەڵ "مظفر فیروز" و "قوام السلطنه" دەڵێ:

* "دەگەڵ جەنابی سەرۆک وەزیر، ملاقاتم کردوە، نەزەری ئاغای سەرۆک وەزیرم تێکەڵ بە حوسنی زەن و چاک نییەتی دیوە... من ئاتییەیەکی زۆر چاک تێبینی دەکەم و هیوادارم دەوڵەتی مەرکەزی بتوانێ دێموکراسی بە هەموو ئێراندا بڵاو بکاتەوە". هەروەها لە وڵامی پرسیارێک دەربارەی پێوەندییە "معنوی"یەکانی بزووتنەوەی کوردستان و ئازەربایجان ئاماژە دەکا:" هەردووک لامان بۆ ئامانجیک کە ئازادی و سەربەخۆیی حەقیقی و بەڕاستیی ئێرانە کاردەکەین".(٩)

تاران وێرای ڕواڵەتکاریی بۆ چارەسەرکردنی کێشەی ئازەربایجان و کوردستان، پەیتا پەیتا لەباری سیاسی و نیزامییەوە خۆی بەهێزتر و ئامادەی هێرشێکی گەورە بۆ ئەم دوو ناوچەیەی دەکرد. لە کردەوەدا ئەم چاوپێکەوتن و وتووێژانە نەیدەتوانی ئاکامێکی ئەرێنی بەشوێنەوە بێ و "قوام"یش کەسێک نەبوو بەڵێنەکانی خۆی بەجێ بهێنێ. لەم ڕەوتەدا شکستهێنانی سیاسەتی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستی سۆڤییەت لە بەرامبەر ئەمریکا و بریتانیا و دانوستانی لەگەڵ دەوڵەتی "قوام" بۆ پاراستنی بەرژەوەندییەکانی مۆسکۆ لە ئێراندا، پاشگەزبوونەوەی حکوومەتی ئازەربایجان لەژێر گوشاری مۆسکۆ و خۆ هەڵوەشاندنەوەی ئەم حکوومەتە پاش دانوستانی یەک لایەنەی لەگەڵ دەوڵەتی "قوام" بەبێ ئەوەی کە ڕێبەری کۆماری کوردستان ئاگادار کرابێتەوە، بوو بە هۆی شکانەوەی هاوسەنگیی سیاسی و نیزامیی هێزەکان بە قازانجی دەوڵەتەکانی ڕۆژئاوایی و ئێران و بێ پشتیوان مانەوەی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازیی کورد و ئازەری لە ئاستی ژوور و دەرەوەی ئێراندا. حکوومەتی تاران پاش بێلایەن کردنی مۆسکۆ و بەرەوخۆ ڕاکێشانی بیروڕای جیهانی تەنانەت لە ئاست شوڕای ئەمنیەتی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتوەکاندا، هەروەها پشتیوانیی ئەمریکا و وڵاتە ڕۆژئاواییەکان، لە ٢١ سەرماوەزی ١٣٢٥ی هەتاوی واتە ساڵڕۆژی دامەزرانی حکوومەتی میللی ئازەربایجان هێرشێکی بەرفراوانی لە تەواوی بەرەکانەوە کردە سەر ئازەربایجان و کوردستان.

مخابن پاشەکشەی حکوومەتی میللی ئازەربایجان و بەشوێن ئەودا کۆماری کوردستان، خۆبەدەستەوەدان و بەرەنگار نەبوونەوەیان لە بەرامبەر سپای ئێران، هەروەها نەبوونی هیچ چەشنە پشتیوانییەکی سیاسی و نیزامی لە لایەن سۆڤییەت و هێزە پیشکەوتنخوازەکانی ئێران، کۆمەڵکوژیی خەڵکی ئازەربایجان و لە سێدارەدانی ڕێبەرانی بزووتنەوەی کورد و گرتن و دوورکردنەوەی ئازادیخوازانی کوردستانی بە شوێنەوە بوو.

سەرچاوە
Serchawe

کۆتایی

بێگومـان بیرویـادی کۆمـاری کوردسـتان وەکـوو خـاڵێکی وەرچەرخـان و شـانازییەکی گەورە لە مێـژووی کـورد و کوردسـتان دەمێنێتەوە. ڕێبەری کورد لە سەردەمێکی گەلێک ئاڵۆزی جیهانی و ناوچەییدا توانی بۆ هەوەڵین کەرەت لە مێژووی خۆیدا شێوەی دەسەڵاتداری ئەزموون بکات و ئەم شانازییە بە کوردی بەشەکانی دیکەی کوردستانیش ببەخشی هەتا لە ڕەوتی بە دەوڵەت بوونی کورددا بەشداری ڕاستەوخۆیان هەبێ. حکوومەتی کوردستان سەرەڕای ئەوەی کە بە پێچەوانەی ئازەربایجان لەباری ئاستی گەشەسەندنی ئابووری و کۆمەڵایەتیی، هەروەها ئیمکاناتی ماددی و پشتیوانی تەسکی یەکیەتی سۆڤییەت گەلێک لاوازتر بوو، بەڵام وێڕای ئەوەش توانی هەنگاوی مێژوویی بۆ بەرەوپێشبردنی فەرهەنگی کۆمەڵگە و جێبەجێکردنی پێداویستییەکانی خەڵک بگرێتە بەر. گۆڕانی سیستمی پەروەردە و خوێندن و نووسین بە زمانی کوردی و بەشداری کوڕ و کچی تەمەن ٦ هەتا ١٤ لە قوتابخانەکان، دامەزرانی مەدرەسەی شەوانە بۆ گەورەساڵان، چاپ و بڵاوکردنەوەی گۆڤار، ڕۆژنامە و کتێب بە زمانی کوردی، دامەزرانی یەکەمین تیاتری کوردی، بەشداریی ژنان بۆ یەکەمجار لە کارە کۆمەڵایەتییەکان، ڕێکخستنی هێزی پێشمەرگە بۆ بەرگری لە کۆماری کوردستان، ناردنی لاوانی کورد بۆ خوێندن لە ئاستی باڵا بۆ باکۆ، مامەڵەی ڕاستەوخۆی بازرگانی و فرۆشی توتوتن لە ڕێگای درووست کردنی "شرکت ترقی" بە یەکیەتیی سۆڤییەت و هتد لە کارە بەنرخەکانی حکوومەتی ساوای کورد لەم ماوە کورتەدایە. هەرچەند بە پێی پیلانی دوژمنانی ژوورەکی و دەرەکی و پشتیوانی نەکردنی یەکیەتیی سۆڤیەت کۆماری کوردستان ڕووخێندرا و ڕۆڵە بە ئەمەگەکانی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کورد تووشی لە سێ دارەدان، زیندان و هەڵاتن و هتد بوون، بەڵام ئەزموونێکی بە نرخیان لە خۆ بە جێ هێشت، لە هەمووشیان گرینکتر ئەوە ڕاستییەیە کە کێشەی نەتەوەیی کورد بێ سەربەخۆیی و پێکهێنانی کیان و دەوڵەتی کورد چارەسەر ناکرێ و ڕێبەری بزووتنەوەی نەتەوەیی و ڕزگاریخوازی کورد دەبێ ستراتێژی نەتەوەیی، توانایی هەڵسەنگاندنی بارودۆخ، ڕێکخستنی خەڵک لە دەوری دروشمی شیاو، پەرەپێدان بە ئاگایی و هەستی نەتەوەیی و لە کاتی شیاودا بوێری هەڵگرتنی هەنگاوی پێویست و ڕاستبینانەی بۆ وەدی هێنانی ئامانجەکانی بێ.

***

١- لە ڕۆژی ٢٣ی ئەیاری ساڵی ١٣٢٢ی هەتاویی لە مەغارەکێو "قەڵای سارم" لە نزیکی شاری مەهاباد یەکەم کۆنگرەی کۆمەڵە بە بەشداری ٢٥ کەس بەرێوە چوو و دامەرانی ئەم حیزبە ڕاگەیەندرا.

٢- ئۆلگا ئیوانۆونا ژیگالینا، بزووتنەوەی نەتەوەیی کوردەکانی ئێران(١٩٣٧ - ١٩١٨)دەزگای زانست، مۆسکۆ ١٩٨٨، بە ڕووسی.

٣- Fo371/401173/13978 (نوسخەی یادداشتێکی خانم ئەن. ک. س. لەمبتۆن. ئاتاشە (ڕاسپێراوی) چاپەمەنیی باڵوێزخانەی بریتانیا لە تاران ١٣ی سێپتامبری ١٩٤٤، پێوەندیی کورد لەگەڵ ڕووس. سەرچاوە: ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە بەڵگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوەی بریتانیادا (وەرگێڕاوی کوردی ١٣٠بەڵگەنامە) لاپەڕەی ٦٧، ئەنوەر سوڵتانی بنکەی ژین ٢٠٠٥.

٤- سێر ڕ.بوللارد، "لە تارانەوە بۆ وەزارەتی دەرەوە، ٢٩ی سێپتامبری ١٩٤٤ لە پێوەندی بە کوردستانەوە دەنووسێ" کوردی ناوچەی ڕووس لە ئێران، بە ئاشکرا چەکیان هەڵگرتووە و لە سەربەخۆیی دەدوێن.[...] لە مەڕ مەهابادیشەوە ڕاستە و وا دیارە قازی محەممەد، ناوەندی بزووتنەوەی سەربەخۆیی بێ لە کوردستان" سەرچاوەی سەرێ لاپەرەی ٧١.

٥- کردها و فرقه دمکرات آذربایجان، گزارش‌هایی کنسولگری امریکا در تبریز دی ١٣٢٣- اسفند ١٣٢٥،صص ٤١ - ٣٩ و ٩٤ مترجم کاوه بیات، تهران.

٦- تورج اتابکی، آذربایجان در ایران معاصر، ص ١٦١، ترجمه محمد کریم اشراق، انتشارات توس، تهران ١٣٧٦.

٧ (جمیل حسنلی، آذربایجان ایران، آغاز جنگ سرد، صص ٢٦٤-٢٦١، ترجمه منصور صفوتی، ١٣٨٧، تهران، چاپ و صحافی: کتاب شمس.

٨- کردها و فرقه دمکرات آذربایجان، گزارش‌هایی کنسولگری امریکا در تبریز دی ١٣٢٣- اسفند ١٣٢٥، مترجم کاوه بیات، تهران، صص ٥٤،٥٣ و ٧٨ و ٩٤

٩- کوردستان، ژمارەی ٦٩، ساڵی یەکەم، ٣٠ی پووشپەڕی ١٣٢٥

سەرچاوەکان بە کوردی:

١- ڕۆژنامەی کوردستان مەهاباد ١٣٢٥-١٣٢٤ هەتاویی، ئامادەکردنی ڕەفیق ساڵح و سدیق ساڵح، بنکەی ژین، ٢٠٠٧

٢- ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە بەڵگەنامەکانی وەزارەتی دەرەوەی بریتانیادا (وەرگێڕاوی کوردی ١٣٠بەڵگەنامە) ئەنوەر سوڵتانی بنکەی ژین ٢٠٠٥

٣- کامران ئەمین ئاوە، بیری چەپ و دۆزی سەربەخویی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ٢٠١٧
http://www.kurdistanukurd.com/files/birawarichapp.pdf

بە فارسی:

١- یرواند آبراهامیان، ایران در بین دو انقلاب، ترجمه احمد گل محمدی و محمد ابراهیم فتاحی، نشر نی، تهران ١٣٩٤

سەرچاوە
Serchawe

٢- کردها و فرقه دمکرات آذربایجان، گزارش‌هایی کنسولگری امریکا در تبریز دی ١٣٢٣- اسفند ١٣٢٥، مترجم کاوه بیات، تهران،

٣- تورج اتابکی، آذربایجان در ایران محاصر، ترجمه محمد کریم اشراق، انتشارات توس، تهران ١٣٧٦

٤- پروفسور جمیل حسنلی، آذربایجان ایران، آغاز جنگ سرد، صص ٢٦٤-٢٦١، ترجمه منصور صفوتی، ١٣٨٧، تهران، چاپ و صحافی: کتاب شمس

٥- علی گلاویژ، یادی از جنبش دوم بهمن، نشریه سیاسی تئوریک "دنیا"، دی ماه ١٣٥٦، شماره ١٠، سال چهارم

٦- کامران امین آوه، چپ سنتی و جنبش ملی کرد در ایران، نشر ڕوشنگری، آلمان ١٣٩٥

بە ڕووسی:

١- میکائیل سیمۆنۆیچ لازاریف، کوردستان و کێشەی کورد(١٩٤٥-١٩٢٣)، مۆسکۆ، دەزگای وێژەی ڕۆژهەڵات 2005

٢- ئۆلگا ئیوانۆونا ژیگالینا، بزووتنەوەی نەتەوەیی کوردەکانی ئێران(١٩٣٧ - ١٩١٨)دەزگای زانست، مۆسکۆ ١٩٨٨

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٩ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

حیزبی دێموکرات لە نێوان ئیسلامی نەریتخواز و فێندەمنتالیزمی ئیسلامیدا

شەفیع ئاراستە (شــاهۆ مەتین)

دین واقعێکە لەگەڵ بەرێکخراو و کۆمەڵایەتی بوونی کۆمەڵگەی مرۆڤەوە بە درێژایی مێژوو تاکوو ئێستا هەبوە و لەهەر سەردەمێکدا شێوازی تایبەتیی وەرگرتوە و ڕاستەوخۆ بەشێکی گرینگ و شوێندانەر لەنێو کۆمەڵگە پێک دێنی. بۆیە پەیوەندیی نێوان کۆمەڵگە و ئایین جێگای سەرنج و باسە. چۆن ئایین وەک دابونەریت و بەهاکان هیوای بە داهاتوو لە خۆ دەگرێ.

خۆرهەڵاتی نێوەڕاستیش شوێن و ناوەندی دەرکەوتنی زۆربەی ئایینەکان بە تایبەت سێ ئایینە ئاسمانییەکەیە، کە لە هەر سەردەمێکدا ئەم ئایینانە وەک شۆڕشێکی کۆمەڵایەتی و چاکسازی لە بەستێنە جیاوازەکاندا هاتوونە ئاراوە.

نەتەوەی کورد و نیشتمانی کوردستانیش کە لەم سنووره جوغرافییەدا هەڵکەوتوە، باوەڕمەند بە ئایینی ئیسلام کراوە و بەها و سروشتە ئایینییەکان لەنێو کوردا وەک دابونەریتێکی ئایینی - کۆمەڵایەتی جێبەجێ دەکرێن و پیرۆز ڕادەگیرێن. بەڵام بە هۆی دراوسێیەتی کورد لەگەڵ سێ نەتەوەی سەردەستی کوردستان (فارس، تورک و عەرەب) و بوونی دوو مەزهەبی (شیعە و سوننە) و پەیڕەو کردنی ئەم دوو مەزهەبە لە لایەن دوو ئیمپراتوریەتی داگیرکەری عوسمانی و سەفەوی، خەڵکی کوردستان وەک ئاوی بەرداشی دوژمن هەرجارێک لە لایەن ئیمپراتوریەتێکەوە دژی ئەویتر بە ناو و پاساوی دینییەوە بەکار

هاتوون و زێد و ڕۆڵەی کوردان بووتنە سووتەمەنیی شەڕێک کە زیانەکەی بۆ نەتەوەی کورد بووە و قازانجەکەشی چۆتە باخەڵی سەفەوی و عوسمانییەکانەوە.

شەڕی مەزهەبیی چالدێران لە ساڵی ١٥١٤ی زایینی لە نێوان دوو ئیمپراتوریەتی سەفەوی و عوسمانی کە ئەو سەردەم کورد خاوەنی میری خۆی و دەسەڵاتی لە سنووری خویدا هەبوو، لەلایەک بوو بە نەگبەتی و نەهامەتی بۆ خەڵک و؛ هاوکات خاک و نیشتمانی کوردانیش لە نێوان ئەم دوو زلهێزەدا دابەش کرا. دواتریش کە دەسەڵاتی خۆبەڕێوەبەریی میرنشینەکان لە سۆنگەی بەهێزبوونەوەی هەر کام لەم دوو ئیمپراتۆرییە بە ناوی بەرگری لە خاک و یەکگرتوویی ئاینیی و نیشتیمانی لەنێو دەبرێن.

لە سەرەتای سەدەی ١٩ بەو لاوە دەوڵەت - نەتەوەکان لەسەر ئەساسی خاک، خەلک و دەسەلات و کولتووری هاوبەش دروست دەبن، و ئیمپراتۆرییە دینییەکان لەبەر یەک هەڵدەوەشێن. لەم قۆناغەدا و لە نیوەی سەدەی نۆزدەیەمدا لەنێو کوردانیش وەخۆهاتنەوەیەکی مەعریفی لە بەرامبەر شوناس و دروستکردنی دامەزراوەیەکی سیاسی لە قالبی دەوڵەت لەنێو هزر و ئەندێشەی مرۆڤی کورددا بیچم دەگرێ. هەڵبەت لەو سەردەمیشدا شێخەکان بەهێزترین دەسەڵاتی کۆمەڵایەتی، دینی و سیاسیان لەسەر ئاستی کوردستاندا هەبوو، و زۆربەی شۆڕشە نەتەوەییەکانی ئەو سەردەم هەتا دەستپێکردنی شەڕی دووهەمی جیهانی لەژێر سەرکردایەتیی شێخەکاندا کراون و کەسایەتییە ئاینییەکانی کورد هەستی ئایینی و سۆزی نیشتمانییان ئاوێتەی یەکتر کردبوو بۆ ڕزگاری نەتەوەیی و گەیشتن بە کیانێکی سەربەخۆی نیشتیمانی و ئازاد. بەو پێیە بنەمای خەبات و داخوازیی شێخانی کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستان ئینسانی بوو و ئامانجیشیان وەدەستهێنانی مافی ڕەوای کورد و ژیان لە ئاشتی و ئازادییدا بووە، هەتا لەو ڕێگەیەوە ناعەداڵەتیی نەتەوایەتی و دینی لەدژی گەلی کورد بنەبڕ بکەن.

بە سەرنجدان بە هەڵوێست هەرکام لەو کەسایەتییە نیشتیمانپەروەرانە (شێخەکان) بۆمان دەر دەکەوێ کە ئەو مێرخاسانە دینیان لە خزمەت نیشتیماندا خۆش ویستوە و پێیانوابوو ئایین ئەرکی خستووەتە سەر شانی خەلکی باوەڕمەند کە دەبێ نیشتیمانیان ڕزگار بکەن. واتە ئەم ڕێبەرانە سیاسەتی مەعنەوییان پەیڕەو کردوە و لەسەر بنچینەی ئایین و ئیمان پیرۆزییان بە خەباتی نەتەوایەتی داوە و بڕوا و ئیمانی تاکی موسلمانیان خستووەتە خزمەت تێکۆشانی بێوچان بۆ سەربەستی و ئازادیی گەلەکەیان.

کریس کۆچێرا لە شرۆڤەی دروستبوونی بزووتنەوی نەتەوەیی کورددا ئاماژە بە سێ قۆناغ دەکا:

١- قۆناغی فیۆدالی.

٢- قۆناغی ئایینی (قۆناغی زاڵبوونی سیاسەتی مەعنەوی) کە چینێکی نوێ لە ڕێبەران کە زۆربەیان پیاوانی شێخانی تەریقەتی قادری و نەقشەبەندی بوون و سەرکردایەتیی شۆڕشیان گرتۆتە ئەستۆ.

٣- قۆناغی سیاسی لە سەدەی بیستەمدا کە حیزبەکان دێنە گۆڕەپانی سیاسەت.

کۆچێرا پێی‌وایە زۆربەی ئەم ڕێبەرە ئایینییانە لایەنگری جیهانی ڕۆژئاوا بوون و لە ئایدیای ئەوان (ڕۆژئاوایی) یارمەتییان وەر دەگرت و، هێدی هێدی چەمکی ناسیۆنالیزمی ڕۆژئاوایی لەسەر دەستی ڕووناکبیرانی سەر بە شێخانی نەقشبەندی و قادرییەوە لە کۆمەڵگەدا بڵاو دەکرایەوە و ئامانجی هەموو شۆڕشەکانیش وەرگرتنی مافی سەربەخۆیی و پێکهێنانی دەسەڵاتێکی نەتەوەیی بوو کە لە پێناویدا لە هەستی ئایینی و نیشتمانی کەلکیان وەر دەگرت. بە واتایەکی دی لە سیاسەتی مەعنەویدا کە شێخانی تەریقەتی نەقشبەندی و قادری جێبەجێکاری بوون؛ ئازادی، بەرابەریی نەتەوەیی و دینی، لێبوردەیی، دادپەروەری بایەخەکانی مرۆڤایەتین و هۆی بەدیهێنانی ئەمانەش ئەرک و ئەخلاقە.

بەپێی پۆلێنبەندییەکەی کۆچێرا لە هەمبەر دروست بوونی بزوتنەوەی نەتەوەیی کورد، لە نیوەی سەدەی بیستەمدا حیزبی نەتەوەیی - سیاسی بە شێوی حیزبێکی خاوەن پلان و قەوارە لەدایک دەبێ و ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ دروست بوونی حیزبی دێموکراتی کودستان لە شاری مەهاباد و لە سەردەستی پێشەوا قازی محەممەد لە ساڵی ١٣٢٤هەتاوییدا.

کەشوهەوای ژێئۆپۆلێتیک و ژێئوسیاسیی پاش شەڕی دووهەمی جیهانی، لەبەریەک هەڵوەشانی حکوومەتی ناوەندیی ئێران، نەمانی دەسەڵاتی دیکتاتۆریی ڕەزا شای پەهلەوی و دابەش‌بوونی ئێران بە سەر دوو دەسەڵاتی بەریتانیا و سۆڤیەیت ئەو دەرفەتەی بۆ کورد ڕەخساند کە لەو هەلومەرجەدا کە شنەبای ئازادیی سیاسی هەڵی‌کردوە، نەتەوەی کوردیش سەردەمیانە و بەپێی میساقە نێودەوڵەتییەکان پێوشوێنی مافەکانی کەوێ. بۆیە بزاڤی نەتەوەیی کورد بە ڕێبەرایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستان و پاش سێ ساڵ تێکۆشانی نهێنیی کۆمەڵەی ژێکاف توانیی لە چوارچێوەی حیزبێکی مۆدێرنی نەتەوەیی سیاسیدا خۆی ڕێک بخا و لەسەر ئەم پاشخانە مەعنەوی و مەعریفیە بەهێزە لە ٢ی ڕێبەندانی ١٣٢٤دا دەوڵەتی کۆماری دیمۆکراتیکی کوردستان دابمەزرێنێ.

بەپێی لۆژیک و لەپێناو ڕاڤەی دروستی پێوەندیی نێوان ئایین و سیاسەت لە ئاستی کۆمەڵگەدا و بە سەرنجدان بە نێوەرۆکی دێموکراتیکی دێموکراتیکی حیزبی دێموکرات و دەوڵەتی کوردستاندا دەبینین کە لە هەر دوویاندا ڕێز لە ئایین و بیروباوەری دینی نراوە و لە حیزبی دێموکراتدا زیاتر لایەنی پێکەوەسازان، ئاشتی و ڕێوشوێنە دێموکراتیکەکان ڕەچاو

کراوە. ئازادیی ڕا دەربڕین و پلۆرالیزم بە مەرجی پاراستی ئازادییەکانی تر و ڕێزگرتن لە کەرامەتی تاکەکانی کۆمەڵگە وەک کۆڵەکەی بنەما فیکرییەکانی دێموکرات پێناسە کراوە کە حیزبی دێموکرات خەباتی بۆ دەکا و پێیوایە دێموکراسی کۆکەڕەوەی جیاوازییەکانە لەژێر چەتری دێموکرات و بۆ پێکەوە بوون، پێکەوە ژیان، ئازادی ڕادەربڕین، ئازادیی نووسین، بیرکردنەوە و پاراستی مافی هاووڵاتی و بەرفراوان کردنی پانتایی ڕەخنەی تەندروست وەک دەرکەوتەی فەزای دێموکراسییەت و مەدەنییەت تێدەکۆشێ و کوردستان بە لانکەی شارستانییەت و پێکەوە ژیان دەزانێ. هەر لەسەر ئەم لۆژیکەی پێکەوە ژیانەیە کە دەبینین لە کۆماری دێموکراتیکی کوردستاندا جولەکەکانی ڕۆژهەڵات پشتیوانیی کۆماری کوردستانیان کردوە و کەسێک بە ناوی (داوود زادە) وک نوێنەری جووەکانی مەهاباد لە ڕۆژی ٢ی ڕێبەنداندا بەڕەسمی پشتیوانیی جووەکانی ڕۆژهەڵاتی بۆ کۆمار دەربڕیوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستان لە هەموو برگەکانی ژیانیدا ڕێزی بۆ ئیسلامی دێموکراتیک و نەتەوەیی داناوە و، لە جیاتی نکۆلی و سرینەوی ئایین و مەزهەبەکانی تریش بە ڕۆحی برایەتی و لێبووردنەوە مامەڵەی لەگەڵ هەموو ئایینزا و باوەڕەکان کردوە.

لە ڕاڤە و لێکدانەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا ئەوە جێگیرکراوە کە ئەگەر نەتەوە ئازاد و نیشتیمان سەربەخۆ نەبێ، ئایین و ئیمانیش وەک کولتووری نەتەوەیی پەسند ناکرێن و بڕوای وایە کە نیشتیمانپەروەری نەبێ، ئایینیش نابێ. چونکی ئایین بە سەربەخۆیی و ئازادییەوە بوونی هەیە و، ئەو موسوڵمانەی باش لە ئایین تێبگا و بیناسی؛ ئەگەر بۆ سەربەخۆیی و ئازادی تێنەکۆشێ بە هەڵە لە ئایینەکەش گەیشتوە. بۆیە ڕێبەرانی شۆڕشی کورد ئایین و سیاسەتیان بۆ ڕزگاریی نەتەوەیی و گەیشتن بە ئازادی گەل و نیشتمان ئاوێتەی یەکتر کردوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستان هاوکات سێکۆلاریزمیشی لەنێو پێکهاتەی حیزبدا و لەسەر ئەساسی فەرز نەکردنی هیچ ئایینێک بە سەر ئایینێکی تر و هەروەها تێڕامان بۆ ئاینی وەک بایەخێکی کەسی لە سیاسەتی خۆیدا جێگیر کردوە. لە ڕاڤەی ئەم بابەتەدا حیزبی دێموکرات پێیوایە سێکۆلاریزم سرینەوەی هیچ ئایینێک نییە، بەڵکوو بە پارێزەری ئایینیشی دەزانێ.

دەوڵەتی سێکۆلاریش وەک دامەزراوەیەکی بێلایەن پارێزەری ئازادی، بەرابەری و دادپەروەری دەبێ، بۆیە ئەم حکوومەتە دژایەتی لەگەڵ ئایین ناکا و وەک بەها و نەریتێکی کۆمەڵایەتی و کولتووری نێو جڤاتی کوردستان دەیپارێزێ.
میناکی هەرە دیار بۆ ئێستای حیزبی دێموکراتیش، کۆماری کوردستانە کە خاوەن سیستمێکی کۆماری و حکومەتێکی دێموکراتیک بێ کە تێیدا ڕێز لە بەهاکانی ئازادی، دادپەروەری، ئاشتی و ڕێزگرتن لە گرووپە جیاوازەکان دەگیرا و

سەرچاوە
Serchawe

بەستێنی موومارەسەی بەهاکانیان بۆ دەستەبەر دەکردن. هاوکات چونکی دەوڵەت دامەزراوەیەکی بێلایەن بوو، بۆ پێکەوەژیانی ئاشتییانە و پاراستنی فرەیی لە نێو هەموو گرووپە کۆمەڵایەتییەکاندا هەوڵی دەدا. حیزبی دێموکراتی کوردستانیش وەک حیزبی پێشەنگی خەباتی نەتەوایەتی بۆ وەدەستهێنانی ئازادی و مافی بڕیاردان لەسەر چارەنووسی گەلەکەی لە ئێستای خەباتی سیاسی-نیزامی و لە کۆماری دێموکراتیکی داهاتووی نیشمانی ئازادکراوماندا، لە چوارچێوەی پلۆرالیزم و ئازادیی پۆزەتیڤ پێیوایە ئایین دەبێ لە دەستێوەردان لە کاروباری حکومەت دوور بێ و وەک هەر دامەزراوەیەکی تری مەدەنی ڕۆڵی خۆی ببینێ.

دوای شۆڕشی گەلانی ئێران دژی ڕژیمی پاشایەتی و هاتنە ئارای دەرفەت و بەستێنێکی گونجاو بۆ موومارەسەی ئازادییەکان لە کوردستان، یەکەم ڕەوتی سیاسی - ئیسلامی بە ناوی مەکتەبی قورئان بە ڕێبەرایەتی کاک ئەحمەدی موفتیزادە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەور دەبینێ کە لە ڕووی پراکتیکی سیاسییەوە لە ئایەتوڵڵا خومەینی و لە ڕووی مەعریفییەوە لە دوکتۆر عەلی شەریعەتی ئیلهامی وەردەگرت .لە قۆناغەکانی دواتردا هەرکام لە ڕەوتەکانی سەلەفیەت و ئیخوانولموسلمین لە ڕێگای خزمایەتی و هاوسنوور بوونی جوغرافیای باشور و ڕوژهەڵاتی کوردستان گواسترانەوە بەشی ڕۆژهەڵات و ڕەوتگەلی لە چەشنی خۆیان لەو بەشەی کوردستاندا دروست کرد.

دیارە هەر سێ لەم ڕەوتانە چۆن سەر بە قوتابخانەی فیکری - سیاسیی ئیسلامیی میسر، پاکستان و عەرەبەستانن و هەڵقوڵاوی پرس و کێشەی سیاسی و کۆمەڵایەتی نەتەوە و ونیشتیمانەکەیان نین، ناشتوانن لەگەڵ هێزە نەتەوەیی و سێکۆلارەکان کە باوەڕمەند بە فرەڕەنگی و فرەدەنگین، سازان و لێکتێگەیشتنی دروستیان هەبێ. هەر بۆ میناک؛ لە سەرەتای شۆڕشی ئێران و لە کاتی دانوستانەکانی هەیئەتی نوێنەرایەتیی کورد لەگەڵ ڕێژیمی ئێرا، بەڕێز موفتیزادە سەنگەری کوردایەتی و یەکریزیی نیشتیمانی تێک دەدا و لە سیستمی پاوانخوازی کۆماری ئیسلامییدا پێوشوێنی عەداڵەتی ئیسلامی و مافی نەتەوایەتی دەکەوێ!

بە درێژایی ئەم چوار دەیەیەی تەمەنی کۆماری ئیسلامی بۆ یەک جاریش نەبوە کە ئەم ڕەوتە فێندەمێنتالیستانە بە ڕووی سیاسەتە نگریس و دژە گەلییەکانی کۆماری ئیسلامی لە نەتەوەکەمان (وەک: بێکاری و خەسارە کۆمەڵایەتییەکان لە کوردستان، میلیتاریزە کردنی نیشتیمان، ئیعدام و زیندانی کردنی ڕۆڵەکانی کورد، ئاسیمیلە کردنی کۆمەڵگە و دروستکردنی قەیرانی شوناس) هەڵوێستیان بووبێ.

ئایین لە ڕوانگەی "دوورکهایم"یش کە بە هۆی تەبایی و پێکەوەژیانی تاکەکانی کۆمەڵگەی دادەنێ، لە ئاکامی سیاسەتی

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

ناتەندرووستی ئەم بزاڤە ڕادیکاڵە ئیسلامیستانە دووبەرەکیی کۆمەڵایەتیی لە کوردستاندا لێ کەوتۆتەوە. لە ڕووی سیاسیشەوە چۆنکی ئەم بزووتنەوە سیاسی-ئیسلامیانە لە ڕووی تیۆری و پراکتیکەوە لە خانەی پرۆژەکانی پان عەرەبیزم، پان تورکیزم و پان فارسیزمدا جێ دەگرن، پەلاماری هەموو ئەو هێما و سیمبۆلانە (زمان، خاک و نەتەوە) دەدەن کە لە یاسای نێودەوڵەتیدا بۆ پێناسەی نەتەوە پێوەرن. بۆ ئەم ئامانجەش پشتیوانیی ماددی مەعنەویی میدیای داگیرکەرانیان پێیە و لەژێر چەمکی "ئوومەتی ئیسلامی"دا شرۆڤەی جیهانبینی خۆیان دەکەن. ئەوان بڕوای ستراتیژییان بە ئومەتگەرایی لە بەرامبەر دەوڵەت - نەتەوەدا هەیە و ئینتێرناسیۆنال بیر دەکەنەوە و دژ بە پلۆرالیزمی کۆمەڵگەی خۆیانن. لە هەموو شوێنێک بە ناوی جیاواز، بەڵام بە هەمان بیروئەندێشە دەردەکەون و بە ناوی بەرگری لە ئیسلام، جیهاد و شەڕ دژی ئایین و مەزهەبەکانی تر ڕادەگەیەنن کە سەرجەم ئەم کردار و هەڵویستانەیان لەگەل ئیسلامی خۆماڵی کە لە پێناو پاراستی شەرەف و کەرامەتی نەتەوەیی و ڕزگاری لە دەست داگیرکەران و گەیشتن بە ئازادی خەبات دەکا، ناتەبایە و؛ جیاوازی مانایی و واتاییان لەگەڵ یەکتر هەیە.

ئەو هێزە سیاسی ئیسلامییانە لە ژێر خوێندنەوەی تۆتالیێریستانەی ئایینی گەلانی تر (عەرەب) پرسی نەتەوەیی کورد وەک دیاردەیەکی دژ بە دین و یەکگرتوویی ئومەی ئیسلامی لێک دەدەنەوە، بێ ئەوەی لەوە ڕامێنن کە لە هزر و ناخی ئایینداکانی عەرەب، تورک و فارسدا هیچ دژایەتییەک لەگەل زمان و کولتوور و نەتەوەی خۆیاندا نابیندرێ؛ پێچەوانە ئایینیش خراوەتە خزمەتی یەکگرتوویی زمان، جوغرافیا، کولتوور، نەتەوە و دەسەڵات و سەروەریی سیاسیشیان. هۆکارەکەشی ڕوونە، چونکی ڕامان و هزری ئەم بزووتنەوە فێندەمنتالیستانە کۆمەڵگە و ئایدیاکانی کوردستان نییە. ئەوە لە حاڵێکدایە کە ئەو ئاکار و ڕەوشتانەیان پێچەوانەی فەرموودەی پێغەمبەر محەممەدیشە. چۆن حەزرەتی محەممەد دەڵێ: ئەوەی نکۆلی لە قەومی خۆی بکا لە ئێمە نییە.

ئاکام:

بە سەرنجدان بەم دوو بەرە دینییە چ لە مێژوودا و چ لە ئێستای نێو کۆمەڵگەی کوردستان، حیزبی دێموکراتی کوردستان کە هزر و ئەندێشە ئەساسی و بنەڕەتییەکەی لەسەر دامەزراندنی کۆمەڵگە وحکومەتێکی دێموکراتیک و، لەسەر بنچینەی بەها و بایەخە نەتەوەییەکانە، هیچ کێشە و ناکۆکییەکی لەگەڵ ئەم بەرە ئایینیە نییە کە بە درێژایی مێژووی بزاڤی نەتەوەیی کوردستان ئایینیان وەک بەها و مۆڕاڵ بۆ خزمەت کردن بە نیشتیمان و نەتەوەکەیان وەرگرتوە و هەموو ڕێبەرانیان بۆ دروست کردنی کیانێکی نەتەوەیی و کوردستانی بە دەست داگیرکەرانی تورک، فارس و عەرەب شەهید بوون .بەڵام لە ناتەبایی و دژوازیەکی توند و ڕیشەیی لەگەڵ ئەم ڕەوت و بزووتنەوە ئاینی و مەزهەبییانەدا دەبێ کە خزمەت

بەشی پێنجەم

بە ئایدیای داگیرکەرانی کوردستان دەکەن. ئەو هێزانەی کە دێموکراتیک بوون بە پڕۆژەی ڕۆژئاوایی دەزانن و لەگەڵ ناسیۆنالیزم بەرکەوتنیان هەیە، چۆنکی هێزە نەتەوەییەکان بە دژی ئیسلام دەزانن کە هەمان گوتاری حکوومەتی ناوەندییە. هەر بۆیە ئەگەر حکومەتی ناوەندی لە پێناسەی خۆیدا بە پاساوی پیاوی ئیمپریالیزم بوون دژی هێزە نەتەوەییەکان شەڕ دەکا، ئەم بزووتنەوە ڕادیکاڵانە لە شەڕێکی نەرمتر لە بەر نەبوونی کات و شوێن بۆ شەڕێکی سەخت دژی حیزبە کوردییەکان لە ڕێگای بەلاڕێدابردنی شوناسی نەتەوەیی و شێواندنی کولتوور و شوناسی گەلەکەمان زیانی زۆریان بە پڕۆژەی ئازادی و ئینتیمای نیشتمانی و نەتەوەیمان گەیاندوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١١ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

بەرەو خەباتێکی نوێ: گۆڕینی شێواز، گۆڕینی گۆڕەپان و گۆڕینی بەردەنگ

ناسر باباخانی

(١)

ڕەنگە نوێبوونەوە بە مانای گۆڕینی "دۆخی هەنووکەیی"، بە هۆی سروشتی مرۆڤەوە زۆر جاران خۆڕاگری لە بەرامبەریدا بکرێ، واتە مرۆڤ کە خووی بە دۆخێک گرت، ئەگەر لەسەر بنەمای دنیابینییەکی نوێوە قەناعەت بە گۆڕین نەهێنێ، زەحمەتە حەول بۆ گۆڕینی دۆخەکە بدا. لە هەموو ئەو گۆڕانکارییانەشدا ئەوە چینی ئێلیت و بژاردەن کە کارگێڕی سەرەکین بۆ ئەوەی گۆڕانکاری پێک بێ، گۆڕانکارییەک لە سەر پێناسەی "پێویستییەکی مێژوویی" بۆ ئەوەی دنیایەکی جیاوازتر و نوێتر سازدەن. ئەم پێویستییە مێژووییەش دەبێ هەم بواری زەینی هەم بوارە عەینییەکەی لەبار بکرێ.

ئەگەر لە ڕوانگەی ئەم گۆڕانە و ئەم پێویستییە مێژووییە لە حیزبێکی سیاسی بڕوانین، دەبێ پرسیارەکە ئاوا بێنینە گۆڕێ چۆن حیزبێکی سیاسی دەتوانێ نوێ بێتەوە؟ ئایا پێویستە حیزب بە هەڵسەنگاندنی بارودۆخی هەمەلایانە ئاڵوگۆڕێکی بنەڕەتی لە خۆیدا ساز بکا؟ پێکهاتە و نێوەرۆک لەم گۆڕانەدا چی لێ دێ؟ بە حوکمی ئەوەی کە حیزب ڕێکخراوەیەکی "ئاکامخواز"ە دەبێ بەردەوام وڵامی ئەم پرسیارەی پێ بێ، دەسکەوت و دەرکەوتەکانی بۆ کۆمەڵگەکەی خۆی چۆناوچۆن بووە؟ ڕادەی شوێندانەری لەسەر بزووتنەوەی گشتی و وردە بزووتنەوەکان چەندە بووە؟ ئەورۆیی گوتەنی **output** ەکانی چ بوون؟

سەرچاوە
Serchawe

با لە سەرەتادا تەکلیفی خۆم لەگەڵ نێوئاخن و فۆرم و داڕشت ڕوون کەمەوە، بە باوەڕی من بۆ قوتار بوون لە دۆخێکی پەسیڤ و چەقبەستوو، حیزبێکی سیاسی بەر لەوەی کەڵکەڵەی فۆرم و پێکهاتەی هەبێ، دەبێ سەرنج بداتە نێوەرۆک، چون لە ڕاستیدا ئەوە نێوەرۆکە کە دواجار قالب و فۆرمیش دیاری دەکا.

بە پێویستی دەزانم ئاماژە بەم خاڵەش بکەم کە مەرجی سەرەکی بۆ نوێبوونەوەی هەموو حیزبێکی سیاسی، خەسارناسییەکی لە سەتاسەت دەروونییە بۆ نوێژەن کردنەوەی گوتار. گوتاری نوێ یان بە واتایەکی وردتر پێداچوونەوە بەسەر گوتاردا، هۆکاری زیندوویی و گەشەونەشەی سەرجەم ئەندامانی حیزبە بۆ سازکردنی کەشێکی داهێنەرانە، ڕەخنەگرانە و سازدانی دیالۆگێکی بنیاتنەر. بەڵام ئەوەی من لێرەدا مەبەستمە، قۆناغی پاش نوێژەنکردنەوەی گوتارە کە دواتر ئاماژەی پێ دەکەم.

(٢)

ڕەنگە گەڕانەوە بۆ نموونەیەکی مێژوویی لەم نوێبوونەوەیە وەک خاڵگۆڕانێک لە سیاسەتی حیزبیدا، بڕیار و بوێریی شەهید دوکتور قاسملوو بێ بۆ ئەم گۆڕانە. شەهید دوکتور قاسملوو دەکرێ وەک یەکەم کەس سەیر بکرێ کە لە دوو قۆناغدا توانی شێواز و مەیدان و بەردەنگی خەبات بگۆڕێ. جاری یەکەم بە هێنانە گۆڕی سۆسیالیزمی دێموکراتیک، واتە تێپەڕین لە "سۆسیالیزمی مەوجوود" بەرەو "سۆسیالیزمێکی خۆجێیی" گونجاو لەگەڵ ژیانی کۆمەڵگەی کوردەواری، بۆ بەردەنگی کورد و دواجار گەیشتن بە "سۆسیال دێموکراسی" بە مانا ئەمڕۆییەکەی ڕوو بە ئورووپا و ئەمریکا. دوکتور قاسملوو بە نووسینی کورتەباس لە تەواوی ئەو ساڵانەی کە پێداگر بوو لەسەر ئەم باسە، دەیویست حیزبی دێموکرات بەرەو دەقەر و ئاقارێکی تر بەرێ و سیمایەکی نوێ لە حیزبەکەی نیشانی ڕۆژئاوا بدا بۆ ئەوەی لە داهاتوودا بتوانێ بە گۆڕینی شێوازی خەبات لە مەیدانێکی جیاوازتر مانۆڕ بدا لەگەڵ بەردەنگی بیانی!

قۆناغەکەی دواتر ئەوە بوو کە لە سەرەتای شۆڕشی گەلانی ئێران دیسان قاسملوو توانی سێ توخمی شێواز و مەیدان و بەردەنگ بخاتە ژێر هزری وردی خۆیەوە. خەباتی چەکداری بوو بە شێوازی سەرەکیی بزووتنەوە (ئەگەرچی داسەپێندراو)، گۆڕەپانی خەبات بوو بە خاکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و بەردەنگەکەشی کۆمەڵانی هەراوی خەڵک. بەڵام هەر لەم قۆناغەدا بە حوکمی پتانسییەلە تاکەکەسییەکانی خۆی و داهێنانی سەبارەت بە کورتە باس، بوارەکەی ڕەخساندبوو کە ڕوو لە ڕۆژاواش بکا و وەک دیارترین سیمای سیاسیی کورد سەرنجیان بۆ لای خۆی ڕابکێشێ، واتە خەبات لەسەر خاکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و بە نێونەتەوەیی کردنی پرسی کوردی ئەم پارچە لە وڵاتانی ڕۆژئاوایی. ڕەنگە ڕێک هەر لەم گۆشەنیگایەشەوە بکرێ ڕاکێشانی سەرنجی ئورووپا بۆ کوردانی باشوور بە هۆی قاسملووە تاوتوێ بکەین.

هەروەها ئەگەر فاکتۆری کات لەم گۆڕانانەدا لەبەر چاو بگرین ڕەنگە بە دەرئەنجامێکی باشتر بگەین. قاسملوو، کەی کورتەباسی نووسی؟ قاسملوو، کەی خەباتی چەکداریی کردە شێوازی سەرەکی؟ قاسملوو، کەی دەستی وتووێژی بۆ لای کۆماری ئیسلامی درێژ کرد؟ لەڕاستیدا ئەم گۆڕانانە بەرهەمی چرکەساتێک نەبوون، بەڵکوو بەرهەمی خوێندنەوەیەکی ورد بوون لە دۆخی بزووتنەوە، لە دۆخی نێوخۆ، لە دۆخی ناوچە و تەنانەت دۆخی نێونەتەوەیی کە هەندێ جار بەرهەمی چەندین ساڵ تێڕامان و خوێندنەوەیەکی وردی خۆی بوون.

ئەوەی سەرنجڕاکێشە ئەوەیە کە لە تەواوی ئەم ماوەیەدا کە قاسملوو خەریکی چەسپاندنی چەمکە تیۆریکەکانە یان گۆڕینی شێواز و مەیدان و بەردەنگە، حەولی گۆڕینی پێکهاتە نادا و ئەم ساختارەی پێ گونجاوترین داڕشتە بۆ حیزبەکەی.

(٣)

قاسملوو بۆیە بەشێک لە مەیدانی خەباتی کردبوو بە هەندەران، چون دەیزانی یەکێ لە بەهێزترین و کاریگەرترین میکانیزمەکان بۆ بە ئامانج گەیشتنی دۆزی کورد، بەجیهانیکردنی ئەم پرسەیە. قاسملوو دەیزانی کە کورد بۆ ئەوەی بگاتە مەبەست پێویستە بەردەوام پرسەکەی لەنێو میدیاکانی جیهاندا لە بەرەودا بێ تا بتوانێ بۆ دوارۆژ پاڵپشت و پشتیوان بۆخۆی مسۆگەر بکا.

لە ماوەی سەرکردایەتیی شەهید دوکتور قاسملوو وەک سکرتێری حیزبی دێموکرات، بەهۆی کەسایەتیی ناسراوی لە ئورووپا و هەروەها ناسیاوی لەگەڵ سیاسەتمەداران و ڕۆژنامەنووسانی جیهان، پرسی کورد لە ڕۆژهەڵات ببوو بە ڕۆژەڤ، بە جۆرێ کە میدیا هەرە بەناوبانگەکانی دنیا بەردەوام هەواڵەکانی کوردستانی ئێرانیان دەگواستەوە.

وەک نموونە:

گاردیەن (بریتانیا)، لۆمۆند (فەڕانسە)، دێیلی تێلیگراف (بریتانیا)، لوسوار (بەلژیک)، ئیکۆنۆمیست (بریتانیا)، هیراڵد ترێبیۆن (ئەمریکا)، سەندەی تایمز (بریتانیا)، زوددۆیچە (ئاڵمان)، بی بی سی (بریتانیا)، نیووزویک (ئەمریکا)، فایناشاڵ تایمز (بریتانیا)، فیگارۆ (فەڕانسە)، پرێس (تورکیە)، فرانکفۆرتر ئاڵگماینێ (ئاڵمان) و... تەنانەت ساڵی ١٩٧٤ لە یەکێک لە ڕۆژنامە پرتیراژەکانی ئەمریکادا بە قەڵەمی خۆی بابەتێک لەسەر کۆماری کوردستان بڵاو دەکاتەوە. با دوو نموونە باس بکەین:

ڕۆژنامەی فیگارۆ وەک پڕتیراژترین ڕۆژنامەی فەڕانسە لە کاتی لە لووتکەدا بوونی شۆڕشی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە بەرواری ٢٠ - ٨ - ١٩٧٩ ئاوا دەنووسێ: ئەگەرچی کوردستان وەک وڵات لەسەر هیچ نەخشەیەک نییە، بەڵام ٥٠٠ هەزار کیلۆمەتری چوارگۆشە خاک و زیاتر لە ٢٠ میلیۆن حەشیمەتی هەیە و لە مێژووی هاوچەرخدا هەرکات کوردستان ڕادەپەڕێ، پێنج وڵات دەلەرزێن... فیگارۆ لە درێژەدا دەنووسێ: نەتەوەی کورد بەسەر پێنج وڵاتی تورکیە، ئێران، عێراق، سووریە و یەکیەتیی سۆڤییەت(ی پێشوو)دا دابەش کراوە کە بە درێژایی مێژوو بەردەوام لە شۆڕشدا بوون و هەمیشە وەک ئەرمەنییەکان سەرکوت کراون. حیزبی دێموکراتی کوردستان لە سەنەدێکدا کە لە ٢٨ی مارس پێشکەشی خومەینی کردوە، خوازیاری مافی نەتەوەیی بۆ سەرجەم نەتەوەکانی ئێران بە شێوەی خودموختاری یان فیدراسیۆن لە چوارچێوەی ئێرانێکی ئازاددا بووە و...

پڕتیراژترین ڕۆژنامەی ئاڵمان زوددۆیچە تسایتونگ لە ١ - ٩ - ١٩٧٩دا باس لەوە دەکا کە کومیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ڕاگەیاندراوێکدا لە وڵاتانی ئەندامی **Non-Aligned Movement** لە هاڤانا داوای کردوە سیاسەتەکانی ئایەتوڵڵا خومەینی لەهەمبەر کوشتاری کوردی ئێران ئیدانە بکەن.

بێگومان قورسایی هەرەزۆری ئەرکی بەجیهانی کردنی پرسی کورد لە دەیەی هەشتای زایینیدا تا ئەو کاتەی دوکتور قاسملوو مابوو، لەئەستۆی خۆی بوو. با ویژدان سەنگی محەک بێ، سەرەڕای نەبوونی ئیمکاناتی مێدیایی و سۆشیال مێدیایی لەو سەردەمەدا، توانی سەرنجی مێدیا بەناوبانگەکانی جیهانی بۆ لای خۆی و پرسی نەتەوەکەی ڕابکێشێ.

(٤)

هەنووکە بەپێی ئەم پتانسییەلە مێدیاییەوە و بوونی دەیان ڕێکخراوەی سیاسی نێونەتەوەیی (کە شارەزای دۆزی کوردن) و حزووری کەسانی ئاکادیمیسیەن و نووسەر و ڕۆژنامەنووسی نیشتەجێی دەرەوەی وڵات، جێی خۆیەتی بە هەموو چەشنێ ئەم پەیوەندییانە بە شێوەیەکی تۆکمە و پلاندار سەرلەنوێ ساز درێتەوە و سەرنجی مێدیاکانی جیهان کە ئێستا وەک مێدیای نێونەتەوەیی دەور دەگێڕن و لەسەر سیاسەتی دەوڵەت و ڕای گشتی نەتەوەکانی خۆیان و تەنانەت دەوڵەتانی تریش شوێندانەرن، بۆ پرسی کورد لە ڕۆژهەڵات ڕابکێشن. هەرچەند بەداخەوە سەرەڕای ئەم پتانسییەلە سەردەمیانە، بە حەشیمەتێکی نیزیک بە چل میلیۆن کورد، ئێستاش پاش ساڵەهای ساڵ بڵاڤۆکێکی ئاکادیمیکی دەوڵەمەند و بەهێزی (ISI) لە نێو کورددا نییە کە بکرێ وەک سەرچاوەیەکی باوەڕپێکراوی زانستی لە لایەن پسپۆڕانی نەتەوەکانی ترەوە سەیر بکرێ و بەهای پێ بدرێ و ئەمە بەڕاستی بۆشاییەکی گەورەیە.

بەشی پێنجەم

لە لایەکی ترەوە ئێستا کە خەبات لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان وەستاوە و هێزی پێشمەرگەی ڕۆژهەڵات دەمێک ساڵە لە باشوور قەتیس ماوە و نەبوونی ئەم "حزوورە" لەسەر خاکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان وەک گەورەترین خەسار، کەڵک وەرگرتن لە وزەی ئەم مێدیا جیهانیانە دەروازەیەکی نوێی خەباتمان بە ڕوودا دەکاتەوە... ڕێک وەک ئەوەی دوکتور قاسملوو کردی!

دیارە کە باس لە گۆڕینی شێوازی خەبات، گۆڕینی گۆڕەپانی خەبات و گۆڕینی بەردەنگ دەکەین بەم مانایە نییە کە ئەو چەمکەی وەک خەباتی فرەڕەهەندە نێودێرمان کردوە لەبیر بکەین، واتە کەلک وەرگرتن لە هەموو تواناکان، بەڵکوو جۆرێ خوێندنەوەی واقعبینانەیە بۆ دۆخی حیزبەکان. بە حوکمی دۆخی تایبەتی ئێستای حیزبەکان، گۆڕەپانی خەبات دەبێ بگوازرێتەوە، چون لەڕاستیدا لەم ساتەوەختەدا خەباتی چەکداری بەم شێوەیە بووز ناخوا و دەبێ تێچوویەکی زۆریشی بۆ بدرێ، لە لایەکی دیکەشەوە ئەو زەینییەتە ڕەنگە نەتوانی وڵامدەرەوە بێ کە پێمان وابێ بە شێوەیەکی ڕێکخراوەیی دەکرێ لە نێوخۆ خەباتی مەدەنی یان نافەرمانی مەدەنی بەڕێوە بچێ، چون دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی لەوە داخراوترە ئیزنی ئەوە بدا کورد وەک حیزب و ئۆرگانیزاسیۆن خۆی کۆ کاتەوە.

کەوا بوو ڕێک لەم پنتەڕا دەبێ شێواز و گۆڕەپان و بەردەنگی خەبات بگوازرێتەوە دەرەوەی وڵات واتە ئورووپا و بەتایبەتی ئەمریکا و ئەوەی دەبێ سەرکردایەتیی کورد نیشانەی بگرێ، سیستەمەکانی دەرەوەی وڵاتن. کۆی سیستەمەکانی وڵاتانی ئەمریکا و ئورووپا وەک ناوەندەکانی: سۆشیال مێدیایی، تینک تانک، ئاکادێمیک، لێکۆڵینەوەیی، ڕاگەیاندن، مافی مرۆڤ، ڕێکخراوە نێونەتەوەییەکان و...

گۆڕینی ئەم سێ توخمە لە خەباتی سیاسیدا دەبێ هەم وەک تاکتیک و هەم وەک ستراتیژی سەیر بکرێ. لابی کوردی ڕۆژهەڵات دەبێ خێوەتەکەی بەرەو کۆشک و تەلاری دەوڵەتانی تر هەڵ دا، بۆ گۆڕینی بەردەنگ و گۆڕینی گۆڕەپان و دواجار گۆڕینی شێوازی خەبات. واتە دەبێ دیپلۆماسی گشتی وەک هێزی نەرمی بکەوێتە گەڕ، جگە لەوە هیچ دەرەتانێکی تر نییە بۆ کورد بۆ ئەوەی بەرەنگاری کۆماری ئیسلامی بێتەوە. ئەوە کە سەرکرادیەتی سیاسی کورد ئەمڕۆ، چەندی پتانسییەلی ئەم کارە و توانایی پراکتیزە کردنی هەیە، وڵامەکەی لای خۆیانە!

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٤ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سەرچاوە
Serchawe

حیزبی دیموکرات هەر حیزبی ڕابردوو نیە، حیزبی داهاتووشە

قادر وریا(*)

درێژخایەنبوونی خەبات و هۆیەکانی بەردەوامبوونی

حیزبی دێموکراتی کوردستان، ٨٠ ساڵە ئاڵاهەڵگری خەبات بۆ چارەسەری پرسی نەتەوەی کورد لە نێو وڵاتی ئێرانە و بۆ دابینکردنی مافی دیاریکردنی چارەنووس بۆ گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان خەبات دەکات. مافی دیاریکردنی چارەنووس بۆ نەتەوەیەک ئەویش نەتەوەیەکی چەندین میلیۆنی کە خۆی و نیشتمانەکەی بە سەر چەند وڵاتدا دابەش کراون، مافێکی ڕەوا و ئامانجێکی پیرۆزە. ئەم مافەی حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ نەتەوەکەی داوای دەکات و ئەم ئامانجەی خەباتی بۆ دەکات، بە گوێرەی پەسندکراوە جیهانییەکانیش بە مافێکی بێ ئەم لا و ئەولای هەر نەتەوەیەک، دادەنرێن. نە شتێکی ناڕەوایان تێدایە و نە زێدەڕۆیی. کە وایە ئەوە دروست یا نادروستبوونی ئامانجی خەباتەکە نییە کە بووە بە هۆی درێژبوونەوەی خەبات، بەڵکوو ئەوە زاڵبوونی دیکتاتۆری و حکوومەتی سەرکوتکەر و دڕندە لە ئێران لە لایەک و لە لایەکی دیکە هەلومەرجی دژواری خەباتی ئەم حیزبە و نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانە کە وای کردووە ئەم خەباتە لە ماوەیەکی کورتدا نەگاتە ئاکام و هەر وا درێژەی هەبێ.

ئەگەر سەرنج بدەینە خەباتی نەتەوە و چین و توێژەکانی دیکەی خەڵکی ئێران کە تەنانەت ئامانجی بچووکتریشیان لە ئامانجەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هەبووە، دەبینین ئەوانیش زۆریان خایاندوە و کەمتر بە ئاکام گەیشتوون.

بەشی پێنجەم

گرنگترینی ئەو هۆیانەی وایان کردوە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران سەرەڕای درێژبوونەوەی خەباتەکەی بۆ ماوەی ٨٠ ساڵ،

هەر وا درێژە بە ڕێگاکەی بدات، ئەمانەن:

یەکەم، تێگەیشتن لە بێبەشیی نەتەوەی کورد لە سەرەتاییترین مافەکانی و، دڵنیابوون لەو ڕاستییە کە ئەم نەتەوەیەش وەک نەتەوەکانی دیکە شایانی ئەوەیە مافی دیاریکردنی چارەنووسی خۆی هەبێت.

دووهەم، پابەندبوون بە ڕاسپاردە و ئەرکێکی مێژوویی کە ئەم حیزبە هەر لە سەرەتای دامەزرانییەوە کەوتووەتە سەرشانی کە ئەویش بریتیە لە ڕزگار کردنی نەتەوەکەی کورد لەم بەشەی نیشتمانەکەی لە بندەستی و بێبەشی.

سێهەم، وەفاداری بەو قوربانییە زۆرەی کە نەسلەکانی پێشوومان لەم حیزبەدا و، هەروەها خەڵکی کوردستان لە چوارچێوەی خەباتی ئەم حیزبە و لە پێناوی ئامانجەکانی ئەم حیزبەدا، پێشکەشیان کردوە. دەستهەڵگرتن لە خەبات و بەردەوام نەبوونی ئەم حیزبە لە سەر ڕێگاکەی خۆی، بێ ئەوەی ئامانجەکانی هاتبێتە دی، یانی بە فیڕۆدانی ئەو قوربانی و تێچووە زۆرەی حیزبی دێموکرات و گەلی کورد داویانە.

چوارەم، درێژەی ژێردەستی و بێمافیی نەتەوەی کورد لە لایەن ڕێژیمەکانی ئێران لە لایەک و لە لایەکی دیکەوە پشتیوانیی خەڵکی کوردستان لە ئامانجەکان و سیاسەتەکانی ئەم حیزبە و خەباتەکەی، وایان کردوە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە سەر ڕێگاکەی خۆی بەردەوام بێت و هەمیشە زەمینەیەکی لە بار بۆ بەردەوامبوون لە سەر ڕێگاکەی خۆی، بەدی بکات.

پێشمەرگە و خەباتی چەکدارانە لەمێژووی حیزبی دیموکراتدا

پەنابردن بۆ چەک بۆ پاراستنی خەڵکی کوردستان و هەبوونی هێزی پێشمەرگە بۆ پارێزگاری لە دەسکەوتەکانی خەباتی ئەو خەڵکە، لە مێژووی تێکۆشانی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا جێگایەکی دیار و شایانی هەڵوێستە لەسەر کردنی هەیە. دەکرێت خاڵە هاوبەش و جیاوازەکانی پێشمەرگایەتی لە سێ قۆناغی جیاواز (کۆماری کوردستان، ڕاوەستانی چەکدارانە بەرانبەر هێرشی هێزەکانی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر کوردستان و پێشمەرگایەتی لە سەردەمی ئێستا)دا بەمجۆرە باس بکەین:

بەشی پێنجەم

پاراستنی نەتەوەی کورد لە هێرشی سوپایی دوژمنانی و داکۆکی لە دەسکەوتەکانی خەباتی خەڵکی کوردستان، یەک لەو خاڵە هاوبەشانەیە کە پێشمەرگە لە هەر کام لەو قۆناغانەدا، هەڵگریان بووە. خاڵێکی هاوبەشی دیکەی پێشمەرگە لە هەمووی ئەو قۆناغانەدا، ئەوە بووە کە هەر تەنیا هێزێکی چەکدار نەبووە بەڵکوو مرۆڤێکی بە بیروباوەڕ بووە کە نەک بۆ پلە و پایە و سامان، بەڵکوو بۆ بردنە پێشی خەباتی ڕزگاریخوازانەی نەتەوەکەی، تێکۆشاوە. هەر وەها پێشمەرگە خاوەنی کۆمەڵێک تایبەتمەندیی بووە کە وایان کردوە لە نێو نەتەوەکەی دا ڕێز و خۆشەویستییەکی تایبەتی هەبێت. قبووڵی ماندوویی بێسنوور، لە خۆبردوویی و خەڵکدۆستی و فیداکاری و ڕێزدانان بۆ خەڵک و بوونی ڕەوشتی بەرز و هەڵسوکەوتی جوان لەو تایبەتمەندییانەن کە لەسەر یەک پێشمەرگەی هەموو قۆناغ و سەردەمەکانی پێ دەناسرێتەوە.

بەڵام ئەگەر بمانەوێ باس لە خاڵە جیاوازەکان بکەین، پێویستە بەر لە هەر خاڵێک ئاماژە بە کاریگەریی قۆناغ و سەردەمەکان لەسەر هێزی پێشمەرگە لە ڕووی پێکهاتە، لە ڕووی بیرکردنەوە و ڕوانین، لە ڕووی ئامادەیی بۆ بەشداری لە شێوە جۆراوجۆرەکانی خەباتدا بکەین. بۆ وێنە هێزی پێشمەرگە لە سەردەمی کۆماردا، هێزێکی تەواو پیاوانە بووە و ژنانی پێشمەرگە لەو ڕۆژگارەدا نابینین. پێکهاتەی هێزی پێشمەرگە بە زۆریی خەڵکی لادێ بوون و کەمتر وەک تاک بەڵکوو زیاتر وەک بەشێک لە عەشیرەتێک و لەژێر ئەمری سەرۆک عەشیرەت و ئاغای گوندەکەی خۆیاندا، بوون بە پێشمەرگە. ژمارەیەکی زۆر کەمیان خوێندەوار بوون و خوێندەوارییەکەشیان لە ئاستێکی نزمدا بووە، بەڵام پێشمەرگەی دوای سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران، تێکەڵاوێک بووە لە خەڵکی لادێ و شار. ژنان بەرە بەرە دێنە نێو ڕیزی پێشمەرگە. ئاستی خوێندەواری و ژمارەی خوێندەوار لە نێو هێزی پێشمەرگەدا، ئاڵوگۆڕی بەرچاوی تێدا پێک دێت. مەیدانی تێکۆشانی پێشمەرگەش زۆر بەربڵاو دەبێت و لە سەرووترین ناوچەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەتا خوارووترین ناوچەکان، واتە هەر چوار پارێزگەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەگرێتەوە. جۆری کەرەستە و چەکیش کە لەو سەردەمەدا پێشمەرگە شەڕی پێ دەکات، زۆر جیاوازە لە چەک و کەرەستەی سەردەمی کۆماری کوردستان.

جیاوازییەکی دیکە کە لە نێوان نەسلی ئەمڕۆی پێشمەرگە و نەسلەکانی پێشوودا هەیە، ئەوەیە کە نەسلی دەیەی ٦٠ و٧٠ی هەتاوی لە نەسلەکانی ئێستا، پشوودرێژتر و خۆڕاگرتر بوون؛ لەگەڵ ئەوەی پتر لە نەسلەکانی ئێستا لە شەڕ و تێکهەڵچووندا بوون، پتر لەگەڵ مەترسی ڕووبەڕوو بوون و هەلومەرجی پێشمەرگایەتیی ئەوان سەختتر بوو، بەڵام زۆر بە زەحمەت دەستیان لە پێشمەرگایەتی هەڵدەگرت و پتر لە سەنگەر و لە ڕیزی پێشمەرگەدا دەمانەوە.

حیزبی دێموکرات حیزبێکی شۆڕشگێڕ یا ڕیفۆرمخواز؟

حیزبی دێموکرات مێژوویەکی لێوڕێژ لە خەباتی شۆڕشگێڕانەی هەیە. بەڵام بە سەرنجدان بە جیاوازیی هەلومەرجی

بەشی پێنجەم

سەردەمەکان و جۆری تێکۆشانی حیزب لە هەر سەردەمێکدا زۆر جار ئەو پرسیارە ڕووبەڕووی ئەو حیزب کراوەتەوە کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران خۆی بە حیزبێکی شۆڕشگێڕ دەزانێ یان حیزبێکی ڕیفۆرمخواز؟

لە وەڵامی ئەو پرسیارەدا دەبێت بگوترێت: حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هەم خاوەنی ئامانجی شۆڕشگێڕانەیە، هەم لە زۆربەی قۆناغ و سەردەمەکانی تەمەنی خەباتی شۆڕشگێڕانەی خۆیدا، شێوە و شێوازی شۆڕشگێڕانەی بۆ خەبات و تێکۆشان گرتووەتە بەر. ئەو ئامانجانەی ئەم حیزبە خەباتی بۆ کردوون، زۆر لەوە گەورەتر بوون کە لە چوارچێوەی دوو ڕێژیمی شایەتی و کۆماری ئیسلامیدا ئیمکانی وەدیهاتنیان هەبێت. هەر کاتێکیش ئەو ئامانجانە وەدی بێن، گۆڕانی بنەڕەتی لە ژیانی سیاسیی خەڵکی کوردستاندا پێک دێنن. هەر بۆیە دەتوانین بە ئامانجی شۆڕشگێڕانە ناویان بەرین. شێوازەکانی خەباتی ئەم حیزبەش، شۆڕشگێڕانە بوون. ڕاوەستان بە دژی سیاسەتەکانی دوو ڕێژیمی شایەتی و کۆماری ئیسلامی و هەوڵدان بۆ ڕووخاندنی ڕێژیمە ناوەندییەکان و بە چەک و خەباتی چەکداری، بەرەنگاربوونەوەی هێرش و پەلاماری هێزە سەرکوتکەرەکانی ڕێژیمەکانی ئێران، بە شێوازی شۆڕشگێڕانە دێنە ئەژمار کە دیارە هەڵبژاردنی ئەم جۆر و شێوازانەی بەرەنگاری و خەبات، بە سەر ئەم حیزبەدا داسەپاون، ئەگینا هەر کات دەرەتانی سوود وەرگرتن لە شێوازەکانی هێمنانە بووبێت، ئەم حیزبە پێشوازیی لێ کردوە. بەڵام شۆڕشگێڕبوونی حیزبی دێموکرات هیچ کات نەبووە بە هۆی دژایەتیی ئەم حیزبە لەگەڵ پەنابردنی خەڵک بۆ خستنە ڕووی داخوازیی ڕیفۆرمخوازانە و سوود وەرگرتن لە شیوازی هێمنانەی خەبات و تێکۆشان. هەر حەرەکەتێک و بزووتنەوەیەکی ڕیفۆرمخوازانە لە ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستان سەری هەڵ دابێت، حیزبی دێموکراتی کوردستان لە جیاتی ڕەتکردنەوە و دژایەتیکردنی، هەوڵی داوە هەم ڕەخنەی لێ بگرێت هەم خەڵک بۆ سوودلێوەرگرتن و ڕادیکاڵتر کردنی، هان بدات.

کوردستانیبوون و ئێرانیبوون لەسیاسەتی حیزبی دیموکراتدا

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هەر لە کۆنەوە، دوو سیاسەتی شانبەشانی یەک بردووەتە پێش و هەوڵی داوە بە ڕادەی پێویست گرنگی بە هەر دوویان بدا و یەکیان بۆ ئەوی دیکە وەلا نەنێت. لە لایەکەوە خۆی وەک حیزبێکی کوردستانی و، خەباتی نەتەوەیی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستانی وەک بەشێک لە بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد بۆ ڕزگاری لە بندەستی پێناسە کردوە؛ هەر بۆیەش هیچ کات لە سیاسەتی پشتیوانی لە خەباتی نەتەوەی کورد لە بەشەکانی دیکە و پێوەندیی دۆستانە لەگەڵ هیزە سیاسییەکانیان غافڵ نەبووە. لە لایەکی دیکەوە، چونکە ڕووی داخوازەکانی ئەم حیزبە و خەباتی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لە دەسەڵاتی ناوەندیی ئێران بووە و دروشمی ستراتیژیکی ئەم حیزبە پێوەندیی بە وڵاتی ئێرانەوە هەبووە، تێکۆشاوە لەگەڵ هێزە ئازادیخوازەکانی ئێران و لەگەڵ بزووتنەوە سەرانسەرییەکانی ئەو وڵاتە،

پێوەندیی دۆستانەی هەبێت و لەگەڵ گەلانی ئێران لە خەبات بە دژی دیکتاتۆری و سەرەڕۆییدا، هاوخەبات بێت.

پەیڕەوانی ئایین و ئایینزای جیاواز لەکوردستان لەحیزبی دیموکراتدا

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، هەر لە سەرەتای دامەزرانیەوە، حیزبی هەموو نەتەوەی کورد بووە. ڕۆڵەکانی ئەم نەتەوەیە لە هەر چین و توێژێک یا لە هەر ئایین و ئایینزایەک بووبن، بە هەر دیالێکت و زاراوەیەک قسەیان کردبێت، بەو مەرجەی ئامادە بووبن لە ڕیزەکانی ئەم حیزبەدا بۆ ڕزگاریی نەتەوەکەیان لە بندەستی و بێمافی خەبات بکەن، حیزبی دێموکراتی کوردستان، بە خۆشحاڵییەوە باوەشی بۆ کردوونەوە. لە ڕاستیدا هەموو ئایین و ئایینزاکان، لە لایەن حیزبی دێموکراتەوە ڕێزیان لێنراوە و، بێ‌ڕێزی بە هەر کامیان، پێشی پێ گیراوە. پەیڕەوانی ئایینێک یا ئایینزایەک، لە وانی‌تر هەڵناوێردراون، یەکیان لەوانی دیکە پتر بایەخی پێ نەدراوە، یا پەیڕەوی کردن لە ئایینێک و بە پێچەوانەیشەوە نەبوونی باوەڕی ئایینی، نەبووە بە هۆی بەدەستهێنانی ئیمتیاز لەو حیزبەدا.

بە کورتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، لەو بڕوایەدایە کە جیاوازیی بیروباوەڕی ئایینی، یان جۆراوجۆریی دیالێکت، ڕاستییەک و تایبەتمەندییەکی کۆمەڵگەی کوردە و دەبێت ڕێگە نەدرێت هیچ پێکهاتەیەک لە هەوڵی سڕینەوەی ئەوانی دیکە دابێت. هەمووانیش دەبێت بە جیاوازییەکانیانەوە لە سەر ئامانج و داخوازە نەتەوەیی و گشتییەکان، یەکگرتووو و هاوخەبات بن.

ئەرکی حیزب و ئەرکی خەڵک لە ڕەوتی خەباتدا

ئەرکی حیزبێکی سیاسیی پێشڕەو، ڕێبەری کردنی خەباتی خەڵک لە ڕووی سیاسی و، ڕێکخستنی خەبات و تێکۆشانی ئەوان تا گەیشتن بە ئامانجەکانی ئەو خەڵکەیە. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەگەڵ ئەوەی لە مێژووی خۆیدا لەگەڵ کەموکوڕی و لاوازیی جۆراوجۆر و ڕەخنەی جیددی بەرەوڕوو بووە، بەڵام لە جێبەجێکردنی ئەرکی خۆی کەمتەر خەم نەبووە. خوێندنەوە و لێکدانەوەی واقیعبینانەی داوای خەڵکی کوردستان و فۆرمۆڵەکردنی ئەو داوایانە لە بەرنامەکەی خۆیدا، گرتنەبەری سیاسەت و هەڵوێستی دروست لە قۆناغ و سەردەمە جیاوازەکان، دریغ نەکردن لە قوربانیدان و شێلگیربوون لەسەر خەبات و تێکۆشان بۆ ماوەی ٨٠ ساڵ، کاری سیاسی بە ئاراستەی پێکهێنانی یەکگرتوویی و کۆدەنگی لە نێو کۆمەڵگەی کوردستان بەرامبەر دەسەڵاتی ناوەندی، وەدەستهێنانی متمانە و پشتیوانیی خەڵکی کوردستان ئەو ڕۆڵ و ئەرکەیە کە حیزبی دێموکراتی کوردستان جێبەجێی کردوە.

سەرچاوە
Serchawe

دیاره ڕۆل و ئەرکێکیش که دەکەوێته سەر خەڵک، هەوڵدان و تێکۆشانه بۆ گەیشتن بەو ئامانجانه که ئەم حیزبه و ڕۆڵەکانی خەڵکی کوردستان له ڕیزەکانی ئەو حیزبەدا، ٨٠ ساڵه خەباتی بۆ دەکەن. ئەرکی خەڵک قۆستنەوەی ئەو هەل و دەرفەتانەیه که بۆ خستنەڕووی داخوازەکانی خۆیان بۆیان دێته پێش. نابێ پێیانوابێت خەباتکردن تەنیا ئەرکی حیزبی دێموکرات و ئەندامەکانیەتی و ئەوانیش دەبێ له دوورەوه بینەر و تەماشاچیی ڕووداوەکان بن، به پێچەوانەوه دەبێت ئەوان بۆ خۆیان چەقی خەبات و بەرخۆدان بن. هاوکات پێویسته پشتیوان و چاوەدێریی خەبات و سیاسەتەکانی ئەم حیزبه بن که به نوێنەر و ڕێبەری داواکانی خۆیانی دەزانن. به هەموو تواناوه و له هەموو ڕوویەکەوه پشتیوانی له سیاسەتەکانی بکەن، هاوکاری تێکۆشەرانی بن، کاتێکیش پێویست بوو، پێشنیازی پێ بکەن، ڕەخنەی لێ بگرن و وای لێ بکەن ئەو ئامرازه کاریگەره بێت که بتوانێ خەباتی ئەوان له پێناوی دیموکراسی و مافی دیاریکردنی چارەنووس به ئاکامی دڵخواز بگەیەنێت.

حیزبێک هی ڕابردوو، حیزبێک بۆ داهاتوو

سوارچاک و دیارترین ئەکتەری مێژووی کورد له ڕۆژهەڵاتی کوردستان له یەک سەدەی ڕابردوودا، حیزبی دێموکراتی کوردستان بووه. له دامەزرانی "کۆمەڵەی ژیانەوەی کوردستان"ەوه که ئەم حیزبه درێژەی هەمان ڕێچکەیه، هەتا ئێستا ٨٠ ساڵه ئەم حیزبه له مەیدانی خەباتدایه. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بۆ ماوەی نزیک به چوار دەیه، تاقه هێزی مەیدانەکه و دواتریش هێزی سەرەکیی گۆڕەپانی خەبات بۆ مافەکانی نەتەوەی کورد له ئێراندایه. کۆماری کوردستان که به گرنگترین و گەورەترین ڕووداوی سیاسیی کورد لەم بەشەی کوردستان و تەنانەت له ئاستی هەموو کوردستان له نیوەی یەکەمی سەدەی بیستەمدا دادەنرێت، مێژوو به ناوی ئەم حیزبەوه تۆماری کردوه. حیزبی دێموکرات پشکی شێری لەو ٤٥ ساڵ خۆڕاگری و خەبات و بەربەرەکانێیه پڕ له قوربانیدانەی له کوردستان بەرامبەر به ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێراندا هەیه. ئەم حیزبه زۆرترین کاریگەرییشی لەسەر گەشه کردنی ناسیونالیزمی کورد له ئێران و شۆڕبوونەوەی خەبات و باوەڕی نەتەوەیی بۆ جوگرافیایەکی هەرچی بەرینتر و بۆ نێو چین و توێژی جیاواز له ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا هەبووه. جگه لەمەش ناسرانی پرسی کوردی ڕۆژهەڵات به کۆڕ و کۆمەڵی نێودەوڵەتی، قەرزداری تێکۆشانی دیپلۆماسیی حیزبی دێموکرات بەتایبەتی ڕێبەری شەهیدی ئەو حیزبه، دکتۆر قاسملوویه. بەڵام حیزبی دێموکرات، حیزبێک نییه تایبەت به ڕابردوو، حیزبێکه بۆ داهاتووش، خاوەنی داهاتووشه. چونکه پرسێک و ئامانجێک که خەباتی بۆ دەکات، هەروا پرس و ئامانجی نەتەوەی کورد له ئێرانه. ئەم حیزبه بۆ دوای چارەسەری پرسی نەتەوەییش بەرنامەی هەیه. وێڕای ئەمانه، مێژوویەکی پڕ له خەبات و قوربانیدان، ڕێبەرانێکی شەهید که کۆمەڵگه وەک ڕەمز و هێمای خەبات و پرسی ڕەوای خۆی وەری گرتوون، چەند هەزار شەهیدی سەنگەر و بەره جۆراوجۆرەکانی خەبات، ئیعتیبارێکی نەتەوەیی، ناوچەیی و جیهانی که ئەم حیزبه

بەشی پێنجەم

بە دەستی هێناوە، سەرمایەکانی حیزبی دێموکرات بۆ مانەوە و بەردەوامی و گەشە لە داهاتوو دان. دیارە بەو مەرجەی ئەم حیزبە لاوازییەکانی ڕابردووی خۆی چارەسەر بکا و خۆی بۆ خەبات لە قۆناغ و سەردەمێکی نوێدا لە هەموو بارێکەوە ئامادە بکات.

(*)ئەم بابەتە چەند ساڵ لەمەوبەر لە بیرەوەریی دامەزرانی حیزبی دیموکراتدا نووسراوە، لەبەر ئەوەی ناوەرۆکی بابەتەکە باس لە کۆی مێژووی حیزب دەکات، لە یادی هەشتاساڵەی دامەزرانی حیزبدا جارێکی دیکە دەیخەمەوە بەر سەرنجی خوێنەران.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٥ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

حیزبی دێموکرات، کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان و خەباتی جەماوەری

سمایل شەرەفی

حیزبی دێموکراتی کوردستان کە لەسەر بنەما و ماهییەتی نەتەوەیی و بە مەبەستی دەستەبەرکردنی ماف و ئازادییەکانی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان دامەزراوە، هەر لە سەرەتاوە ڕوانگەیەکی گشتگیر و هەمەلایەنەی بۆ بەستێنی کار و چالاکی و خەباتی خۆی هەبووە. ئەم حیزبە کە لە بنەڕەت ڕا خۆی بە "حیزبی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بە هەموو چین و توێژەکانیەوە" پێناسە کردوە، هەوڵی داوە خەباتی خۆی لە بزووتنەوەیەکی بەرینی جەماوەریدا وێنا بکات؛ لەم پێوەندییەدا لەگەڵ ئەوەی بانگەشەی بۆ بەشداریی نوێنەرانی گشت چین و توێژەکانی کۆمەڵی کوردەواری لە خەباتدا کردوە، لە هەمان کاتدا خۆی بەرانبەر بە گشت پێکهاتەکانی کۆمەڵگەی کوردستان بە بەرپرسیار زانیوە.

کاتێک کە ڕێبەرانی سیاسیی کورد بڕیاری گۆڕینی کۆمەڵەی ژیانەوەی کوردستان (ژێکاف) - کە دامەزراوەیەکی نهێنی و لە هەمان کات لە سەرەتادا داخراو بوو - دەدەن بە حیزبی دێموکراتی کوردستان و شێوازێکی ئاشکرا و مەیدانی بە خەبات دەدەن و هەموو چین و توێژێکی خەڵکی کوردستان دەتوانن تیایدا بەشدار بن، دیارە کە ئەم حیزبە ڕویکەرد و ڕوانگەیەکی تەواو گشتگیر و جەماوەری هەیە و بەشێک لە فەلسەفەی وجوودیی خۆی لە "خەڵک و جەماوەر تەوەری"دا پێناسە دەکات.
حیزبی دێموکرات کە لە بنەڕەت ڕا خولیای نەتەوەسازی و دەوڵەتداری لە بەرنامەیدا بووە، بەبێ هەوڵدان بۆ ڕاکیشانی سەرنجی گشت چین و توێژەکانی کۆمەڵی کوردەواری کە بە دروستی لە خاڵ و بەندەکانی مەرامنامەی ئەم حیزبەدا ڕەنگی

سەرچاوە
Serchawe

داوەتەوە، نەیدەتوانی ئەم ئەرکە گرینگ و مێژوویە وەئەستۆ بگرێ. هەر بۆیە بۆ ئەم مەبەستە کار لەسەر دامەزرانی دەسەڵاتێکی جەماوەری و دێموکراتیک بە ناوی کۆماری کوردستان دەکات. کۆماری کوردستان وەک نیزامێکی سیاسی و خۆبەڕێوەبەری کە لە هەلومەرجێکی تایبەتی مێژوویی و کۆمەڵایەتیدا دامەزرا، هەموو هەوڵێکی بۆ ئەوەیە نەتەوەی کورد کە بە سەدان ساڵە حاشا لە وجوود و ماف و ئازادییەکانی کراوە و بەتایبەت لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەدرێژایی مێژووی دەوڵەت_نەتەوەی ناوەندگەرای ئێراندا بە دڕندانەترین شێوەی مومکین دژایەتی و سەرکوت کراوە، هەست بە بوونی خۆی وەک میللەتێکی جیاواز بکات کە مافی ئەوەی هەیە وەک باقی نەتەوەکانی دیکەی سەر گۆی زەوی، ماف و ئازادیی خۆی هەبێت.

ڕێبەر و پێشەوای حیزبی دێموکراتی کوردستان، پێشەوا قازی محەممەد کە دامەزرێنەر و سەرۆکۆماری کۆماری کوردستان بوو، نەتەنیا لە ماوەی ١١ مانگی خزمەتەکانی کۆماری کوردستان بە خەڵک، بەڵکوو پێشتریش کە قازی و حاکمی شاری مهاباد بووە، هەموو هەوڵێکی بۆ لێککۆکردنەوەی چین و توێژەکانی شار لە پەنا یەکتر و ئەرکدارکردنیان بە وەزیفەی جۆراوجۆر بووە. بۆیە لە ماوەی ١١ مانگی تەمەنی کۆماری کوردستانیشدا لەژێر کاریگەریی هەمان تێڕوانیندا، بە دامەزرانی یەکیەتییە سینفییەکانی وەک؛ ژنان و لاوان و ئاوڕدانەوە لە گشت چین و توێژەکانی کۆمەڵی ژێر دەسەڵاتی کۆمار، "جمهووریبەت" و جەماوەریبوونی ئەم دەسەڵاتە کوردییە زیاتر خۆ دەنوێنێ.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەسەر ئەم بنەما هزریانە بۆچەسپاندنی دەسەڵاتی خۆماڵی و، دواتریش و لە قۆناغەکانی دیکەی ژیانی سیاسی و خەباتکارانەی خۆیدا بە پاراستنی ماهییەتی نەتەوەییبوونی خۆی و دەرککردن بە هێز و وزەی تایبەت بە هەرکام لە بەشەکانی کۆمەڵگەی کوردستان، خەسڵەتی جەماوەریبوونی خۆی و ڕوانگە گشتگیرەکانی بۆ پرسی نەتەوەیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان پاراستوە.

ڕوانگە و ڕوانینی جەماوەریی بۆ خەبات لە پێناو گەیاندنی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بە ماف و ئازادییە ڕەواکانیان، ئەم حیزبەی بە سەرنج خستنە سەر توانا و پتانسێلی چین و توێژە جۆراوجۆرەکانی کۆمەڵی کوردەواری ڕاهێناوە. حیزب بە خۆدوورخستنەوە لە ڕوانینی تاک ڕەهەندی بۆ پرسەکانی کۆمەڵگە و نەخشە ڕێگەی خەبات و خۆ نەبەستنەوە بە ئیدئۆلۆژییەکی تایبەت، هەوڵی داوە گشت زەرفییەت و دەرفەتەکانی کۆمەڵگە و ڕەهەندەکانی خەبات و وەزەکانی تایبەت بەم خەباتە گشتگیر و جەماوەرییە ببینێ. بۆیە بەردەنگی خەباتکارانەی حیزبی دێموکرات هەمیشە "کۆمەڵانی هەراوی خەڵکی کوردستان" بووە، نەک چین یان توێژێکی تایبەتی کۆمەڵگە.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

ئەم تێڕوانینە جەماوەرییەی حیزبی دێموکرات لەگەڵ ئەوەی چاوەڕوانی و ئەرک و بەرپرسیارێتیی قورسی خستۆتە سەر شان، بەڵام لەبەرانبەردا پێگەیەکی قوڵ و بەرینیشی بەم حیزبە بەخشیوە. حیزبی دێموکرات بە پێچەوانەی حیزبە چوارچێوەدارە ئیدئۆلۆگەکان کە بەردەنگ و پێگەیان تایبەت بە تەیفێک لە کۆمەڵگەیە و خاوەن گوتارێکی کۆنکرێتی بەرتەسکن، بۆ پاراستنی ئەم خەسڵەتە جەماوەرییەی خۆی، پێکهاتەیەکی کراوەی دێموکراتیک، گوتارێکی گشتگیر و چەتریی لەسەر بنەمای "ناسیونالیزمی دێموکراتیک" و ڕوانگەیەکی فرەڕەهەندی بۆ خەبات و تێکۆشان هەیە.

باوەڕی حیزبی دێموکرات بە بەجەماوەریکردنی خەبات و تێکۆشانی شوناسخوازانەی نەتەوەیی، تەنیا لە ئاستی گوتار و درووشم و ئیدیعادا نەبووە و نیە. پشتبەستن بە ئیرادەی خەڵک و جەماوەری خەڵک و وەکارخستنی ئەم هێزە لە خەبات، بۆ حیزبی دێموکرات بە شێوەی مەیدانی و لە ئاستی بەرینی جەماوەریشدا بەردەوام خۆی پاتە کردۆتەوە. ڕاگەیاندنی کۆماری کوردستان لە نێو ئاپۆڕای بەرینی کۆمەڵانی خەڵک و نوێنەران و هەروەها بەڕێوەبردنی میتینگی سەدهەزار کەسی لە شاری مهاباد بۆ ڕاگەیاندنەوی خەباتی ئاشکرای حیزب لە دوای شۆڕشی ١٣٥٧ی هەتاوی و بەڕێوەبردنی دەیان کۆڕ و کۆبوونەوە و مانگرتنی جەماوەری، بۆ حیزبی دێموکرات هەم نیشانەی باوەڕمەندبوونی بە بەجەماوەریکردنی خەباتە و هەم نیشانەی پێگەی بەرزی جەماوەریی ئەم حیزبەیە.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە چارەسەری ئاشتیانەی پرسی کوردی لەسەر بنەما و مێتۆدی وتووێژ و لێکتێگەیشتنی دێموکراتیک بنیات ناوە و لەم پێناوەدا هەزینەی قورسیشی داوە، بەرانبەر بە ئەقڵییەتی پاوانخوازی و شەڕئەنگێزی و پەلاماردەرانەی دەسەڵات و دوژمنانی خاک و خەڵکی کوردستان، دەستەوەستان نەوەستاوە و بەستێنی خەبات و وزەی خەباتکارانەی کۆمەڵگەی کوردستانی لە چوارچێوەیەکی دیکەی خەبات و هێزی پێشمەرگەی کوردستاندا خستۆتەگەڕ.

هاوکات لەگەڵ بەڕێوەبردنی ئەم ڕەهەندە سەخت ئامێرییەی خەباتی خەڵکی کوردستان و هەڵگرتنی ئەو ئەرک و بەرپرسیارێتییە دژوارەی کە دەکەوتە سەر شانی، حیزبی دێموکرات لەژێر کارتێکەری هەمیشەیی و بەردەوامی ڕوانینە جەماوەرییەکی بۆ خەبات و غافڵ نەبوون لە چۆنیەتیی کەلکوەرگرتن لە لانی زۆری وزەی خەباتکارانەی کۆمەڵگە، پێداگری لەسەر بەشدارییپێدانی گشت چین وتوێژەکان لە ڕەهەندە جیاوازەکانی خەبات کردوە و هەمیشە لەو باوەڕەدا بووە کە "ڕێگاکانی خەبات و بەشداریی لە بزووتنەوەی گەلی کوردستاندا زۆر و هەمەجۆرن."

ڕوانگە و باوەڕی حیزبی دێموکرات و هەوڵەکانی بۆ وەگەڕخستنی هێز و ماتەوزەکانی کۆمەڵگەی کوردستان لە دوو – سێ دەیەی ڕابردوودا زیاتر لە هەمیشە خۆی بە ڕوونی دەرخستوە و نەتیجەی وەرگرتۆتەوە. پشتیوانی لە کۆڕ و کۆبوونەوە و

بەشی پێنجەم

ڕێکخراوە مەدەنییەکانی کوردستان و بەڕەسمی‌ناسینی جموجۆڵی مەدەنی درێژەی هەمان تێڕوانینە.

ئامانجی سەرەکیی حیزبی دێموکرات لە خەباتی جەماوەری یان بە جەماوەریکردنی خەبات، بەشداریی بەرینی خەڵکی کوردستان لە پرۆسەی خەبات بۆ مافی دیاریکردنی چارەنووسی خۆی وەک نەتەوەیەک کە پرسی تایبەت بە خۆی هەیە. هەروەها هەوڵدانە بۆ دوورخستنەوەی تاک و کۆی کۆمەڵی کوردەواری لە بێ‌تەفاوەتی و خۆ لە پەراویزخستن و پاسیڤبوون. بە وردبوونەوە لە ڕەفتاری گشتیی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان لە بۆنە و ڕووداو و پیشهاتە جۆراوجۆرە سیاسی، کۆمەڵایەتی، ئەدەبی و ژینگەپارێزی و زمانی و هەر جۆرە جووڵەیەکی شوناسخوازانەی نەتەوەیی کە لەم یەک دوو دەیەی ڕابردوودا لە وڵات بەڕێوەچوون، دەتوانین بە ڕاشکاوی ئیدیعای ئەوە بکەین کە بە خۆشییەوە تێڕوانین و هەوڵەکانی حیزبی دێموکرات لەسەر خەباتی جەماوەری جێ کەوتوون و چەسپاون.

بزووتنەوەی ژن، ژیان، ئازادی و کارنەڤاڵە نەرۆزییەکانی کوردستان و ڕەفتار و هەڵوێستی گشتی و جەماوەریی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان ئەو نموونە هەرە بەرز و ناسراوانەن کە دەیسەلمێنن خەباتی خەڵکی کوردستان پێناسەیەکی تەواو گشتی و جەماوەری بەخۆیەوە بینیوە و لە زۆر بار و بواردا لەگەڵ پەرەسەندن و خۆبەهێزکردنی، پاشەکشەی بە دەسەڵاتی سەرکوتکار کردوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەگەڵ ئەوەی لەم بارەوە شانازی بە خۆی و بەئاکامگەیشتنی تێڕوانین و هەوڵەکانیەوە دەکات، وەک هەمیشە بەرانبەر بەم خەسڵەتە خەباتکارانە، خۆی بە بەرپرسیار دەزانێ و شیلگیرانەتر لە هەمیشە، پێگەی جەماوەریی خۆی لە پێناو بەجەماوەریترکردنی خەباتدا دەخاتە گەڕ.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٧ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سەرچاوە
Serchawe

مێژووی هەبوون

ئاسۆ مینبەری

٨٠ ساڵ لەمەوپێش و لە بەستێنێکی زۆر جیاوازی مێژوویی و سیاسیدا، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە دایک بوو. حیزبێکی مۆدێرن کە لەو سەردەمەدا و لە کۆمەڵگەی نەریتی و دواکەوتووی ئەوکاتدا، بووە خاڵێکی وەرچەرخان، حیزبێک کە توانیی بە دامەزراندنی یەکەم دەسەڵات لە شکڵی کۆماریدا، مێژوویەکی نوێ بۆ گەلی کورد بەگشتی و بەتایبەت لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان تۆمار بکات.

ئەم حیزبە لە ٨٠ ساڵی ڕابردوودا بە زۆر قۆناغی جیاوازدا تێپەڕیوە، قۆناغگەلێکی سەخت و دژواری تێپەڕاندووە و لاپەڕەکانی مێژووی ئەم حیزبە شایەتی سەدان ڕووداوی پڕ بایەخ و چارەنووسسازن. مێژووی ٨٠ ساڵەی حیزبی دێموکرات لێوڕێژە لە گیانبازی، لەخۆبوردوویی و تێکۆشان و ماندوویەتیی کەسانێک کە ئەم ڕێبازەیان بە باشترین بژاردە بۆ بەرەنگاربوونەوە لەگەڵ داگیرکەران پێناسە کردوە. چاوخشاندنێک بە سەر مێژووی حیزبی دێموکراتدا پێمان دەڵێ کە ژنان توانیویانە لەم گۆڕەپانە پڕ لە ئاڵۆزی و سەختەدا ڕۆڵی ئەرێنی بگێڕن و ئەرکی خەباتێکی نەپساوە بە دژی داگیرکەران لە ئەستۆ بگرن.

هەر لە دامەزرانی یەکیەتیی ژنانەوە و هەنگاوهەڵێناوەی ژنان بۆ بە ئەنجام گەیاندنی کاروباری سیاسی و ڕێکخراوەیی تا

بەشی پێنجەم

ئەو کاتەی کە ژنان بە فەرمی چەکی بەرگری لە خاک و نیشتمانیان لە شان کرد، تاکوو ئێستا لەم مەیدانی کردەوەدا ژنان ڕۆڵیان گێڕاوە و ئەرکیان لەسەر شان بووە. بێگومان خەباتی ژنان لە چوارچێوەی هەر حیزب و ڕێکخراوێکی سیاسیدا جێگای بایەخە، بەتایبەت کە باس لە کوردستان دەکرێ ئەم پرسە بایەخی چەندقاتی دەبێت، چونکە ژنان لە چوارچێوەی ئەم حیزبانەدا تەنیا خەبات بۆ ئیدئۆلۆژییەکی تایبەت ناکەن، خەباتی ژنان ڕەهەندی جۆراوجۆر لەخۆ دەگرێت و بێگومان بەر لە هەموو شتێک بەگژداچوونەوەیەک بەرانبەر بە بیری چەقبەستووی داگیرکەرانە کە لە قەبارەی گشتیی کۆمەڵگەدا بە درێژایی ساڵانی دەسەڵاتداریتی خۆیان و بە کەڵکوەرگرتن لە هێز و توانای مادی، جێگیریان کردووە.

خەباتی ژنان خەبات دژ بە کۆنەپەرەستی و دواکەوتووییە، خەبات دژ بە نەخوێندەواری و نەزانینە، خەبات دژ بە بیرۆکەی پیاوسالاری و ژێردەستەبوونی ڕەگەزییە، خەبات دژ بە داگیرکاری و هەڵاواردن و بەلاواز پێناسەکردنە، هەر بۆیە خەباتی ژنان خەباتێکی زۆر پیرۆز و جێگای بایەخە.

لە نێوان هەموو ڕێکخراوە سیاسییەکانی کوردستانی ڕۆژهەڵاتدا، حیزبی دێموکرات وەک دێرینەترین ڕێکخراوی سیاسیی مۆدێرن توانیویەتی بە سازماندان و پلاندانان و ڕێکخستنی تایبەت، کەڵک لە هێز و تواناکان وەربگرێت، بۆ ئەم مەبەستەش هەمیشە و لە هەموو کاتێکدا، بە وردبینی و جیهانبینییەکی تایبەتەوە ڕوانیویەتە پرسەکان و بۆ هەر قۆناغێک لە خەبات و تێکۆشانی خۆی بەرنامەی تایبەتی داناوە. لە هەموو قۆناغەکانی خەباتی حیزبی دێموکراتدا، ژنان ڕۆڵ و نەخشی تایبەتی خۆیان بووە و بوونیان و کاریگەرییان لە هەموو قۆناغەکاندا دیار و بەرچاوە. ژنان بە بەشداریی ڕاستەوخۆ لە مەیدانی خەباتی حیزبی دێموکراتدا، وێڕای بەتاڵکردنەوەی بیرۆکەی دژەژن و چەقبەستووی کۆمەڵگە، پێناسەیەکی نوێیان لە خۆیان بەدەستەوە داوە.

خەباتی سیاسی و مەدەنی، خەباتی ڕێکخراوەیی، خەباتی چەکداری و شێوازەکانی دیکەی خەبات بۆ پاراستنی کوردستان لە چنگ داگیرکەران هەرکامەیان بە شێوازێک توانیویانە لە بەرەوپێشبردنی حیزبی دێموکرات و نزیکبوونەوەی لە ئامانج کاریگەر بن. لەم ڕاستایەشدا ژنان بە تێکەڵاوبوون لەگەڵ ئەم خەباتە، توانیویانە لە هەر شێوازێکی خەبات، ڕۆڵی تایبەت لە ئەستۆ بگرن و خزمەت بە نیشتمانەکەیان بکەن. خودی ئەم بەشداریکردنە لە ڕەهەند و شیوە جیاوازەکاندا، بە جۆرێک لە جۆرەکان لە بونیاتنانەوەی کەسایەتیی ژناندا کاریگەریی هەبووە. ژنان لە مەیدانی خەباتدا بە وەئەستۆگرتنی ئەرک و بەرپرسایەتی، هاوکات لەگەڵ هەستکردن بە متمانەبەخۆبوون، کەرامەتی مرۆیی خۆشیان زیاتر هەست پێ کردووە و ئەمەش وای کردووە کە بە باوەڕێکی زیاتر بە خۆیان و تواناکانیان، لە ڕێبازی خەبات و تێکۆشاندا هەنگاو هەڵ بگرن و بێگومان ژنان کاتێک هەنگاویان ناوەتە نێو مەیدانی خەباتەوە، لە هەموو بوارێکەوە خۆیان ئامادە کردووە کە نرخ بۆ

سەرچاوە Serchawe

دەستەبەرکردنی ئازادی بۆ خۆیان و نەوەکانی داهاتوو بدەن.

هیچکات ناکرێ نکۆڵی لە بەشداری و تێکۆشانی ژنان لە چوارچێوەی حیزبی دێموکراتدا بکرێ، بەڵام ئەوەی کە گرینگە ئەوەیە کە پێوەندیی دوولایەنەی نێوان ژنان و حیزبی دێموکرات، پتەوتر لە ڕابردوو بێت، چونکە بایەخدانی حیزب بە هێز و توانایی ژنان دەتوانێ زۆر کاریگەرتر و شوێندانەرتر لە جاران بێت. ژنان بە بەشداریی چالاکانە لە ڕیزەکانی حیزب، لە ٨٠ ساڵی ڕابردوودا، وێڕای سەلماندنی تواناکانی خۆیان، مێژووی هەبوون و ئەروەخۆگریی خۆیان لە قەبارەی حیزبێکی سیاسییدا تۆمار کردووە کە باوەڕی قووڵی بە یەکسانی لە بەهرەمەندبوون لە مافەکانیان هەیە و بۆ پێگەیاندن و سەرکەوتنیان، دەرفەتی جیاوازیان بۆ دەخولقێنێ.

خەباتی حیزبی دێموکرات لەم قۆناغە نوێیەدا کە ٨٠ ساڵەی خۆی جێژن دەگرێ، دەبێ قۆناغێکی گرینگ و هەستیار و لەهەمان کاتدا گرینگ بۆ ژنانیش بێت تاکوو ئەرکی زیاتر لە ئەستۆ بگرن و هەنگاوی گەورەتر بۆ گەیشتن بە داهاتوویەکی گەش هەڵێننەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٨ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

٨٠ رووداوی گرینگی مێژووی ٨٠ ساڵەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

ئامادەکردنی: حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ناوەندی تەشکیلاتی نهێنی

خەبات بۆ مافە نەتەوەییەکان و دێموکراسی و دادپەروەری ١٩٤٥ - ٢٠٢٥

لە پیناوی مافی نەتەوەیی دێموکراسی و دادپەروەریدا

١- ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٢٤ (١٦)ی ئاگوستی (١٩٤٥ دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە شاری مەهاباد لە سەر بناخەی کۆمەڵەی ژکاف بە رێبەریی پێشەوا قازی محەممەد.

٢- ٢ی خەزەڵوەری ١٣٢٤ پێکهاتنی کۆنگرەی یەکەمی حیزب.

٣- ٢٦ی سەرماوەزی ١٣٢٤، هەڵکرانی ئاڵای کوردستان لە سەر بینای حیزبی دێموکرات لە مەهاباد

٤- ٢٠ی بەفرانباری ١٣٢٤، دەرچوونی یەکەم ژمارەی رۆژنامەی کورستان، زمانحاڵی حیزبی دێموکراتی کوردستان " کوردستان وەک کۆنترین رۆژنامەی کوردی لە رۆژهەلاتی کوردستان ئەمساڵ ٨٠ یەمین ساڵرۆژی دەرچوونی خۆی جێژن دەگرێ.

سەرچاوە
Serchawe

٥- ٢ی ڕێبەندانی ١٣٢٤ (٢٢)ی ژانویەی (١٩٤٦) ڕاگەیاندنی کۆماری کوردستان لە میتینگێکی گەورە دا بە بەشداریی نوێنەرانی ناوچە جۆراوجورەکانی کوردستان لە مەیدانی چوارچرای مەهاباد. قازی محەممەد پێشەوای حیزب هەر لەو میتینگە دا بە سەرکۆمار دیاری کرا.

٦- ٣ی بانەمەڕی ١٣٢٥، ئیمزاکرانی پەیمانی دۆستایەتی و هاوکاری لە نێوان کۆماری کوردستان و حکوومەتی میلیی ئازەربایجان دا.

٧- ٢٦ی سەرماوەزی ١٣٢٥، هێرشی دیکتاتۆریی پاشایەتی بۆ مەهاباد و کۆتایی هاتن بە تەمەنی کۆماری کوردستان.

٨- ٢ی ڕەشەمەی ١٣٢٥، ئێعدامی ١١ کەس لە تێکۆشەرانی دێموکرات و کەسیەتییە ناسراوەکانی کۆمار لە ناوچەی فەیزوڵڵابەگی و گەورک لە شاری سەقز و ئێعدامی عەلی بەگی شێرزاد فەرماندەی هێزی پێشمەرگەی بۆکان لە شاری بۆکان.

٩- ١٠ی خاکەلێوەی ١٣٢٦، لە سێدارە درانی قازی محەممەد، سەدری قازی و سەیفی قازی لە مەیدانی چوارچرای مەهاباد.

١٠- زستانی ساڵی ١٣٣١، سەرکەوتنی بەرچاوی سارمەددین سادق وەزیری بە هۆی پشتیوانیی حیزبی دێموکرات لە کاندیداتۆریی ئەو بۆ نوێنەرایەتیی شاری مەهاباد لە هەڵبژاردنەکانی دەورەی ١٧ی مەجلیسی شورای میللی دا. ئەم هەڵبژاردنە لە لایەن دەوڵەتەوە هەڵوەشایەوە و ئیمام جومعەی تاران وەک نوێنەری مەهاباد لە مەجلیس دیاری کرا بێ ئەوەی کەس لە مەهاباد بیناسێ.

١١- زستانی ساڵی ١٣٣١، ڕاپەرینی جووتیارانی ناوچەی موکریان بە دژی زوڵم و زۆریی ئاغا و دەرەبەگەکان لە پێوەندی لە گەڵ تێکۆشەرانی حیزبی دێموکراتدا. ئەو ڕاپەرینە لە لایەن دەرەبەگەکانەوە بە هاوکاریی لەشکری شا سەرکوت کرا.

١٢- بەهاری ١٣٣٢، بووژانەوەی زیاتری ڕێکخراوەکانی حیزب بە تایبەت لە مەهاباد و سنە و دەرچوونی یەکەم بەیاننامەی ڕەسمیی حیزب پاش ٦ ساڵ لە ڕووخانی کۆماری کوردستان.

١٣- ١٥ی جۆزەردانی ١٣٣٢، کۆبوونەوەی لاوانی حیزبی دێموکرات لە باغی میکاییل بۆ هەڵبژاردنی نوێنەر بۆ فستیڤالی جیهانیی لاوان لە بوخارست لەم کۆبوونەوەیە بە بڕیاری سەرتیپ موزەفەری فەرماندەی تیپی مەهەبادەوە هێرشی کرایە سەر و حەسەن ڕەمەزانی شەهید بوو، ناشتنی تەرمی حەسەن ڕەمەزانی بوو بە خۆپێشاندانێکی گەورە کە بە یەکەم کۆبوونەوەی جەماوەریی سیاسیی دوای کۆمار لە مەهاباد دادەنرێ.

١٤- ٢٦ی گەلاوێژی ١٣٣٢ پێکهێنانی میتینگێکی گەورە لە لایەن حیزبی دێموکراتەوە لە شاری مەهاباد بۆ پشتیوانی لە

سەرچاوە
Serchawe

موسەدیق و پێخۆشبوون بۆ ڕاکردنی محەممەد ڕەزاشا بۆ بەغدا، ۳ ڕۆژ دوای کودەتای نیزامیی ۲۸ی گەلاوێژ بە دژی موسەدیق" شا گەڕایەوە بۆ ئێران.

۱۵- جۆزەردانی ساڵی ۱۳۳٤، پێکهێنانی یەکەم کۆنفرانسی حیزب لە ئاکامی ئەو کۆنفرانسە دا حیزبی دێموکرات پێوەندیی تەشکیلاتیی خۆی لە گەڵ حیزبی توودە پچڕاند و سەربەخۆیی سیاسی و تەشکیلاتیی خۆی ڕاگەیاند.

۱٦- خەزەڵوەری ساڵی ۱۳۳۸، هێرشی بەربڵاوی ساواک بۆ سەر ڕێکخراوەکانی حیزب، لەم هێرشە دا نزیک بە ۲۵۰ کەس لە تێکۆشەرانی حیزب لە سەرانسەری کوردستانی ئێران گیران.

۱۷- سەرماوەزی ساڵی ۱۳٤۳، پێکهاتنی کۆنگرەی دووهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان.

۱۸- ساڵەکانی ۱۳٤۷ - ۱۳٤٦، ڕاپەرینی چەکدارانەی بەشێک لە کادرەکانی حیزب کە کومیتەی شۆڕشگێری حیزبیان پێک هێنابوو، ئەم ڕاپەرینە خوێناوییە ۱۸ مانگی خایاند و لە لایەن ڕێژیمی شاوە سەرکوت کرا و بەشی زۆری بەڕێوەبەرانی شەهید کران.

۱۹- پووشپەڕی ۱۳٤۸، بەڕێوەچوونی کۆنفرانسی دووهەمی حیزب.

۲۰- جۆزەردانی ۱۳۵۰، پێکهاتنی کۆنفرانسی سێهەمی حیزب ئەم کۆنفرانسە خاڵگۆڕانی گەڕانەوەی حیزب بۆ سەر ڕێبازی ئووسولیی خۆی و دەسپێکی قۆناغی نوێی خەبات و تێکۆشانی حیزب بوو.

۲۱- ڕەزبەری ساڵی ۱۳۵۲، پێکهاتنی کۆنگرەی سێهەمی حیزب پەسندکرانی بەرنامە و پێڕەوی نێوخۆ و هەڵبژاردنی کۆمیتەی ناوەندیی نوێ بۆ حیزب.

۲۲- ۱۷ی جۆزەردانی ساڵی ۱۳۵۷، خۆپێشاندانی گەورە لە مەهاباد بە بۆنەی سێ ڕۆژانەی ناشتنی تەرمی شەهید عەزیز یوسفی، ئەم خۆپێشاندانە سەرەتای دەست پێکردنی زنجیرە خۆپێشاندانەکانی دواتری خەڵکی کوردستان بە دژی ڕێژیمی شا لە کوردستان بوو.

۲۳- پاییزی ۱۳۵۷، گەڕانەوەی کۆمیتەی زاگروسی حیزبی دێموکرات بۆ نێوخۆی وڵات، بە مەبەستی ڕێکخستنی خەڵکی کوردستان بۆ شۆڕشی ۱۳۵۷.

۲٤- ۳۰ی ڕێبەندانی ۱۳۵۷، گرتنی پادگانی مەهاباد لە لایەن حیزبی دێموکراتەوە بە یارمەتیی ئەرتەشییە شۆڕشگێڕەکان ۸

بەشی پێنجەم

ڕۆژ دوای سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران.

٢٥- ١١ی ڕەشەمەی ١٣٥٧، میتینگی سەدهەزار کەسی لە ستادیۆمی وەرزشیی مەهاباد. لەم میتینگە دا حیزب بە وتارێکی مێژوویی د. قاسملوو تێکۆشانی ئاشکرای خۆی بە ڕەسمی ڕاگەیاند.

٢٦- ١٢ی گەلاوێژی ١٣٥٨، دەرچوونی د. عەبدولڕەحمانی قاسملوو سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات لە هەڵبژاردنەکانی مەجلیسی خوبرەگانی لە پارێزگای ورمێ بۆ نووسینەوەی یاسای بنەڕەتیی وڵات.

٢٧- ٣١ی خاکەلێوەی ١٣٥٨، تەقە کردن لە میتینگی حیزبی دێموکرات لە نەغەدە بە هاندانی مەلا حەسەنی ئیمام جومعەی ورمێ و داروودەستەکەی و سازبوونی شەڕێکی خوێناوی کە بە شەڕی نەغەدە ناسراوە.

٢٨- ٢٨ی گەلاوێژ ١٣٥٨، ڕاگەیاندرانی فەرمانی جیهادی خومەینی دژی گەلی کورد بە دوای شەڕ لە پاوە دا قەدغە ڕاگەیاندنی تێکۆشانی حیزبی دێموکرات و دەست پێکردنی شەڕێکی سەرانسەری لە کوردستان کە بە شەڕی سێ مانگە ناوی دەر کردوە.

٢٩- ٢٦ی خەزەڵوەری ١٣٥٨، دەرچوونی پەیامی خومەینی لە سەر کوردستان ئەو پەیامە بە کردوە بە مانای دانپێدانانی ڕێژیم بە شکستی خۆی و کۆتایی هاتنی شەڕی سێ مانگە بوو.

٣٠- ٢٨ی ڕێبەندانی ١٣٥٨، پێکهاتنی کۆنگرەی چوارەمی حیزب بە بەشداریی ٣١٠ نوێنەر لە مەهاباد. ئەم کۆنگرەیە پاش ٣٤ ساڵ یەکەم کۆنگرەی ئاشکرای حیزب بوو.

٣١- ڕەشەمەی ١٣٥٨، هەڵگیرساندنی شەڕ لە کامیاران و شارەکانی دیکەی کوردستان لە لایەن ڕێژیمەوە کە بوو بە شەڕێکی سەرانسەری دژی گەلی کورد شەڕێک کە ئێستاش درێژەی هەیە.

٣٢- ڕەشەمەی ١٣٥٨، سەرکەوتنی زۆربەی کاندیداکانی حیزبی دێموکرات بۆ مەجلیسی شورای میللی لەو شوێنانەی کوردستان کە هەڵبژاردن بەڕێوە چوون.

٣٣- ٢٥ی جۆزەردانی ١٣٥٩، جیابوونەوەی تاقمی ٧ کەسی لە حیزب کە ٦ کەسیان ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی بوون بە هاندانی حیزبی توودە.

٣٤- ٢٧ی جۆزەردانی ١٣٥٩، دەست بە کار کردنی رادیۆی دنگی کوردستانی ئێران.

سەرچاوە
Serchawe

٣٥- ١٦ی سەرماوەزی ١٣٦٠، پێکهاتنی کۆنگرەی پێنجەمی حیزب ئەم کۆنگرەیە دروشمی ڕووخانی ڕێژیمی پەسند کرد.

٣٦- جۆزەردانی ١٣٦٢، ئێعدامی بە کۆمەڵی ٥٩ لاوی مەهاباد لە لایەن ڕێژیمی کۆماری ئیسلامییەوە کە دواتر لە تۆڵەی ئەم کوشتارە هێزی بێستوونی حیزب ٥٩ عەمەلیاتی سەرکەوتووانەی لە دژی ڕێژیم بەڕێوە برد.

٣٧- ٢ی ڕێبەندانی ١٣٦٢، پێکهاتنی کۆنگرەی شەشەمی حیزب و پەسند کردنی سوسیالیزمی دێموکراتیک وەک ئامانجی دوارۆژ.

٣٨- ٢٦ی سەرماوەزی ١٣٦٤، پێکهاتنی کۆنگرەی حەوتەم.

٣٩- ٢٥ی گەلاوێژ ١٣٦٦، هیزەکانی کۆماری ئیسلامی لە ساڵرۆژی دامەزرانی حیزبدا لە سەریەک چەند سەعات بنکەی دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانیان بە توندترین شێوە بە تۆپ و کاتیۆشا کوتا. لەم ناگر بارانە دا ڕێژیم لە چەکی شیمیایی کەڵکی وەرگرت.

٤٠- ٢٨ی بەفرانبار هەتا ٢ی ڕێبەندانی ١٣٦٦، پێکهاتنی کۆنگرەی هەشتەم.

٤١- ڕۆژانی ٢٣ تا ٢٩ی ڕەشەممەی ١٣٦٦، دەربازبوونی زیاتر لە ٨٠٠ کەس لە کادر و پێشمەرگە و بنەماڵەکانی حیزبی دێموکرات لە گەمارۆی هێزەکانی سپای پاسداران لە کاتی شەڕی هەڵەبجە و شیمیایی بارانی ئەم شارە.

٤٢- ١ی خاکەلێوەی ١٣٦٧، جیابوونەوەی بەشیک لە کادر و پێشمەرگەکانی حیزب و ڕاگەیاندنی تێکۆشانی خویان لە ژێر ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕێبەرایەتیی شۆڕشگێر دا.

٤٣- ٢٢ی پووشپەڕی ١٣٦٨ (١٣ی ژوئیەی ١٩٨٩) تیرۆری سکرتێری گشتیی حیزب دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو و عەبدوڵڵا قادری ئازەر لە ڤییەن بە دەستی دیپلۆمات تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی لە سەر مێزی وتووێژ.

٤٤- ٩ی خەزەڵوەری ١٣٨٦ (٣١ ی ئۆکتۆبری ١٩٨)، کاندیدا کردنی د. عەبدولڕەحمان قاسملوو بۆ وەرگرتنی خەلاتی ئاشتیی نۆبێل لە لایەن ئەنجومەنی دۆستانی گەلی کورد لە ئوتریش ئەگەرچی خەلاتی ئەو ساڵە بەر گورباچۆف کەوت، بەلام هەر ئەوە کە دوکتور قاسلموو یەکەمین کورد بوو بۆ ئەو خەلاتە جیهانییە کاندیدا کرا و بە ڕاستییش شایانی بوو بۆ حیزبی دێموکرات گەلی کورد و خەڵکی ئێران جێگای شانازی بوو.

٤٥- ١ی بە فرانباری ١٣٧٠، پێکهاتنی کۆنگرەی نویەمی حیزب (کۆنگرەی قاسملوو).

سەرچاوە
Serchawe

٤٦- ٢٦ی خەرمانانی ١٣٧١ (١٧ی سیپتامبری ١٩٩٢) تیرۆری میکونووس لەم پەلامارە تیرۆریستییەی کۆماری ئیسلامیی ئێراندا د. سادق شەرەفکەندی سکرتێری گشتیی حیزب کاک فەتاح عەبدولی نوێنەری حیزب لە دەرەوەی وڵات هومایون ئەردەڵان نوێنەری حیزب لە وڵاتی ئاڵمان و نووری دێهکوردی چالاکی سیاسی و دۆستی حیزب بە دەستی تیرۆریستە نێردراوەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران شەهید کران.

٤٧- ٢٣ی ڕەشەمەی ١٣٧١ بۆمبارانی بنکەی دەفتەری سیاسی و نەخۆشخانەی ئازادی و ماڵ و مووچەی خەڵکی دەوروبەر لە بناری قەندیل لە لایەن کۆماری ئیسلامییەوە کە بووە هۆی شەهیدبوونی چوار تێکۆشەری حیزب، ئەو بۆمبارانە سەرەتای هێرشی ئاشکرای نیزامیی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر خاکی هەرێمی کوردستان و دەستێوەردانی بێ پەردەی ئەو ڕێژیمە لە کاروباری ئەو بەشەی کوردستاندا بوو.

٤٨- ١٨ی خەزەڵوەری ١٣٧٣، هێرشی ئاسمانیی کۆماری ئیسلامی بە ٦ فڕۆکەی شەڕکەر بۆ سەر بنکەکانی حیزب لە کۆیە و بە ئامانج گرتنی پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندیی حیزب.

٤٩- ٢٣ی خاکەلێوەی ١٣٧٤، پێکهاتنی کۆنگرەی دەهەمی حیزب کۆنگرەی پەنجا ساڵەی حیزب.

٥٠- ٥ هەتا ٧ی گەلاوێژی ١٣٧٥، هاتنی هێزێکی دووهەزار کەسی کۆماری ئیسلامی بۆ نێو قووڵایی خاکی هەرێمی کوردستان بە مەبەستی هێرش بۆ سەر بنکەکانی حیزب لە نیزیک شاری کۆیە، ئەو هێزانە بۆ ماوەی ١٢ سەعات بێ پسانەوە بە تۆپ و کاتیۆشا و مووشەک بنکە و ماڵەکانی تێکۆشەرانی دێموکراتیان ئاگر باران کرد. کۆماری ئیسلامی بەو هێرش و دەستدرێژییە ئاشکرایە نەک هەر بە مەبەستەکانی کە لە نێوبردن و گرتنی تێکۆشەرانی حیزب یان لانیکەم وەدەرنانیان لەو ناوچەیە بوو، نەگەیشت، بەڵکوو ریسواییەکی تەواوی بۆخۆی لە ئاستی ناوچەکە و دنیادا، کڕی.

٥١- ڕۆژانی ١٩ بۆ ٢١ ی خەرمانانی ١٣٧٥ (٩ بۆ ١١ سپتامبری ١٩٩٦) وەرگیرانی حیزبی دێموکرات وەک ئەندامی چاودێر لە بیستەمین کۆنگرەی ئەنتێرناسیۆنالی سوسیالیست کە لە نیویورک و لە مەقەڕی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان گیرا.

٥٢- ٢٩ی ڕەزبەری ١٣٧٥، تەحویلدانەوەی ٧ کادر و پێشمەرگەی حیزب لە لایەن بزووتنەوەی ئیسلامیی کوردستانی عێراقەوە بە کۆماری ئیسلامی لە نیزیک شاری هەڵەبجە، کۆماری ئیسلامی دوای نیزیک بە ٨ ساڵ بێدەنگە کردن لە چارەنووسی ئەو گیراوانە دانی بەوە دانا کە ٦ کەس لەوانی دوای تەحویل وەرگرتنەوە و دوای چەندین حەوتوو ئەشکەنجە و ئازاری لەشی و گیانی ئێعدام کردوون.

بەشی پێنجەم

٥٣- ١٩ی بەفرانباری ١٣٧٥، وەسەریەک کەوتنەوەی ڕیزەکانی حیزبی دێموکرات پاش ٩ ساڵ جیایی و لێکدابڕانی "حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕێبەرایەتیی شۆڕشگێر."

٥٤- خاکەلێوەی ١٣٧٦، دەرکەوتنی ئاسەواری دەرمانداوکرانی بە کۆمەڵی زیاتر لە ٥٠ کادر و پێشمەرگەی حیزب بە هی ژاری سالیوم کە بە پیلانی ئیتلاعات کرابوو.

٥٥- ٢١ی خاکەلێوەی ١٣٧٦، ١٠ی ئاوریلی ١٩٩٧ دەرچوونی حوکمی مێژوویی دادگای میکونووس لە بێرلین و ناساندنی ڕێبەرانی پلە یەکی کۆماری ئیسلامی وەک بڕیاردەرانی تیرۆری د. سادق شەرەفکەندی سکرتێری گشتیی حیزب و هاوڕێیانی بە دوای دەرچوونی بڕیاری دادگادا زۆربەی هەرە زۆری وڵاتانی ئەندامی یەکیەتیی ئورووپا، سەفیرەکانی خۆیان لە ئێران بانگ کردەوە و کۆماری ئیسلامی لە ئاستی دونیادا لە گەڵ ریسواییەکی بێ وێنە بەرەو ڕوو بوو.

٥٦- ١ی بەفرانباری ١٣٧٦، پێکهاتنی کۆنگرەی یازدەهەمی حیزب کۆنگرەی خەباتگێرانی خۆڕاگر.

٥٧- ٤ی سەرماوەزی ١٣٧٩، ٢٤ی نوامبری ٢٠٠٠ پێکهاتنی کۆنگرەی دوازدەهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران.

٥٨- ١ی بانەمەڕی ١٣٨٣، ٢٠ی ئاپریلی ٢٠٠٤ پەردە لە سەر هێما (لەوح) ی بیرەوەریی شەهیدانی تیرۆری میکونوس لادرا. ئەم لەوحە لە سەر بڕیاری شارەداری ناوچەی شارلاتن بورگ لە شوێنی تیرۆری دوکتور شەرەفکەندی و هاوڕێیانی دانرا.

٥٩- ١٣ی پووشپەڕی ١٣٨٣، ٢٣جولای ٢٠٠٤ پێکهاتنی کۆنگرەی سێزدەهەمی حیزب لە کۆیە. لەم کۆنگرەیە دا دروشمی بنەڕەتی حیزب لە دێموکراسی بۆ ئێران و خودموختاریی بۆ کوردستانەوە گۆڕا و بوو بە دابین کردنی مافە نەتەوەییەکانی گەلی کورد لە چوارچێوی ئێرانێکی دێموکراتیکی فیدرال دا هەروەها هەڵکردنی ئاڵای کوردستان بە ڕەسمی پەسند کرا.

٦٠- ٢ی ڕەشەممەی ١٣٨٣، ٢٠ی فیوریەی ٢٠٠٥ پێکهاتنی کۆنگرەی نەتەوەکانی ئێرانی فیدرال لە بریتانیا بە دەستپێشخەریی و هەوڵدانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران.

٦١- ١٨ی پووشپەڕی ١٣٨٤، خەڵکی کوردستان بە نیشانەی ناڕەزایەتی دەربڕین بە کوشتنی بێ بەزییانەی شوانە سەید قادر و جینایەتەکانی دیکەی ڕێژیم لە کوردستان لە سەر داوای حیزبی دێموکرات زنجیرە خۆپێشاندانێکی بێ وینە لە سەرانسەری کوردستان دەست پێکرد کە بە هۆی سەرکوتی دڕندانەی کۆماری ئیسلامی دەیان کەس شەهید و بریندار بوون و ژمارەیەکی زۆریش لە خەڵک کەوتنە زیندان.

٦٢- لە ٢٢ پووشپەڕی ١٣٨٥، دا و بە بۆنەی حەڤدەهەمین ساڵرۆژی تیرۆری دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو لە سەر داوای حیزبی دێموکرات خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بۆ نیشاندانی ئەمەگناسییان بەرامبەر بەو ڕێبەرە شەهیدە و هەروەها دەربڕینی نەفرەت و بێزاریی خۆیان لە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی دوکان و بازارەکانیان داخست، مانگرتنی گشتیی سەرانسەری لە ساڵرۆژی تیرۆری ڕێبەری شرهید د. قاسملوودا وەک شێوەیەک لە نارەزایەتی دەربڕین ساڵانی دواتر، چەند جار لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دووپات بووە.

٦٣- ١٥ی سەرماوەزی ١٣٨٥، لێکترازانی ڕیزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕاگەیاندنی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە لایەن ئەو کادر و پێشمەرگانەی حیزب کە تێکۆشانی سیاسیی خۆیان بە جیا درێژە پێ دەدا.

٦٤- سەرماوەزی ١٣٨٦، دیسامبری (٢٠٠٧) ئەندامەتیی حیزبی دێموکرات لە ڕێکخراوی دژە مینی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان (ژنیفا کال)

٦٥- ١٦ی ڕەشەمە ی ١٣٨٦، پێکهاتنی کۆنگرەی ١٤ی حیزبی دێموکراتی کوردستان (حدک).

٦٦- ٢٠ی خەرمانانی ١٣٨٧، پێکهاتنی کۆنگرەی ١٤ی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران (حدکا).

٦٧- ٢ی جۆزەردانی ١٣٩٠، پێکهاتنی کۆنگرەی ١٥ی حیزبی دێموکراتی کوردستان (حدک).

٦٨- ٨ی ڕەزبەری ١٣٩١، پێکهاتنی کۆنگرەی ١٥ی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران (حدکا.)

٦٩- ٧ی سەرماوەزی ١٣٩٤، وەرگیرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە ئەندامەتیی ئەسڵیی ڕێکخراوی ئینترناسیۆنال سوسیالیست ئەم کۆبوونەوەیەی شورای ئینترناسیۆنال سوسیالیست لە لواندا، پیتەختی ئانگولا گیرا.

٧٠- شەو زستان یەڵدای خوێناویی ١٣٩٤، تەقینەوەیەک لە بەردەم بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزب لە کاتی بەڕێوەچوونی ڕێوڕەسمی شەوی یەڵدا لە ٨٦ ساڵەی لە دایکبوونی د. قاسملوودا. لەم ڕووداوە تیرۆریستییە دا ٥ کادر و پێشمەرگەی حیزب و دوو پێشمەرگەی ئاسایشی یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان شەهید بوون.

٧١- ١٧ی ڕێبەندانی ١٣٩٤، پێکهاتنی کۆنگرەی ١٦ی حیزبی دێموکراتی کوردستان (حدک).

٧٢- نەورۆزی ١٣٩٥، ڕاگەیاندنی ڕاسانی ڕۆژهەڵات لە لایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە سنوورەکانی نێوان ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان.

سەرچاوە Serchawe

بەشی پێنجەم

٧٣- ١٩ی بەفرانباری ١٣٩٦، کۆبوونەوەی پێنج حیزبی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە بنکەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکرات ئەم کۆبوونەوەیە بووە بەردی بناغەی پێکهاتنی ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران کە ڕۆژی ٣٠ی بەفرانبار ڕاگەیەندرا.

٧٤- ١ی ڕەشەمەی ١٣٩٦، پێکهاتنی کۆنگرەی ١٦ی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران (حدکا) و گۆڕینی پێکهاتەی بەڕێوەبەریی حیزب.

٧٥- ١٧ی خەرمانانی ١٣٩٧، پەلاماری مووشەکی کۆماری ئیسلامیی ئێران بۆ سەر پلینۆمی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەم پەلامارە تیرۆریستییە دا ١٦ کادر و پێشمەرگەی حیزبی دێموکرات شەهید بوون کە ٦ لەوان ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی بوون لەم ڕووداوە دا زیاتر لە ٥٠ کەسیش بریندار بوون کە بەشێکیان ژن و منداڵ بوون.

٧٦- ٢١ی خەرمانانی ١٣٩٧، مانگرتنی بەشکۆ و سەراسەریی کوردستان لە سەر بانگەوازی حیزبی دێموکرات و حیزبە سیاسییەکانی دیکەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ئەم مانگرتنە بۆ مەحکووم کردنی پەلامارە مووشەکییەکەی ١٧ی خەرمانانی کۆماری ئیسلامی بۆ بنکەکانی حیزبی دێموکرات بەڕێوە چوو.

٧٧- ١٨ی خەزەڵوەری ١٣٩٨، پێکهاتنی کۆنگرەی ١٧ی حیزبی دێموکراتی کوردستان (حدک).

٧٨- ٣٠ی گەلاوێژی ١٤٠١، یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان و یەکبوونەوەی ڕیزەکانی حیزبی دێموکرات پاش ١٦ ساڵ لێکدابڕانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و حیزبی دێموکراتی کوردستان.

٧٩- ٦ی ڕەزبەر دەسپێکی شەپۆلێک هێرشی مووشەکیی کۆماری ئیسلامی بۆ سەر بنکە و بارەگاکانی حیزب ئەم هێرشانە لە ٢٣ی خەزەڵوەر و ٣٠ی خەزەڵوەریشدا چەند پاتە بوونەوە.

٨٠ - ١٥ بۆ ١٦ی ڕێبەندانی ١٤٠٣، کۆنگرەی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان کۆنگرەی ١٧ی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٨ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

٩٠٠ مۆمی داگیرساوی "کوردستان"!

عەلی بداغی

لە کاتێکدا کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بەرەوپیلی یادی ٨٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەچن، "کوردستان"ی حیزبی دێموکراتیش (٩٠٠)مین مۆمی ئەم دەورەیەی خۆی داگیرساند. ڕۆژنامەی "کوردستان" کە یەکەم ژمارەی دوری یەکەمی لە ٢٠ی بەفرانباری ١٣٢٤دا بڵاو کرایەوە، لە یەکەم کارە بەنرخەکانی حیزبی دێموکرات بوو و تەنیا دوو حەوتوو دواتر و بە پێکهاتنی "کۆماری کوردستان" کە ئەویش لەسەر دەستی حیزبی دێموکرات و پێشەوا قازی محەممەد دامەزرا، لە بڵاوکەرەوەی بیری ئەم حیزبە تێپەڕی و بوو بە زمانحاڵی کۆماری کوردستان و بزووتنەوەی سەروەریخوازیی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانیش!

یەکێک لە خسڵەتە هەرە بەرچاوەکانی ڕۆژنامەی "کوردستان" لە ماوەی ٨٠ ساڵ تەمەنیدا، نەوەستان و بەردەوامیی لە دەرچوون و بڵاوبوونەوەی لەسەر دەستی نەوە دوای نەوە ڕێبەرانی حیزبی دێموکرات و هیممەت و نەسرەوتنی کارگێڕانیەتی. "کوردستان" لە هەموو مێژووی ٨٠ ساڵەی تەمەنیدا کەم و زۆر تەنیا سێ-چوار ساڵ لە زێدی خۆی دەرچوە و لەو ماوەیەش جگە لە سەردەمی یەکساڵەی کۆماری کوردستان نەبێ، تەنیا سێ - چوار مانگی یەکەمی دوای شۆڕشی ١٣٥٧ بە ئازادی چاپ و بڵاو بۆتەوە؛ کەچی بۆ یەک ڕۆژیش لە ئەرک و بەرپرسایەتییەکانی دوور نەکەوتوەتەوە و هەوڵی داوە هەموو کاتێک زمانحاڵی خەڵکی کوردستان و خەباتە ڕزگاریخوازانەکەی بێت.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

بڵاوبوونەوەی "کوردستان" لە سایز و قەبارەی جیاواز و لە شوێنی لێکدوور و جۆراوجۆر، لە مەهاباد، تەورێز، قەڵادزێ، بەغدا، باکۆ، پراگ و پاریس ئاوێنەی دۆخێکن حیزبی دێموکرات و بەڕێوەبەرانی ئەو ڕۆژنامەیە پێیدا تێپەڕیون. بەڵام "کوردستان" ئەگەر نیزیک بە تەواوی تەمەنی لە غەریبایەتیدا دەرچووە، ئەگەر بەردەوام هێلانەی لێ شێواوە و شوێنی و مەئوای لێ تێکدراوە، ئەگەر جار بەهۆی زەبروزەنگ و ئەستەمبوونی دۆخەوە بە مانگ یان بە ساڵ دواکەوتوە؛ بەڵام هەرکات و لەهەر کوێ دەرچووە ئاوێنەی باڵانوێنی ویست و داخوازەکانی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بووە. جگە لەوە "کوردستان" بە چەند تایبەتمەندییەکی دیکەش دەناسرێتەوە کە ئەم خسڵەتانە شوناسێکی مێژوویی تایبەتی پێ بەخشیوە کە سەربەخۆیی، ڕاستوێژی، پێشکەوتوویی و بوونی بە مینبەری هەمیشەیی دەربڕینی ویست و داخوازییەکانی کورد لە ئێران بەشێک لەوانن.

"کوردستان" لە هەموو ماوەی تەمەنیدا هەڵگری باوەڕ و ئایدیاکانی حیزبێکی شۆڕشگێڕ، خەباتکار و خاوەن شوناس بووە کە ئێستا ئیدی شوناسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانیشە. حیزبێک کە یەکەم ئەزموونی خۆبەڕێوەبەریی کورد، واتە "کۆماری کوردستان"ی دامەزراندوە و لە دوای ڕووخانی کۆماریشەوە بە بەردەوامی بە دژی دوو ڕێژیمی سەرکوتکەری پاشایەتی و کۆماری ئیسلامی کە بە سیاسەتی داگیرکەرانەیان هیچ بایەخێکیان بۆ مافە مەدەنی و سیاسییەکانی کورد دانەناوە خەباتی کردوە. "کوردستان" لە کاتی داسەپانی سیاسەتی سانسۆڕی حکوومەتە ناوەندگەراکانی تاران و پیلانە نەرمەکانی ڕێژیمەکانی پەهلەوی و ولایەتی فەقیە بۆ دروستکردنی قەیرانی شوناس و تواندنەوەی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە نەتەوەی باڵادەستدا، قەڵای خۆڕاگری پارێزگاری لە هۆوییەت و شوناس و زمانی کوردی بووە.

"کوردستان" لە هەشت دەیە بەردەوامیی خۆیدا کۆمەڵە ئەرکێکی نەگۆڕ و هەمیشەیی بۆ خۆی پێناسە کردووە کە بەشێکی بریتین لە: بانگەشە و بەدواداچوون بۆ مافی دیاریکردنی چارەنووس، بەرجەستەکردنی بایەخمەندیی شۆڕشگێڕی و خەباتکاری و، هەروەها ڕێزگرتن لە مافی مرۆڤ وەک پرنسیپێکی ئەخلاقی و ئینسانی و جیهانگیر. "کوردستان" لە هەر بارودۆخێکدا ئاوڕی لە پرسە کۆمەڵایەتییەکانی کۆمەڵگە، ژینگە و بەرگری لە مافە مەدەنی و سیاسییەکان داوەتەوە بە بایەخەوە بۆ پرسی ژنی ڕوانیوە و بەگژ هەڵاواردن و فەرق و جیاوازیدانان چۆتەوە، جا ئەمە چ سەرچاوەکەی کولتوور و نەریتی کۆمەڵ بووبێ یان ڕوانگە و سیاسەتی حکوومەتی زاڵ بەسەر کوردستاندا.

ڕۆژنامەی "کوردستان" هەر بەهۆی تەمەندرێژی، بەردەوامی و ڕاستگۆییەکەی و هەروەها بەهۆی ئەوەی زۆرترین ڕووداوی سیاسی و زانیاریی مێژوویی ٨ دەیەی ڕابردووی ڕۆژهەڵاتی کوردستانی لە توێ‌توێی لاپەڕەکانیدا تۆمار کردوە و لە فەوتان و بیرچوونەوە ڕزگاری کردوون؛ لە ئێستادا پێگەیەکی تایبەتیی بە خۆی بەخشیوە کە هەمووان بتوانن وەک ئاوێنەی مێژوو

سەرچاوە
Serchawe

و وەک سەرچاوەیەکی بڕواپێکراو پشتی پێ ببەستن. گرینتر و بەبایەختر لەو گۆشە نیگایە کە ئەگەرچی "کوردستان" بە ڕەسمی بڵاوکەرەوەی بیری حیزبی دێموکراتی کوردستان بووە، بەڵام لە هەمان کاتدا ڕێوشوێنی خۆڕاگری، شێوازی خەبات و هەستی شۆڕشگێڕی بە بنەمای تێکۆشان بۆ ڕزگاریی کورد لە ڕۆژهەڵاتی داناوە و هەموو خەبات و تێکۆشانەکەی بۆ گەشەسەندنی بیری نەتەوەیی لەنێو زەین و دڵی تاک بە تاکی کورد بووە.

دامەزرێنەرانی "کوردستان" خولیا و ئامانجی گەلێک گەورەیان بۆ خۆیان و بۆ "کوردستان" دەستنیشان کردبوو. "کوردستان" دەبوا ببێتە مینبەری مافخوازیی نەتەوەیەک و ڕۆڵی سەرەکیی لە پێگەیاندن و بردنەسەرێی ژیری و وشیاریی ڕۆڵەکانی ئەم گەلەی هەبێ، کە بووی. دەبوا ببێتە قەڵای پارێزگاری لە زمان و شوناسی نەتەوەیەک کە نەیارانی لەمێژ بوو بۆ سڕینەوەی کولتوور و مێژووی شمشێریان لە ڕوو بەستبوو، کە بوو. "کوردستان"ـیان لەو پێناوەدا زۆریان چێشت، زۆریان گەرمێن و کوێستان کرد، لە پێتەختی زۆر وڵاتاندا شەکەت بوون و ئارەقیان ڕشت، لە زۆر ڕیز و مەتەرێزدا خوێنیان لەبەر ڕۆیشت و تەنانەت گیانیشیان دانا، بەڵام ئەو سەنگەرە چۆڵ نەکرا و ئەم ڕێبازە دەستی لێ هەڵنەگیرا و ئەم کاروانە بێ ڕێبوار نەمایەوە.

لە سەروتاری یەکەم ژمارەی "کوردستان" بە قەڵەمی سەید محەممەد حەمیدی، یەکەم سەرنووسەری "کوردستان"دا هاتوە: "ئێمە کە بە دڵمانا نەدەهات خاوەنی چاپخانە و ئینتیشارات بین؛ ئەوا بە یارمەتیی خودا نامەی "کوردستان" داندرا و هەوەڵ ژمارەی بڵاو کراوە. ئەم نامەیە لە لایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە بڵاو دەبێتەوە. دەیەوێ قەڵایەکی ئاسنین لە ئیتیحاد و برایەتی بێنێتە بەرهەم کە بناغەکەی بە زانست و هونەر و لەشساغی داندرابێ و بتوانێ دەگەڵ سێڵاوی دوبەرەکی و بێدینی و هەمو جۆرە ڕەوشتێک کە بۆ سەربەستی زەرەر بێت بەربەرەکانی بکا، هیوامان وایە ئەم قەڵایەی کە خەریکین قایمی بکەین؛ وەها قایم و بەهێز بێت کە هیچ هێزێک نەتوانێ بەربەرەکانی لە گەڵا بکا." ئەم هیوایەی سەید محەممەد حەمیدی هەر زوو وەدی هات و ئەم قەڵایەی نەسڵی یەکەمی "کوردستان"ییەکان بەردی بناغەیان دانا، زۆری نەکێشا بوو بە قەڵای ناسنامەی نەتەوەیی. بوو بە تریبوون و مینبەری مافخوازیی نەتەوەیەک، بوو بە قەڵای پارێزگاری لە زمان، بوو بە چەکی پێشمەرگە، بوو بە سەنگەری وشیاریی نەتەوەیی، بوو بە ئامرازی دیپلۆماسیی حیزب و نەتەوەیەک. ئەم ئامانجانەی بناغەدانەرانی ڕۆژنامەی "کوردستان" لە یەکەم ژمارەی ئەم ڕۆژنامەیەدا پێناسەیان کردوە، ئێستاش پێناسە و ڕەسالەتی "کوردستان"ی ئێستا پاش ٨٠ ساڵ و ئامانج و خولیای چوار نەوەی یەک لە دوای یەکی ئەو میللەتە بۆ سەربەستییە.

بەشی پێنجەم

سڵاو لە "کوردستان" و "کوردستانیان!"

سڵاو لە دامەزرێنەران، سەرنووسەر و نووسەر و کارگێڕانی ٨ دەیەی ڕابردووی ئەم ڕۆژنامەیە!

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢١ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

ئاوڕێک لە بەیاننامەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان

سۆران عەلیپوور

حیزبە سیاسیەکان بەشێکی گرینگی کۆمەڵگەی مۆدێرن و سیستمی نوێنەرایەتیی دێموکراسین. ئەوان بۆ مۆبیلیزەکردنی خەڵک و خستنەرووی بەرنامەکانیان بۆ چۆنیەتیی بەڕێوەبردن، گۆڕین و پێشخستنی کۆمەڵگە وەک بەردەبازێک لە نێوان کۆمەڵگە و دەوڵەتدا ڕۆڵ دەگێڕن و چاودێری بەسەر جێبەجێکردنی دەسەڵاتدا دەکەن. ئەگەر لە تێگەیشتنی کلاسیکی سۆسیالیستیدا ڕێکخراو تەنیا ئامرازێک بوو بۆ گەیشتن بە کۆمەڵێک ئیدیال، ئەوا لە دنیای ئێمەدا حیزبە سیاسییەکان بەشێکی پێویست، جیانەکراوە و دانەبڕاون لە خودی سیستمێکی دێموکراتیک.

بە چاوخشاندنێک بە تیۆرییە سیاسیەکاندا ڕۆڵی پارتە سیاسیەکان لە چوار ئەرکی سەرەکیدا کورت دەکرێتەوە، بێگومان لێرەدا باس لە کۆمەڵگەیەکی دێموکراتیک و پارلمانی دەکەین، ئامانجی هەموو پارتێکی سیاسی گەیشتن بە دەسەڵات و پیادەکردنی ئەو بەرنامە یا ئیدۆلۆژییەیە کە لە ڕێگەی ئەندامگیری و مۆبیلیزەکردنی کۆمەڵگەوە یەکدەنگیەکی بۆ دروست کردووە. واتە حیزبێکی سیاسی لە گەیشتن بە دەسەڵاتدا گرینگترین ڕۆڵی ئەوەیە کە کۆمەڵگەیەک بەڕێوە ببا، ئەرکێکی دیکە ئەوەیە کە ئامادەکاری بۆ بەربژێری ئەو کاندیدانە بکەن کە ئەرکی سیاسیان پێ دەسپێردرێ, سێهەمین ڕۆڵ لە ئامادەکردن و بەرەوپێشبردنی ئەجێندا و بەرژەوەندی جیاوازدا کورت دەکرێتەوە بۆ پاکێجی ئامادەکراو تا دەنگدەران لە کاتی هەڵبژاردندا بتوانن هەڵوێستی لەسەر بگرن. پارتە سیاسیەکان وەک کالایەکی سیمبولیک و ڕەمزی بۆ ئەندامان و لایەنگرانیان گرینگی خۆیان هەیە و چۆنیەتی تێڕوانین و لێکدانەوەیان بۆ پرسە جۆراوجۆرەکان لێکیان کۆ دەکاتەوە و لەو

ڕێگەیەوە جۆرێک لە ناسنامەی سیاسی فۆرم دەگریَ.

لەگەڵ ئەوەدا ئەو مۆدێلە لە سیاسەتکردن و بەڕێوەبردن پەیوەندیەکی ڕاستەوخۆی بە مۆدێلی ڕۆژئاوایی و تایبەتر بە سیستمە دێموکراتیکییەکان هەیە، بەڵام حیزبە سیاسییەکان لە بەستێنی جۆراوجۆر و بە پێی هەلومەرجی جیاواز شێوازی کارکردنیان گۆڕانکاری بەسەردا دێت، لە کوردستانی ڕۆژهەڵاتدا دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ساڵی ١٣٢٤ لەسەر بناغەی کۆمەڵەی ژێ . کاف خاڵێکی وەرچەرخانە لە مێژووی سیاسی و ڕێکخراوەیی گەلی کورد دا و ئەنجامی ئەو هەلومەرجەیە کە ڕێکخراوێکی سیاسی لە پێکهاتەیەکی سنووردار بە ئامانجی ڕادیکال و ئایدیالیستیەوە دەگوازێتەوە بۆ پێکهاتەیەکی بەرفراون بە کۆمەڵێک ئامانجی سیاسی و ڕیالیستی کە بتوانێ مەودایەکی فراوانتر لە نێو چین و توێژەکانی کۆمەڵگەدا بگرێتە خۆی و لەهەمان کاتدا خۆی بۆ بەڕێوەبردن و بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات و دامەزراندنی قەوارەیەکی سیاسی و ئیداری ئامادە بکا. لە لایەکی دیکەشەوە غیابی دەوڵەتی ناوەندی دوای هاتنی هاوپەیمانەکان بۆ ئێران و دروستبوونی بۆشایی سیاسیی و ئیداری لە ناوچەکەدا "ژـ کاف"ی خستبووە بەردەم ڕاستییەکەوە کە چیدیکە مانەوە لە قەوارەی ڕێکخراوێکی نوخبەگەرا و سنووردار‌دا نەیدەتوانی وڵامی پێویستیە سیاسی و ئیدارییەکانی خەڵکی کوردستان بداتەوە .

حیزبی دێموکراتی کوردستان لە بەیاننامەی دامەزراندنی خۆیدا هەشت خاڵی وەک دروشم و ئامانجەکانی حیزب دیاری کردوە، کە شەش دانەیان ڕاستەوخۆ باس لە چۆنیەتیی بەڕێوەبردنی وڵات دەکەن. ئەوەی کە بەشێکی هەرەزۆری توانا و سەرمایەی حیزب لەوکاتەدا بۆ بەڕێوەبردنی وڵات تەرخان کراوە بێجگە لەوەی کە ڕەنگدانەوەی ئەو بەستێنە مێژووییەیە کە حیزبی تێدا دامەزراوە، ئاماژەشە بە تێگەیشتنی سەرانی حیزب و لە سەرووی هەموویان قازی محەممەد لەو بەرپرسایەتییەی کە کەوتۆتە سەر شانیان، لە ماوەیەکی کورتی ١٦٠ ڕۆژیدا و بە شێوەیەکی چاوەڕواننەکراو کۆی ئەو دروشمانە دەخەنە نێو پێکهاتەیەکی سیاسی و ئیداری وەک کۆماری کوردستان. لەو بەیاننامەیەدا چۆنیەتی پەیوەندی ناوەند بە کوردستان لەسەر بنەمای ئۆتۆنۆمی دیاریکراوە، زمانی کوردی وەک زمانی ڕەسمی دەسنیشان کراوە، ئەوانەی کە ئەو سیستمە ئۆتۆنۆمیە بەڕێوە دەبەن دەبێ کورد بن و لەسەر بنەمای یاسای بنەڕەتی لە ڕێگەی ئەنجومەنێکی ویلایەتی هەڵبژێردراو کۆی کاروباری دەوڵەتی و کۆمەڵایەتی بەڕێوە دەبەن. سەبارەت بە دابینکردنی دادپەروەریی لە نێوان خاوەن موڵک و جوتیاردا کە ئەوکات پرسێکی گەرمی سیاسی و کۆمەڵایەتی بوو باس لەوە کراوە کە دەبێ یاسایەک دابنرێت کە مافی هەردوولا دابین بکردریَ.
بە وردبوونەوەیەکی زیاتر لەو هەشت خاڵە دەتوانین بڵێین کە ئامانجە نەتەوەیی، سیاسی و کارگێڕییەکانی بەرنامەی حیزبی دێموکرات ڕەنگدانەوەی چوار چەمکی "دێموکراسی" "ناسۆنیالیزم"، " ئۆتۆنۆمی خوازی" و "دادپەروەری" بوون. لەگەڵ ئەوەدا بە وردی باس لەوە نەکرابوو کە ئەنجومەنی ویلایەتی کوردستان چ قەوارە و دەسەڵاتێکی دەبێ، سنوورەکانی تا کویَ

بەشی پێنجەم

دەڕۆن، بەڵام بەئاشکرا باس لەوە کراوە کە ئەو ئەنجومەنە لە ڕێگەی هەڵبژاردنەوە پێک دێت و هەموو کاروبارە کۆمەڵایەتی و دەوڵەتیەکان بەڕێوە دەبات. ئەو دێموکراسی و ئازادییەی بۆ هەموو گەلانی دیکەی ئێرانیش بە پێویست زانیبوو. بەئاشکراش جێدەستی مەرامە نەتەوەییەکان بە چۆنیەتیی بەڕێوەبردنی کاروباری ئیدارییەوە دیارە، ئەوەی کە دەبێ کاربەدەستانی دەوڵەت خەڵکی ناوچەکە بن و پێداگرتن لەسەر زمانی زگماک لەو ویستە نەتەوەییەوە سەرچاوەی گرتبوو. هەرچەند سنوورە جوغرافیەکەی ئەو هەرێمە ئۆتۆنۆمییە دیاری نەکرابوو و دواتریش سنووری کۆمار بە سنووری دەسڕۆیی سیاسیەکەیەوە گرێ درا بەڵام وێنەیەکی تاڕادەیەک ڕوونی لە قەوارە و دەسەڵاتەکانی ئەو سیستمە ئۆتۆنۆمیە دەستنیشان کردوە و مافی چارەی خۆنووسینی لە شێوەی هەرێمێکی خودموختاردا تێدا نەخشێنراوە.

بەیاننامەی دامەزراندنی حیزب لەگەڵ ئەوەدا بۆ سەردەمی ئەوکات بەرنامەیەکی پێشکەوتوو و ڕادیکاڵ بوو و زۆربەی ئەو ویستانەی تێدابوو کە ئێستاش هێڵە سەرەکییەکانی بەرنامەی حیزبی دێموکراتە، دەبێ لەبیرمان بێ کە هێنانەگۆری ئەو ویستە مۆدێرنانە لە کۆمەڵگەیەکی نەریتیدا کە سەتا ٩٥ی دانیشتووانی نەخوێندەوارە و نزیکەی سەتا ٨٠ی موڵک بە دەستی دەرەبەگەکانەوەیە و لە بیست ساڵی پێش دامەزراندنی حیزبدا سیاسەتێکی شۆڤێنیستی تواندنەوە و تالانکردنی بەسەردا پراکتیزە کراوە، کارێکی ئاسان نیە. دەسڕۆیشتوویی عەشیرەتەکان و خاوەن موڵک و دەرەبەگەکان پارادۆکسێکی گەورەی لەگەڵ نێوەرۆکی دامەزراندنی "ڕێکخراو" وەک یەکەیەکی سیاسی مۆدێرندا هەبوو، هەرچەند حیزب لە بەرنامەکەی خۆیدا دەیویست چاکسازییەکی درێژخایەن لە پەیوەندیی نێوان جوتیار و خاوەن موڵکدا بکات، بەڵام ئاواش هەبوونی ڕێکخراوێک کە دەیەوێ کۆی سیستمی کۆمەڵایەتی و ئابووری بگۆڕێ و ڕیزبەندییەکانی هێز هەڵوەشێنێتەوە لە هەموو لایەکەوە پێشوازیی لێ نەکرا. نابێ ئەو ڕاستییەش لەبیر بکەین کە ئەزموونی کۆمەڵگەی کوردی لەگەڵ هەبوونی ڕێکخراودا ئەزموونێکی ساوا بوو و سیستمی نوێنەرایەتیی خەڵکی دێهاتەکان لە سەر هەمان پەیوەندیەکانی بەرهەمهێنانی فیوداڵی مایەوە و خەڵکی دێهاتەکان کە زۆرینەی هەرە زۆری دانیشتوانی کوردستانیان پێک دێنا هەر لە ڕێگەی مێتۆدی نادادپەروەرانەی خێڵەکییەوە لە لایەن خاوەن موڵک و دەرەبەگەکان نوێنەرایەتیی کران و ئەوەش وایکرد کە ئەو بەرنامەیە و دواتریش دەسترۆیشتوویی حیزب و کۆمار لەو قۆناغە مێژووییەدا نەگاتە دێهاتەکان. زۆرینەی سەرانی حیزب پێکهاتبوون لە نوێنەری چینی تازەپێگەیشتووی وردە بۆرژوا، بازرگان و خاوەن ملکان، سەرانی خێڵ و ڕۆشنبیران، ئەوە لە کاتێکدا کە دروشمەکانی حیزب بەگشتیی و باوەڕ هەبوون بە پرسی نەتەوەیی توانیبووی یەکگرتوویەک و یەکدەنگییەک بەو جیاوازی و ناکۆکییانە بدا کە لە پێکهاتەی ڕێبەری و ئەندامانی حیزب و کۆمەڵگەی کوردستانی ڕۆژهەڵاتدا هەبوو، هەبوونی هێزە کۆنەپارێزەکان لە قەوارەی سیاسیی ڕێکخراوێکدا کە توانیبووی دروشمی سیاسی دێموکراتیک و مۆدێرن بخاتە ڕوو، یەکێک لەو ئاڵنگاریانە بوو کە هەم حیزب و دواتریش کۆماری کوردستان لەگەڵی بەرەو ڕووبوون.

بەشی پێنجەم

لە لایەکی دیکەوە بەرنامەی حیزب دوو پرسی گرینگی تێدا نەگونجێنرابوو، یەکەمیان ئەوەی کە ئاماژەیەک بە پرسی لەشکر و دەسەڵاتی سەربازی نەکرابوو، پاشانیش هەرچەند نووسرابوو کە ژیانی بازرگانی و کشتوکاڵی و فەرهەنگی و تەندروستی پێش دەخرێت بەڵام ئاماژەیەک بە وردەکاریەکانی سیستمی دارایی نەکرابوو، دیارە دواتر لە پراکتیکدا سیستمێکی روونی باج وەرگرتن دروست کرا کە بە سەرچاوەی سەرەکیی داهاتی کۆماری کوردستانیش دادەنرا.

لە هەڵسەنگاندنی بەرنامەکانی حیزب و پراکتیزە کردنی ئەو بەرنامەیەدا دەبێ لە بیرمان بێ کە ڕەوتی ڕووداوەکان زۆر بەخێرایی دەچوونە پێش و لەو ماوە کورتەشدا پراکتیزەکردنی بەرنامەیەکی سیاسی و کارگێڕی ئاوا بەرفراوان چاوەڕوانییەکی ڕیالیستی نیە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا حیزبی دێموکرات کە دامەزرێنەر و بەڕێوەبەری کۆماری کوردستانە توانی نموونەیەکی سەرکەوتوو لە ماوەیەکی کورت دا لە دەسەڵاتێکی سیاسی کوردی بەدەستەوە بدا.

یەکەم بەرنامەی حیزب ڕەنگدانەوەی چوار چەمکی دێموکراسی، دادپەروەری، ناسیۆنالیزم و ئۆتۆنۆمیخوازی بوو کە بە درێژایی خەباتی هەشتا ساڵەی حیزبی دێموکرات لە بەرنامە و دروشم و ئامانجەکانی دانەبڕاون، لەو ماوەیەدا لەوانەیە هێندێک جار فۆرم و بەشێک لە تێڕوانینی حیزب بۆ ئەو چوار چەمکانە بە گشتی و بەتایبەتی دوو چەمکی "دادپەروەری" و ئۆتۆنۆمیخوازی" گۆڕانکارییان بەسەردا هاتبێ، بەڵام هیچ کات لە سیاسەت و ئامانجەکانیدا وەلا نەنراون و هەمیشە لە دروشمە ستراتیژییەکانی ئەو حیزبەدا ڕەنگیان داوەتەوە.

خاڵێکی دیکە کە گرینگە سەرنجی پێ بدرێت و وەک ئەزموون لە داهاتوودا کەلکی لێوەربگیردرێ توانایی گۆڕانکاریی و خۆگونجاندن لە گەڵ بارودۆخی جیاوازدایە، سەرانی ژێ . کاف و پێش هەموویان قازی محەممەد بۆوەی کە قەوارە و نێوەرۆکی ڕێکخراوەکەیان لەگەڵ چاوەڕوانی و بەستێنی نوێی سیاسیدا بگونجێنن و ئامادەی بکەن بۆ قۆناغی داهاتوو، ئامادە بوون کۆمەڵەی ژێ . کاف هەڵوەشێننەوە و حیزبی دێموکرات دابمەزرێنن. چەقنەبەستوویی و باوەڕنەبوونی دۆگم بە پرس و ئامانجە سیاسیەکان وەک مێتۆدێک لە مێژووی ۸۰ ساڵەی ئەو حیزبەدا درێژەی پێ دراوە، بەڵام باوەڕهەبوون بە چوار چەمکی، نەتەوایەتی، دێموکراسی، دادپەروەری و خۆبەڕێوەبەری لە فۆرمی جیاوازدا وەک چوار بنەما تا ئێستاش ماونەتەوە.

سەرمایەی هەر هێزێکی گۆڕانخواز بێجگە لە پشتیوانی جەماوەری، پێشڕەوی و بەڕۆژکردنی سیاسەتەکانی لەگەڵ بارودۆخی ڕۆژ، ئەزموونوەرگرتنیشە لە مێژوو و ڕابردوو، توانایی کەلوەرگرتنیەتی لە سەرمایە ڕەمزییەکانی، حیزبی دێموکرات بە ڕابردووی ۸۰ ساڵەی و هاوکات سێ ساڵی تەمەنی ژێ کاف، خاوەن بانکێکی دەوڵەمەندی سەرمایەی ڕەمزییە کە لە دۆخی

بەشی پێنجەم

پڕ لە ڕووداو و گۆڕانکارییەکانی ئێستای کوردستان و ئێران دا دەتوانێ پشتیان پێ ببەستێ.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢٧ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

گواستنەوەی هزری نەتەوەیی بۆ نێو زەینی کۆمەڵگە

عەلی فەتحی

بە پێی گوتەیەک وەک یاسایەکی نەنووسراو، مرۆڤەکان پێویستە زۆر لەیەکتر نیزیک بن یا پەیوەندییەکی عاتیفیی تەواو بەهێز لەنێوانیاندا هەبێ، تاکوو ڕاگواستنی فیکر و ئایدیا مەیسەر بێ و هەستی یەکدڵی پێکبێت. بە لەبەرچاو گرتنی ئەو ڕاستییە و سەیرکردنی جۆش و خرۆشی مافخوازیی لەم چەند ساڵی دواییەدا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، باوەڕمان بەو بۆچوونە پتر و پتر دەبێ کە جیا لە پەیوەندییەکی سیاسی، ڕابیتەیەکی عاتیفیش لەنێوان حیزب و کۆمەڵگەدا چێ بووە. کە باس لە حیزب دەکەم، مەبەستم لە حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێرانە. پێویستە ئەو لەیەکگرێدراوییە لە دوو قۆناخی جیاوازدا، واتە هەم ئەوکاتەی کە حیزب لەنێو خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا بووە و هەم ئەو سەردەمەی کە لە ئاوارەییدا ژیاوە، بخەینە بەر باس تاکوو باشتر جیاوازییەکان ببینین و مەبەستەکەمان ڕوونتر کردبێتەوە.

ئەگەر سەردەمی تێکۆشانی ژێکاف و یازدە مانگ تەمەنی کۆمار لەولا دانێین و ١٥ی دێسامبری ١٩٤٥ وەکوو دوارۆژی تەمەنی کۆماری کوردستان بکەینە خاڵی دەستپێکی جووڵانەوەیەکی نهێنی، ڕەنگە زانیارییەکان پتر بەکەلکی بەرچاوڕوونی بێن بۆ تێگەیشتن لە مەبەستی ئەو نووسینە. بە ئاوڕدانەوە لە زانیاریی سەرچاوە مێژووییەکان و وردبوونەوە لە دۆخی ئەو سەردەمە، واتە هەردوای ڕۆژی ١٥ی دێسامبر، خەڵکێکی زۆر، لە پێشەوا قازی محەممەد ڕا بگرە تا دەگاتە ئەندامانی سادەی حیزب لە شارەکانی کوردستان، گشتیان کەوتنە بەر شاڵاوی گیران و ئێعدام و دوورخراوەیی لە زێدی خۆیان. بە واتایەک کۆتایی بە جووڵانەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هاتبوو و حکوومەتی پەهلەوی بە زەبر و زەنگی نیزامی لە

لایەکەوە هەوڵی دەدا خەڵک چاوترسێن بکا و لە لایەکی دیکەشەوە سەرقاڵی میلیتاریزەکردنی کوردستان بوو. تەنانەت بەوەش نەوەستا، سیاسەتی ژێردەستەکردنی ئارامی گرتەبەر و بە قەدەغەکردنی زمان و جلوبەرگی کوردی لە قوتابخانەکان و سووکایەتیکردن بە هەرچی داب و نەریتە و بەهێنانەگۆڕی خەیاڵی دروستکردنی نەتەوەیەکی دەستکرد بەناوی نەتەوەی ئێران، گەرەکی بوو ئاسەوارێک لە کورد و کوردایەتی نەهێڵێ. ئەو سەردەمە لە زەخت و گوشار، هێندە دوور نیە و ئەو جیلەی بە چاوی خۆی دۆخەکەی دیتووە، ئێستاش بەشی زۆریان لە ژیاندا ماون و لەبیریانە دەسەڵاتی پاشایەتی چۆن هەوڵی ژێردەستەکردنی گەلەکەمانی داوە. خەڵکی ئێمە ئەو کاتە، لەڕاستیدا دوو توێژ بوون، یەکەم ئەوانە بوون کە چێژیان لە ئازادی و حوکمڕانیی کوردی لە سەردەمی کۆماری کوردستان وەرگرتبوو و توێژی دووهەمیش ئەو گەنجانە بوون، کە بە دیتنی سیاسەتی زەخت و زۆری و ژێردەستە بوون، حەسرەتێک بۆ دووبارەبوونەوەی سەردەمی ئازادی، دڵ و دەروونی داگرتبوون. ئەو خۆزگەیە یا نۆستالژییە شاراوەیە لە قۆناخێکدا گەیشتە ئاستێک، تەنانەت ئەگەر حیزبێکی فارسی ڕەگەزپەرەستی وەکوو پانئێرانیست وشەی کورد یا ناوی کوردەکانی ئەودیو سنووری لە وتار و گوتارەکانیدا دەکار کردبا، هێشتا دەبووە مایەی دڵخۆشی ئەو توێژە. بەعام دەکرێ ئاماژە بەوە بکەم و بپرسم کە کێ هەبوو لەو سەردەمدا دڵی بەو بەیتە لە گۆرانی حەسەن زیرەک خۆش نەبووبێ کە دەیگوت: کورد نیم دیموکراتم بێ ... و کام گەنج ئەو کاتە هەبوو لایەلایەی ماموستا هەژاری لە زمان مامەوە بەدڵ نەبووبێ! زۆر نموونەی دیکەش هەن و پێویست بە نووسین ناکا. ئەو دەنگبڕین و قەراقوپ کردنە تا سەردەمی ناسراو بە ساڵانی ١٣٤٦ - ١٣٤٧ درێژەی هەبوو. کارەساتەکانی ئەو یەکدوو ساڵە ئەگەر زەبرێکی گورچووبڕ بوو لە خاڵیگەی جوڵانەوەی ڕزگاریخوازی کورد بەگشتی و لە جەستەی حیزبی دیموکراتی کوردستان بەتایبەتی، بەڵام لە هەمان کاتدا زیندووکەرەوەی پرسیارگەلێکی گرینگیش بوو لەنێو کۆمەڵگەی کوردیدا. دیتمان، ڕاست دوای ڕووخانی کۆماری کوردستان. خەڵک بەتایبەت جیلی نوێ، دەیانپرسی ئەوانەی شەهید بوون، کێ بوون، بۆچی و چۆن شەهید بوون و ئامانجیان چی بوو. زۆری نەخایاند وەڵامی هەموو ئەو پرسیارانە درانەوە.

لە سەردەمێکدا کە شۆڕشی گەلانی ئێران دژی حوکمڕانیی پاشایەتی گەیشتە لووتکە و هێزە سیاسییەکانی دژی ئەو سیستەمە ئیدی کەم و زۆر بە ئاشکرا هاتنە مەیدان، حیزبی دیموکراتی کوردستانیش خێرا دەستوبردی کرد و ڕێکخراوەکانی خۆی لە زۆر شوێن دامەزراندەوە. حیزب بەدوای ڕووخانی کۆماری کوردستان، بە فەرمی سی ساڵێک دەبوو ئاوارەی دیوی گەرمێن ببوو. لە دوای چالاکییە خوێناوییەکانی ساڵانی ١٣٤٦ - ١٣٤٧یش کەوتبووە قۆناخێک کە زۆربەی کادرە بەوەجەکانی یا گیرابوون یا شەهید ببوون. بەڵام سەرەڕای ژانکردنی ئەو برینە لەسەر جەستەی، ساڵی ١٩٧٩ بە ئاشکرا هاتەوە مەیدان. ئەژماری کادر و پێشمەرگەکانی ئەوەندە زۆر نەبوون و لە هەمان کاتدا نەناسراویش بوون. تەنانەت دوکتور قاسملوو کە سکرتێری گشتی حیزب بوو، خەڵک نەیدەناسی و بە وێنەش نەیاندیتبوو. ئەو چەندەش کە هاتنەوە، زۆرتر لە دیوی گەرمێن ژیابوون و پەیوەندییەکی زۆریان بە کۆمەڵگەی کوێستان واتە ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە نەبوو. بەڵام، گرینگ ئەوە بوو کە هەر

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

ئەوانە خێرا دەستوبردیان لێ کرد و کەڵکیان لە دۆخەکە وەرگرت و ڕێکخراوەکانی حیزبیان لە گشت ناوچەکان، هەر لە خۆی و سەڵماسەوە بگرە تاکوو کرماشان دامەزراندەوە. هەڵبەت لەو قۆناخەدا نابێ هەرتەنیا گەڕانەوەی حیزبی دیمۆکرات لەبەرچاو بگرین، چونکە ئەژمارێک هێزی دیکەش کە خاوەن ڕابردوویەک لە گۆڕەپانی سیاسەتدا بوون، دەستیان بە تێکۆشانی ئاشکرای خۆیان کردەوە، بۆ وێنە حیزبی توودە و موجاهیدین و چریکە فیداییەکان. جیا لەو هێزانە، بە دەیان ڕێکخراوی نوێش سەریانهەڵدا و ئیدیئۆلۆژی و ڕوانینی سەیروسەمەرە ڕوویان لە کۆمەڵگەی ئێران بە گشتی و کوردستان بە تایبەتی کرد. ئەو خەفەقانەی بەسەر ئێراندا سەپابوو و سی چل ساڵێکی خایاندبوو، کاریگەریی لەسەر هێزی مرۆیی خەباتکار لە کوردستانیش دانابوو و بەسەر دوو بەرەدا دابەشی کردبوو. گەنجی خوێندەوار و بەتایبەت شارنشین، بەشی هەرە زۆریان ڕوویان لە هێزە چەپە کلاسیک و تازەدامەزراوەکان کرد و ڕزگاریی چینی کرێکاری جیهانیان بەلاوە گرینگتر لە جووڵانەوەی نەتەوەیی کورد بوو. بەرەی دووهەمیش، خەڵکی ئاسایی و بەتایبەت لادێنشین کە خاوەن هێز و پوتانسیەلێکی لەڕادەبەدەر کوردانە بوون، ڕوویان لە هێزەکانی نیشتمانپەروەر و بەتایبەت حیزبی دیمۆکرات کرد. بەڵگەی حاشاهەڵنەگریش لەو کاتەدا بۆ ئەو پشتیوانییە بەربەرینەی خەڵک لە بەربژێرەکانی حیزب، هەڵبژاردنی ٧ی جۆزەردانی ١٣٥٩ی مەجلیسی شورای ئیسلامی بوو. لەو هەڵبژاردنەدا، لە گشت شارەکانی کوردستان جیا لە یەک شار، خەڵک دەنگیان بە بەربژێرەکانی حیزب دا و دەرکەوت خەباتی نەتەوەیی بەلای ئەوانەوە گونجاوتر و پێویستترە لە مافخوازی بۆ کرێکاری چینی باڵادەست.

کۆماری ئیسلامی وەک دەسەڵاتی ناوەند، دوای دیتنی ئەو پشتیوانییە بەهێز و بەربەرینەی خەڵک لە حیزب، ترسی ڕێنیشت و ڕووی لە بیانووپێگرتن و ئاژاوەگێڕی نا. دواجار شەڕێکی درێژخایەنی بەسەر کوردستاندا سەپاند. بە گەمارۆی ئابووری - نیزامی و دەیان ساڵ وێرانی بۆ شار و گوندەکانی کوردستان، گەرەکی بوو ئیرادەی خەڵکەکەمان و بەتایبەت هێزی پێشمەرگە تێکبشکێنێ. بەڵام، دیتمان خەڵک بەوپەڕی هەژاری و نەداریشەوە بەردەوام پشتیوانیی لە جووڵانەوە مافخوازییەکەی خۆی کرد و کۆڵی نەدا. دوای قۆناخی دەپازدە ساڵەی یەکەمی ئەو سەرهەڵدانە، حیزب ئەوجار کەوتە دۆخێکی نەخوازراوی دیکە، واتە دووبارە ناچار بە نیشتەجێی لە گەرمێن بۆوە. چالاکیی پێشمەرگە لە نێوخۆی ڕۆژهەڵات بەرەبەرە لە کەمیی دا و دواجار کۆتایی پێ هات. ڕادیۆ دەنگی کوردستان کە بەردەوام هەواڵی سەرکەوتنەکانی پێشمەرگەی حیزبی لە بەرەکانی شەڕ بڵاودەکردەوە، ئیدی ئەو گرینگییەی نەما. دۆخی سیاسی جۆغرافی ناوچە ئاڵوگۆڕی بەسەردا هات و بە نەمانی حکوومەتی بەعس لە عێراق بە گشتی و دامەزرانی حکوومەتی هەرێم بە تایبەتی، بەرژەوەندییە سیاسی و ئابوورییەکان ئەوجار کاریگەری قووڵیان لەسەر سیاسەت و هزر و هەڵسوکەوتی حیزب دانا. حیزبی دیمۆکرات دەبوایە شێواز و مێتۆدی خەباتی خۆی بگۆڕێ، بەجۆرێک کە هەم لەگوێر تواناییەکانی ئەودا بێ و هەم کاریگەریی درێژخایەنی لەسەر بیر و هزری کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵات هەبێ. گەلی کورد لەو بەشەی کوردستان دەبوایە فێری ئەوە بکرێت کە چیتر

بەشی پێنجەم

چاوەڕێی هێزی پێشمەرگەی تاراوگە نەبێ بۆوەی بگەڕێتەوە و ئەوان ڕزگار بکا، بەڵکوو ئەوان خۆیان وەک هەر تاکێکی کۆمەڵگە، پێویستە لەجێوە ببنە پێشمەرگەیەکی کارا و بە ڕێنوێنی و ڕەچاوکردنی سیاسەتەکانی حیزب لە کات و ساتی گونجاودا هەڵوێست بگرن و ئەرکە نەتەوەییەکان جێبەجێ بکەن. دەزگایەکی کارای خێرا بە مەبەستی پتەوکردنی پەیوەندی دوولایەنی خەڵک و حیزب لەو نێوەدا، یەکەم پێویستی سەردەم بوو و دەبوایە هەنگاوی خێرای بۆ بنرێت. حیزب بە دامەزراندنی تەلەڤزیۆنەکانی تیشک و کوردکاناڵ لە پاڵ ڕادیۆ دەنگی کوردستان و ڕۆژنامەی کوردستان و دەیان گۆڤاری دیکە و کۆمەڵێک لاپەڕەی ئینترنێتی، پتر لە پێشوو وەک پێشمەرگە لە ماڵەکانی کوردستان میوان بوو. جەماوەری کوردستانیش لەولاوە، حیزبیان دووبارە و بە شێوازێکیتر لە تەنیشت خۆیان هەست پێ کردەوە. حزووری ئەوجارە مەجازیی بوو و وەکوو پێشوو هەرتەنیا بۆ توێژی گەورەساڵان نەبوو، بەڵکوو گەورە و بچووکی بەخۆوە سەرقاڵ کرد. دۆخی سیاسیی حاکم بەسەر ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ئەگەر ماوەیەک بێدەنگی و ترس باڵی بەسەردا کێشابوو، دوای ئەو ئاڵوگۆڕانە ئیدی وەرچەرخانێکی مەزنی بەخۆوە بینی و جەماوەر باشتر لە پێشوو دەیانزانی چییان گەرەکە و دەبێ چۆن هەڵسوکەوت بکەن. کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەرەبەرە بە تەواوی کێشەی فیکر و ئیدیئۆلۆژی وەلا نا و ئەوجار بە ئاشکرا قسەی خۆی دەکرد و لەسەر داخوازییەکانی ساغببۆوە. ئەویش کۆمەڵێک داخوازی نەتەوەیی ڕوون و ئاشکرا و جیهانپەسەند. چونکە، هێزە ئیسلامییەکان ڕووی ڕاستەقینەی خۆیان دەرخستبوو و بەرەی چەپیش بەدوای ڕووخانی سۆڤییەت و ئۆردوگای کۆمۆنیستیدا کەوتبووە گێژاوێکی فیکری ئەوتۆ کە دەربازبوونی هاسان بەدینەدەکرا. دواجاریش، چەند تاقیکارییەکی مەزن، ڕاستی ڕووداوەکانی بە گوێی ئێران و جیهان و بەتایبەت نێوەندە بڕیاردەرەکانی تاراندا چرپاند، هەر لە هاتنە سەر شەقامی جەماوەر بەدوای شەهیدبوونی شوانە سەید قادرڕا بگرە هەتا مانگرتنەکان بەبۆنەی بۆمبارانی قەڵای دیمۆکرات،

شەهیدبوونی ژینا و ماتەمینی شەوی یەڵدا یا پیرۆزکردنی نەورۆزەکانی ئەو ساڵانەی دوایی.

لە هەر هەمووی بۆنە و مەراسیمەکاندا، مرۆڤ ئەگەر سەیری تابلۆکان بکا و وێنە و فیلمەکان بە وردی بخاتە بەر زەینی خۆی، هەستدەکا هەستی نیشتمانپەروەری چۆن لە دڵ و مێشکی خەڵکەکەماندا جێی خۆش کردوە. وەختێک کیژەکانمان بە مەبەستی دەربڕینی پشتیوانی لە شۆڕشەکەمان خاکیپۆش دەبن و کوڕەکان جامانە لە مل دەکەن و پێشمەرگایەتی لە سەرتاپای قەڵافەتیان دەبارێ، یا مناڵێکی تازە پێهەڵگرتوو دەسرەی بەدەستەوە و لەبەر تەلەڤزیۆن بەدەم هەوای سروودێکی نیشتمانییەوە شادی خۆی دەردەبڕێ، بۆمان دەردەکەوێ نیشتمانپەروەری گەیشتووەتە چ ئاستێک. کە نەتەوەیەکیش ئاستی نیشتمانپەروەری خۆی بەرز کردەوە، چیتر چاولەدەستی دەسەڵاتدار نابێ درووبەکی لە جەستەی دەرێنێ یا برینێکی بۆ ساڕێژ بکا. کوڕ و کچی گەنج و مێرمنداڵمان بە حەزوئارەزووی خۆیان ڕوو لە کلاسی زمانی کوردی و مۆسیقا و بابەتیتر دەکەن. کاتێک لافاو یا بوومەلەرزەیەک ژیانی کۆمەڵە هاونیشتمانییەک وێراندەکەن، بە هەزاران کەس لە شار

و گوندەکانرا بە هانایانەوە دەچن و خەمی ماڵوێرانیان لەسەر سووکدەکەن. شاخێک، لێڕەوارێک یا دارستانێک ئاگری تێبەر دەدرێ، بە سەدان کەس خۆ بە ئاگردا دەدەن بۆوەی بیکوژێننەوە، دواتریش لەجیات هەر بەڕوویەکی سووتاو، دەیان دەنک بەڕووی تازە دەچێننەوە و بە واتایەک خاک و ئاوی وڵاتەکە بە هی خۆیان دەزانن و دەیپارێزن. هەر تاکێکی کورد، مادام نیشتمانەکەی بە هی خۆی زانی، هەوڵی ئاوەدانی و پێشکەوتنیشی بۆ دەدا. پێچەوانەکەشی دروستە، کە وڵاتەکەت بە هی خۆت نەزانی و پێت وابێ هی دەسەڵاتدارە، بەردەوام چاوەڕێی ئەوە دەبی حکوومەت هەنگاوێک بۆ ئاوەدانی و چارەسەری گرفتەکان بنێ و زۆرجاریش لەبەر ئەوەی پیاو ڕقی لە دەسەڵاتدارە، ئەوەندە ئاوەدانییەی هەشە، ئەویش وێران دەکا بۆوەی کۆمەڵگە پتر لە خاوەن دەسەڵات بێزار بێ.

بەدوای گشت ئەو شرۆڤەیەی سەرەوە، قەناعەتمان هێناوە یەک: خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ئەبەدا وەکوو سەردەمی شۆڕشی گەلانی ئێران بەدژی حکوومەتی پاشایەتی بیر ناکاتەوە. دووهەم: گەنجی کورد ئیدی خولیای دەیان ئیدیئۆلۆژی سەیروسەمەرە نیە و ساغ بووەتەوە و بڕیاری کۆتایی داوە و نیشتمانپەروەری وەکوو ئەرکی بنەڕەتی خۆی پەسند کردوە. واتە کوردایەتی و کوردبوون بە بەژن و بالای ئەو لاوە کوردە بڕاوە و بۆی بووە بە خەڵاتێکی نیشتمانی. هەرکاتێکیش لەمەر گیانفیدایی پێویستی بە دوابڕیاری مەعنەوی هەبێ، پێشەوا قازی محەممەد دێنێتە بەر دیدەی خۆی و وەسیەتنامەی ئەو دەخوێنێتەوە و گیان لەسەر دەست بەرەو پێش دەچێ. بۆوەی زێدەڕۆییمان لەو بۆچوونەدا نەکردبێ، با سەیری چەند نموونەیەک بکەین. هەموومان بویری ئەو باوکەمان لە کاتی شۆڕشی ژینادا بینی وەختێک لەسەر گۆڕی جگەرگۆشەی شەهیدبووی دەستی غەددارردا گوتی: ئەو کوڕەم بە قوربانی کوردستان بێ، ڕۆژی ٢٥ی گەلاوێژ لەدایک بوو و هەر بەو بۆنەوە ناوم لێ نا کۆمار. ئەو وتەیە پێمان دەڵێ، پێشەوا قازی محەممەد سەرۆککۆمارێکی کاریزما بووەتە سیمبولی وەفاداری و سەداقەت بۆ تەواوی جیلەکانی دوای خۆی. هەر دوابەدوای ئەویشدا، دوکتور قاسملووی شەهید بووەتە قاسیدێکی دیکەی گوازتنەوەی هێزی ڕزگاریخوازی بۆ وەچەکانی داهاتوو. ئێمە لانیکەم لەو چەند ساڵەی دواییدا دیتوومانە، هەرکە ڕاپەڕینێک لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان سازدەبێ، گەورە و بچووکی نیشتمانەکەمان لەو بەشە چۆن هاواری "قاسملوو قاسملوو ڕێگات درێژەی هەیە" لەسەر شەقامەکان و لەنێو هەناوی دوژمندا دەڵێنەوە. یا ئەوە کە، نیشتمانپەروەرێک وەختێک دەچێتە شاری پاریس، ئەوەندەی بۆی بلوێ سەردانێکی گۆڕستانی پێرلاشێز دەکا. چونکە، بەو کارەی پێی وایە ئەرکێکی ئەخلاقی دەرهەق بە ڕێبەر و ماموستایەکی کاریزما بەجێ گەیاندووە. هەروەها، یەکەم ڕستەی پڕ لە مانا کە بەرچاوی دەکەوێ و لەسەر کێلی گۆڕەکە هەڵکەندراوە، "کە من مردم، کورد نامرێ" سرنجی ئەو ڕادەکێشێ قووڵتر بیر لە داخوازییە نیشتمانییەکانی بکاتەوە. یا هەرکات گرفتێکی سیاسی بۆ جەماوەر لەهەمبەر گرتنەبەری ڕێکارێکی ماقوڵ و هەڵوێستێکی بەجێ دروست دەبێ، پەنا بۆ ئاخاوتنەکانی ئەو سەرکردە شەهیدە دەبەن کە کاتی خۆی تۆمارکراون. کۆتا قسە دوای ئەو کۆمەڵە قەناعەتە ئەوەیە، ئێستا کە بەرەو ٢٥ی گەلاوێژ، ساڵڕۆژی دامەزرانی حیزب دەچین، ئێستا کە ٨٠هەمین ساڵی

بەشی پێنجەم

تەمەنی پڕ لە شکۆ و خەبات و تێکۆشان و قوربانیدانی تێپەڕدەکا، دەبێ گەلێک شاد و دڵخۆشبین، چونکە توانیویەتی خۆڕاگر بێ و بە سیاسەتی دروست و پێ لەسەر عەرزی واقیع دەستکەوتێکی مەزن بەدیاریی بێنێ. توانیویەتی ئەرکی ڕاگوێزانی بیر و هەستی نەتەوەیی بۆ نێو دڵ و زەینی تاک بە تاکی کۆمەڵگەی کوردستان سەرکەوتووانە جێبەجێ بکا. ئاکامەکەشی ئەوەیە کە خەڵک لەو بەشە ئیدی لەسەر ئەوە ڕانەوەستاوە ڕۆژێک لە ڕۆژان پێشمەرگە بگەڕێتەوە و ڕزگاریان بکا، نە پێیانوایە حکوومەتیش خاوەن نیشتمانەکەی ئەوانە تا ئاوەدانی بکاتەوە، بەڵکوو خۆیان ساحێبی هزر و هەستێکن بەدوور لە شێوازی کلاسیک و کۆن. خۆیان دەسەڵاتن، خۆیان حیزبن، خۆیان دیمۆکراتن، خۆیان پێشمەرگەن...

٢٥ی گەلاوێژ، ٨٠ هەمین ساڵرۆژی دامەزرانی حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران پیرۆز بێ.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢٧ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

حیزبی دێموکراتی کوردستان ئێران و پرسی ژینگە

بێهزاد قادری

پێشەکی

لە ئەمڕۆدا، ژینگە لە ئێران و بەتایبەتی لە کوردستان، تەنیا پرسێکی سروشتی نیە، بەڵکوو پرسێکی ژیوارییە بۆ ژیان، ئابووری و ئاسایشی خەڵکی ناوچەکە. پشتگوێخستنی ژینگە دەبێتە هۆی لەنێوچوونی سەرچاوەکان و توندتربوونی قەیرانی بژێویی ژیان. پاراستنی ژینگە لە کوردستان واتە پاراستنی داهاتووی خەڵک و پاراستنی سەقامگیریی کۆمەڵایەتی.

لەم پەیوەندییەدا، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، هەمیشە گرنگیی بە پرسی ژینگە، بەتایبەتی پرسی ژینگە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان داوە. حیزبی دێموکرات، لە ڕێگەی ڕاگەیەندراو، بەرنامە و لێدوانی میدیایی، پشتیوانیکردن لە تێکۆشەرانی ژینگەپارێزی لە نێوخۆ و گرێدانی ئەخلاقیی ژینگە بە ماف و ناسنامەی کوردەوە و...، لە ڕاستای زەقکردنەوەی گرنگیی ژینگە، هەنگاوی جیدیی هەڵگرتوە.

لەم وتارەدا، بە ئاوڕدانەوە لە "ژینگە، گرنگیی ژینگە لەم سەردەمەدا، ژینگە و سیاسەت و پرسی ژینگە لە ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستان"، دەپەرژێینە سەر بابەتی گرینگیدانی حیزبی دێموکرات بە پرسی ژینگە.

سەرچاوە Serchawe

ژینگە

"ژینگە" ئاماژەیە بۆ کۆمەڵێک لە توخمە سروشتی و مرۆییەکان کە کاریگەرییان لەسەر کوالێتی و بەردەوامیی ژیانی گیانلەبەران و مرۆڤ هەیە. ئەم کۆمەڵەیە بریتییە لە "هەوا، ئاو، خاک، ڕووەکەکان، ئاژەڵان، سەرچاوە سروشتییەکان و تەنانەت وزەکانی سەر زەوی." بە دەربڕینێکی سادەتر، هەموو ئەو شتانەی لە دەوروبەرمانە و دەرەتانی ژیان دابین دەکەن، بە بەشێک لە ژینگە دادەنرێن. مرۆڤیش نەتەنیا بەشێکە لە ژینگە، بەڵکوو کاریگەریی زۆریشی لەسەرە.

گرنگیی ژینگە لەم سەردەمەدا

لەم سەردەمەدا، زیاتر لە جاران هەست بە گرنگیی ژینگە دەکرێت. هۆکارەکانی ئەم گرنگییە بریتین لە:

- دابینکردنی ژیان و سەرچاوە پێویستەکان؛ ژینگە سەرچاوەی سەرەکیی ئاوی خواردنەوە، هەوای پاک، خاکی بەپیت و خۆراکە. بەبێ پاراستنی هاوسەنگیی ژینگە، مانەوەی مرۆڤ و زیندەوەرانی تر لە مەترسیدایە.

- کاریگەریی ڕاستەوخۆ لەسەر تەندروستیی مرۆڤ؛ پیسبوونی هەوا، گۆڕانی کەشوهەوا، پیسبوونی سەرچاوەکانی ئاو و خاک و لەنێوچوونی جۆراوجۆریی ژینگەیی، ڕاستەوخۆ مەترسی لەسەر تەندروستیی جەستەیی و دەروونیی مرۆڤ دروست دەکەن. ڕێکخراوی تەندروستیی جیهانی هۆشداریی داوە، "ساڵانە میلیۆنان حاڵەتی گیانلەدەستدان، ڕاستەوخۆ پەیوەندییان بە پیسبوونی ژینگەوە هەیە".

- قەیرانی گۆڕانی کەشوهەوا؛ سەدەی بیستویەک لەگەڵ قەیرانێک بە ناوی "گۆڕانی کەشوهەوا" بەرەوڕووە. زیادبوونی گازە گەرمخانەییەکان لە چالاکییەکانی مرۆڤ، گەرمبوونی زەوی، تواندەوەی سەرە سەهۆڵییەکانی جەمسەرەکان، بەرزبوونەوەی ئاستی دەریاکان و کارەساتی سروشتیی توندتر (وەک لافاو و زریان) بەشێکن لە نیشانەکانی ئەم قەیرانە. ئەم پرسە تەنیا پرسێکی ژینگەیی نیە، بەڵکوو مەترسییەکی ئابووری و کۆمەڵایەتی و تەنانەت ئەمنیشە.

- ڕەهەندە ئابووری و سیاسییەکانی ژینگە؛ تێکچوونی ژینگە ڕاستەوخۆ دەبێتە هۆی کەمبوونەوەی سامانە سروشتییەکان و قەیرانی ئابووری. ئەو وڵاتانەی سەرچاوەی ئاو یان خاکی خۆیان لەدەست دەدەن، ڕووبەڕووی شەپۆلی کۆچ و کەمبوونەوەی بەرهەمی کشتوکاڵی و بەرزبوونەوەی نایەکسانی دەبنەوە. بۆیە پرسی ژینگە چیتر تەنیا مشتومڕێکی زانستی یان ئەخلاقی

نییە، بەڵکوو بووەتە پرسێکی ستراتیژیکی جیهانی.

ژینگە و سیاسەت

پەیوەندیی نێوان ژینگە و سیاسەت، پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆ و ئاڵۆزە، چونکە بڕیارە سیاسییەکان، لە پاراستن یان لەنێوبردنی ژینگەدا، ڕۆڵێکی یەکلاکەرەوە دەگێڕن. دەوڵەتەکان لە ڕێگەی سیاسەتەکانیان لە بوارەکانی "وزە، کشتوکاڵ، پیشەسازی، گواستنەوە و گەشەپێدانی شارەکان"، ڕاستەوخۆ کاریگەرییان لەسەر کوالیتیی هەوا، ئاو، خاک و پاراستنی سامانە سروشتییەکان هەیە. هەر لەبەر ئەم هۆکارە، ژینگە تەنیا پرسێکی زانستی یان ئەخلاقی نییە، بەڵکوو پرسێکی سیاسی و ستراتیژیشە.

لەسەر ئاستی نیشتمانی، دەوڵەتەکان لە پەرەپێدانی یاساکان بۆ پاراستنی سامانە سروشتییەکان، کۆنترۆڵکردنی پیسبوون و بەرەنگاربوونەوەی لەنێوبردنی دارستان و لەوەڕگەکان بەرپرسیارن. زۆرجار نەبوون یان لاوازبوونی یاسا ژینگەییەکان، دەبنە هۆی کەمبوونەوەی سەرچاوەکان، پیسبوونی بەربڵاو و قەیرانی کۆمەڵایەتیی وەک کۆچی زۆرەملێ و هەژاری. لە لایەکی دیکەوە، گرنگیدانی سیاسی بە ژینگە دەتوانێت ببێتە هۆی گەشەسەندنی بەردەوام، ئابوورییەکی سەوز و زیادبوونی خۆشگوزەرانیی گشتی.

لەسەر ئاستی جیهانییش، ژینگە بووەتە پرسێکی ژێئۆپۆلەتیکی. ئەو وڵاتانەی زۆرترین گازی گەرمخانەیی بەرهەم دەهێنن، کاریگەریی ڕاستەوخۆیان لەسەر گۆڕانی کەشوهەوا هەیە و ئەمەش ناکۆکیی نێودەوڵەتی و فشاری دیپلۆماتیکی لێ کەوتووەتەوە. پەیماننامەکانی وەک "پرۆتۆکۆڵی کیۆتۆ و ڕێککەوتنی پاریس" نموونەی هەوڵە سیاسییەکانن بۆ بەڕێوەبردنی قەیرانی جیهانیی ژینگە. لە ئەنجامدا دەتوانرێت بگوترێت کە ئەمڕۆ ژینگە و سیاسەت پێکەوە گرێ دراون و هەرچەشنە پشتگوێخستنێک لە یەکێکیان، قەیرانی جیددی لە ئەوی تردا دروست دەکات.

پرسی ژینگە لە ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستان

پرسی ژینگە لە ئێران و بەتایبەتی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بووەتە یەکێک لە گرینگترین پرسە کۆمەڵایەتی، ئابووری و تەنانەت ئەمنییەکانی ئەمڕۆ. چەند هۆکاری سەرەکی، گرنگیی ئەم پرسە نیشان دەدەن:

- لەنێوبردنی بەرفراوانی سامانە سروشتییەکان؛ ئێران بەهۆی کەشوهەوای وشک و نیمچەوشکەوە، هەمیشە ڕووبەڕووی

سەرچاوەی ئاوی سنووردار بووەتەوە. لەم ساڵانەی دواییدا، زیادەڕەوی لە دروستکردنی بەنداو و دەرهێنانی ئاوی ژێرزەوی و لادانی ڕووبارەکان، بووەتە هۆی وشکبوونی تاڵاوەکان و لەنێوچوونی لەوەڕگە و دارستانەکان. لە کوردستان ئاگرکەوتنەوەی ساڵانەی دارستانەکان (کە زۆرینەیان بەئەنقەستن و دەستی داگیرکەریان لە پشتە)، بڕینی دارەکان و لەنێوچوونی لەوەڕگە شاخاوییەکان، مەترسییەکی زۆری لەسەر هاوسەنگیی ئیکۆلۆژیی ناوچەکە دروست کردووە. جگە لە لەنێوبردنی سامانەکان، ئەم وێرانکارییانە پەرە بە ڕۆچوونی خاک و زیادبوونی مەترسیی لافاو دەدەن.

- قەیرانی ئاو و هەڕەشەی سەر بژێویی خەڵک؛ شارە ناوەندییەکانی ئێران بەگشتی بەرەوڕووی قەیرانی ئاون. لەلایەکی دیکەوە لە کوردستان، کەمبوونەوەی بارانبارین، گۆڕانی کەشوهەوا، دروستکردنی بەنداوی نازانستی، سیاسەتی هەڵە لە بەڕێوەبردنی ئاو و لە هەمووی گرنگتر، دزینی ئاوی کوردستان بۆ ناوەند، سەرچاوەی ئاوی کوردستانی سنووردار کردوە. وشکبوونی ڕووبار و کانیاوەکان بووەتە هۆی کۆچی گوندنشینەکان و دابەزینی بەرهەمی کشتوکاڵی و ئەمەش مەترسیی لەسەر ئاسایشی خۆراک و ئابووریی کوردستان دروست کردوە.

- ئاگربەردانی بەئەنقەست لە ژینگەی کوردستان؛ لەم ساڵانەی ڕابردوودا، کوردستان شاهیدی ئاگربەردانی بەئەنقەست لە دارستان و لەوەڕگەکانی بووە. ئاگربەردانە بەربڵاوەکان لە ژینگە، دارستان و لەوەڕگەکانی کوردستان، بەبێ بەرپەرچدانەوەی خێرا لەلایەن دامودەزگا پێوەندیدارەکانی دەسەڵاتەوە، نیشانەیەکە لە سیاسەتی "زەویی سووتاو". سەرچاوە نێوخۆییەکان و شایەتحاڵەکان چەندین جار باسیان لەوە کردووە کە بەشێک لەو ئاگرکەوتنەوانە لەلایەن هێزە سەربازییەکان یان بەهۆی مانۆڕی سەربازییەوە دەستیان پێ کردوە.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و پرسی ژینگە

حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، کە بۆ ڕزگاریی خاکی کوردستان و نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان خەبات دەکات، هەمیشە گرنگیی بە پرسی ژینگە و سروشتی کوردستانیش داوە و ئەم بابەتە لە بەرنامە و پێڕەوی نێوخۆی ئەم حیزبەشدا ڕەنگی داوەتەوە. وێڕای ئەمانە، حیزب هەمیشە لە ڕێگەی جۆراوجۆرەوە، پرسی ژینگەی زەق کردووەتەوە و خاوەنداریێتیی لە ژینگە و ژینگەپارێزانی کوردستان کردووە.

کە لە درێژەدا ئاماژە بە چەند خاڵی گرنگ دەکەم:

- ڕەنگدانەوەی پرسی ژینگە لە بەرنامە و پێڕەوی نێوخۆی حیزبی دێموکراتدا؛ بەپێی ماددەی نۆزدەیەم لە بەرنامە و

بەشی پێنجەم

پێڕەوی نێوخۆی حیزبی دێموکرات،

پەسەندکراوی دوایین کۆنگرەی ئەم حیزبە (کۆنگرەی ١٧): "

١- پارێزگاری لە سروشتی کوردستان، وەک سەرمایەیەکی نەتەوەیی، لە ئەرکەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستانە (مەبەست، حکوومەتی هەرێمی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە داهاتوویە).
٢- پارێزگاریی ژینگە، سەرچاوە سروشتییەکان، لێرەوارەکان، دەریاچەکان و پارێزگاریی ئاژەڵان، بەتایبەتی ئاژەڵانی ڕاوی: باڵندە، پێڕۆ و ماسی، یەکێک لە ئەرکەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستانە، هەر بۆیە دەبێ لە ڕاوی بێسەرەوبەرەی ئاژەڵان پێشگیری بکرێت و لە هەڵبژاردنی جۆر و جێگەی پیشەیی تازە و لە لێدانی ڕێگا و کێشانی ڕێگای ئاسندا، پێویستە ژینگە لەبەرچاو بگیردرێت و دیمەنی سروشت تێک نەدرێت.
٣- حکوومەتی هەرێمی کوردستان بایەخی تەواو بە پەرەپێدانی پیشەی گەشتوگوزار دەدات و بینا و شوێنەوارە کۆنەکان دەپارێزێت.
٤- حکوومەتی کوردستان لە هەموو پرۆژەیەکدا کە کاریگەریی لەسەر ژینگە هەبێت، بەتایبەتی لە بواری گەشەکردن و وەبەرهێناندا، لایەنی ژینگەپارێزی وەک پارامێترێکی بنەڕەتی، لەبەرچاو دەگرێت".

تێبینی: لە هەموو کۆنگرەکانی حیزبدا، باس لە پرسی ژینگە کراوە و لە بەرنامە و پێڕەوەکاندا ئاماژەی پێ کراوە.

- گرنگیدان بە ژینگە لە ناوەندی ڕاگەیاندنی حیزبدا؛ حیزبی دێموکرات هەمیشە لە ڕادیۆ، ڕۆژنامە، تیڤی و سۆشیال میدیای خۆیەوە، بابەت و بەرنامەی تایبەتی لەسەر ژینگە و ژینگەپارێزی بڵاو کردووەتەوە و لەم ئەرکەش بەردەوامە. بۆ نموونە لە ڕابردوودا لە بەرنامەگەلی وەک "هەسارەی ژیان" و "ژیناک"، تایبەت پەرژاوەتە سەر پرسی ژینگە لە کوردستان.

- بانگەوازی گشتی بۆ بەرپرسیاریەتی لەهەمبەر ژینگەدا؛ حیزبی دێموکرات هەمیشە بە بڵاوکردنەوەی ڕاگەیەندراوی گشتی لە کات و ساتە تایبەتەکاندا، داوای لە خەڵکی کوردستان و ئەندامەکانی کردوە کە بە شێوەیەکی بەرپرسیارانە لەهەمبەر ژینگە هەڵسوکەوت بکەن، هەروەها سەرپێچیکاران و تێکدەرانی ژینگە لەقاو بدەن و بەکۆمەڵ هەوڵ بۆ پێشگرتن لە لەنێوچوونی سروشت بدەن. لە ڕاگەیەندراوەکاندا هەمیشە جەخت لەوە کراوەتەوە کە ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران بە ئاگربەردانی بەئەنقەست لە دارستان و لەوەڕگەکانی کوردستان، چالاکانی ژینگەپارێز دەکاتە ئامانج و دەبێتە هۆی گیانلەدەستدانیان و لەنێوبردنی سروشتی جوانی کوردستان.

سەرچاوە Serchawe

بەشی پێنجەم

- پشتگیریکردنی ژینگەپارێزانی نێوخۆ؛ ئەمساڵ و هەروەها لە ساڵانی ڕابردوودا، چەندین ژینگەپارێزی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لە کاتی کۆنترۆڵکردنی ئاگری دارستانەکانی کوردستان سووتان و گیانیان پێشکەشی نیشتمانەکەیان کرد. لەم پەیوەندییەدا حیزبی دێموکرات بە ئاشکرا هاوسۆزیی خۆی لەگەڵ بنەماڵەی گیانبەختکردووان و ژینگەپارێزان دەربڕیوە. ئەم جۆرە هەڵوێستە جەخت لەسەر پابەندبوونی حیزب بە کۆمەڵگەی خۆی دەکاتەوە. شایانی باسە کە چەند کەس لەو ژینگەپارێزانەش کە گیانیان بەخت کردووە، بەفەرمی ئەندامی حیزب بوون و حیزبیش ئەمەی بۆ ڕای گشتی ڕوون کردووەتەوە. هەروەها هەمیشە حیزب دژی سەرکوت و گوشاری دەسەڵات و هەڕەشەی دەستوپێوەندییەکانی ڕێژیم بۆ سەر ژینگەپارێزان، بە شێوەی جۆراوجۆر هەڵوێستی هەبووە.

- گرێدراویی پرسی ژینگە بە ناسیۆنالیزمی کوردی و دادپەروەریی کۆمەڵایەتییەوە؛ حیزبی دێموکرات، وەک حزبێکی خاوەن ئاڕاستەیەکی ناسیۆنالیستی و دێموکراتیک، پاراستنی ژینگەی کوردستان بە بەشێک لە مافەکانی کۆمەڵگە و سروشت بە بەشێک لە شوناسی بەکۆمەڵی کوردستانییان دەزانێت. لە چوارچێوەی سیاسەتەکانی حیزبدا، کەڵکوەرگرتنی بەرپرسیارانە لە سامانە سروشتییەکان، پاراستنی لەوەڕگە، دارستان و ئاوەکان وەک بەشێک لە "ئابووریی کۆمەڵایەتی" و "دادپەروەریی سروشتی"، بابەتێکی گرنگە.

ئاکام

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، هەمیشە گرنگیی بە پرسی ژینگە، بەتایبەتی پرسی ژینگە و چالاکیی ژینگەپارێزی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان داوە و ئەمەی بە ئەرکی خۆی زانیوە. لەم بوارەدا حیزبی دێموکرات نەتەنیا کار لەسەر بەفەرهەنگکردنی پرسی ژینگەپارێزی لە کوردستان دەکات (لە ڕێگەی میدیاکانییەوە)، بەڵکوو ئەم پرسەی لە بەرنامەی پەروەردەیی خۆیشیدا گونجاندوە و کاری لەسەر دەکات. خەباتی حیزب بۆ کوردستان، تەنیا نەتەوەی کورد ناگرێتەوە، بەڵکوو ژینگە و سروشتیش بەشێکە لەو پرۆسەیە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢٩ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سەرچاوە Serchawe

ئایدۆلۆژییەکان و حیزبی دێموکرات

ئەلبورز ڕوئین‌تەن

ئاماژە:

هەبوونی چوارچێوەیەکی هزری بۆ ئەوەی مانا بە جیهان و کردە و ئامانجەکانی ببەخشێ، لە زووەوە بەشێک لە هزری مرۆڤایەتی بوە، بەڵام ئەوەی بە ناو ئایدۆلۆژی باسی لێوە دەکرێ لە سەردەمی ڕۆشنگەری لە فەڕانسە داهێنراوە بۆ ئەوەی چوارچێوەی سیستمی هزری و فەلسەفییەکاندا دیار بکات و لە دوو سەدەی ڕابردو بە ئەرێنی و نەرێنی زۆر باسی لە سەر کراوە. هەر بۆیەش پێش ئەوەی ئایدۆلۆژییەکان جێگەی مشتومڕ بن ئەوە ئایدۆلۆژیا بۆ خۆشی هەر جێگای مشتومڕە کە چۆن ژیانی بوونەوەرێکی کۆمەڵایەتی وەک مرۆڤ کە بەگوێرەی ئەرەستو بوونەوەرێکی سیاسییشە و لەژێر کاریگەریی دەیان فاکتەری گۆڕاو و نەگۆڕیش‌دایە بخرێتەوە ئەو چوارچێوەیە و تەنانەت فەتیس بکرێتەوە، جا لە هەمووشی خراپتر هەموو کۆمەڵگەکان وەک یەک ببینرێ. بۆ نموونە ئایدۆلۆژیی ئیدئۆلۆگێکی وڵاتێکی سەرمایەداری کە قوناغە جیاوازەکانی مێژوو تێپەڕی کردوە و لەژێرکاریگەری مۆتۆڕی بوخاردا شۆڕشی گەورەی وەک پیشەسازیی داهێناوە و لە وڵاتێکی دیکە کە لە قوناغ و سەردەمی زۆر جیاوازدا دەژیت کۆپی بکەی و تەنیا ڕێگەی بەختەوەری و ڕزگاری هەر ئەو ئایدۆلۆژییایە بزانی.

جا لەوانەش خراپتر لە سەردەمی هۆشی دەستکرد لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکاندا بکەویە نێو جەدەلێک کە وڵاتانی داهێنەری

هۆشی دەستکرد نزیکەی سەد ساڵ پێش یەکلایان کردۆتەوە. لە وەها دۆخێکدا بۆ جووڵانەوەیەکی سیاسی و ڕێکخراوی کارای ئەو جووڵانەوەیە دەبوا زیاتر لە چییەتی ئایدۆلۆژیاکەی، چۆنیەتیی گەیشتن بە ئازادی -بۆ ئەوەی بتوانێ سیستمی هزری بۆ خزمەتی خەڵکی خۆی دیاری بکات- جێگای مشتومڕ با. ئەوە بەو مانایە نیە کە ئەو جووڵانەوەیە یا ڕێکخراوەیە پێویستیی بە چوارچێوەیەکی هزری یا دنیابینیەک بۆ داهاتوو نەبێ، بەڵکوو پێویستە ئەولەوییەت بە ئازادبوون بدرێت و لە پەنا ئەو ئەولەوییەتەش کار بۆ شیکردنەوەی چییەتیی ئایدۆلۆژی ئەو ڕێکخراوەیە بکرێت. مەبەستی ئەو نووسینەش ئەوەیە گرینگی ئەولەوییەتی ئازادی وەبیر بهێنێتەوە و لە پەنا ئەوەش چییەتیی ئایدۆلۆژی حیزبی دێموکرات بخاتە بەر باس.

کۆمەڵەی ژێکاف و حیزبی دێموکرات

بێگومان گەڕانەوە بۆ مێژوو و قۆناغەکانی دەتوانن یاریدەدەری پرسی ئایدۆلۆژیی حیزبی دێموکرات بن، ئەو مێژووەش بۆ ڕێکخراوی کۆمەڵەی ژێکاف و حیزبی دێموکرات دەگەڕێتەوە. بەر لە کۆمەڵەی ژێکاف وێڕای هەندێ جووڵانەوەی کاتیی بچووک و گەورە ئێمە دوو شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵڵا و شۆڕشی سمکۆ دەبینین، کە بناغەی هزریی ئەوان لەسەر ئازادیی کوردستان بنیات نراوە و ئەوەندی لە بیری ئازادکردنی کوردستاندان، بیریان لەوە نەکردۆتەوە ئەگەر ئازاد بوو چۆنی بەڕێوە ببەن. ئەو وەپێشخستنی ئازادییە لە سەردەمی کۆمەڵەی ژێکافیش هەر هەبووە، بەڵام بەو جیاوازییە لە کۆمەڵەی ژێکافدا ئەوە ڕێبەری کاریزما و ئازا و زانا نیە کە دەتوانێ ئەو کارە بکات، بەڵکو وئەوە توێژی ڕووناکبیر و زانا و ڕێبەریی بەکۆمەڵە کە بە چەکی زانست دەتوانی ئەو کارە بکات. دەبینین کە کار بۆ ئەو ئامانجەش کراوە و ئەمە لە دوتوێی بڵاوکراوەی "نیشتمان" بڵاوکەرەوەی بیری "کۆمەڵەی ژێکاف"دا زۆر بە باشی دەبیندرێت. تەنانەت جەختکردن لە سەر ئەو بابەتە ئەوەندە بایەخی لای چالاکانی ئەو ڕێکخراوەیە هەبوو کە نەیاندەویست ڕێکخراوەکە بدەن بە دەستی ئاغا و شێخ بەڵکوو دەیانهەویست بە شێوەی ئاسۆیی بەڕێوەی ببەن.

لێرەدا پرسی ئەوە دێتە پێش ئەدی چۆن پێشەوای نەمر بوو بە کەسی یەکەمی ئەو ڕێکخراوەیە و دواتر بوو بەسەرۆکی حیزبی دێموکرات و سەرۆککۆماری کوردستان؟ هۆکارەکەی بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە پێشەوا هەموو خسڵەتەکانی ڕووناکبیری زانا و ئازای کۆمەڵگەی هەبوو و سەرەڕای ئەوانەش پێگەی ئایینی و عەشیرەتی و ناوبانگەکەی وای کردبوو ئەو پێداویستییەی کۆمەڵەی ژێکاف پڕ بکاتەوە. د. جەماڵ نەبەز لە لێکۆڵینەوەیەکی لەسەر بڵاوکراوەی "نیشتمان" بەو ئاکامە دەگات کە کۆمەڵەی ژێکاف ڕێکخراوێکی ناسیونالیستیی دروستکراوی وردە بۆرژوازیی ڕووناکبیری کورد بووە و لەسەر ڕێچکەی ناسیۆنالیستیی کلاسیکی کورد بەڕێوە چووە. د. یاسین سەردەشتی لە باسکردن لەسەر ژێکاف بەو ئاکامە دەگات کە "ئامانجی

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

یەکەمی کۆمەڵەی ژێکاف بەدیهێنانی خودموختاری بوو بۆ گەلی کورد لە کوردستانی ئێراندا. مەسەلەی خەباتیشی بۆ ڕزگارکردنی سەرانسەری کوردستانی مەزن و یەکگرتنەوەی کوردستانی دابەشکراو و دامەزراندنی دەوڵەتێکی سەربەخۆ بۆ قوناغێکی دواتر دانابوو. کۆمەڵە بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی پشتی بە زانست و خوێندەواری و گەشەکردنی کۆمەڵایەتی دەبەست لە جیاتی چەک و پەلامار و هێرشبردن. هەر بۆیە لە قوناغی یەکەمی دامەزراندن زۆر هێرشی تەبلیغاتیی دەکردە سەر شێوازی کاری عەشیرەتی. بە لەبەرچاوگرتنی ڕەوشی ئایینیی کوردستان، کۆمەڵە بنەماکانی خۆی لە سەر چوار کۆڵەکە دامەزراندبوو: ئیسلامییەت، کوردایەتی، مەدەنییەت و ئاشتیخوازی."

ئەگەر بناغە و کۆڵەکەی دامەزرانی حیزبی دێموکرات بە کۆمەڵەی ژێکاف بزانین و لە کاریگەریی کۆمەڵەی ژێکاف لەسەر قوناغەکانی دواتر ورد بینەوە، دەبین کە حیزبی دێموکرات لەسەر بناغەی ناسیۆنالیستیی کورد بۆ ئازادیی کورد و کوردستان دامەزراوە و، تەنانەت لە سەرەتاوە داوای ئازادکردنی کوردستانی گەورەی کردوە و لەگەڵ پارچەکانی دیکەی کوردستانیش لە پەیوەندیدابووە. هەوڵی پەیماننامەی سێ سنووریش کە لە بیرەوەریی کەسایەتییە جیاوازەکاندا باسی لێ کراوە، نموونەی ئەو بیرۆکەیەیە. تەنانەت ئەگەر لە بڵاوکراوەی "نیشتمان"یشدا باسی لایەنی بێگانە کرابێ، مەبەست لێی وەرگرتنی یارمەتی بۆ ئەو بیرۆکە سەرەکییە بوو. لە ساڵەکانی دواتری کۆمەڵەی ژێکافدا ئەگەر بیرۆکەی کوردستانی گەورە کاڵیش بوویێتەوە، مەبەست لێی ئینکار و پاشگەزبوونەوە نەبووە، بەڵکوو ئەولەوییەتەکان بەگوێرەی هەلومەرج گۆڕانکارییان بەسەردا هاتوە. بەگوێرەی هەموو بەڵگەکان نە سۆسیالیزم و نە لیبڕالیزم تەوەر نەبووە، بەڵکو تەوەری سەرەکی هەر ناسیۆنالیزم و نەتەوەی کورد و کوردستان و ئازادییەکەی بووە.

کۆماری کوردستان

کۆماری کوردستان بە هەموو کەموکوڕییەکان و بەرتەسکبوونی بازنەی حوکمڕانییەکەی لە جوغرافیایەکی سنوورداریشەوە بە خاڵێکی وەرچەرخانی مێژووی نەتەوەی دادەنرێت. ئەوە کە کۆماری کوردستان چۆن بەو تەمەنە کورتەوە ئەوەندەی کاریگەریی لە سەر دۆزی ڕەوای کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستان هەبووە، دەگەڕێتەوە بۆ ئەو ڕاستییەی کە کۆماری کوردستان دەرخەری حەقیقەتی ویستی کورد بۆ سەربەخۆیی و سەروەریی خۆی بووە. بۆ لێکۆڵینەوە لە سەر ئایدۆلۆژیی کۆماری کوردستان وەک دەوڵەت لێوردبوونەوە لە ئایدۆلۆژیی سێ کۆڵەکەی کۆمەڵەی ژێکاف، حیزبی دێموکرات و پێشەوای نەمر قازی محەممەد پێویستە. چونکە کۆمەڵەی ژێکاف وەک باکگراواندی حیزبی دێموکرات حیزب وەک ڕێکخستنێکی سیاسی و هەروەها کەسایەتیی پێشەوای نەمر وەک ڕێبەرێکی کاریگەر ڕۆلی سەرەکییان لە بیچمدانی دۆخی ئەو کات هەبووە

سەرچاوە Serchawe

تەنانەت ئەگەر هەندێکجار ڕۆڵی هەر سێ ئێلمێنتەکەش هەر وەک یەک بنوێنێ.

لە تێڕوانینی هەر سێ ئێلمێنتەکەدا خزمەت بە ئایدۆلۆژییەکی دیاریکراو نابیندرێ، بەڵکوو بە شایەدیی هەموو ئەوانەی پەیوەندی ڕاستەوخۆیان بە دۆخی ئەو کات هەبووە و تەنانەت کۆماری کوردستانیان لە نزیکەوە دیتوە، بە ئاشکرا دەڵێن کۆماری کوردستان کۆمارێکی دێموکراتیکی نەتەوەی کورد بووە. ئەوە کە چەند توانیویەتی لەوبارە سەرکەوتوو بێت باسێکی دیکەیەم بەڵام نە نوێنەرانی ئیمپیریالێزم و لیبرالیزم توانیان بڵێن کە ئەمە سەر بە سۆسیالیزمە و نە سۆسیالیستەکانیش توانییان وەک حیزبە چەپەکانی دیکە بیخەنە ژێر ڕکێفی خۆیان و نەیاندەتوانیش بڵێن کە ئەو کۆمارە سەر بە ئەمریکا و بریتانیایە. تەنانەت هەمووشیان گلەییان هەبوو لە سیاسەتی سەربەخۆیی کۆماری کوردستان و کۆماری کوردستانیش دەیهەویست لە نێوان سیاسەتی زلهێزان شوێنێک بۆ کورد و کوردستان لە دونیای پاش شەڕی جیهانی دووەمدا کە نەزمەکەی ڕێک دەخراوە بۆ خۆی ببینێتەوە.

بە دڵنیاییەوە یەکێک لە کاریگەریی کۆماری کوردستان تا بە ئێستاش بەپێچەوانەی کۆماری ئازەربایجان کە لەژێر هەژموونیی بلۆکی سوسیالیزمدا بوون هەر ئەو ڕاستییە بوو کە کۆماری کوردستان هەڵقوڵاوی ناسیونالیزمی کوردان بوو. هەر چەند بەشێک لە لێکۆڵەران کەموکوڕیی ئەو ناسیۆنالیزمە زیاتریش زەق بکەنەوە بەڵام ناتوانن ئینکاری ناسیونالیستبوونی کۆماری کوردستان بکەن. هەر بۆیەش حیزبی دێموکرات و کۆماری کوردستان لە دەورانی دوای کۆمەڵەی ژێکافیش هەر توانیویەتی بیری ناسیونالیستیی خۆی بپارێزێ و هەوڵ بدات بێ دژایەتییەکی ڕادیکاڵ لەگەڵ چەپ و ڕاست هەوڵی کەلکوەرگرتن لە هەر لایەک بدات بۆ خزمەتکردن بە دۆزی ڕەوای کورد. تەنانەت ئەگەر سەرکەوتووش نەبێ بەڵام هەر ئەوەی کە نەبووە بە خزمەتکاری ئایدۆلۆژییەک بە سەرکەوتنێکی گەورە دادەنرێت.

لە دوای ڕووخانی کۆماری کوردستان تا ڕووخانی ڕێژیمی پاشایەتی

هەر چەند ئەو قوناغە واتە لە دوای ڕووخانی کۆماری کوردستان تا ڕووخانی ڕێژیمی پاشایەتی خۆی بە سەر چەند قوناغی دیکەدا دابەش دەبێت و هەر یەک لەو قوناغانە تایبەتمەندیی خۆی هەیە و تەنانەت هەندێک جار جیاوازییەکی دژ بە یەکیش دەبیندرێ، بەڵام ئایدۆلۆژیی حیزب لە خاڵی سەرەتا، واتە کۆماری کوردستان و خاڵی کۆتایی واتە ڕووخانی ڕێژیمی پاشایەتی لێک دەچوون.

لە دوای کۆماری کوردستان کە خەباتی کورد و حیزبی دێموکرات بەبێ ڕێبەر و تەنانەت ڕێبەرایەتی ماوە، چونکە

بەشی پێنجەم

کاراکتەرە سەرەکییەکانی خەبات یا لە سێدارە دران یا ئاوارە و یان دەنا پاسیڤ بوون. هەر بۆیەش ئەوانەی کە خۆیان بە چالاکی ئەو دۆزە و ڕێبازە دەدیت لەسەر بنەمای دوژمنی هاوبەش لە حیزبی توودە نزیک بوونەوە و بە جۆرێک هاوپەیمانی، هەماهەنگی یا هاوکاریی تەشکیلاتی یا هەر ناوێکی دیکەی لێ بنێین لەگەڵ حیزبی توودەدا دروست بوو. هەروەها بە هۆی ئایدۆلۆژیی حیزبی توودە کە چەپێکی سۆسیالیستیی لایەنگری تۆخی یەکیەتیی سوڤیەتی بوون، ئەوەش کاریگەری بەسەر بیرکردنەوەی چالاکانی حیزبی دێموکرات لەو دەورەیەدا هەبوو بەڵام هەر زوو دەرکەوت کە ئەو بیرکردنەوەیە لەگەڵ ڕەسالەت و ئایدۆلۆژیی حیزبی دێموکرات کە بۆ دابینکردنی مافی نەتەوەیی دامەزراوە ناگونجێ. هەر بۆیە پارادۆکسەکان زەقتر دەبوون و چالاکانی کوردیش کە دوای ترۆمای ڕووخانی کۆماری کوردستان وەخۆ هاتبوونەوە، لە کۆنفڕانسی یەکەمی حیزب لە ساڵی ١٣٣٤دا بڕیاری پچڕاندنی یەکیەتیی تەشکیلاتییان لەگەڵ حیزبی توودە ڕاگەیاند و ئەو پچڕاندنە بە مانای ئەوە بوو تەنانەت ئەگەر حیزب چەپیش بێت، پەیڕەوی چەپی توودەیی و سۆڤیەتی و چەپی ڕادیکاڵی نیە کە گرینگە.

لە نێوان کۆنفڕانسی یەک هەتا کۆنفڕانسی سێیەم (١٣٥٠) هەموو کاتێک لە نێوان باڵی ڕاست و چەپی حیزبدا مشتومڕی جیدی هەبووە، لێرەدا پێویستە ئاماژە بەو ڕاستیەش بکەین مشتومڕ یا ناکۆکییەکان چەندە تەشکیلاتی یا ئایدۆلوژیک بوون یا چەندە ڕەنگدانەوەی بیرکردنەوەی بەدەنە یا ناکۆکیی ڕێبەرایەتی بوون هەر بۆخۆی جێگای باسە؛ چونکە تا بە ئەمڕۆش زۆر جار ناکۆکییەکانی تەشکیلاتی بۆ ئەوەی ڕەواییان پێ بدرێ بە شێوەیەکی دیکە نیشان دەدرێن. بەڵام ئەگەر وا دابنێین کە ئەو ململانێیە ململانێیەکی ئایدۆلوژیکییش بووە ئەوە کۆنگرەی دووی حیزب بە ڕێبەرایەتیی عەبدوڵڵا ئیسحاقیی ڕاستی ناسیونالیستی بەستراوە و حیزب لە کۆنگرەی سێیەمیی خۆی بە ڕێبەرایەتیی دکتور قاسملوو هاتۆتە سەر بەرنامەی چەپی دێموکراتیک.

لێرەدا شایانی باس ئەوەیە هەم ناسیۆنالیست و ڕاستبوونی کۆنگرەی دوو، هەم چەپی دێموکراتیکی کۆنگرەی سێ جێگای باس و شرۆڤن و هەر کام دەتوانن لە چوارچێوەیەک دابندرێ، تەنیا بەو جیاوازییەوە کە لە کۆنفڕانسی سێیەمەوە بە تایبەتی لە کۆنگرەی سێیەمەوە حیزبی دێموکراتی کوردستان (ئێران) بە هۆی هەبوونی کەسایەتییەکی وەک دکتور قاسملوو کە لە فەلسەفەی سیاسی و ڕەسالەتی مێژوویی حیزبی دێموکرات و هەروەها سیاسەتی ڕێکخراوەیی و ئورگانیزەکردن زۆر شارەزا بوو، توانیبووی کە باکگراوەندی فیکری و ڕیزەکانی تەشکیلاتیی حیزبی دێموکرات لە پرشوبڵاوی ڕزگار بکات و بەرەو یەکیەتیی سیاسی و فیکریی ببات.

جێگای سەرنج ئەوەیە کە ئایدۆلۆژییەتی ئەو یەکیەتیی سیاسی و فیکرییەش ئەوە بوو کە بەڵێ ئێمە دەتوانین چەپ بین بەڵام پرسی سەرەکی ئێمە پرسی نەتەوەییە کە واتە پێویستە خەبات بۆ پرسی نەتەوەیی بە بەکارهێنانی نرخەکانی چەپ کاری بۆ بکرێت. ئەو تێڕوانینەی کۆنگرەی سێیەم هەتا کۆنگرەی شەش بەو شێوەیە بەردەوام بوو. واتە حیزبی دێموکرات لە

بەشی پێنجەم

دوای ڕووخانی کۆماری کوردستان کە بە ڕوانگەیەکی ناسیونالیستیی کورد دادەنرێ هەتا کاتی ڕووخانی ڕێژیمی پاشایەتی جاری وا هەبووە ناسیۆنالیستی ڕاست و جاری وا هەبووە چەپی ڕادیکاڵ و جاری واش هەبووە چەپی دێموکرات بووە و لە کاتی ڕووخانی ڕێژیمی پاشایەتییش هەوڵی بەرەو پێشبردنی دۆزی ڕەوای کورد بە داواکردنی خودموختاری وێڕای هەبوونی نرخگەلی دونیای چەپ و تەنانەت شێوازی ئورگانیزەکردنی حیزبە چەپەکان باکگڕاوندی ئایدۆلۆژی حیزب بووە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٣٠ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

حیزبی دێموکرات، مێژوویەکی زێڕین بۆ پرسی ژنی کورد

ناسۆ مینبەری

مێژووی خەباتی ژنان لە سەرتاسەری جیهاندا، مێژوویەکی دوور و درێژ و لە هەمان کاتدا پڕ هەوراز و نشێو بووە. ئەم خەباتە قۆناغی جیاوازی تێپەڕاندووە و بە زۆر بڕگەی هەستیاردا تێپەڕیوە، هەر لە هەوڵەکانی ژنانەوە بۆ دەستخستنی هەقدەستی یەکسان، مافی دەنگدان، خەبات دژی هەڵاواردن و توندوتیژییەوە بگرە هەتا ئەو کاتەی کە خەباتەکە لە چوارچێوە و قاڵبی جیاوازی دیکەدا و وەک بزووتنەوە کرێکارییەکان و فێمێنیزم خۆی دەرخستووە و گەیشتووەتە ئەمڕۆ.

خەباتی ژنان بۆ دەستخستنی یەکسانی و ئازادی وەک پرسێکی گشتی لە هەموو جیهاندا، نیشاندەری هەقیقەتێکی تاڵە، ئەوەی کە سەرەڕای گەشەی جیهان و تێپەڕین بە قۆناغە جیاوازەکانی ژیانی شارستانیشدا، ژنان بە بێ جیاوازیی جوغرافیایی و سیاسی و فەرهەنگیی کۆمەڵگەیەک کە تێیدا دەژین، لە سەدەی بیست و یەکەمدا، هێشتا ستەملێکراون و نەیانتوانیوە بە مافەکانیان بگەن. ئەم هەقیقەتە پێمان دەڵێ کە ئەگەرچی ژنان لەم خەباتەدا زۆر قوربانییان داوە و دەستکەوتی باشیشیان هەتا ئێستا هەبووە، بەڵام بێگومان ڕێگای خەباتیان بۆ گەیشتن بە مافەکانیان هێشتا هەموار نەکراوە و ڕێگایەکی دوور و درێژیان لە پێشە.

بە پێی ئەوەی کە کۆمەڵگەیەک لە بوارە جیاوازەکانی وەک کۆمەڵایەتی، فەرهەنگی، سیاسی و ئابووری و ئیدئۆلۆژیکەوە لە

چ دۆخێکدا بێت، ژیانی تاکەکان بەگشتی دەکەوێتە ژێر کاریگەرییەوە، بەڵام ئەم بابەتە بۆ ژنان تۆزێک جیاوازترە. ژنان لە کۆمەڵگە ئازاد و دێموکراتیکەکاندا، لانیکەم وەک هاووڵاتی و شارۆمەند، لە چوارچێوەی یاسادا کۆمەڵێک مافیان پێ دەدرێت کە خودی ئەم مافە یاساییانە دەتوانن پشتیوانێکی قایم بۆ ژنان و بۆ گەیشتنیان بە ئامانجەکانیان بن، بەڵام لە کۆمەڵگە دواکەوتوو و نادێموکراتیکەکاندا، خودی یاساکان، سەرکوتکاری سەرەکیی ژنانن و هیچ پشتیوانێک بوونی نییە.
ئەم بابەتە لە کۆمەڵگەی ئێرانیشدا جێگای باسە. ژنان لە چوارچێوەی ئەو جوغرافیایەدا بە درێژایی مێژوو ستەمیان لێ کراوە و پەراوێز خراون و مافەکانیان بە شێوازی جیاواز پێشێل کراون. بەڵام قۆناغی واش هەبووە کە توانیویەتی ڕۆح وەبەر خەباتی ژناندا بکاتەوە و دەرفەتی بوون و چالاکییان پێ بدات و لێرەدایە کە ڕۆڵی ڕێکخراوی سیاسیی بەرجەستە دەکرێتەوە.

کۆماری کوردستان و پرسی ژن

لە ساڵی ١٣٢٤ی هەتاویدا و لە کۆمەڵگەی کوردستانی ژێر دەسەڵاتی ڕێژیمی پاشایەتیدا، دامەزرانی حیزبی دێموکرات، وەک ڕێکخراوێکی مۆدێرنی سیاسی، خاڵێکی وەرچەرخان لە مێژووی گەلی کورد بەتایبەت لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا بوو. ئەگەرچی حیزبی دێموکرات وەک حیزبێکی نەتەوەیی فۆکۆسی لەسەر پرسی نەتەوایەتی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بووە، بەڵام چەند مانگ دواتر و بە دامەزرانی یەکەمین دەسەڵاتی کۆماری لە کوردستان، خەباتی حیزبی دێموکرات چووە قۆناغێکی دیکەوە.

حیزبی دێموکرات وەک دامەزرێنەری کۆماری کوردستان، بە بایەخدان بە پرسە گرینگەکانی ئەوکاتی کۆمەڵگە و یەکێک لەوان پرسی ژنان، توانیی ببێتە خاڵێکی هیوا بۆ ئەو توێژەی کۆمەڵگەی کوردستان کە جگە لە پەراوێزخران و نەدیرتان شتێکی دیکەیان ئەزموون نەکردبوو و ئەمەش بەرهەمی ئەو دەسەڵاتانە بوو کە بە درێژایی مێژوو لەسەر ئەم خاکە زاڵ بوون.

کۆماری کوردستان لە سەرەتای دامەزرانیەوە دەستی بۆ کۆمەڵێک خاڵ برد کە تا پێش لەوە هیچ گرینگییەکیان بەتایبەت لە کۆمەڵگەی کوردستاندا کە کۆمەڵگەیەکی خێڵەکی بوو و نەخوێندەوارییش تێیدا لە ئاستێکی زۆر بەرزدا بوو نەبوو، یەکێک لەم پرسانە پرسی ژنان بوو! لە کۆمەڵگەیەکی نەخوێندەواردا کە ڕێژەی خوێندەواریی ژنان سفر بوو و لە هەموو کایەکانی ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتی و بگرە خێزانییشدا پەراوێز دەخران و نەدەبیندران، ئەمجارە لە چوارچێوەی دەسەڵاتێکی دێموکراتیدا توانییان هەست بە بوونی خۆیان بکەن کە یەکەمین هەنگاویشی وەک زۆر جار باس کراوە، دامەزرانی

سەرچاوە
Serchawe

ڕێکخراوێکی تایبەت بە ژنان بوو کە ئێستاش پاش ٧٩ ساڵ لە کار و تێکۆشانی خۆی بەردەوامە.

خاڵێکی گرینگ و جێی تێڕامان لەم چوارچێوەیەدا ئەوەیە کە زۆر جار باس لەوە دەکرێ خودی پێشەوای نەمر، بۆ دەسپێکی کاری ئەم ڕێکخراوەیە، خێزانی خۆی واتە مینا خانمی قازی دێنێتە گۆڕەپانی کاری پراگماتیکەوە و وەکوو ژنێک پێشەنگایەتیی ئەم ئەرکەی دەخاتە سەر شان، لە ڕاستیدا لەو کۆمەڵگەیەدا کە ژنان وەکوو ڕەگەزی ژمارە دوو چاویان لێ دەکرا و تەنیا شیاوی ڕۆڵگەلێکی وەک هاوسەرداریتی و دایکایەتی و وەچەخستنەوە بوون، ئەمە شۆڕشێکی گەورە بوو کە ژنان لە یەکەمین دەسەڵاتی کۆماریدا خۆیان ببیننەوە و ئەرکیان پێ بسپێردرێت.

ئەرکسپاردن بە ژنان لەو سەردەمەدا و ئەویش لەسەر دەستی پێشەوا قازی محەممەد، ئەو هەقیقەتە ڕوون دەکاتەوە کە حیزبی دێموکرات، وەک حیزبێکی پێشەنگ، هەر لەو کاتەوە یەکەم هەنگاوەکانی بۆ نەهێشتنی هەڵاواردن دژی ژنان هەڵ گرتوو و ڕۆڵی پێشەوا لەم کات و ساتەدا نیشاندەری تێگەیشتن لە بەتاڵبوونی بیری چەقبەستووی پیاوسالاری و گرینگیدان بە ژنان وەک توێژێکی خاوەن ئیرادە بووە.

ژن لە حیزبی دێموکراتدا

ئەگەرچی تەمەنی کۆماری کوردستان کورت بوو بەڵام، ڕێچکەیەک کە دیاری کرا، ئێستاش پاش ٨ دەیە خەبات و تێکۆشان بە بایەخەوە چاوی لێ دەکرێ و حیزبی دێموکرات، وەک حیزبی دایک لەسەر کۆمەڵێک پرەنسیپ پێداگرە کە لە خەباتی ئەم حیزبە جیا ناکرێنەوە.

یەکێک لەو پرەنسیپانە باوەڕی قووڵی حیزبی دێموکرات بە پرسی یەکسانی و دادپەروەرییە کە لە بەرنامەی سیاسیی ئەم حیزبەشدا ڕەنگی داوەتەوە.

حیزبی دێموکرات وەک حیزبێکی خاوەن ئەزموونی نەتەوەیی، خەریکە هەشتاهەمین ساڵی دامەزرانی خۆی تێپەڕ دەکات و لەم ماوە زەمەنییەدا توانیویەتی وەک حیزبێکی هەڵقوڵاو لە ویست و داخوازی کۆمەڵگەی کوردستان، هەنگاوی بەجێ، جیددی و کارامە لە چوارچێوەی بونیاتنانەوەی کۆمەڵگەی کوردستاندا هەڵ بگرێت. ئەم حیزبە، لە مێژووی خۆیدا، وێڕای کارکردن لەسەر پرسی نەتەوەیی و هەوڵدان بۆ بەدەستەوەگرتنی چارەنووسی نەتەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، هیچکات لە پرس و بابەتەکانی دیکەی ئەو کۆمەڵگەیە خافڵ نەبووە و بە بەردەوامی هەوڵی بۆ داوە.

سەرچاوە Serchawe

هاوکات لەگەڵ پرسی نەتەوەیی، پرسە جیاوازە کۆمەڵایەتییەکان، پرسی ژینگە، پرسی ئابووری، جوگرافیا و دێموگرافیای کوردستان، پرسی مێژوو و بە سەدان پرسی دیکە لە دەستووری کاری ئەم حیزبەدا بووە و هەوڵی داوە بە گونجاندنی ئەم بابەتانە لە چوارچێوەی پێڕەو و پرۆگرامی خۆیدا کاریان لەسەر بکات. یەکێک لەو پرسانە کە حیزبی دێموکرات لە سەرەتای دامەزرانیەوە، گرینگیی پێ داوە، پرسی ژنان بووە.

پرسی ژن لای حیزبی دێموکرات، هەمیشە پرسێکی گرینگ و جێی بایەخ بووە و هەر لە گەلاوێژی ١٣٢٤ی هەتاوییەوە هەتا ئێستا کە خەریکە ٨٠ ساڵ بەسەر دامەزرانی ئەم حیزبەدا تێدەپەڕێت، بە بەردەوامی هەوڵ دراوە کاری بۆ بکرێت.

هەوڵ و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات لە چوارچێوەی مافەکانی ژناندا، تایبەت بە قۆناغێکی دیاریکراو لە خەباتی ئەم حیزبە نەبووە، بەڵکوو بەرنامەیەکی درێژخایەن بووە کە تا ئێستا بەردەوام بووە و بێگومان بەردەوامیش دەبێ.

ئەوەی کە سەبارەت بە پرسی ژنان لەم حیزبەدا گرینگە، ئەوەیە کە لە هیچ قۆناغێکدا ئەم پرسە پەراوێز نەخراوە و هاوکات لەگەڵ تێکۆشان بۆ پرسی نەتەوەیی، خەبات دژی چەوسانەوەی ژنان و دابینکردنی مافەکانیان، بابەتێکی هەستیار و گرینگ بووە.

شێوازی کار و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات لەسەر پرسی ژنان، بە پرۆسەیەکی درێژخایەنی مێژووییدا تێپەڕیوە، بە جۆرێک کە دەتوانین بڵێین، ئەکتی شۆڕشگێڕانەی ژنان لە کۆمەڵگەی ئێستای کوردستاندا، بەرهەمی تێکۆشان و ئەرکوەخۆگریی حیزبی دێموکرات لەمبارەوە بووە. هەر لە یەکەم هەنگاوەکانەوە حیزبی دێموکرات بە دژایەتیکردنی نەریتە ناشیرین و دژەژنەکان هەوڵی دا پشتیوانێکی قایم بۆ ژنان بێت و ئەمەش بە تێپەڕبوونی کات توانی تا ڕادەیەکی زۆر، هەستی متمانە بە خۆبوون بۆ خەبات دژی چەوسانەوە و هەڵاواردن لەواندا زیندوو بکاتەوە.

ئەوەی کە لەم چەند ساڵەی دواییدا لە ژنان بینراوە، ئاکامی ئەو پشتیوانییە قایمە بووە کە توانیویەتی ژنان بێنێتەوە گۆڕەپانی خەباتەوە و بیانکات بە پێشەنگی خەباتەکە. ئەڵبەت نابێ ئەوەمان لە بیر بچێ کە لە پاڵ ئەم پشتیوانییەدا، خودی ژنانیش هەوڵیان داوە کە لە ژێردەستەیی بێنە دەر و بە خوێندن و بڕینی قۆناغەکانی خوێندن و هەنگاونان لە بازنەی کۆمەڵایەتی و ئابووری، سەربەخۆییەک بەدەست بێنن و وەک مرۆڤ خۆیان پێناسە بکەنەوە و هاتنە مەیدان بۆ وەرگرتنی مافەکانیان بە ئەرکی خۆیان بزانن.

بەشی پێنجەم

. گرینگیی بەشداریی سیاسیی ژنان لە خەباتی حیزبی دێموکرات

حیزبی دێموکرات وەک حیزبی ئاڵاهەڵگری خەباتی نەتەوایەتی، بە دووبارە پێناسەکردنەوەی ڕۆڵ و ئەرکی توێژە جیاجیاکانی کۆمەڵگە و بەتایبەتیش توێژی ژنان، توانیویەتی لە بەشدارییپێکردنی ئەم توێژە لە خەباتدا ڕۆڵێکی ئێجگار گەورە و گرینگ ببینێ، تا ئەو جێگایە کە ئەتوانین پەیوەستبوونی ژنان و کچان بە ڕیزی پێشمەرگەی کوردستانەوە، وەک هێمای بەرچاوی ئەم بەشدارییە ناو ببەین کە چیدیکە ژنان و کچانی نیشتمانی ئێمە، گوێڕایەڵی دابونەریتە باوەکانی کۆمەڵگە نین کە ئەوان تەنیا وەکوو دایک پێناسە بکاتەوە، بەڵکوو ئەوان لەو چوارچێوەیە هاتوونەتە دەرێ و بە پێناسەکردنەوەی سەرلەنوێی خۆیان، مۆرکی شۆڕشگێربوون لە خۆیان دەدەن و ئامادەن بۆ بەدەستهێنانی مافەکانیان شەڕ بکەن و هاوکات لەگەڵ ئەوەش بە خۆپێگەیاندن و هەوڵدان، لە بازنەی سیاسەتدا گەشە بکەن و وەک تاکێکی سەربەخۆ و خاوەن ئیرادە، هەنگاو بۆ نێو بازنەی سیاسەت بهاوێن و کۆت و بەندی کۆیلایەتی و بەستراوەبوون بە نەریتە دواکەتووەکان بپچڕینن.

مافی ژن و خەباتی نەتەوایەتی

ڕەنگە زۆر کەس باس لەوە بکەن کە پرسەکانی تایبەت بە ژنان ڕەوتێکی جیهانی دەپێون و هاوتەریبکردنی ئەم پرسانە لەگەڵ پرسگەلی نەتەوەیی بە مانای گرینگدان بە ناسیۆنالیزم و زاڵکردنی بە سەر فێمێنیزمدایە، بەڵام لە ڕاستیدا حیزبی دێموکرات لە ماوەی تێکۆشانی خۆیدا هەوڵی داوە تاکوو بە پێناسەکردنی ژنان وەکوو بەشێک لە دانیشتووانی ژینگەی سیاسی و کۆمەڵایەتیی خۆی، ئەرکداریان بکات بەوەی کە وەک تاکێکی کورد و هاوکات وەکوو ژن داوای مافەکانیان بکەن. بە مانای دیکە حیزبی دێموکرات، ژنان وەک بەشێکی جیانەکراو لە کۆمەڵگە دەزانێت و بە جیانەکردنیان لە پرسە نەتەوەییەکان هاوکات لەگەڵ ئەوەی کە ئەرکێکی قورسی نەتەوەیی دەخاتە سەر شانیان، زیاتریش ئەرکداریان دەکات بەوەی کە خەبات بۆ توێژەکەی خۆیان بکەن کە لەم پێناوەشدا خودی حیزبی دێموکرات یارمەتیدەرێکی باش بۆ ژنان بووە و بە ڕەخساندنی دەرفەت و دابینکردنی ئیمکاناتی پێویست هەوڵی داوە تاکوو وەکوو ڕێکخراوێکی بە پرەنسیپ و بەرپرس لە بەرانبەر تاکەکانیدا پرسەکانی ژنان بکاتە ڕۆژەڤ و کاریان لە سەر بکات.

مەگەر جگە لەوەیە کە لە سێبەری نەتەوەیەکی ئازاددا، ژنانیش دەتوانن ئازاد بژین و ئازاد بیر بکەنەوە؟ لە ڕاستیدا حیزبی دێموکرات نەک هەوڵی داوە کە ژنان بە بیرۆکەی فێمێنیستییەوە قەتیس بکاتەوە و نەک بە بیرۆکەی نەتەوەییەوە.

لە ڕاستیدا ئەمە مافی بێ ئەملاوئەولای ژنانە کە پێداگری لە سەر مافەکانی خۆیان بکەن و هەوڵ بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی خۆیان لە نێو کۆمەڵدا بدەن، جا ئەگەر فێمێنیزم بتوانێ ئاڵترناتیڤێکی باش و گونجاو بێت، بە دڵنیاییەوە ئەتوانێ هەوڵەکانیان وەپێش بخات.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە مەبەستی زیاتر گرینگیدان بە توێژی ژنان و هەروەها هەوڵ بۆ پێگەیاندن و بەشداری پێکردنیان لە کایە سیاسییەکاندا، هەوڵی داوە تاکوو بە کردەوە ژنان بێنێتە نێو بازنەی سیاسەتەوە و کەڵک لە توانایی و لێهاتووییەکانیان بگرێت و بۆ ئەم مەبەستەش بەو شێوەی کە دەرفەتی بووبێت و بۆی کرابێت، بەستێنی بۆ خولقاندوون و یارمەتیی داون.

. حیزبی دێموکرات و ژن پاش ٨٠ ساڵ

ئێستا کە ٨٠ ساڵ بەسەر دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا تێدەپەڕێت، لە نێوان هەموو ڕێکخراوە سیاسییەکانی کوردستانی ڕۆژهەلاتدا، حیزبی دێموکرات وەک دێرینەترین ڕێکخراوی سیاسیی مۆدێرن توانیویەتی بە سازماندان و پلاندانان و ڕێکخستنی تایبەت، کەڵک لە هێز و تواناکان وەربگرێت، بۆ ئەم مەبەستەش هەمیشە و لە هەموو کاتێکدا، بە وردبینی و جیهانبینییەکی تایبەتەوە ڕوانیویەتە پرسەکان و بۆ هەر قۆناغێک لە خەبات و تێکۆشانی خۆی بەرنامەی تایبەتی داناوە. لە هەموو قۆناغەکانی خەباتی حیزبی دێموکراتدا، ژنان ڕۆڵ و نەخشی تایبەتی خۆیان بووە و بوونیان و کاریگەرییان لە هەموو قۆناغەکاندا دیار و بەرچاوە. ژنان بە بەشداریی ڕاستەوخۆ لە مەیدانی خەباتی حیزبی دێموکراتدا، وێڕای بەتاڵکردنەوەی بیرۆکەی دژەژن و چەقبەستووی کۆمەڵگە، پێناسەیەکی نوێیان لە خۆیان بەدەستەوە داوە.

لە کۆمەڵگەی داگیرکراوی کوردستاندا، لەمپەر و ئاستەنگی زۆر لەسەر ڕێگای ژنان بووە، کە خەباتی ژنانیان خستووەتە ژێر کاریگەریی خۆیانەوە، ئەم ئاستەنگانە ئەگەر لە لایەنی نەرێنییەکەیان بڕوانین دەبینین کە پێشیاان بە سەرکەتن، گەشە و پێگەیشتنی ژنان گرتووە بۆ نموونە ئیدئۆلۆژیکبوونی دەسەلاتی زاڵ، پێکهاتەی پیاوسالاری کۆمەڵگە، گوشاری چەندقاتی سیاسی و ئەمنیەتی دژی سەر ژنان، جیاوازیی ڕوانینەکان لە کۆمەڵگەی نەریتی و کۆمەڵگەی پێشکەتنخواز بەرانبەر بە ژنان، بە کاڵاکردنی ژنان، بێبەریکرانیان لە مافە مرۆییەکانیان و پێشێلکردنی کەرامەتی مرۆییان هەموویان نموونەگەلێک لەو ئاستەنگانەن کە خەباتی ژنانیان خستووەتە ژێر کاریگەرییەوە، بەلام ئەگەر لایەنی ئەرێنییەکەی ببینین، خودی ئەم ئاستەنگانە زۆر جاریش توانیویانە هاندەری ژنانی ڕۆشنبیری کۆمەڵگە بن بۆ ئەوەی کە بتوانن هەنگاوی

بەشی پێنجەم

بەهێزتر هەڵ بگرن. ئەڵبەتە ئەمە بەو مانەیە نییە کە ئێمە ئەو ئاستەنگانە بەبایەخ ببینین، بەڵکوو بەو مانایەیە کە ئەو ئاستەنگانە بکەین بە دەرفەت. هەموو ئەوانەی کە باس کران لە کۆمەڵگەی کووردستاندا کە هەمیشە ژێردەستە بووە، نبەرانبەر بە ژنان بینراوە، لێرەدایە کە نەخش و ڕۆڵی حیزبی دێموکرات وەک یەکەم ڕێکخراوی سیاسی کە دەرفەتی بەشداریی سیاسیی و ڕێکخراوەیی بە ژنان دا و بەستێنی ئەم بەشدارییەی بۆ دروستکردن، بەرجستە دەکرێتەوە. حیزبی دێموکرات لە مێژووی ٨٠ ساڵەی خۆیدا، ئەم پرەنسیپەی لەبەرچاو گرووە کە کۆمەڵگە بە بێ بوونی ژنان ناتوانێ سەرکەوێ، ئەمە لە وتەکانی دوکتور قاسملووی نەمریشدا دەبینرێ کە دەفەرمێ، هەرچی ژنان لە کارە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکاندا بەشدار بن، کۆمەڵ پێشکەوتووترە و هەرچی لە بزووتنەوەی سیاسیی نەتەوەیەکدا ژنان تێکۆشەرتر بن، بزووتنەوەکە پێشکەوتووترە و شانسی سەرکەوتنی زیاترە. ئێستا کە ٨٠ ساڵ لە خەباتی حیزبی دێموکرات تێدەپەڕێ، ئەم حیزبە کە خۆی بە حیزبی کۆمەڵانی خەڵک و هەڵقولاو لە ویست وداخوازییەکانی دەزانێ، دەبێ بە وردبینییەوە ئاورێک لە تێکۆشانی خۆی لە چوارچێوەی مافەکانی ژناندا بداتەوە و بە خەسارناسییەکی زانستی و واقعبینانە، مەیدانێکی زیاتر و ئاوەڵاتر بۆ ژنان و بەشداریی زیاتریان لە چوارچێوەی ئەم حیزبەدا بکاتەوە.

مێژووی ٨٠ ساڵەی حیزبی دێموکرات، لە خەباتێکی فرە ڕەهەند پێک هاتووە، ئەم ڕەهەندانە ئەگەرچی لەژێر سێبەری حیزبی دێموکراتدا وبەپێی بەرنامەی سیاسیی ئەم حیزبە پێناسەیان بۆ کراوە بەلام هەرکامەیان لە چوارچێوەی خۆشیاندا توانیویانە، دەستئاوەڵاییەکیان هەبێ و لە کۆتاییدا ئاکامی هەول وتێکۆسانەکان لە هەرکام لەم ڕەهەندانەوە بچێتەوە ژێر چەتری حیزبی دێموکرات، وەک یەکەم حیزب کە بناغەی خەباتێکی نەتەوایەتیی بە سەرنجدان بە خواست و ویستی کۆمەڵگە دامەزراند.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٣٠ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

هەشتا ساڵ خەبات بۆ ئازادی

رەزا دانشجوو

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە کاتێکدا هەشتا ساڵەی دامەزراندنی جێژن دەگرێ کە سەرەڕای هێندێک کێشە و کەموکوڕی بە تێپەڕبوونی لە دەیان قەیرانی گەورە و جۆراجۆر توانیویەتی وێرای پاراستنی سەربەخۆیی فیکری و سیاسی خۆی نوێنەرێکی شایستە بۆ بەدیهێنانی مافەکانی رۆژهەلات بێت. ئەمە بە هیچ شێوەیەک بە مانای نەدیتن و چاوپۆشی لە کێشە و کەموکوڕییەکان یان هەندێک بڕیاری هەڵە لەم ڕێبازە هەشتا ساڵەیەدا نیە کە هەر لایەنێکی دیکەی سیاسیش لە هەشتا ساڵ خەباتیدا دەتوانێت تووشی هاتبێت! بەڵام سەرەڕای ئەمانە دەبێت بگوترێ کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هەڵگری کۆمەڵێک تایبەتمەندی ناوازەیە کە دەبێتە هۆی جیاکردنەوەی لە زۆر حیزب و ڕەوتی سیاسیی تر! لە درێژەی ئەم باسەدا سەرنج دەخرێتە سەر تاقمێک لەم تایبەتمەندیانە.

پاشخانی مێژوویی ناوازە

دەکرێت بگوترێ کە نەک هەر لە جوغرافیای ئێران بەڵکوو لە ڕۆژهەلاتی نێوەڕاستیشدا کەم لایەن و حیزبی سیاسی هەیە کە پاشخانی مێژوویی حیزبی دێموکراتی کوردستانی هەبێت. ئەگەریش دەگمەن حیزب و لایەنی سیاسی هەبێت کە مێژووی بگەرێتەوە بۆ پێش دامەزراندنی حیزبی دێموکرات، بۆ نموونە وەک حیزبی توودە ئێستا تەنیا لە لاپەڕەکانی مێژوودا دەدۆزرێنەوە! نابێت ئەوە لەبیر بکرێت کە نهێنیی ئەم هەمیشەییبوونە لە سروشتی جەماوەری و بنکەی کوردایەتیی حیزبی

دێموکراتدایە. هەر ئەو حیزبە توودەیەکە سەردەمانێک گردبوونەوەی دەیان هەزار کەسی ئەنجام دەدا، ئێستا تەنانەت ناو و نیشانی بۆ زۆرێک لە خەڵکی ئێران بە تایبەت لاوەکان نامۆو نەناسراوە! لە ڕاستیدا حیزبی دێموکرات تەمەندرێژی و مانەوەی خۆی قەرزاری بنکە جەماوەریی و متمانە و بڕوایی کۆمەڵگەی کوردستانە.

حیزبی دێموکرات وەڵامێک بۆ داواکارییەکیی جەماوەری

ڕەنگە ئەمە گەورەترین و گرنگترین جیاوازیی نێوان حیزبی دێموکرات و زۆربەی لایەن و حیزبە سیاسیەکانی تر بێت. حیزبی دێموکرات هەڵقوڵاوی کانیی ئازادیخوازی و مافخوازی کۆمەڵگەی کوردستان و وەڵامێکە بە بانگەوازێکی جەماوەریی کۆمەڵگەیەکی ساڵیان بندەست و سەرکوتکراو بۆ گەیشتن بە مافی ڕەوای و ژیانێکی ئازاد و سەربەخۆ! بێگومان پشتیوانیی خەڵکی کوردستان هەر لە یەکەم ڕۆژی دامەزراندنی حیزبی دێموکراتەوە بۆ پێشەوای ئەمر تا ئەمڕۆ، قووڵایی ئەو نزیکییە نیشان دەدات. لە ڕاستیدا حیزبی دێموکرات بۆ داڕشتن و تیۆریزەکردنی داخوازییەکانی خەڵکی کوردستان لە چوارچێوەیەکی مودێڕن و پێشکەوتوودا دامەزرا. بەراورد بە ئەم شێوە لە دامەزرانە دەتوانرێ ناوی تاقمێک پارتی دەستووری و حکومەتیی وەک حیزبی "ڕەستاخیز" لە سەردەمی پەهلەوی یان پارتی کۆماری ئیسلامی لە سەردەمی ڕژێمی وەلایەتی فەقیهـ وەک حیزبگەلێکی کاغەزی و تەواو بێدەسەڵات بهێنرێت کە لە ڕاستیدا تەنیا بۆ سەپاندنی ئیرادەی حکومەت و ڕواییدان بە بڕیارەکانی حاکمییەت پێکهێنران. جۆری دووهەم دەتوانین ئاماژە بەم حیزب و ڕەوتە سیاسیانە بکەین کە لە ڕاستیدا خۆیان هەڵگری هیچ ئەجێندایەکی سیاسی نەبوون و تەنیا کاربەڕێکەر و جێبەجێکەری ئیرادەی سیاسیی وڵاتانی بیانی بوون. بێگومان نمونەی گەورەیان حیزبی توودەیە کە تەواوی ئاڕاستە و بڕیاردانیان بە تەواوی لەژێر کاریگەریی حکوومەتی سۆڤیەت بوو! لە ڕاستیدا ئەوە سەرکردەکانی سۆڤیەت بوون کە هێڵ و ئاراستەیان بە حیزبی توودە دەدا.

زاڵبوون بەسەر قەیرانەکاندا

مێژووی هەشتا ساڵەی حیزبی دێموکرات پڕە لە چرکەساتی سەخت و هەناسەبڕ کە دەتوانێت بۆ هەر حیزب و ڕەوتێکی سیاسی بە مانای کۆتایی ژیان و مردنی سیاسی بێت! ڕووخانی کۆماری ساوا و تازەلاوی کوردستان و لەسێدارەدان پێشەوا و هاوڕێیانی و سەرکوتکردنی دڕندانەی ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی تازە دامەزراوی دێموکرات دەکرا کۆتاییەکی پێشوەختە بێت بۆ تەمەنی کورتی حیزبی دێموکرات! بەڵام حیزبێک کە ڕەگ و ڕیشەی لەنێو خەڵکدا داکوتاوە و لە بنەڕەتدا وەڵامێکە بۆ داواکارییەکانیان، لە هەر دەرفەتێک بۆ زیندووبوونەوە و بووژانەوە کەڵک وەردەگرێت. هەر بەم هۆیەشەوە، دوای ساڵانێک لە شەهیدبوونی پێشەوا، ژمارەیەک گەنج کە ڕەنگە تەنانەت چاویان بە پێشەواش نەکەوتبێت، جارێکی دیکە کۆ

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

دەبنەوە و حیزبی دێموکرات ڕێکدەخەنەوە. لە ڕووداوەکانی دوای شۆڕشی ۱۳۵۷ و لە کاتی کۆنگرەی چوارەمی حیزبدا، مەترسییەکی گەورە جارێکی دیکە هەڕەشە لە بوون و نەبوونی حیزبی دێموکرات دەکات. حیزبی توودە کە بە هۆی پشتیوانیی بەربڵاوی سۆڤیەت خاوەنی تەشکیلاتی زەبەلاحە بیر لە داسەپاندنی هەژموونی فیکری و ئایدۆلۆژی خۆی بەسەر حیزبی دێموکراتدا دەکاتەوە. بەداخەوە هەندێک ئەندامی سەرکردایەتیی حیزبی دێموکرات بە هەر هۆکارێک لەژێر کاریگەریی حیزبی توودە دان و یارمەتیدەر بۆ جێبەجێکردنی بڕیارەکانی ئەوان! بەڵام ڕێبەری کاریزماتیک دوکتور قاسملوو و بێگومان بنکەی جەماوەریی حیزبی دێموکرات ڕێگرن و ئیزن نادەن تا پلانی ناحەزانی کوردستان سەر بگرێت و سەربەخۆیی فیکری و سیاسی حیزبی دێموکرات وەک خۆی دەمێنێتەوە! سەرسوڕهێنەرە، بەڵام وەک پێشووتر گوترا لەو حیزبە زەبەلاحە کە ڕۆژگارێک دەیهەویست حیزبی دێموکرات بەخاتە ژێر دەسەڵات خۆی جگە لە ناوەکەی لە لاپەڕەکانی مێژوودا هیچ نەماوە، بەڵام حیزبی دێموکرات خۆی بۆ یادی هەشتا ساڵەی دامەزراندنی ئامادە دەکات! شەڕی چەکداریی داسەپاو لەگەڵ کۆماری ئیسلامی و جێهێشتنی بەناچاری شارەکان و پەنابردن بۆ شاخ، نەتەنیا بچووکترین بۆشایی لە ڕیزەکانی حیزبی دێموکراتدا دروست ناکات، بەڵکو تەنانەت بنکەی جەماوەری حیزبی دێموکرات زۆر بەهێزتر دەکات. لەم نێوەندەدا ڕووداوێکی تری تاڵ ڕوودەدات: لێکدابڕان و جیابوونەوە! حیزبی دێموکرات ئەم قوناغە و ئەم بستوو و گەردەنە مەترسیدارەش بە سەلامەت تێپەڕدەکات، نەک جارێک و دووجار, بەپێی هەندێک گێڕانەوە سێ جار! هەرچەند ئاشکرایە بەداخەوە تێپەڕاندنی هیچ یەک لەم قوناغە مەترسیدارانە بێ تێچوو نەبووە و تەنانەت باسکردنیان دوای ساڵیان ڕووح و گیانی هەر نیشتیمانپەروەرێکی کورد ئازار ئەدات، بەڵام لە کۆتاییدا ئەوە حیزبی دێموکراتە کە زیندوو و لەسەرپێیە و زۆر هیوادارتر لە ڕابردوو دەچێتە دەیەی نۆیەمی ژیانی سیاسیی خۆیەوە.

سەرەڕای هەموو ئەو شتانەی کە تا ئێستا باس کران، نابێت ئەوە لەبیر بکرێت کە حیزبی دێموکرات لە دەیەی نۆیەمی خۆیدا ڕووبەڕووی زۆر ئالەنگاریی گەورە بووەتەوە، کە پشتگوێخستنیان دەتوانێت زیانێکی قەرەبوونەکراو نە تەنیا بە حیزبی دێموکرات بەڵکوو تەنانەت بە ڕەوتی ناسیۆنالیزمی کورد لە ڕۆژهەڵات بگەیەنێت. لە درێژەی هەندێک لەم ململانێیانە بە کورتی دەخرێنە بەر باس.

جیاوازیی نەوەکان و زمانی گفتوگۆ

هەرچەندە هەشتا ساڵ پاشخانی سیاسی و خۆڕاگری و مانەوە وەک یەکێک لە تایبەتمەندیی ناوازەکانی ژیانی سیاسی حیزبی دێموکرات هەژمار دەکرێت، بەڵام بە دڵنیاییەوە دەتوانێت هۆکاری سەرهەڵدانی تاقمێک کێشە و گیروگرفتی تایبەت بێت. ئێستا لەنێو ڕیزەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا چەند نەوەی تەواو جیاواز هەن کە هەریەکەیان لە

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

ڕوانگەی خوێنانەوە سیاسەت و ئەجێندای سیاسیی حیزبی دێموکرات لێک دەدەنەوە. لە پەنا کۆمەڵێک کەسایەتیی دیاری سیاسی کە هاوڕێ و هاوخەباتی دوکتور قاسملوو بوون, تاقمێک گەنج هەن کە دوای شەهیدبوونی دوکتور قاسملوو لەدایک بوون و...! ئاشکرایە ئەو ئامراز و میدیایانەی کە لە لایەن ئەم کەسانەوە بەکاردەهێنرێن چەندە دەتوانن جیاواز بن! ئەو زانیاریانەی پێشکەش بەم دوو نەوەیە دەکرێت دەتوانن چەند جیاواز بن! لە کۆتاییدا دەبێ بگوترێ کە ئەگەرچی بوونی جیاوازیی نەوەکان لە حیزبی دێموکراتدا نیشانەی دینامیزم و زیندوویی ئەم حیزبەیە، بەڵام لە هەمان کاتدا نەبینینی و پشتگوێخستنی لە پرۆسەی پلاندانانی حیزبی دێموکراتدا دەتوانێت زۆر زیانبەخش بێت!

جوغرافیایەکی نائارام و ئەرکی مێژوویی حیزبی دێموکرات

خێرایی ڕووداوەکان بە تایبەت لە چەند مانگی ڕابردوودا ئاماژەیەکی ڕوونن بۆ تاقمێک گۆڕانکاری بنەڕەتی نەک تەنیا لە ئێران بەڵکوو لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستیشدا. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، وەک حیزبی دایک، دەتوانێت هەم لە جوغرافیای کوردستان و هەم ئێراندا ڕۆڵێکی بنەڕەتی بگێڕێت. بنکەی جەماوەریی حیزبی دێموکرات دەتوانرێت وەک کارتی براوە و دەسەڵاتی موزایەدە لە دانوستان لەگەڵ ئۆپۆزیسیۆنی ئێراندا کەلکی لێ وەربگیرێ. جگە لەوەش حیزبی دێموکرات لە مێژووی سیاسیی خۆیدا، چ لە جوغرافیای کوردستان و چ لە ئێراندا، هەمیشە پێشەنگ بووە لە پێکهێنانی هاوپەیمانی سیاسی جۆراوجۆردا. ئەم ڕۆڵە شوێندانەر و چارەنووسسازە دەتوانێت بۆ داهاتووی کوردستان زۆر گرنگ بێت.

دەیەی نۆیەمی ژیانی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەیەی پێشکەوتن و بەرەوسەندن و گەیشتن بە شوێنی مەبەستە. کەلکوەرگرتن لە هەموو ئەو توانا و ئامرازە ناوازانەی کە لە بنەڕەتدا حیزبی دێموکرات لەسەری دامەزرا، دەتوانێت کۆتایی هینەری ساڵانی داگیرکاری لە کوردستان بێت! دەسپێکی ژیانی تازە بۆ کۆمەڵگەی ماندوو لە سەرکوت و بندەستی و خوێنێکی تازە لە دەمارەکانی ڕوژهەڵات! سەرەتای سەردەمێکی نوێی شکۆمەند! گەڕانەوە بۆ ڕۆژهەڵات و نمایشی شەرەف لەبەردەم خەڵکی کوردستان و پێشەوای شەهید!

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٣٠ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

خاڵە بەهێز و لاوازەکانی خەبات و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات

جەماڵ فەتحی

هەر قۆناغێک لە مێژووی مرۆڤایەتی هەڵگری تایبەتمەندیی ئەو قۆناغەیە و هەموو ڕووداوە سیاسی و تەنانەت کۆمەڵایەتییەکانیش لەژێر باندۆڕی ئەو تایبەتمەندنییانەیە و بەبێ لێکدانەوە و تاوتوێکردنی لایەنە جۆراوجۆرەکانی سەردەم ناکرێت بە شێوەیەکی لۆژیکی لەسەر هیچ ڕووداو و دیاردەیەک باس و لێکدانەوە بکرێت. مێژووی کورد کە وەکوو مێژووی هەموو نەتەوەیەکی دیکە لەم حەقیقەتە بەری نیە و ناکرێت بەبێ لەبەرچاوگرتنی تایبەتمەندییەکان بۆچوون لەسەر ڕووداوەکانی کوردستان دەرببڕدرێت و تاکلانەیە شەنوکەوی ئەوەی ڕووی داوە، بکرێت. کوردستان کە زیاتر لە سەد ساڵە دابەش کراوە، لە ڕەوتی مێژوویی خۆیدا دەیان و سەدان ڕووداوی تاڵ و ناخۆشی چێشتوە و دەیان هەستانەوە و کەوتنی بە خۆوە بینیوە.

ئەوەی کە بەگشتی بە دەسپێکی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی و ناسیۆنالیزمی کورد لە قەڵەم دەدرێت، شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵڵا نەهری لە ساڵی ١٨٨٠ی زایینییە کە شەمزینان، هەکاری، مەهاباد و تەنانەت تەورێزیشی گرتەبەر و لە کۆتاییدا لەلایەن دەسەڵاتی عوسمانی و قاجارییەکان تێک شکێندرا. ئەم قۆناغە لە خەباتی کورد کە بە خاڵی وەرچەرخانی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کورد لە قەڵەم دەدرێت ڕێگاخۆشکەر بوو بۆ بزووتنەوەکانی دوای خۆی. هەر لە شۆڕشی بۆتان، سۆران، شێخ سەعید پیران و شێخ ڕەزا درسیمەوە بگرە هەتا شۆڕشی شێخ مەحموود نەمر، چیای ئاگرین، سمایل ئاغای سمکۆ، شۆڕشی بارزانییەکان و کۆمارە ساواکەی کوردستان هەتا ئێستە ئەم کاروانە بۆ دەستەبەرکردنی خواستێکی مرۆیی نەتەوەی کورد

بەشی پێنجەم

بەردەوامە و خاڵی هاوبەشی ئەم شۆڕشانە یەک شتە، ئەویش پێداگریی لەسەر دەستەبەرکردنی مافی مرۆیی و نەتەوەیی کوردە. گرنگیی ئەم شۆڕشانە لە مێژووی کورددا خۆی لەوەدا دەبینێتەوە کە حکمەت و عەقڵیەتییان لە ڕەگەزی عەقڵیەتێکی نوێی جیهانیە کە پاش زاڵبوونی ئەم عەقڵیەتە وەرچەرخانێکی مەزن لە سیستەم و نەزمی جیهاندا هاتە ئاراوە و گوتاری زاڵ لە ئاستی جیهاندا گوتاری دەوڵەت . نەتەوە و دیاریکردنی کەوشەنی وڵاتەکانە. ئەگەرچی پێش ئەم عەقڵییەتەش وڵاتان کەم و زۆر خاوەن کەوشەنی خۆیان بوون، بەڵام ئەوەی کە بە زەقی هەر وڵات و نەتەوەیەک جیا لە چوارچێوەی جوغرافیایی خۆی، پێناسە و شوناسێکی تایبەتی بۆ خۆی وێنا کرد، جووڵەیەکی هزری و مەعریفی بوو کە لە ئاستی جیهاندا هاتە ئاراوە.

کوردیش وەکوو هەموو نەتەوەکانی دیکە کەم و زۆر لەم گۆڕانە ئاگادار بوو و لە ڕێگای کەسە بەرچاو و بلیمەتەکانی خۆیەوە بۆ بەجێنەمان لەم دۆخە نوێیە وە خۆ کەوت و بە شێوەیەکی سەردەمیانە و لە ئاستی دەفری سیاسی و کۆمەڵایەتیی کوردستان خوازیاری بەدەستەوگرتنی چارەنووسی خۆی بوو. یەکێک لەو قۆناغە مێژوویی و هەستیارانەی کە هەتا ئێستەش کورد شانازی پێوە دەکات، قۆناغی بزووتنەوەی نەتەوەیی- دێموکراتیکی کوردە کە بەستێنەکەی لە مەهاباد و لە ساڵی ١٣١٧ی هەتاوی بە دامەزرانی حیزبی ئازادیی کوردستان و دواتر کۆمەڵەی ژێکاف (١٣٢١) و حیزبی دێموکراتی کوردستان (١٣٢٤) ئامادە کرا. ئەم ڕێچکە و ڕێبازە کە هەتا ئێستەش لەسەر پرسی نەتەوەیی . دێموکراتیکی کورد بەردەوامە، ئەگەرچی هەوراز و نشێوی زۆری دیوە و هەتا ئێستە بە ئامانجە سەرەکییەکەی خۆی واتە دیاریکردنی چارەنووسی کورد بە شێوەیەکی دێموکراتیک و بەرابەریخوازی نەگەیشتوە، بەڵام ئەگەر بە شێوەیەکی لۆژیکی و بەپێی توانایی و دەفری کۆمەڵایەتی، خەسارناسی بۆ بکرێت، دەکرێت هەم خاڵی بەهێزی هەبێت هەم خاڵی لاواز.

کە باس لە خاڵی بەهێز و لاوازەکانی هەر ڕەوت و تێکۆشانێک دەکرێت، بەبێ ئەملاوئەولا دەبێت هەلومەرجی کات و شوێنیان لە هەڵسەنگاندنەکان ڕەچاو بکرێت، دەنا خەسارناسی و هەڵسەنگاندنەکان دەچنە چوارچێوەی خەسارناسێکی تاکلایەنە یان دوور لە ویژدانەوە. بۆ ئەوەی خەسارناسییەکی ژێرتەوەری لەسەر خەبات و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات بکرێت، دەبێت پێش هەر شتێک ئەم خەباتە وەکوو خۆی بەسەر چەندین قۆناغدا دابەش بکرێت کە بەگشتی خەباتی ئەم حیزبە لە دژی دوو دەسەڵاتی پالەوییەکان و ڕێژیمی ئاخوندەکان بووە کە هەردوو قۆناغەکە دەکەوێتە نێو سەردەمی شەڕی سارد و دابەشبوونی جیهان بەسەر دوو جەمسەری کاپیتالیزم و سۆسیالیزمدا. جیا لەوەی ئەم خەباتە لە دوو سەردەمی جیاوازی دەسەڵاتداریەتی عەقڵییەتی ئێرانیدا هاتووەتە ئاراوە لە بواری چوارچێوەی خەباتی ئەم حیزبە دەکرێت بڵێین زیاترین تێکۆشانی حیزبی دێموکرات لە دەرەوەی جوغرافیای خۆی بووە. بۆیە هەڵسەنگاندن و خەسارناسیی ئەم حیزبە بەبێ لەبەرچاوگرتنی ئەم کەتوارانە، هەڵەیە و بڕیاری تاکلایەنەی لێ دەکەوێتەوە. بە پشتبەستن بە کەتواری کات و

سەرچاوە
Serchawe

شوێن، دەرفەت و هەلومەرج ئەگەر باس لە خاڵە بەهێزەکانی خەباتی حیزبی دێموکرات بکەین، دەتوانین ئەم خاڵانە دەسنیشان بکەین کە هەر کامەیان تێڕامان و وردبوونەوەی زیاتر لە وتارێک دەخوازن.

خاڵە بەهێزەکانی خەباتی ٨٠ ساڵەی حیزبی دێموکراتی کوردستان:

١- بەردەوامبوون لەسەر پرسی نەتەوەیی و دەستەبەرکردنی مافە نەتەوەیی و دێموکراتیکەکانی کورد لە ئاستی ڕۆژهەڵات و هەروەها پشتیوانیی و هەوڵ بۆ چارەسەریی ئەم پرسە لە پارچەکانی دیکەی کوردستاندا.

٢- دامەزرانی کۆماری کوردستان لە بەستێنێکی نالەبار و ئەستەمی سیاسی، کۆمەڵایەتی و کولتووریی ئێران و لە سەردەمێک کە خەڵکی ئێران هەزاران ساڵ بوو بە سیستەمی پاشایەتی ڕاهاتبوون و لەگەڵ سیستەم و دامەزراوە دێموکراتیک و سەردەمییەکان نامۆ بوون. دامەزرانی کۆماری کوردستان لە نێودڵی حیزب و پێکهاتەیەکی چووکەتر لە خۆی.

٣- ئەگەرچی ئەم ڕەوتە بەپێچەوانەی نەزمی نوێی جیهان بوو و دەبوو حیزب لە نێودڵی کۆماردا سەری هەڵدایە، بەڵام بە هۆی ئەوەی کە کورد خاوەن دەوڵەت نەبوو ڕەوتەکە بەپێچەوانەوە چووە پێشەوە و حیزبی دێموکرات تاکە حیزبی کوردییە کە دامەزرانی کیانی سیاسی و سەربەخۆیی لە نێو کارنامەکەیدا تۆمار کراوە.

٤- بەرزکردنەوەی دروشمی یەکسانیخوازیی سیاسی و کۆمەڵایەتی بۆ نەتەوەیەکی خاوەن مێژوو، چاند و شوناسی جیاواز لە هەمبەر داگیرکەرێک کە باوەڕی بە شوناسێکی دیکە و مێژوویەکی دیکە لە ئێران جگە لە شوناس و عەقڵیەتی ئێرانی نەبوو.

٥- پێداگری لەسەر زیندووکردنەوەی شوناسی نەتەوەیەک کە جیا لە ستەمی نەتەوەی سەردەست، عەقڵییەتی خێڵایەتی و دیدی بەرتەسکی ناوچەیی بەسەریدا زاڵ ببوو، واتە بەرژەوەندیی نەتەوەیی لەم کۆمەڵگەیە نامۆ و بەرژەوەندیی خێڵ زاڵ بوو.

٦- دامەزرانی پێکهاتەیەکی دێموکراتیک و وێناکردنی کۆمەڵگەیەکی یەکسان و بەدوور لە هەر ستەمێکی چینایەتی، ڕەگەزی، زایەندیی و نەتەوەیی لە پەنای پێکهاتەیەکی نادێموکراتیک و کۆمەڵگەیەکی ملکەجی سیستەمی پاشایەتی کە لەسەر مێژوویەکی ساختە و فەیک چێ کرابوو.

سەرچاوە
Serchawe

٧- ڕێگاخۆشکردن بۆ گەشەی چاند و وێژەی زمان و ئەدەبیاتێک کە هەزاران ساڵ بوو جگە لە شێعر لە هیچ ژانرێکی دیکەدا خۆی نەنواندبوو، کەچی لە سەردەمی کۆماردا چاند و وێژەی کوردی لە بواری ڕۆژنامەوانی سەردەم، شانۆ، دەرکردنی گۆڤاری جۆراوجۆر و تایبەت بە چین و توێژەکانی کۆمەڵگە تاقی کرانەوە.

٨- هەڵکردنی ئاڵایەکی حکوومەتی کە جیا لە ڕەنگدانەوەی مێژوو، خواستی سیاسی و کۆمەڵایەتیی نەتەوەیەکی دابڕاو و پەراوێزخراوی مێژوو و جیهان بوو.

پێش کۆماری کوردستانیش کورد خاوەن چەندین ئاڵا بووە و یەک لەوانە ئاڵای کۆمەڵەی خۆیبوونە کە ئاڵای کۆماری کوردستان وێکچوونێکی لەگەڵ ئەو ئاڵایەدا هەیە، بەڵام ئەوەی کە لێرەدا گرنگە ئاڵای کوردستان وەکوو ئاڵای دەسەڵات و کیانێک هەڵکرا کە وڵاتێکی ناوچەکە وەکوو یەکیەتیی سۆڤیەت تا قۆناغێک ئەگەریش کەم بوو پشتیوانیی لەم کیانە سیاسییە دەکرد.

٩- کۆماری کوردستان کە بڕیاری ئەوەی دابوو ببێتە کیانێکی سەربەخۆی سیاسی بۆ کورد، تەواوی ئێلمانەکانی دەوڵەت و دەسەڵاتێکی سەردەمیانەی تێدا بەدی دەکرا. هێزی پێشمەرگە، ئاڵا، ئەنجومەنی وەزیران، سەرکۆماری، سروودی تایبەت، ڕاگەیاندن وەکوو زمانحاڵی کۆمار و دامودەزگای جۆراوجۆری ئیداری لەو توخمە سەرەکییانەن کە دەسەڵاتێکی مودێرنی پێ پێناسە دەکرێت.

خاڵە لاوازەکانی مێژووی حیزبی ێموکرات:

ئەگەرچی هەموو ئەو خاڵانەی لە سەرەوە ئاماژەیان پێ کرا خاڵی جێی تێڕامانن و وەکوو خاڵی بەهێزی خەباتی حیزبی دێموکرات ئاماژەیان پێ کرا، بەڵام خەباتێکی ٨٠ ساڵەی بە ئامانج نەگەیشتوو بەدڵنیاییەوە بەبێ کەموکوڕی نییە و ئەوەی کە ئەم حیزبە هەتا ئێستە بە مەبەستی سەرەکی خۆی نەگەیشتووە هۆکارگەلێکی لە پشتە،

کە دەکرێت ئاماژە بەم چەند خاڵە سەرەکییانە بکرێت:

١- لەتبوونەکان و تەنانەت دابڕانی بەشێکی بەرچاو لە حیزبی دێموکرات لە چەند قۆناغدا،

بەشی پێنجەم

٢- دابەزین لە شاخ و لاوازبوونی خەباتی پێشمەرگانە و چەکداری. ئەگەرچی حیزبی دێموکرات ئەگەر لە وڵاتێکی دێموکراتیکدا ببوایە دەبوو خەباتەکەی بەس سیاسی و مەدەنی بوایە، بەڵام هەم بە هۆی ئەوەی ئەم حیزبە لە هەمبەر دوو دەسەڵاتی سەرەڕۆ و دیکتاتۆردا خەباتی کردووە و هەم مافی دیاریکردنی چارەنووس ستراتیژیی سەرەکیی ئەم حیزبەیە کە دەکرێت خۆی لە سەربەخۆیی، فیدراڵیزم و ئۆتۆنۆمیدا خۆی ببینێتەوە، هەم بۆ قۆناغی خەبات لە هەمبەر دیکتاتۆردا و هەم بۆ پارێزگاری لە دەسکەوتەکان پێویستی بە هێزی پێشمەرگە هەبووە. لە ٣٠ ساڵی دوایی خەباتی ئەم حیزبە ئەگەرچی چەکی دانەناوە، بەڵام بە هۆی بارودۆخی سیاسیی هەرێمی کوردستان خەباتی پێشمەرگانەی لە کەمترین ئاستی خۆیدا کردوە و خەباتی سیاسی و مەدەنی زیاتر ئاماژەیان پێ کراوە، کەچی بەهۆی خەسڵەتی نادێموکراتیک و ملهوڕیی کۆماری ئیسلامی ئەم جۆرە لە خەبات نەیتوانیوە بەدیهێنەری ویست و خواستە سیاسییەکانی حیزبی دێموکرات بێت.

٣- هەڵگرتنی بەرپرسایەتییەکی قورس وەکوو دێموکراتیزەکردنی کۆمەڵگەی فرەنەتەوەی ئێران کە لەسەر بنەمای دەوڵەت - نەتەوەی ئێرانی دامەزراوە و ئێرانیبوون واتە توانەوە لەنێو شوناسی فەرهەنگی، مێژوویی، ئایینی و سیاسی نەتەوەی فارسدا و ئەم ئەرکە قورسە لە توانایی حیزبی دێموکرات نیە و خۆماندووکردن بەم پرسەوە دوورکەوتنەوەیە لە پرسی کورد کە پرسی جەوهەریی حیزبی دێموکراتە.

٤- پێداگریی لەسەر خەباتی بەرگریکارانە و خۆنەدان لە خەباتی هێرشبەرانە کە بەرهەمی باوەڕمەندبوون بە دێموکراسییەکە کە تەنانەت وڵاتانی لانکەی دێموکراسیش ڕەچاوی ناکەن. لە شەڕی نێوان دوو لایەنی بەهێز و لایەنی بێهێزدا یەکێک لەو خاڵانەی لایەنێک وەک بەهێز پیشان دەدا، دەسپێشخەری و دۆخی هێرشبەری لە دەرەوەی سنوورەکانە و لایەنی بێهێز ئەو لایەنەیە کە بەردەوام خۆی بۆ هێرشی بۆ سەر خۆی و بەرگریکردن ئامادە کردووە.

٥- چاوەڕوانی لە ئۆپۆزسیۆنی نەتەوەی سەردەستی فارس کە لە هەمبەر پرسی کورد و نەتەوەکانی تری ئێران زۆر توندتر و دەمارگیرتر لە کۆماری ئیسلامی دەردەکەون و تەنانەت مانەوەی کۆماری ئیسلامی بە زامنێک بۆ پاراستنی یەکپارچەیی ئێران دەزانن.

ئەنجام:

حیزبی دێموکرات کە بە حیزبێکی گەورە و خاوەن باندۆڕ پێناسە دەکرێت، دەبێت زیاتر و جیددیتر لە هەر هێزێکی سیاسی لەسەری بنووسرێت و قۆناغەکانی خەباتی ئەم حیزبە شەنوکەو بکرێت، کە بە ڕەخنەی ڕەسەن و ڕاستەقینە پێش بە

بەلارێداچوون و ونکردنی ئامانجە سەرەکییەکەی بگیردرێت. هیچ ڕەوتێک و دامەزراوەیەک بەبێ ڕەخنە و پێداچوونەوەی سیاسەت و پراکتیکەکانی ناتوانێ ڕێگا بۆ سەرکەوتن و دەسکەوتی زیاتر دەستەبەر بکات، بەتایبەت ئێمەی کورد کە لە دۆخی بندەستیی دەسەڵاتگەلێکدایین کە هیچ باوەڕێکیان بە پێوەرەکانی دێموکراسی و تلۆرانسی سیاسی نیە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٣١ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

چوار گەوهەری پێویست بۆ گەیشتن بە ئامانج

رەحیم نزهتزادە

ڕێگایەک کە بە دڵی چیاکاندا تێدەپەڕێت

گەیشتن بە ئامانجێک، وەک گەیشتن بە لوتکەی چیاییەکە، کە لە دوورەوە لە نێو تەمومژی هەور و ڕووناکیدا خۆی دەنوێنێت. هەموو کەسێک دەتوانێت بیبینێت، هەموو کەسێک دەتوانێت ناوی بهێنێتە سەر زمان، بەڵام تەنها ئەوانەی وێرەکی تێپەربوون بە ڕێگا پڕ لە شاخ و پێچاوپێچی ئەویان هەیە، لەسەر بەرزایی ئەو لوتکەیە، شایانی وەستان دەبن. ئەم ڕێگایە، ڕێگایەکی ڕاست و ڕێک نیە؛ ڕێگایەکە بە دڵی چیاکاندا تێدەپەڕێت، بە پێچ و پەنا، ڕێگای فریودەر و هەڵدێری بێهەژمار، کە لە کەمیندان بۆ ئەوەی، ڕێگەپێوەر لەنێو ببەن.

لەم ڕێگایەدا هەر پێچێک، هەر دووڕێیانێک، تاقیکردنەوەیەکە بۆ پیوانی بڕوا، ئیرادە و وشیاری. هەر ڕێگا بەلاڕێگابەرەکانی ئەو ڕێگایە، ئەو بژاردەگەلە بریقەدار و سەرنجڕاکێشانەن، کە هەندێک جار کورتتر دێنە بەر هزر و چاو، بەڵام لە کۆتاییدا دەگەنە بنبەست یان هەڵدێرەوە. هەڵدێرگەلێک، کە ئەگەر هەر هەنگاوێک خلیسک ببات، بێبەزەییترین ساتگەلێکن، کە لە ناکاو ساڵانێک لە تێکۆشان و هەوڵدان، بەیەکجار دەخەنە نێو قوڵایی هەڵدێری لەبیرچوونەوەوە.

بەشی پێنجەم

نهێنیی تێپەڕین بە سەلامەت

بە سەلامەتی بەزاندنی ڕێگایەکی لەو شێوەیە، هونەرێکە؛ هونەرێک کە بۆ هەموو ڕێبوارێک بەردەست نیە. ئەم هونەرە، تێکەڵەیەکە لە چوار گەوهەر:

دیدگایەک؛ کە ئامانجی مەبەست، وەک ئەستێرەی جەمسەری لە دڵی شەودا گەشاوە دەهێڵێتەوە.
سەبرێک، کە بەرگەی زریانەکان بگرێت.

نەرمی؛ کە وەک لقەکانی دارەبی لە بەرامبەر ڕەشەباکان بچەمێتەوە، بەڵام نەشکێتەوە.

هەروەها توانای، خوێندنەوە؛ پێش ئەوەی بکەویتە داوەوە، لە مەترسی ئاگادار بێتەوە.

کوردستان: قوتابخانەی تێپەڕین بەڕێگا سەختەکاندا"

ئەگەر بمانهەوێت خاکێک، کە بە سەدەکان لە ڕێگا پرمەترسیدارەکاندا خەڵکەکەی، فێری هونەری تێپەڕینی بەسەلامەت بوون، بەنموونە بهێنینەوە، ئەو خاکە بێگومان کوردستان دەبێت. لە شاخە سارد و سەختەکانیەوە، ڕێپێوەرانێک سەریان هەڵداوە، کە ڕێگای خۆیان نەک لەسەر ڕێگا قیرتاوکراوەکان، بەڵکو لەسەر لێوارە ئاستەمەکان و تاشە بەردەکانی ئاڵاوتە بە خوێن، بونیات ناوە.

لە مێژووی هاوچەرخدا، تێکۆشەرانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بەبەردەوام نموونەی زیندوو لەو هونەرە بوون. ئەوانەی لە پەنجاکان و شەستەکان و هەفتاکانی سەدەی ڕابردووی خۆریدا، لە بەرامبەر ئەو سوپا و سیاسەتانە، کە دەیانویست دەنگی ئازادی بێدەنگ بکەن وەستانەوە. کەسایەتییەکانی وەک شەهید دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو، کە بە تێگەیشتنێکی سیاسی قووڵەوە، هەوڵی دا خوێنڕشتن بە دیالۆگ بگۆڕێت، بەڵام هەرگیز تەسلیمی ڕێبازی چەواشەکراوی موزایەدەکردن لەسەر ئامانجەکانی نەبوو. یان ئەو پێشمەرگانەی، کە لە سەرمای زستانە سەختەکانی شاخدا، بە پارچە نانێکی وشک و ئومێدێکی گەورەوە، درێژەیان بە ڕێگاکەیان دا، و هەڵدێرە قوڵەکانی نائومێدییان بەزاند.

ئەم تێکۆشەرانە دەیانزانی کە هەر هەنگاوێک لەسەر ئەم ڕێگایە، دەتوانێت دوا هەنگاویان بێت؛ بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا،

چاویان هەمیشە لەسەر لوتکە بوو. ئەوان تێگەیشتن کە ئامانجی مەبەست، تەنها خاڵێکی جوگرافی نییە، بەڵکوو پێگەیەکە، کە ڕۆحی مرۆڤی تێدا ئازاد دەکرێت.

بەلاڕێگابەرەکانی ئەمڕۆدا، هەڵدێرەکانی سبەی

لە جیهانی ئەمڕۆدا مەرج نیە بەلاڕێگاداچوونەکان، لە شێوەی خیانەتێکی ئاشکرا یان شکستی سەربازیدا بن. هەندێک جار وەک بەڵێنی سیاسیی بەدرۆ، پڕۆژەی ئابووریی گوماناوی، یان تەنانەت دروشمی گەورە و بریقەدار، بەڵام لە کردەوەدا بەتاڵ بەنێوەرۆکی حەقیقەت، خۆیان بەدەردەخەن. هەڵدێرەکانیش بەتەنیا لە بەرەکانی شەڕدا نین؛ دەتوانن لە مەیدانی بیرکردنەوە، فەرهەنگی، یان میدیادا بن، ئاستێک کە بە شێواندنی مێژوو و ناسنامە، ڕۆحی نەتەوەیەک بەرەو ڕووخان دەبات.

ئەزموونی ڕێپێوەرانی کوردستان فێرمان دەکات کە بۆ گەیشتن بە ئامانج، دەبێت بەبەردەوامی لە خۆمان بپرسین: ئایا ئەم ڕێگایە دەمانباتە لوتکە، یان بۆ داوێنی بێکۆتای لاڕێگا؟ ئایا ئەم بڕیارە، لە هەڵدێر دوورمان دەخاتەوە، یان نزیکتر لە لێوارەکەی؟

پەیڤی کۆتایی پەیڤ

ئامانج ئەو خۆرەیە کە لە دوورەوە هەڵدێت، بەڵام بەهاکەی لە بڕینی ئەو ڕێگایەدایە کە بەسەریدا تێپەڕیوین. مێژوو، ناوی ئەو کەسانە دەئەسپێرتە یاد، کە نەک هەر گەیشتوونەتە ئامانج و مەبەست، بەڵکوو هاوکات بەبێ ئەوەی ڕۆح و شەرافەتیان لە لاڕێگەکان و هەڵدێرەکان بەجێ بهێڵن، ڕێگای مەترسیشیان تێپەڕاندوە.

ئەو کەسانە شۆڕەسوارانی حیزبی دێموکراتن و لە ٨٠ ساڵەی دامەزرانی ئەم حیزبە خۆشەویست و جێگەی هۆمێدی خەڵکی کوردستانا، سڵاو لە ناو بیروباوەڕەکانی.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٣١ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

گەلاوێژی ئەو ساڵە!

ڕەسووڵ سوڵتانی

پاڵم وە لاشیپانەی دەرگا دارەکەی ژووریّ داوە. ژوور چ ژوور، وەکوو ژووری هەموو کەس، لە نێوەڕاستەکەیدا تەندوورێک و کولانکەیەکی هەیە و، لە لایەکییەوە هەرزاڵێک کە دەستەنوێنی لەسەر دانراوە و بن هەرزاڵەکەش کەلوپەلی ماڵێی تێدایە و لە گۆشەیەکیشەوە چەند فەردە ئارد لەسەر یەک دانراون. ساڵێکیان ئەو فەردە ئاردانە نەبوایەن گوللە تۆپەکە ڕێک دەهاتە ژووریّ و لەوانەبوو هەموومان بکوژیّ، بەڵام لە نێوان دیوار و فەردەئاردەکاندا گیرساوە و نەتەقی. ئەوە دوایی بۆت باس دەکەم چۆن بوو. جا زستانان هەموو ڕۆژیّ دەبیّ ئەو تەندووره نێڵ بدریّ و دوای دامرکانەوەی کورسیی لەسەر دانێن. دایکم وردە وردە بە دەوری تەندوورەکەدا دەهاتەوە و دەیگوت لێوارەکانی شکاوە، ئەمساڵ پێم نەکرا تەندوورێکی تازە دانێم. ئەو خەمی تەندوورەکەیەتی و خەمی نانکردنی زستانیّ کە لەوانەیە هەویرەکەی بەو تەندوورەوە گیر نەبیّ و هەمووی لیّ داچۆڕێتە نێو ئاگرەکە و ببێتە کۆڵوو، منیش ئەوە شانم بە لاشیپانی دەرگاکەوە ناوە و بەزمی ناسنامەم پیّ گرتوە.

- باشە کوڕم خودا گەورەیە با بابت بێتەوە پێی دەڵێم وەدووی کەویّ.
- جا کەنگیّ وەدووی دەکەویّ؟ بۆ پێت وایە کراسە بچیّ لە بازاڕ بیکڕیّ؟

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

- ئەیەرۆ هێشتا نەچوویەتە خوێندن ئەو قسە زل زلانە لە کوێ دێنی؟ ئاخر زەمانە. منداڵی ئەو دەوروزەمانە دەڵێی زمانی شەیتانیان لە زاریدایە. کورە رۆڵە باشە با بابت بێتەوە.

- دەڵێم ئەی بۆچی کاکم هەیەتی؟

لەبەر خۆیەوە دەبۆڵێنێ و جاروبار دڵم دەداتەوە و جاروباریش لێم تووڕە دەبێ بەشکم لەکۆڵ خۆیم بکاتەوە. دەڵێ وەرە پووڵت دەمێ بچۆ لە دووکان بۆخۆت شت بکڕە.

- نامەوێ، پووڵم ناوێ. منداڵی خەڵک هەموو لە مەدرەسەن، ئەمن نەبێ. خانم دەڵێ شناسنامەت نیە ناتوانین ناوت بنووسین و ڕاتگرین.

باشە کورم، بۆخۆم دێم قسە لەگەڵ مونیرە خانم دەکەم، پێی دەڵێم ڕێگەت بدا لەگەڵ منداڵەکان دانیشی.

بەو قسەیە تۆزێک ئەهۆن دەبمەوە. مونیرە خانم دایکمی زۆر خۆش دەوێ. چوار خانمە مامۆستان لە مەهابادەوە هاتوون. شەوانی چوارشەممە دەعوەتی ماڵی ئێمەن. ئاخر چوارشەممۆیان بابم دەچێتە بازاڕی میاندواو و گۆشت دەکڕێ و دایکم شۆرباو کفتە لێ دەنێ. قسەی بابمیان زۆر پێ خۆشە. قاقا دەکێشن. بە دایکم دەڵێن دەستاوت زۆر خۆشە. بابم دەڵێ ماچیشی خۆشە. دایکم سوور هەڵدەگەڕێ و دەڵێ ئەیرۆ بایز بۆ هەرچی بێتە سەر زارت نایگێڕییەوە. ئەوانیش قاقا پێ دەکەنن. دایکم هەڵدەستێ بە بیانووی شتێکەوە دەڕوا و تاوێکی دی دێتەوە.

گوتم مونیرە خانمیش ڕێگەم بدا، دوایی ناهێڵن ئیمتیحان بدەم و دەڵێ دەبێ ناوت بنووسرێ.

دەڵێ هەتا وەختی ئیمتیحان بابت شناسنامەکەت بۆ وەردەگرێ. پێی دەڵێم لەگەڵ میرزا ئەحمەد بچێ لە کەلبەڕەزاخان بۆت وەرگرێ. دەڵێن لەوێ دەیدەن.

بە بیستنی ناوی کەلبەڕەزاخان، ترسێک دامدەگرێ. ئاخر پایەگای کەلبەڕەزاخان تەنیا پاسداری لێیە و ئەوانیش هەر کەس ببینن دەیکوژن. جاران مەقەڕی پێشمەرگە لێ بوو. نازانم چ ساڵێک بوو عەولای برام ساوا بوو. نەخۆش بوو بردمان لەوێ لە بەشی تەندروستییەکەی دەرزییان لێ دا. بۆنی دەرمان زۆر ناخۆش بوو، بەڵام پێشمەرگەکان دەهاتن و دەچوون ئاغابانوویان لەسەر بوو. پێشمەرگەیەک بابمی دەناسی. دەستی لە گیرفانی نا، لوێچێک مێوژەڕەشەی دەرهێنا و پێی گوتم کۆشت بگرەوە. مێوژەکە زۆر خۆش بوو. بۆخۆشمان مێوژمان هەبوو، بەڵام ئەوەی ئەو زۆر خۆش بوو. لەو ڕۆژەوە هەر جارێکی تەقە دەبوو، دەمگوت خوایە پێشمەرگەی مێوژەکە هیچی لێ نەیە.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

ئێستا ئیدی ئەو شوێنە بنکەی پاسدارانە و خەڵک دەبەن لەوێ دەیانکوژن و دایکیشم دەڵێ دەبێ ناوی من لەوێ بنووسرێ ناسنامەم بدەنێ. ترسێک هەموو گیانم دادەگرێ. ناسنامەی من لەوێ بدرێ؟ ئاخر حەفتەی پێشتوو محەممەدی عەلی تەها و مەحموودی قادرۆکەیان لەوێ کوشتبوو. کاک محەممەدم جوان لەبیرە. پیاوێکی ڕەشتاڵەی ڕەقەڵە بوو. ئەسپ و داشقەی هەبوو و جاروبار بابم دەیهێنا حەوز و شۆرکە و شتی پێ دروست دەکرد. ڕوخساری دادە حوسنیی دایکی کاک محەممەدیشم هەر لە بەر چاوە، کە لاڕوومەتی خۆی ڕنیبوو، خۆی ڕادەژاند و هۆن هۆن فرمێسکی لە چاو دەهاتنە خوار و زوو زوو بە لۆی چارەکەشانەی لووتی دەسرییەوە و جار نە جارێکیش لە پڕ لە هەر دوو ڕانی خۆی ڕادەکێشا و دەیگوت ئەی ڕۆۆۆۆ ئەی ڕۆۆۆۆ محەممەد گیان، کۆزی ساوات بۆ کێ بەجێ هێشتوە؟ بە قوربانی کۆزی ساوات بم. زۆری نەبرد دادە حوسنییش مرد. گوتیان لە سوێی کاک محەممەد دڵی تۆقیوە. ئەو کاتە دادە عیسمەتی خێزانی کاک محەممەد دووگیان بوو. بە دەردی دایکم دەیگوت کۆشێک منداڵی هەبوو. کۆشێک یانی چەند؟ ئەو سێی هەبوو. هاشم و حامید و پیرۆز. هاشم گەورە بوو و بۆ بابی دەگریا. حامید تاسابوو. پیرۆز منداڵێکی زەردەڵەی قژکاڵ هێشتا نەیدەزانی چ قەوماوە. منداڵی پاشەبەرە کە ئێستا ئیدی پیاوێکە، ناوی نرا ڕێبوار. کاک محەممەد زۆر لە دایکی دەچوو. کاک محەممەد و کاک مەحموود و چەند کەسێک بەهارێ خەریکی ئاوداشتنێ دەبن کە پاسدار بەو دەشتە وەردەبن و ڕەشبگیر هەرچی تووشیان دەبێ دەیانگرن و دەیانبەنە پایەگای کەلبەڕەزاخان.

بابم هەموو جارێ دەیگێڕاوە و دەیگوت: کابرایەک گێڕایەوە گوتی، ئەو ڕۆژەی محەممەد و مەحموود کوژران منیش گیرابووم، بە حوکمی ئەو خوایە منیان نەکوشت. کە گرتیانم یەکسەر چاویان بەستم و بردیانم، خۆ نەمزانی بۆ کوێم دەبەن. لە ژوورێکیان کردم دیار بوو چەند کەسێکی دیکەشی لێ بوون. ئەمن محەممەد و مەحموودم بە دەنگیانڕا ناسییەوە، گوتم محەممەد ئێوەیان لە کوێ گرت؟ گوتی لەگەڵ مەحموود ئاوان دەداشت. یەکێکیان نەمزانی کێیە گوتی دەمانکوژن. محەممەد گوتی پەنا بە خوا. ئەی منداڵەکانمان؟ خۆزگەم بە خۆت هێشتا منداڵت نیە. هاشم دوو ڕۆژە داوای کراس دەکا گوتم چوارشەممە لە بازاڕ بۆت دەکڕم. مەحموود هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی دەمانتوانی هەڵێین ماڵت نەشێوێ محەممەد. گوتم وەرە لەگەڵ کاک بایز و کاک کەریم خۆمان بە چۆمەکەدا بدەین و بپەڕینەوە بەری ساروقامیش.

ئەوان کە پاسدارەکانیان دیتبوو، زانیبوویان نابێ ڕاوەستن. ماوەیەک بوو تووشی هەر کەس دەبوون دەیانکوشت. لێپرسین و شتی وا نەبوو. لە هەر جێیەک لە شەڕی پێشمەرگە دەشکان، لە گەڕانەوەدا خەڵکیان دەکوشت. بۆیە یەکسەر بەرەو چۆمەکە هەڵاتبوون و پاسدار سەریان لە دوو نابوون. ئەوان خۆیان بە چۆمەکەدا دابوو و پاسدار تەقەیان لێ کردبوون. بابم گوتی هەر بە قودرەتی خودا نەیانئەنگاوتین و ترس وای کرد لەو چۆمە بەخوڕ و قووڵە بپەڕینەوە. بابم گوتی وەڵڵا پێم گوت گوتم محەممەد دەمانکوژن دەبێ هەڵێین، محەممەد گوتی جا چمان کردوە بایز؟ ئەوەتا من خەریکی ئاوداشتنم بۆ دەبێ

بمکوژن؟ ئیدی پاسدارەکان خەریک بوون دەگەیشتنێ و کاتم نەبوو لەوە زیاتر قسەی لەگەڵ بکەم دەبوو هەڵێم. خەڵکەکەی دیکەش دوور کەوتبوونەوە. خەمی پەرویزی حوسێنی حاجی بەنگینم بوو، منداڵ بوو گوتم لەو چۆمەدا دەخنکێ، کەچی پێش هەموومان ئەو پەڕیبەوە.

کاک مەحموود گوتبووی محەممەد خەتای تۆ بوو. نەتهێشت منیش هەڵێم. بەخوای هەمووومان....

گوتی: لەو کاتەدا دەرگا کرایەوە و نەیانهێشت مەحموود قسەکانی تەواو بکا. ئەو و محەممەدیان بردە دەرێ. لە دەرێ دەنگی هاوار و ناڵەناڵیان دەهات. زانیم لێیان دەدەن. تاوێک بوو هەر دەنگی پاسدارەکان دەهات و هیچی دی. ئەوجار دەنگی تەقەی تفەنگ هات. سڕ بووم. گیانم لەبەردا نەما. زانیم تەقەیان لەوان کردوە. دەنگی دەرگا کرایەوە و هەمووومانیان وەپێش خۆیان دا. نەمدەزانی بەرەو کوێمان دەبەن. زرمەیەک لە پشتم هات، دەتگوت کێوێکم بەسەردا ڕووخا. نازانم بە چی لێیان دام. بەرەو دەم کەوتم. هەڵیانستاندمەوە. ئەوانی دیکەش هاوار هاواریان بوو. دەنگەدەنگی پاسدارەکان جار بە جار بەرزتر و گرژتر دەبوو. یەکێکیان دەیگوت با سەریان ببڕین. ئەوی دی دەیگوت یەکی یەک گوللەیان بەسە. بە دیوارێکیانەوە ناین. چاومان هەر بەسترابوو. ئەژنۆم شل بوون. دەنگی چەکەکانیان هات کە خستیاننە سەر پێ. چاوەڕێ بووم بزانم چۆن و لە کوێم دەدرێ. سەرم؟ سینگم؟ دایکم هاتە پێش چاوم، خۆی دەرنی و لە خۆی دەدا و خۆڵی وەسەر خۆی دەکرد. لەو دەمەدا دەنگێک بە تورکی گوتی دەست ڕاگرن. بوو بە هەرا. ئەو دەیگوت بۆچی دەیانکوژن؟ من ئەوانە دەناسم. خەڵکی ماڵوێرانی ئەو دێهاتانەن. سەد جار لە ماڵیان نانم خواردوە. چۆن دڵتان دێ؟ ئەوانەتان بۆ کوشتوە؟ ئەوانە؟ یانی محەممەد و مەحموودیان کوشتبوو؟ ئێمەش دەکوژن؟ بڵێی بە قسەی بکەن و نەمانکوژن؟ دەنگەکان خاو بوونەوە. دەستێک پەڕۆی چاوی کردینەوە. بەرچاوم تاریک بوو. تاوێک هیچم نەدەدی. وردە وردە کە بەرچاوم ڕوون بۆوە، دیتم مەحموود و محەممەد لەو لاوە کەوتوون و خوێنێکی زۆریان لەبەر ڕۆیشتوە. بە تەور لە سەریان دابوون و بە گوللەش. نازانم لە پێشدا بە کامیان. مەشەدی غوڵام بەسەریانەوە ڕاوەستابوو و هەر لە ئەژنۆی خۆی دەدا و جنێوی بەو پاسدارە ڕیشنە دەدا کە لەولاوە نێوچاوانی غەزەبی لێ دەباری. مەشەدی غوڵام بوو نەیهێشێت ئێمە بکوژن.

دایکم دەیگوت حەک کوێر بم بۆ عیسمەت، بە سەری شلکی لێی قەوما. بە کۆشێک منداڵەوە. جا دایکم کە وای دەگوت چاوێکی لە بابم دەکرد، هەستم دەکرد دەڵێ خوایە شکوور هێشتا سێبەریمان بەسەرەوە ماوە. ئاخر ئەو ساڵانە هەر ڕۆژە و هەواڵی کوژرانی یەکێک دەبیسترا. پاسدار لە سەر هیچ و خۆڕایی خەڵکیان دەکوشتن. کەچی دایکم بۆخۆشی هەر بە سەری شلکی لێی قەوما. هێشتا سەری کوڵمەکانی سوور سوور بوون کە بابم مرد. ئەودەم من چەند ساڵێک بوو ناسنامەم وەرگرتبوو و دەرسم دەخوێند. چواری سەرەتایی بووم. تاقیکردنەوەکانی کۆتایی ساڵ بوو. یانی چوار ساڵ بوو سجیلم هەبوو. دەمێک

بەشی پێنجەم

بوو ئیدی خانمە مامۆستاکان جلوبەرگی کوردییان لەبەر نەدەکرد. ئێستا مانتۆیان لەبەر دەکرد و کۆچکەیان لەسەر دەکرد، بەڵام هەر وا میهرەبان بوون، ئەوەندەیە وەکوو ساڵی یەکەم و دووەم داوای سروود و گۆرانییان لە منداڵەکان نەدەکرد. لە پێشدا وا نەبوو. ئەو ساڵەی من چوومە مەدرەسە و دوایی ناردیانمەوە هێشتا کتێب نەدرابوو بە منداڵان، خانمە مامۆستاکان دەیانگوت کێ دەنگی خۆشە بێ گۆرانی بڵێ. جا ئی وا بوو پێی خۆش بوو بچێ و شەرمیشی دەکرد. هاوڕێی پەنا دەستی، دەستی بەرز دەکردەوە و دەیگوت خانم ئەوە دەنگی خۆشە. با بێ. ئیدی دوای چەند رۆژێک من دەر کرام. نیوەڕۆیەک بابم هاتەوە ژوورێ و گوتی هەستە وەرە. چوومە دەرێ، دوو پاسدار لە ماشێنێک دابەزین، جلوبەرگەکانیان خاڵ خاڵ بوو، ریشێکی درێژ و شەپکەیەک لەسەر. میرزا ئەحمەدیش کە شوڕای گوند بوو، لەوێ بوو. هێندێ پرسیاریان لە بابم کرد، دیاربوو بابم زۆر بە ڕوونی جوابی نەدانەوە بۆیە میرزا ئەحمەد هاتە بەر دەرگا و بانگی دایکمی کرد:

- ڕووحیزاد
- بەڵێ مام میرزا.
- حەمەڕەسووڵ چ ساڵێک لە دایک بووە؟
- کاکە میرزا گیان ئەوە دەبێتە حەوت پاییز. بەڵام دووەم مانگی هاوین بوو، سێ چوار ڕۆژێک لە گەلاوێژ تێپەڕیبوو. ئەوێ ساڵێ من نەمتوانی بچمە دەشتێ.
- زۆر باشە. تەواو.

هاتەوە و پاسدارەکان هێندێ شتیان نووسی و سەیرێکی منیان کرد و ڕۆیشتن. من سەیری تفەنگەکانیانم کرد گوتم تۆ بڵێی ئەوانە کامیان کاک محەممەد و کاک مەحموودیان کوشتبێ؟

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢ی خەرمانانی ٢٧١٣

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

کاوە ئاهەنگەری: ناکرێ بە حیزبێک کە بەرنامە و مەرامی سیاسیی دژ بە حکوومەتی زاڵە، نەڵێین شۆڕشگێڕ!

وتووێژ: شەهرام سوبحانی

ئاماژە: بێگومان ٢٥ی گەلاوێژ یەکێک لە گرینگترین ڕۆژە مێژووییەکانی نەتەوە کوردە، چونکە لەم ڕۆژەدا حیزبی دێموکراتی کوردستان وەک یەکەمین حیزبی مۆدێرنی کورد لەسەر دەستی پێشەوای نەمر دامەزرا. ئەم حیزبە هەم ڕێچکەیەکی نوێی بۆ خەباتی سیاسی و نەتەوەیی کورد داڕشت و هەم بووە هۆی هیوا و هۆمێدی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بۆ ئەوەی بتوانن لە چوارچێوەی حیزبێکی ئەمڕۆیی و نەتەوەیی وەک حیزبی دێموکراتدا خۆیان ببیننەوە و خەبات بۆ ئامانجە نەتەوەییەکانی خۆیان بکەن. "کوردستان" بۆ باس و بابەتی زیاتر لەسەر ٢٥ی گەلاوێژ وتووێژێکی لەگەڵ کاک کاوە ئاهەنگەری، شرۆڤەکاری سیاسی پێکهێناوە.

شەهرام سوبحانی: کاک کاوە سپاس بۆ بەشداریتان لەم وتووێژەدا، سەرەتا با بەم پرسیارە دەست پێ بکەین کە، حیزبی دێموکرات بە حیزبی خۆشەویستی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانی ڕۆژهەڵات ناسراوە، هۆکارەکانی ئەم هەموو خۆشەویستییە چین؟

کاوە ئاهەنگەری: بەر لە هەموو شتێک ئێزن دەخوازم ٢٥ی گەلاوێژ، ساڵڕۆژی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان، پیرۆزبایی لە هەموو ئەندامان و کادر و پێشمەرگە و بنەماڵە سەربەرزەکانیان بکەم و هیوادارم کە ساڵی داهاتوو لە

کوردستانێکی ئازاد و لەنێو ئاپۆڕای لایەنگران و ئەندامانی حیزبی دێموکراتدا ئەم ڕۆژە مێژووییە جەژن بگرین.

یەکەم هۆکار دەگەڕێتەوە سەر خودی پرسی کورد کە بەداخەوە هەتا ئێستا بە حەلنەکراوی ماوەتەوە و حیزبی دێموکراتیش دامەزران و خەباتی خۆی لەم پێناوەدا پێناسە کردوە و ئەندام و پێشمەرگەی حیزبی دێموکراتیش گیانی و ژیانی خۆی هەر لە پێناو ئامانجەکانی گەلی کورد داناوە. لەلایەکی دیکەشەوە حیزبی دێموکرات، حیزبێکی ئیدئۆلۆژیک یان تایبەت بە چین و توێژێکی کۆمەڵگەی کوردەواری نیە، بە زمانێکی دیکە هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵگەی کوردەواری، لەو حیزبەدا بەشدارن و خاوەنی خەبات و تێکۆشانی دەیان ساڵەی حیزبی دێموکراتن.

هۆکاری سێهەم بە باوەڕی من دەگەڕێتەوە سەر ڕێباز و سیاسەتی دروستی حیزبی دێموکرات کە لە ماوەی ئەو هەشتا ساڵەدا گرتوویەتە بەر. بەهۆی خەڵکی بوونی سیاسەتەکان و ڕوانگەی سیاسی ئەم حیزبە، پێشوازییەکی بێ وێنەی لەلایەن هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵگەوە لێکراوە.

وەک هۆکاری چوارەم، دەتوانم بە ڕۆڵ و کەسایەتی و زانایی چەند ڕێبەری بلیمەتی وەک پێشەوا قازی محەممەد وەک دامەزرێنەری حیزب، دکتور قاسملوو وەک ساغکەرەوەی حیزب و دکتور سادقی شەرەفکەندی وەک ڕێبەریی قۆناغێکی سەخت و دژوار، ئاماژە پێ بکەم کە لە دامەزران و ڕێبەریی و بەڕێوەبەریی حیزب و سیاسەتەکانیدا توانیان متمانەی خەڵک بە دەست بێنن و حیزبی دێموکرات لەنێو دڵی کۆمەڵانی خەڵکدا خۆشەویستتر بکەن.

شەهرام سوبحانی: بۆچی حیزبی دێموکرات لە قۆناغە جیاجیاکانی مێژوویی خەباتی کوردستان، لە قوربانیدان و گیانفیداییدا هەمیشە پشکی شێری بەرکەوتووە؟

کاوە ناهەنگەری: لەبەر ئەوەیکە بە جەماوەرترین حیزبی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بووە و هەروەها هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵگەی کوردستانیش بەهۆی سیاسەتی دروستی ئەم حیزبەوە توانیویانە خۆیانی تێیدا ببیننەوە و لەگەڵی کەوتوونە. و ئەوە بە مانای جۆرێک "نوێنەرایەتیی ناڕاستەخۆ"ی حیزبی دێموکرات بۆ چارەسەری پرسی کورد لە ئێراندایە. و هەروەها پێمخۆشە لێرەدا ئاماژە بەو پەندی پێشینیانە بکەم کە دەڵێ: "هەر کەس سەربانی زیاتری هەبێ، بەفری زیاتری وەبەر دەکەوێ" بۆیە ئەو پشکەش بە حیزبی خۆشەویستی کۆمەڵانی خەڵک واتا "حیزبی دێموکرات" دەبڕدرێ.

شەهرام سوبحانی: حیزبی دێموکرات، حیزبێکی شۆڕشگێڕ یا ڕیفۆرمخوازە؟

بەشی پێنجەم

کاوە ناهەنگەری: بە باوەڕی من هەر دووکیان. بەڵام ئیزنم بدە با ڕوونی بکەمەوە. شۆڕش واتە بەرخۆدان و مقاومەت لەهەمبەر زۆر و خوو و خدەی داگیرکەرانە و ستەم و هەڵاواردن. ئێستا پرسیار ئەوەیە کە ئایا حیزبی دێموکرات لەم بوارەدا کۆتایی کردوە؟ ناکرێ بە حیزبێک کە بەرنامە و مەرامی سیاسیی، دژ بە پێکهاتە و مەرامی سیاسی حکوومەتی زاڵە، و زیاتر لە شەش هەزار شەهیدی داوە و ٤٧ساڵە بە دژی کۆماری سێدارەدا شەڕ و خەبات دەکات، نەڵێین شۆڕشگێر، لە لایەکی دیکەوە چونکە حیزبی دێموکرات ڕەگی پراگماتیسمی سیاسی تێدایە و لە دەرفەتەکان کەڵک وەردەگرێ و تەنانەت "وتووێژ" وەک مکانیزمێکی خەبات بۆ دەستەبەربوونی مافەکانی نەتەوەی کورد پێناسە دەکات، پێموایە کە لایەنی ڕیفۆرمخوازیشی تێدا بەدی دەکرێ. بەڵام ئەم ڕیفۆڕمخوازییە زۆر جیاوازە لە ڕیفۆڕمخوازی حکوومەتی کە لە ئێراندا باوە و ئێمە دەیناسین. بۆ نموونە: شەهید دکتور قاسملوو ئەگەرچی لەگەڵ نوێنەرانی ڕێژیمی تاران دانیشتن و وتووێژی کرد، بەڵام بە هیچ شێوەیەک لە داوا ڕەواکانی گەلی کورد و بڕوا و پرەنسیپی حیزبی کە هەزاران گیانی بۆ بەخت کرابوو، پاشەکشەی نەکرد. بۆیە من دەتوانم شەهیدی سەرکردە قاسملوو وەک ڕیفۆڕمخوازێکی شۆڕشگێر پێناسە بکەم. یان ئەوەی کە لە دوای شۆڕشی گەلانی ئێران، ڕێبەری ناودار کورد پێیوابوو کە ڕۆژێکیش شەڕ وە درەنگی بکەوێ بە قازانجی کوردە. بۆیە بە باوەڕی من، دەکرێ لە ڕووی تەکنیکی سیاسییەوە ڕیفۆڕمخواز بێ، بەڵام لە ڕووی ستراتێژی و ڕەوشتی سیاسییەوە شۆڕشگێر بمێنێتەوە.

شەهرام سوبحانی: دەسکەوتەکان زۆرن، کە بەشێکیان بریتین لە: ئاڵای کوردستان، هێزی پێشمەرگەی کوردستان، دامەزراندنی یەکەم کۆماری کوردستان، پلۆرالیزمی سیاسی و ئایینی و...هتد.

کاوە ناهەنگەری: بەڵام بێجگە لە ئەوانە و بەگەڕانەوە بە تەمەنێکی هەشتا ساڵە، بە باوەڕی من خەباتێکی بێوچان و ڕاگرتنی پرێستیژی سیاسی کورد و ناساندنی پرسی کورد لە ڕێگای حیزبی دێموکراتەوە بە جیهان، هەروەها بەرەوپێشبردنی لابیگەری بۆ پرسی کورد لە ئورووپا و بە ڕێکخستنکردنی دینامیزمی کۆمەڵگەی کوردستان لە ڕووی سیاسییەوە بەرانبەر بە هەموو ئەو پیلانانەی کە لەلایەن ڕێژیمی زاڵ بەسەر ئێراندا و هەندێک لە ئۆپۆزیسیۆن بەڕێوە دەچن، وایکردووە کە بە حەق حیزبی دێموکرات وەک سەنگەرێکی خۆڕاگر لێ بێ و ببێتە شوێنێکی بە شکۆ بۆ ئەوانەی عەوداڵی ئازادی و خەبات بۆ خاک و گەلن. بۆیە پێموایە ئەم دەسکەوتانە زۆر گرینگن و جێی خۆیەتی ئاماژەیان پێ بکەین.

شەهرام سوبحانی: پێوەندییدار بە پرسیاری پێشوو، ڕۆڵی ئەو دەسکەوتانە وەک ڕێچکەیەک بۆ خەباتی پارچەکانی دیکەی کوردستان چۆن هەڵدەسەگێنن؟

بەشی پێنجەم

کاوە ئاهەنگەری: لە ڕاستیدا یەکەم حیزبی مۆدێڕنی کوردستانی، حیزبی دێموکراتە و بە زمانێکی دیکە مۆدێڕنیزاسیۆنی سیاسەتی کوردی، بۆخۆی وێژمانێکە کە توانیویەتی لەسەر پارچەکانی دیکە شوێندانەر بێ. بۆ نموونە و بە تایبەتی شوێندانەری حیزبی دێموکرات لە سەر باشووری کوردستان. یان ئەوەیکە پێشەوا قازی، وەک پێشەوای هەموو کوردان و هەموو پارچەیەک دەناسرێ.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٤ی خەرمانانی ٢٧٢٥

سەرچاوە
Serchawe

زەروورەتی خۆڕێکخستنەوەی حیزبی دێموکرات

محەممەدساڵح قادری

دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەسەر بناخەی کۆمەڵەی ژیانەوەی کوردستان لە سەروبەندی کۆتاییهاتنی شەڕی دووەمی جیهانیدا وەرچەرخانێکی مێژوویی و هەنگاوێکی پراگماتیک بوو کە لە لایەن پێشەوا قازی محەممەد و هاوبیرانیەوە هاتووەتە ئاراوە. دامەزرێنەرانی حیزبی دێموکرات هەشتا ساڵ لەمەوبەر بە خوێندنەوەی دۆخی سیاسی، کۆمەڵایەتی، کولتووری و ئابووریی ناوچە و ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستان، توانیویانە چین و توێژەکانی کۆمەڵگەی کوردستان لەسەر بنەمای یەکیەتیی نیشتمانی لە فۆرمێکی مۆدێرن و نوێی کاری سیاسی و لە چوارچێوەی ڕێکخستنێکی بەرینی جەماوەریدا ڕێک بخەن.

ڕووداوە خێراکانی دوای دامەزرانی حیزبی دێموکرات لە ئێران دەرفەتی ئەوەی پێکهێنا کە حیزبی دێموکرات بتوانێ بە سیاسەتێکی ژیرانە لە کۆتا دەرفەت و بۆشاییەک کە بەهۆی ململانێی زلهێزانی هاوپەیمانی شەڕی دووەمی جیهانی لە ئێراندا هاتبووە ئاراوە، بەستێنی دامەزرانی کیانێکی نیشتمانیی بۆ خەڵکی کوردستان پێکبێنێ و بتوانێ یەکەم کۆماری کوردستان لە مەهاباد ڕابگەیێنێ. دامەزرانی کۆماری کوردستانیش وەدیهێنانی خەونی سەدان ساڵەی نەتەوەی کورد بوو کە لە ماوەیەکی کەمدا توانی دەسکەوتی مەزن و مێژوویی بۆ نەتەوەی کورد تۆمار بکا و ببێتە ڕووگەیەک بۆ کوردستانیانی هەموو بەشەکانی کوردستان. دیارە لە پێش دامەزرانی حیزبی دێموکراتیشدا چەندین ڕاپەڕین و بزووتنەوەی نەتەوەیی لە بەشە جیاجیاکانی کوردستان هاتبوونە ئاراوە و چەندین حیزبی سیاسییش دامەزرابوون و خەباتی گەورەیان کردبوو و قوربانی

زۆریان دابوو و دەسکەوتی بەرچاویان بۆ بزووتنەوەی کوردستان وەدی هێنابوو؛ بەڵام هیچکامیان نەیانتوانیبوو بەقەدەر حیزبی دێموکرات لە ماوەیەکی کەمی زەمەنیدا هێندە دەسکەوت و سیمبولی نەتەوەیی بئافرێنن و قوتابخانەی هزری نەتەوەیی پێ بخەملێنن.

حیزبی دێموکراتی کوردستان لە تەمەنی هەشتا ساڵیی خۆیدا کە بەردەوام لە خەباتێکی دژوار لە دژی ڕێژیمی پەهلەویی حەمەڕەزا شا و کۆماری ئیسلامیدا بووە، چەندین زەربەی گەورەی وێ کەوتووە و هەزاران پێشمەرگەی مێرخاس و فەرماندە و ئەندامانی ڕێبەری و ئەندامانی ڕێکخستنەکانی شار لە سەنگەری خەباتدا شەهید بوون و تووشی جۆرەها کارەساتی دڵتەزێنی وەک "لەسێدارە دانی پێشەوا قازی محەممەد، شەهیدبوونی ڕێبەرانی ڕاپەرینی ٤٧-٤٦، تێرۆری دکتۆر قاسملۆ و دکتۆر شەرەفکەندی و سەدان پیلانی جۆراوجۆری نەیاران بووە و ڕۆژانی ڕەشی زۆری بینیوە، بەڵام هەرگیز چۆکی دانەداوە و هەروا مەیدانداری خەبات بۆ وەدیهێنانی ئامانجە بەرزەکانی نەتەوەی کوردە و لە قۆناخی جیاجیای تەمەنیدا گەلێک دەسکەوت و شانازی بەنرخی بۆ نەتەوەی کورد تۆمار کردوە. ڕەمزی سەرەکیی مانەوە و بەهێزیی حیزبی دێموکرات گرتنەبەری ئەو ڕێباز و ستراتژییە نەتەوەیی و نیشتمانییەیە کە تەعبیر لە ویست و داخوازیی سەدان ساڵەی کوردستانیان دەکا و کۆمەڵگەی کوردستانیش بە پشتگیری بەرینی مادی و مەعنەویان لەو حیزبە، گەورەترین هۆکاری مانەوە و بەهێزبوونی حیزبی دێموکراتن.

حیزبی دێموکراتی کوردستان لە وێستگە جیاجیاکانی تەمەنیدا بە ئیلهام وەرگرتن لە ویستی چین و توێژەکانی کۆمەڵگای کوردستان، بەردەوام ئالاهەڵگری وتاری نەتەوەیی و نیشتمانیی خەڵکی کوردستان بووە و بەردەوام هەوڵی بۆ بونیاتنانی نیشتمان و سەروەری نەتەوەیی داوە و لەو پێناوەدا هەنگاوی گرینگ و شوێندانەری گەڵگرتووە و قوربانی زۆری بۆ ئەو ستراتژییە داوە. هەربۆیە کاریگەرییەکانی ئەو ڕێبازە نەتەوەییە دوای تێپەڕینی هەشتا ساڵ، هەروا بەردەوامن و بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کوردستان لەسەر بنەمای هەمان ڕێباز بۆ دیاریکردنی مافی چارەنووس بۆ خەڵکی کوردستان لە خەبات بەردەوامە.

حیزبی دێموکرات حیزبێکی خاوەن کولتووری دێموکراتیک و هزری پێشکەوتووانە و واقعبینە کە ژینگەی کۆمەڵایەتی، سیاسی، کلتوری و ئابووریی کۆمەڵگا، ئەو بەستێنە سەرەکیانەن کە وا دەکات حیزبی دێموکرات بەردەوام خۆی لەگەڵ واقیعی ئەو فاکتەرانە و پانتایی جوگرافیای خەباتیدا ڕێک بخات تاکو بتوانێ بە بەشداریپێکردنی سەرجەم چین و توێژ و پێکهاتەکان، گەشە بە خەبات و شوێندانەرییەکەی بدات. ئەم بابەتە مانای ئەوە دەدات کە حیزبی دێموکرات هەموو دیاردە و گۆڕینەکانی دەروبەری خۆی دەبینێ و لە ئەنجامدا دەیهەوێ خۆی لەگەڵیان ڕێکبخات تاکوو لەو ڕێگەوە بتوانێ ئیدارەی

ڕەهەندەکانی خەبات و چۆنیەتی تەعامول کردن لەگەل جۆری پرسەکان بکات.

گوتاری نەتەوەیی و نیشتمانیی حیزبی دیموکرات دیارە و ستراتژییەکەشی بۆ وەدیهێنانی ئەم گوتارە لەئارادایە و هەشتا ساڵ مێژووی خەباتی بێوچان و پڕشنگداری لەوپێناوەدا تۆمار کردوە، پێویستە شێوازی ئاراستەکردنی ئەم گۆتارە نەتەوەیی و نیشتمانییە کە نوێنەرایەتی بزاڤی ڕزگاریخوازی گەلەکەمان دەکا، لە ڕەهەندی واتایی و ناوەرۆکیی و دەربڕینەوە هاوسەنگی هەبێت، هەروەک چۆن ئەو گوتارە ڕوو لە کۆمەڵگەی خۆمان دەری دەبڕین، ڕوو لە دەسەلاتی ناوەندی و لایەنە دەرەکییەکانیش بە هەمانشیوە دەربڕین تاکو حیزبی دیموکرات بتوانێ بە متمانە و پشتگیری زیاتری جەماوەری، ئیدارەی هەلومەرجە نوێیەکە و ئەو گۆڕانانەی کە لە ناوچە و لە پانتایی کۆمەڵگەدا هاتوونە ئاراوە بکات و دەربری ئەو چاوەڕوانییە بێ کە خەڵک و ئەندامانی حیزب لە حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانیان هەیە.

کاتێک بیر لە حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکان دەکەین ئەوە پرسیارە بەرەورووومان دەبێتەوە کە ئاخۆ حیزبە سیاسییەکانن کە ئاراستەی سیاسەت و ستراتژی دیاریکراویان دەکەن، یان ستراتژی و ئەفکارەکانن کە فۆرم و جۆری حیزبی سیاسی دەستنیشان دەکەن؟ ئێمە دەبینین لە مێژووی هاوچەرخدا حیزب و ڕێکخراوی سیاسیی جیاواز سەریان هەڵداوە و هەر یەک لەمانە بە شێوەیەک لە کۆمەڵگادا خەباتیان کردوە. ژینگەی کۆمەلایەتی، کولتووری، سیاسی و ئابوریی کۆمەڵگە فاکتەری سەرەکین بۆ ئەوەی حیزبی سیاسی بکەنە پەیڕەوی خۆیان، واتا بە گۆڕان لە هەر یەک لەوانەدا، حیزبی سیاسییش دەبێ لە ڕوانگە و فۆرمی دابەزین بەرەو کۆمەڵگە گۆڕانی بەسەردا بێت.

بە هاتنە کایەی سەردەمی بەجیهانیبوون و تەکنۆلۆژیای ژێری دەسکرد، ئیتر زۆر دژوارە ئاستی باندۆری نێوخۆیی و دەرەکی لەسەر حیزبەکان لەیەکتر جیا بکەینەوە. ئەمە واتای ئەوە دەگەیەنێ کە حیزبی سیاسی ڕووبەرووی جیهانێک لە بوون بووتەوە کە کۆمەڵگە و تاکەکان لە پانتاییەکدا دەژین کە هەموو بوارەکان تێکەڵ بە یەک بووە. لێرەوەیە کە حیزبی سیاسی بەرەورووی ئەو پرسیارە دەبێتەوە کە دەبێ چۆن فۆرم و سیستەمی بەڕێوەبەریی خۆی ڕێک بخات کە وەلامدەری پێویستییەکانی سەردەم بێت؟

حیزبی دێموکرات سالانێکە لەپێناو بەهێزکردنی خەباتی شار و ڕێکخراوە جەماوەرییەکانی نێوخۆ کاری کردوە و بەتایبەت لە دوای بزووتنەوەی ژن ژیان ئازادی و ئەو بزاڤە جەماوەرییانەی کە لە بۆنەکانی نەورۆز و ژینگەپارێزی و هتدی ڕۆژهەلاتی کوردستان لە ئارادان، ئەمەمان پێ دەڵێن کە بە هەڵبژاردنی ستراتژیی جەماوەریکردنی خەبات پێویستە بە ئەقلییەت و بیرکردنەوەیەکی تر بەرەو ڕۆژهەلاتی کوردستان هەنگاو هەڵبگیرێتەوە. واتا حیزبی دێموکرات دەرکی بەو

بەشی پێنجەم

ڕاستییە کردووە کە لە ژینگەیەکی جیاواز لە بوون، دەبێ ئاراستەی بیرکردنەوە و تێگەیشتن لە ڕاستییەکان بگۆڕێ تاکو زۆوتر بگاتە کۆمەڵگە و بتوانێ چین و توێژ و پێکهاتە جیا جیاکانی و لە پێناو چارەنووسی نەتەوە و نیشتماندا بەدامەزراوەیی بکات و ڕۆڵی پێشەنگایەتی و کاریگەری خۆی لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازیی نەتەوەکەماندا مسۆگەر بکات.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢٧ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

یوبیلیی ٨٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

مستەفا شڵماشی

حیزبی دێموکراتی کودستانی ئێران، هەشتاهەمین مۆمی تەمەنی خۆی دادەگیرسێنێ. لەو هەشتا ساڵەدا لە زۆر بواردا ڕۆڵی پێشەنگی گێڕاوە و شانازی بۆ نەتەوەکەی خوڵقاندوە. حیزبی دێموکراتی کوردستان یەکەمین حیزب لە کوردستاندا بوو کە بە شێوەیەکی مودێرن دامەزرا و لە یەکەم کۆنگرەی خۆیدا بەرنامەیەکی بۆ سەردەمی خۆی پێشکەوتوو، ڕێبەرییەکی دەستەجەمعی و ڕێبەرێکی لێهاتوو و پێشکەوتووی هەڵبژارد. شێوەی دروستبوون و هاتنە مەیدانیشی تەواو سەردەمیانە بوو. چوونکی لەسەر بناغەی کۆمەڵەی ژ.ک دامەزرا کە ڕێکخراوێکی پێشکەوتووی پێکهاتوو لە هەڵبژاردەکانی ئەو اتی کوردستان بوو. ئامانجی ژ.ک بەدەستهێنانی مافی دیاریکردنی چارەنووس بوو بۆ نەتەوەی کورد و حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانیش هەر بۆ هەمان ئامانج دامەزرا. هەرچەند بەرنامە وپێڕەوی خۆی بەڕۆژ کردەوە و هەوڵی دا لەگەڵ کەش و هەوای سیاسیی سەردەمی دامەزرانی خۆی بیگونجێنێ و نێوەرۆکێکی کێشداری پێ بدا تا بتوانی لەگەڵ کاراکتێرە زلهێزەکانی ئەو سەردەمدا کە لەسەر کوردستان و وەڵاتەکانی ناوچەی ڕۆژهەلاتی نێوەڕاست هێژەمۆنی و دەستڕۆیشتوویيان هەبوو، خۆی بگونجێنی.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پێکهێنەری یەکەمین دەسەڵاتی مۆدێرنی کوردی بوو کە نیزیکەی ساڵێک دوای دروستبوونی خۆی، بەسەرۆکایەتی پێشەوای ڕووناکبیر و خۆشەویستی کۆمەلانی خەڵک و ڕێبەری حیزب، پێشەوا قازی محەممەد دامەزراو لە مێژوودا یەکەمین کۆماری کوردستانی بۆ تۆمارکردین.

بەشی پێنجەم

حیزبی دێموکراتی کوردستان لە قووربانیدانیشدا پێشەنگە و تەنانەت ڕەنگە لە دنیاشدا حیزبێکی دیکەی ئەوتۆ نەبێ کە چوار بەرپرسی یەکەمی بە دەستی دوژمنان شەهید کرابن، کە سەرۆککۆمار و ڕێبەری کاریزمای حیزبەکە لە سێدارە درابێ، دوو ڕێبەری کاریزمای دیکەی لە نێو جەرگەی وڵاتانی پێشکەوتووی دنیادا تیرۆر کرابن و کە نیزیکەی سەد کەس لە ئەندامانی ڕێبەری لە قۆناغە جۆربەجۆرەکانی خەبات دا شەهید کرابن.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە گەڵ هەموو ئەو تەنگ و چەڵەمانەی کە هاتوونە سەر ڕێگای و زۆرجار نەخۆش کەوتوە و تا سنووری کەوتن چووە، بەڵام هەموو جارێ هەستاوەتەوە و بە پشتیوانیی کۆمەڵانی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، دیسان خۆی گرتووەتەوە و بووەتەوە چاکەسواری مەیدان و جڵەوی خەباتی وەدەست گرتووەتەوە. هەرچەندە لە قۆناغی جۆراوجۆردا تووشی لێکدابڕان و پەرەوازەیی بووە، بەڵام بە هیممەتی کادرە وردبینەکانی، جارێکی دی ڕیزەکانی خۆی پتەو کردووەتەوە و نەمامەکانی دوارۆژی خۆی بە ئاوی یەکیەتی ئاو داوەتەوە و دوژمنانی ناکام کردوە.

بێگومان لەو ماوە دوور و درێژەدا و لە نێو تۆفانی ئەو هەموو دژواری و نابەسامانییەی کە بەسەر حیزب و گەلی کورددا هاتوە، ڕەنگە لە هێندێک قۆناغدا تووشی هەڵەی تاکتیکیش بووبێ، بەڵام یەک شانازی گەورە بۆ ئەو حیزبە خۆشەویستەی گەلی کورد ماوەتەوە، ئەویش ئەوەیە کە هەرگیز و لە هیچ قۆناغیکدا نەبوەتە داردەستی دوژمنان و هیچ کاتێک سەربەخۆیی خۆی لە دەست نەداوە. تەنانەت ئەگەر هەڵەشی کردبێ، بە دەستووری هیچ جێگایەک نەبووە و لە خانەی هەڵەی سیاسی و تاکتیکیدا خۆی دیوەتەوە، یا لە لایەن هێز و لایەنی دیکەڕا و بە هۆی هەل و مەرجی نالەبارەوە بە سەریدا سەپاوە.
حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هەرچەند لە تەمەندا ساڵانێکی تێپەڕاندووە، بەڵام لە بۆچوون و گوتاردا تازە و لاوە، هەرچەند لە نێو گێر و گرفتی جۆراوجۆردا ماندوو دیارە، بەڵام ئیمکانات و ئینێرژی گەشە کردن و پێسکەوتنی هەیە و هەرچەند بنەماڵەکەی لێکترازانی زۆری بەخۆوە دیوە، بەڵام ویست و پتانسێلی کۆکردنەوەی نێوماڵی خۆی و بەرهەمهێنانی یەکیەتی و پتەوکردنی ڕیزەکانی خۆی هەیە.

لە هەشتاهەمین ساڵڕۆژی لە دایک بوونی حیزبی ڕێبەرانی شەهید پێشەوا، قاسملوو، شەرەفکەندی و دەیان شەهیدی سەرکردەی دیکەی وەک مەلا ئاوارە، شەریفزادە و موعینیەکان و شەهیدانی مووشەکبارانی قەڵای دێموکرات و دەیان شەهیدی دیکەی ڕێبەری، سەدان شەهیدی فەرماندە وهەزاران شەهیدی پێشمەرگە و ئەندام و دەیان هەزار شەهیدی لایەنگر و هەزاران شەهیدی قارەمان لە زیندانە کاندا، چاوەڕوانیم لە هەموو ڕێبوارانی ئەو ڕێگا پیرۆزە هەیە، کە بە هەموو توانای خۆیان هەوڵ بدەن شانازییەکان زیندوو کەنەوە و ئیمکانات و پتانسییلەکان بە یەکگرتوویی ویەکریزی بەکار بێنن و

سەرچاوە Serchawe

بەشی پێنجەم

خەباتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران به لووتکه بگەیەننەوە. تا جارێکی دیکه شاهیدی ئەوە بین که ئەو حیزبه مەزنه دەسکەوتی گەورەی وەک پێکهێنانی کۆماری کوردستان له مهاباد بەدەست بێنێ و ئاواتی شەهیدان وەدی بێنێ.
با بەئیمان بەو هێزە له بڕان نەهاتووەی که له دەوری حیزب کۆبوەتەوە و به بەکارهێنانی ئەو ئێنێرژی و پتانسیێلەی که بۆ ئەو حیزبه خۆشەویسته ڕەخساوە، ڕوو بکەینه مەیدانه گەورەکەو سیاسەتێکی کەلان دەست پێ بکەین تا بتوانین هێز و تواناکانمان دەکار کەین و ڕۆڵی پێشەنگ بگێڕین له گۆڕەپانی سیاسەتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئێراندا. جێگای خۆیەتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ئیبتیکاری ئاڵتەرناتیڤسازی بۆ هەموو ئێران و دروستکردنی بەرەیەکی بەرین بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان به دەستەوە بگرێ. تا نەتەوەی کورد له ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا بتوانێ ڕۆڵی شیاو و بارتەقای ئەو هەموو خەبات و قووربانیدانەی که پێشکەشی ئازادی دێموکڕاسی کردووە، له ئیدارەی ئێراندا بەدەست بێنێ و بۆ کوردستانیش مافه نەتەوایەتیەکانی دەستەبەر بکا.

به بۆنەی هەشتاهەمین ساڵڕۆژی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە پیرۆزبایی دەڵێم به ڕێبەرایەتیی حیزب، به هەموو ئەندامان، پێشمەرگەکان و بنەماڵەی شەهیدان و هەموو ڕێبوارانی ئەو ڕێگایه و هەموو ئۆگران و لایەنگرانی ئەو ڕێگایە. هیوادارم بەر هەمی هەوڵ و تێکۆشانی خۆیان ببینن و گه لەکەمان به لوتکەی سەرکەوتن بگەیەنن.

٢٤ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

بەرەو ٨٠ ساڵەی یادی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ئەمساڵ لە ڕۆژی ٢٥ی گەلاوێژدا، ٨٠ ساڵەی دامەزرانی خۆی جێژن دەگرێ.

٨٠ ساڵ لەمەوبەر، پێشەوا قازی محەممەد، لە سەر بناغەی "کۆمەڵەی ژیانەوەی کوردستان" (ژ.ک) و بە ئامانجی ئامادەکردنی ڕێکخراوێکی سیاسیی وەڵامدەر بۆ ڕێبەری و ڕێکخستنی خەباتی نەتەوەی کورد لە هەلومەرجی سیاسیی نوێی ناوچەکەدا، حیزبی دێموکراتی کوردستانی دامەزراند. ئەم حیزبە بە پێشەوایەتیی قازی محەممەد، کەمتر لە ٦ مانگ دوای پێکهاتنی، کۆماری کوردستان، یەکەم دەسەڵاتی نەتەوەیی مودێرنی کوردی لە چوارچرای شاری مەهاباد ڕاگەیاند و، شەخسی پێشەواش وەک سەرکۆماری کوردستان، قۆڵی لە ڕێبەریکردن و ئیدارەی کۆمار و ناوچەی ژێر دەسەڵاتی ئەو کۆمارە هەڵمالی. ئەگەر دامەزرانی حیزبی دێموکرات لە هەلومەرجی ئەو کات، بە شایەدیی ڕۆڵ و کاریگەرییەکانی لە سەر ڕەوتی ڕووداوە سیاسییەکان، وەرچەرخان و نوختەگۆڕانێکی گرنگ لە مێژووی بزووتنەوەی نەتەوەیی کورددا بوو، پێکهاتنی کۆماری کوردستانیش، ڕووداوێکی نەتەوەیی و سیاسیی ئەوەندە گەورە بوو کە سەرەڕای تەمەنی کورتی، شوێنەوارێکی قووڵی لە سەر خەملاندنی ناسیۆنالیزمی کورد و ڕێبازی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازیی کورد بەجێ هێشت.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

٨٠ ساڵە خەباتی ئازادیخوازی و شۆڕشگێڕانەی حیزبی دێموکرات لە وڵاتی خاوەن ڕێژیمی سەرەڕۆ و دیکتاتۆری ئێراندا، درێژەی هەیە. ٨٠ ساڵە حیزبی ئێمە، بزووتنەوەی نەتەوەیی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە جەرگەی ناوچەیەکی گەمارۆدراو بە پیلان و گەلەکۆمەگیی ڕێژیمە سەرکوتگەرەکان و هاوپەیمانەکانیان، ڕێبەری دەکا. ٨٠ ساڵ لە مەیداندا مانەوە و شەکاوە ڕاگرتنی ئاڵای خەبات بۆ ئامانجە پیرۆزەکان و مافە ڕەواکانی نەتەوەیەک، بێ هەبوونی ڕەگ و ڕیشەیەکی قووڵی حیزبی دێموکرات لە نێو دڵی خەڵکی کوردستاندا مسۆگەر نەدەبوو.

حیزبی دێموکرات لە ڕۆژی یەکەمی دامەزرانییەوە نوێنەرایەتیی سەرەکیترین پرسی کۆمەڵی کوردستانی کردوە کە ڕزگاری لە بندەستیی نەتەوەیی و دیاریکردنی مافی چارەنووس بۆ خەڵکی کوردستان بووە.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هەمیشە پشتیوانیی لە خەباتی نەتەوەی کورد لە هەر بەشێکی کوردستان بۆ بە دەستهێنانی مافە ڕەواکانی کردوە و، هەوڵی داوە پێوەندییەکی دۆستانەی لە گەڵ حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکانیان، هەبێ. حیزبی دێموکرات تەنیا لە دوو بڕگەی مێژووی خۆیدا — ساڵی یەکەم و دووهەمی دامەزرانی و، چەند ساڵی دوای سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێران- دەسەڵاتی بەڕێوەبردنی لە بەشێکی خاکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە دەستەوە بووە. حیزبی دێموکراتی کوردستان لە زۆربەی هەرە زۆری ساڵانی تەمەنیدا، تێکۆشانی ئازاد و قانوونیی لێ قەدەغە کراوە و ڕێبەری و کادری سەرەکیی بەڕێوەبەریی حیزب لە چیا و شاخەکانی کوردستان بە تایبەتی لە باشووری کوردستان، ئەرکی خۆیان بەڕێوە بردوە.

لە نێوخۆی وڵات، سەرەڕای ئەو دۆخە ئەمنیەتی و سەرکوتکەرانەیەی بە سەر کوردستاندا زاڵ کراوە، جوغرافیای نفووز و خۆشەویستیی حیزب و چالاکی و تێکۆشانی ڕێکخستنە نهێنییەکانی، ڕۆژ بە ڕۆژ گەورەتر و زیاتر دەبێ و ڕووبەرێکی فراوانتر دادەگرێ. ٨ دەیە تێکۆشان و قوربانیدانی حیزبی دێموکرات، وشیاریی نەتەوەیی خەڵکەکەمانی بەرەوژوور بردوە و گیانی نەتەوەپەروەری و شوناسخوازیی تێدا بەهێز کردوون.

کاریگەریی حیزبی دێموکرات لە سەر بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد، هەر ئەوەندە نییە کە ڕۆڵی ڕێبەر و ڕێکخەری ئەو بزووتنەوەیەی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە سەر شانە. حیزبی دێموکرات و بە تایبەتی ڕێبەری مەزن، د. قاسملوو لە کاتی خۆیدا، ڕۆڵی یەکەمیان لە ناساندنی پرسی کورد بە بیانییەکان و ڕاکێشانی پشتیوانیی زۆر حیزب و کەسایەتی و ناوەندی گرنگی ڕۆژاوایی بۆ لای کورددا هەبووە کە بزووتنەوەی نەتەوەیی کورد بە گشتی لە قۆناغی جیاوازدا لە بەرهەمی ئەو تێکۆشانە دیپلۆماسییە بە نرخە سوودمەند بووە.

بەشی پێنجەم

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران وەک بە تەمەنترین حیزبی کوردی، مافی خۆیەتی ئەگەر بە شانازییەوە ئاوڕ لە ٨٠ ساڵ خەباتی نەپساوەی پڕ لە قوربانیدانی خۆی بداتەوە، ڕۆژە پڕشنگدارەکان و دەسکەوتە گەورەکانی ئەو خەباتە وەبیر بێنێتەوە، قامک بۆ ئەو چەمک و بنەما و پرەنسیب و ڕێوشوێنە جوان و پڕ بەهایانە ڕابدێرێ کە هێناونیە نێو بزووتنەوەی نەتەوەیی و کولتووری سیاسی و حیزبی لە کوردستان. لەوە کە باشترین ڕێبەران، تێکۆشەران و ڕۆڵەکانی خۆی لە سەنگەرە جیاوازەکاندا بە سەخاوەتەوە ژیان و تەمەن و گیانیان بەختی ئامانجی ڕزگاریی نەتەوەکەیان کردوە؛ سەبارەت بەوە کە مێژوویەکی خاوێنی تەژی خزمەت و بە دوور لە پەڵە و هەڵەی نەبەخشراوی هەیە؛ سەربەرز بێ و بە خۆی بنازێ. ڕابردووی دوور و درێژی خەبات و تێکۆشانی سەخت و خوێناوی، متمانە و ئیعتیبارێکی گەورە کە لە ئاستی نەتەوەیی وناوچەیی و جیهانیدا کۆی کردوەتەوە، بەرنامەیەکی سیاسیی جێکەوتوو و ڕێبازێکی نەتەوەیی و دێموکراتیی بۆ هەموو لا ناسراو کەحیزبی دێموکرات خاوەنیانە، خۆشەویستییەکی بێ سنوور کە ڕیشەی بە نێو پێکهاتە جۆراوجۆرەکانی ڕۆژهەلاتی کوردستاندا شۆڕ بووەتەوە، سەرمایەیەکی بە نرخ و بێهاوتای حیزبەکەمانن.

لە ٨٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتدا، سڵاوی وەفا و ئەمەگناسی بۆ ڕێبەرانی شەهید، پێشەوا قازی محەممەد دامەزرێنەری حیزب و سەرکۆماری شەهیدی کوردستان، د. قاسملوو بووژێنەرەوە و نوێکەرەوەی حیزبی دێموکرات، د. سادق شەرەفکەندی جێنشینی لێهاتوو و درێژەدەری ئەرک و بەرپرسایەتیی ئەو ڕێبەرە مەزنانە دەنێرێ. ئێمە لە ئاستی گیانی ئەوان و هەموو ئەو شەهید و نەمرانەی لە ڕێگای خزمەت بە ئامانجەکانی حیزبی دێموکراتدا سەریان نایەوە، سەری ڕێز دادەنوێنین. گیانی شەهیدانمان و هەموو ئەوانەی دێموکرات بە ڕووگەی خۆیان دەزانن، دڵنیا دەکەین درێژەدەر و پارێزەری شانازییەکانی ئەو مێژووە پڕ شکۆیە دەبین و تا گەیشتن بە ئامانجی ڕزگاریی نەتەوەکەمان، ئاڵای خەباتی دێموکرات شەکاوە و، چرای تێکۆشانی، گەشاوە ڕادەگرین.

حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ٨٠ ساڵەی دامەزرانیدا بە ئیمان بە سەرکەوتنی ئیرادەی مافخوازانەی خەڵکی کوردستان بەسەر ڕێژیمی سەرکوت و مافزەوتکەری کۆماری ئیسلامیدا، بەڵێن تازە دەکاتەوە کە بە ئیرادەیەکی پتەوترەوە ڕێگای وەدیهێنانی ئامانجەکانی خەڵکی کوردستان درێژە دەدا. هاوکات دڵنیایە کە لەو پێناوەدا متمانە و پشتیوانی و هێزی لەبڕاننەهاتووی هەموو چین و توێژەکانی کۆمەلانی خەڵکی کوردستانی لە پشتە، لەگەڵ ئەوەشدا پێداگرە کە کاروانی خەبات و تیکۆشانی نەتەوەکەمان بە ئەرکوەخۆگریی ڕووناکبیران و خوێندکاران، لاوان و ژنان، چالاکانی بوارە جۆراوجۆرەکان و هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵ دەگاتە مەنزڵ.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٩ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سەرچاوە Serchawe

بەیاننامە بە بۆنەی هەشتا ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە

خەڵکی دێموکراتپەروەری ڕۆژهەڵاتی کوردستان!
ڕۆڵەکانی نەتەوەی کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستان!
ئازادیخوازانی خەباتگێڕی وڵاتی ئێران!
دۆستانی حیزبی دێموکرات و نەتەوەی کورد لە سەرانسەری جیهان!

٢٥ی گەلاوێژی ١٤٠٤ی هەتاوی (١٦ی ئاگوستی ٢٠٢٥)، هەشتا ساڵ بەسەر دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا ڕادەبرێت و ئەم حیزبە پێ دەنێتە هەشتاویەکەمین ساڵی تێکۆشانی خۆی. لەم بۆنە تایبەت و پڕشکۆیەدا سڵاو بۆ گیانی دامەزرێنەرانی حیزب و لە سەرووی هەمووانەوە پێشەوا قازی محەممەد، هەروەها سڵاو بۆ گیانی پاکی هەزاران شەهیدی ٨ دەیە خەباتی حیزبی دێموکرات، لە ڕیزی پێشەوەی کاروانی ئەواندا، سەرکۆماری کوردستان و دوو سکرتێری گشتیی حیزب، د.قاسملوو و د.شەرەفکەندی دەنێرین.

هەشتا ساڵ لەمەوبەر، حیزبی ئێمە لە درێژەی سێ ساڵ تێکۆشانی نهێنیی کۆمەڵەی ژێکافدا و لەسەر قەوارە و بناغەی هەمان ڕێکخراو بەڵام بە دنیابینییەکی نوێوە دامەزرا. ئەم حیزبە هەر لە ساڵی یەکەمی تێکۆشانیدا بە کەڵکوەرگرتن لە

هەلومەرجی نێوخۆیی و ناوچەیی ئەوکات، کۆماری کوردستانی پێکهێنا. تەمەنی ئەو کۆمارە ئەگەرچی کەمتر لە ساڵێک بوو، بەڵام دەسکەوتەکانی و هەروەها کاریگەرییەکانی؛ ڕەهەندێکی کوردستانی و هەر لەوکاتەدا نەمریان لە بزووتنەوەی نەتەوەیی کورددا بە خۆوە گرت، بەو مانایە کە لە ڕەوتی مێژووی دوای کۆماریشدا درێژەیان هەیە و گەشەیان کردوە.

تێکۆشانی ئەم حیزبە لە دوای نەمانی کۆماری کوردستانیش، لە دژی دیکتاتۆریی ڕێژیمی پەهلەوی هەتا ڕووخانی ڕێژیمی پاشایەتی بە شێوەی جۆراوجۆر درێژەی هەبوو. تێکۆشەرانی ئەم حیزبە، لە ڕیزی ناودارترین، درێژماوەترین و خۆڕاگرترین بەندییە سیاسییەکانی ماوەی دەسەڵاتدارەتیی حەمەڕەزاشادا بوون. گەورەترین ڕاپەڕینی چەکداریی سەردەمی دەسەڵاتدارەتیی دوایین شای ئێران، لە کوردستان لە ساڵانی ١٣٤٦ - ١٣٤٧ی هەتاوی (١٩٦٧ - ١٩٦٨)دا پێک هات کە تێکۆشەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان بەڕێوەیان برد و بە گیانی خۆیان نرخەکەیان بژارد.

خەڵکی کوردستان بەو ئامانجەوە لە شۆڕشی سەرانسەریی ١٣٥٧ی گەلانی ئێراندا چالاکانە بەشدار بوون کە دێموکراسی و ئازادی جێگای سەرەڕۆیی و دیکتاتۆری بگرێتەوە؛ گەلی کورد و گەلانی دیکەی ئێران چیدیکە لەگەڵ ستەم و هەڵاواردنی نەتەوەیی ڕووبەڕوو نەبن، بەڵام ڕێژیمی تازە لەهەمبەر پرسی فرەنەتەوەبوونی ئێران و مافە نەتەوەییەکانیان، هەمان سیاسەتی ڕێژیمی پێشوو، واتە حاشالێکردن و ستەم و شەڕ و سەرکوتی گرتەبەر. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران پەنای بۆ هەموو شێوازە ئاشتیخوازانەکانی وەک وتوویژ لەگەڵ تاران، بەشداری لە هەڵبژاردنەکاندا و گەیاندنی پەیامەکانی خەڵکی کوردستان بە شێوەی هێمنانە برد، بەڵام خومەینی، دامەزرێنەری ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران، شەڕی لە دژی خەڵکی کوردستان ڕاگەیاند. حیزبی ئێمە و خەڵکی کوردستان بە گشتی، لە ڕێفراندۆمی کۆماری ئیسلامیدا بەشدار نەبوون و شەرعییەتیان بە ڕێژیمێک نەدا کە مافە بنەڕەتییەکانی ئەوان و خەڵکی ئێرانی بە ڕەسمی نەناسیبوو؛ حیزبی دێموکرات فریوی دروشمە دژە ئەمریکاییەکانی خومەینیی نەخوارد؛ سەپاندنی حیجابی زۆرەملی بەسەر ژنانی ئێراندا و لێوەرگرتنەوەی دەسکەوتەکانی پێشوویان، هێرش بۆ سەر سەفارەتی ئەمریکا لە تاران و بە بارمتەگرتنی دیپلۆماتەکانیان لەلایەن ئەو ڕێژیمە، سەرکوتی ڕۆژنامەکان و حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکان، داخستنی زانکۆکان و وەڕێخستنی بەناو شۆڕشی فەرهەنگیی مەحکووم کرد و دەنگدان بە دەستوور(قانوونی بنەڕەتی)ی ئەو ڕێژیمەی کە دواکەوتووانە و دژ بە ئازادی و مافە بنەڕەتییەکانی گەلانی ئێران بوو، بایکۆت کرد.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، لە بەرەنگاربوونەوەی شەڕی داسەپاوی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران بە سەر خەڵکی کوردستاندا بەتەنیا نەبوو، ڕێکخراوە سیاسییەکانی دیکەش لە کوردستان بەپێی توانا و هێزی خۆیان بەشداری ئەو شەڕە بوون، بەڵام قورسایی شەڕەکە بە پلەی یەکەم لەسەر حیزبی دێموکرات و دەیان هێزی پێشمەرگەی ئەم حیزبە لە

سەرچاوە
Serchawe

سەرانسەری کوردستاندا بوو. حیزبی ئێمە، هاوکات دوو بەرپرسایەتیی قورسی دیکەی کەوتبووە سەر شان. لە لایەکەوە بۆ ماوەی سالانێک ئەرکی بەڕێوەبردنی زۆربەی ناوچە ئازادەکانی کوردستانی کەوتبووە ئەستۆ کە بە هاوکاریی بێدریغی خەڵکی کوردستان، سەرەڕای گەمارۆیەکی هەمەلایەنە کە ڕێژیم خستبوویە سەر ئەو ناوچانە، لە بەڕێوەبردنیدا سەرکەوتوو بوو. لە دەرەوەی ولاتیش، هەوڵێکی بەنرخی بۆ گەیاندنی دەنگی خەڵکی کوردستان بە بیروڕای گشتی و ڕاکێشانی پشتیوانیی کۆڕ و کۆمەڵە مرۆڤدۆستەکان و حیزب و کەسایەتییە پێشکەوتووەکانی ولاتانی ڕۆژاوایی بۆ لای خەباتی خەڵکی کوردستان، بەرەو پێش برد.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە مێژووی هەشتا ساڵەی خۆیدا شێوە خەباتی جۆراوجۆری تاقی کردوونەوە و هەوراز و نشێوی زۆری بە خۆوە دیتوە. چەندین جار شایەدی سەرکەوتن و شکان و هەستانەوەی خۆی بووە. هەر سێ کەسی یەکەمی ڕێبەریی ئەم حیزبە و دەیان ئەندامی ڕێبەری، سەدان کادر و سەرکردەی مەیدانی و فەرماندەری لێوەشاوەی، نزیکەی پێنج هەزار پێشمەرگە و ئەندامی لە سەنگەری داکۆکی لە ئامانجەکان و خەبات بۆ مافەکانی نەتەوەی کورددا بە دەستی ڕێژیمەکانی ئێران شەهید بوون. پابەندیی ئەم حیزبە بە پرەنسیپە نەتەوەیی، شۆڕشگێڕانە، دێموکراتی و مرۆڤدۆستانەکانی و خەباتی بەردەوام و پڕ لە قوربانیدانی، کردوویانە بە هێزێکی سیاسیی ناسراو و جێگای ڕێز لە ئاستی کوردستان، ئێران و جیهاندا.

دیارە لە مێژووی حیزبماندا ئەگەر لاپەڕەی پڕشنگدار و دەسکەوتی جێگای شانازی هەن و یەکجار زۆریشن، بەڵام دیاردە و ڕووداوی زیانبار و نەخوازراویش هەبوون. هەر وەک نموونە لە هێندێک قۆناغ و بڕگەدا حیزبی دێموکرات بە پێچەوانەی ویستی خۆی لەگەڵ حیزب و ڕێکخراوی دیکەی کوردستان، تووشی تێکهەڵچوونی چەکدارانە بووە؛ لەنێوخۆشیدا ئەم حیزبە چەند جار تووشی لێکدابڕان هاتووە کە لە سۆنگەی ئەم جۆرە ڕووداوانە زیانی زۆر هەم بە حیزبی دێموکرات و هەم بە بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانەی کوردستان کەوتوە کە وێڕای بەداخبوون لە بوونی ئەم ڕووداو و دیاردە نەخوازراوانە لە مێژووی حیزبماندا هەوڵ دەدەین دەرسیان لێ فێر بین و پێشی دووپاتبوونەوەیان بگرین.

ڕاستییەکی تاڵە کە دوای هەشتا ساڵ تێکۆشان و قوربانیدان، سەرەڕای ڕەوابوونی ئامانجەکانمان و بەحەقبوونی خەباتەکەمان، هێشتا بە ئامانجی سەرەکیی خۆمان کە ڕزگاریی نەتەوەی کورد لە ئێران لە بندەستی و بێ مافییە، نەگەیشتووین. لە هەموو ئەو مێژووە هەشتا ساڵەیەدا، حیزبی ئێمە هیچ کات لەلایەن ڕێژیمەکانی ئێرانەوە، ڕێگای تێکۆشانی سیاسیی قانوونی پێ نەدراوە؛ ڕێبەری و کادرەکان و ئەندامانی ئەم حیزبە، جگە لە چەند بڕگەیەک، هەموو کات ناچار بوون بە نهێنی لە نێوخۆی شار و گوندەکانی ولات تێکۆشانیان هەبێت، یان لە شاخ و چیاکان و دوورەوڵاتی و

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

بە شێوەی نائاسایی، لە ژێر ئاگری تۆپخانە و هێرشی هەوایی و پەلاماری نیزامی و پیلانی تێرۆریستیدا، درێژە بە تێکۆشان بدەن. سەرەڕای ئەو هەمووە زەبرەش کە لێی دراوە و ئەو هەمووە قوربانییەی لێی ئەستێندراوە، توانیویەتی لە مەیدانی خەباتدا سەربەرز بمێنێتەوە؛ لە ئامانجە نەتەوەیی و پرەنسیپە بنەڕەتییەکانی خۆی لای نەداوە، سەربەخۆیی بڕیاردانی خۆی پاراستووە، لە هیچ بارودۆخێکدا دژایەتیی بەرژەوەندەکانی بزووتنەوەی کورد لە پارچەکانی دیکەی کوردستانی نەکردوە و تووشی هەڵە و لادانێکی سیاسیی ئەوتۆ نەبووە کە شەرمەزاری مێژووی خۆی و نەتەوەکەی بێت.

بە شانازییەوە دەڵێین خەڵکی کوردستان لە هەموو هەلومەرجێکدا پشتیوانیی خۆیان لەم حیزبە درێژە پێ داوە و نەیانهێشتووە ڕێگای ڕێبەرانی شەهیدی بێ ڕێبوار و سەنگەری خەباتکارانی لە هیچ قۆناغ و سەردەمێکدا بە چۆلی بمێنێتەوە. ئەمە ڕاستییەکە کە دەیسەلمێنێت ئامانجەکانی ئەم حیزبە و بەرنامە و سیاسەتەکانی، هەڵقوڵاوی ویست و داواکانی خەڵکی کوردستانن. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەمێژساڵە لە ڕێکخراوێکی سیاسیی تایبەت بە چەند توێژ و بەشی خەڵک، یان تایبەت بە بەشێکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەرچووە و لە ئاستی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، بووە بە بزووتنەوەیەکی نەتەوەیی و ئازادیخوازی گشتگیر و سەرانسەری. ئەمەش ڕاستییەکە کە لەم ساڵانەی دواییدا زۆر جار و بە شێوەی جۆراوجۆر ، هەر بۆ نموونە لە ڕەوتی "ڕاپەڕینی ژن، ژیان ئازادی"و لە نەورۆزی میلیۆنیی پرشکۆی ئەمساڵدا بە ئاشکرا خۆی نیشان داوە. ئەم متمانە گەورەیەی خەڵکی کوردستان بە حیزبی خۆیان، ئەگەر لە لایەکەوە بۆ ڕۆڵەکانی ئەم حیزبە جێگای شانازییە، لەلایەکی دیکەوە ئەرک و بەرپرسایەتیی گرنگیان لە دەسپێکی دەیەیەکی نوێی تێکۆشان، ئەویش لە هەلومەرجی تایبەتی ئەمڕۆی ناوچە و ئێراندا دەخاتە سەر شان. وەک ڕێبەریی ئێستای حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، لە بەرانبەر ئەم متمانەیەی خەڵکی کوردستاندا سەری ڕێز دادەنەوێنین و ئەرکدار و بەرعۆدەین کە ئەم خۆشەویستی و متمانەیە بپارێزین و بەهێزتری بکەین.

دۆستان! دڵسۆزان و پشتیوانانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران!

لە هەلومەرجێکدا یادی هەشتا ساڵەی دامەزرانی حیزبمان دەکەینەوە کە لەسەر یەک گۆڕانێکی ئەرێنی لە بەرژەوەندیی پرسی کورد لە ناوچەدا هاتووەتە کایەوە. دەوڵەتی تورکیە، دوای نزیکەی سەدەیەک حاشاکردن لە بوونی بەشێکی گەورەی کوردستان و نەتەوەی کورد لەو وڵاتە و بێبەشکردنیان لە سەرەتاییترین مافەکانیان، ناچار ڕێگای داننان بە بوونی کوردی گرتووەتە بەر و ڕێبەریی سیاسیی بزووتنەوەی کورد لەو بەشەی کوردستانیش بەکردەوە ئامادەیی خۆی بۆ چارەسەری ئاشتییانەی پرسی کورد لە لەو وڵاتە ڕاگەیاندوە. لە سووریە، خۆبەڕێوەبەریی کوردانی ڕۆژاوای کوردستان، سەرەڕای گۆڕانی ڕێژیمی سیاسیی وڵات و هەوڵدانی دەسەڵاتی تازە بۆ سڕینەوە و نەهێشتنی ستاتووی سیاسیی کوردەکان، توانیویەتی

سەرچاوە Serchawe

بەشی پێنجەم

پێداگر لەسەر پاراستنی دەستکەوتەکانی و پشتگەرم بە پشتیوانیی سیاسیی چەند وڵاتێکی ڕۆژاوایی، پێگەی خۆی بپارێزێ و بەڵێنی بە دەستووری کردنی مافەکانی نەتەوەی کورد لە سووریە وەربگرێت. لە عێراق و هەرێمی کوردستان، چاوەڕوان دەکرێت بە لاوازبوونی ڕێژیمی ئێران و کەمبوونەوەی دەستێوەردانەکانی لە وڵاتانی ناوچەدا، هەلومەرجێکی باشتر بۆ حکوومەتی هەرێمی کوردستان بە تایبەتی لە چارەسەرکردنی کێشەکانی لەگەڵ بەغدادا پێک بێت.

لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانیش لەگەڵ ئەوەی حیزبی ئێمە و ڕێکخراوە سیاسییەکانی دیکە تەنانەت لە دەرەوەی سنوورەکانیش لەژێر گوشاری سیاسی، هێرشی هاژەک و درۆن و پیلانی تێرۆریستیی ڕێژیمی ئێران پارێزراو نین، لە ئاکامی پێگەیشتوویی سیاسیی ڕۆژ لەدوای ڕۆژ زیاتری خەڵکی کوردستان و حیزبە سیاسییەکانیدا خەبات دژی دیکتاتۆریی کۆماری ئیسلامی و داکۆکیی نەتەوەکەمان لە ناسنامەی نەتەوەیی خۆی، قەڵەمبازێکی گەورەی هاویشتووە. بزووتنەوەی مەدەنی و کۆمەڵگای مەدەنی بە هەوڵ و تێکۆشانی چالاکانی مەدەنی، سەرەڕای هەموو بەربەست و کەند و کۆسپەکان، گەشەیان کردووە و بوون بە باڵێکی دیکەی بزووتنەوەی نەتەوەیی و ئازادیخوازیی کوردستان. یەکگرتوویی ئەم دوو بزووتنەوەیە بووە بە هۆی ئەوە کە کوردستان هەروەک لە "ڕاپەرینی ژن، ژیان ئازادی"دا سەلماندی، هەروا پێشەنگ و پێشڕەوی دژایەتی لەگەڵ دیکتاتۆری و کۆنەپەرستی لە ئاستی ئێراندا بێت. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە هەموو کات پشتیوان و هاندەری خەباتی مەدەنی و جەماوەریی خەڵکی کوردستان بووە، شانازی بە وشیاریی سیاسی و نەتەوەیی و خەباتی مەدەنیی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە دەکات، خۆڕێکخستن و هاوپێوەندیی ئەوان بە سەرمایەیەکی گەورە بۆ گەیشتنی نەتەوەکەمان بە ئامانجی لەمێژینەی ڕزگاری لە بندەستی و بێ مافی لە ئێران دەزانێت.

وڵاتی ئێران لە هەلومەرجی ئێستادا بە برگەیەکی هەستیار لە مێژووی خۆیدا تێدەپەڕێت. ڕێژیمی ئێران دوای دەیان ساڵ دەسەڵاتداریێتی بە پشتبەستن بە سەرکوتی خوێناوی و تالانی سامانی خەڵکی ئێران و بێبەشکردنی هاونیشتمانان لە سەرەتاییترین ماف و ئازادییەکانیان، جگە لەوەی خەڵک و وڵاتی ئێرانی تووشی گەورەترین قەیرانە ئابووری، کۆمەڵایەتی و ژینگەییەکان کردوە، بۆ خۆشی خەریکە بەرهەمی سیاسەتی ئاژاوەگێڕانە، تێرۆریستی و میلیتاریستیی خۆی هەڵدەگرێتەوە. لەگەڵ ئەوەی چەند تریلیۆن دۆلار لە سامانی خەڵکی ئێرانی لە پرۆژە ناوکییەکانی، لە بەرهەمهێنانی جۆرەکانی هاژەک و درۆن، لە تەیارکردنی گرووپە نیابەتییەکانی لە وڵاتانی ناوچە خەرج کردوە بۆ ئەوەی شەڕی ئیسرائیل و ئەمریکایان پێ بکات، بەڵام لە دوای ٧ی ئۆکتۆبری ٢٠٢٣ەوە، سەرجەم ئەو پرۆژانەی مایەپووچ دەرچوون. گرووپە نیابەتییەکانی بەهۆی هێرشەکانی ئیسرائیل و بە هاوکاریی ئەمریکا بێ کەلک کران؛ ڕێژیمی سووریەی هاوپەیمان و گوێلەمستی ڕووخا؛ لە مانگی جۆزەردان (ژوئەن)ی ئەمساڵیشدا گرنگترین دامەزراوە ناوکی و هاژەکییەکان و پلەبەرزترین فەرماندەرانی سپای پاسداران و پسپۆرە ناوکییەکانی، لە شەڕێکی ١٢ڕۆژەدا، کەوتنە بەر پەلاماری ئیسرائیل و تێداچوون. ئەمریکاش، دواجار

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

هاتە نێو شەڕەکە و گرنگترین بنکە ناوکیییەکانی ڕێژیمی ئێرانی بۆمباران کرد.

لەدوای ئەو زەبرانەی ئیسرائیل و ئەمریکا، شەقبردنی پایە و بناغەکانی ڕێژیم و داماو و دەستەوەستانبوونی لە بەرگریدا بە تەواوی خۆیان دەرخستوە. ئەو ڕێژیمە لە کاتێکدا شەڕێکی دیکەی بۆ وڵات و خەڵکی ئێران بە دیاری هێناوە کە نەیتوانیوە بچووکترین هەنگاو بۆ پاراستنی گیانی هاونیشتمانان دابین بکات؛ بێ ئەوەی قەیرانەکانی پێشووی ژیانی خەڵک چارەسەر بکات، دەیان کێشە و قەیرانی دیکەی لە ئاکامی ئەو شەڕە تازەیەدا تووش کردوون. ئاشکرایە کە شەڕی ئەو ڕێژیمە لەگەڵ ئیسرائیل و ئەمریکا و، ململانێکانی لەگەڵ وڵاتە ڕۆژاواییەکان کۆتایی پێ نەهاتوە. ڕێژیم چ درێژە بە لاساری بدات و لەسەر سیاسەتەکانی تا ئێستای بڕوات، چ تەسلیم و ملکەچی بڕیارەکانی ئەمریکا و ئورووپا بێت، بە هەر دوو باردا کەوتووەتە نێو قۆناغێکی چارەنووسساز لە تەمەنی خۆی کە ئەنجامەکەی تێکڕمانی بە تەواوی بناغەکانی دەسەڵاتەکەی، ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ڕاپەڕینی خەڵک و چوونی بەرەو هەڵدێر و نەمانە.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەم بڕوایەدایە کە دژبەرانی ڕێژیمی ئێران بە گشتی و، ڕێکخراوە سیاسییەکان و کۆمەڵگەی مەدەنیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە تایبەتی، پێویستە بە یەکگرتوویی و بە ئامادەییەوە بە پێشوازی ئەم قۆناغەوە بچن. لەم نێوەدا یەکگرتوویی حیزب و ڕێکخراوەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ڕێککەوتنیان لەسەر خاڵە هاوبەشەکان و دەستپێکردنی هاوکاریی بەکردەوە بە ئەرکێکی خێرا و هەنووکەیی دەزانین. حیزبی ئێمە لەسەر سیستەمێکی کۆماری، دێموکرات و فیدراڵ بۆ ئێرانی داهاتوو کە جۆراوجۆریی نەتەوەیی، زمانی و ئایینیی خەڵکی ئێران و مافە بنەڕەتییەکانی هاونیشتمانان بەڕەسمی بناسێت، پێ دادەگرێتەوە. ئێمە پێمانوایە کە هاوکاری و هاوهەنگاویی حیزب و ڕێکخراوەکانی کوردستان لە چوارچێوەی هاوپەیمانییەکی کوردستانیدا، هەم هێمنیی کوردستان لە قۆناغی ڕووخانی ڕێژیمدا دەستەبەر دەکات، هەم کاریگەریی ئەرێنیی لەسەر ڕێککەوتن لەگەڵ لایەنە ئێرانییەکان دەبێت و پێگەی کوردستان و پرسە ڕەوا و لەمێژینەکەی لە پێکهاتە و بەرنامە و هەڵوێستی ئالترناتیڤی ئەو ڕێژیمەدا بەرز دەکاتەوە.

هۆگران، دڵسۆزان، پشتیوانان و دۆستانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران!

لە کاتێکدا بەبۆنەی هەشتا ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە، پیرۆزبایی لە ئێوە، لە خەڵکی دێموکراتپەروەری کوردستان و تێکڕای ئەندامانی حیزبمان دەکەین، بە ئەمەگناسی و پێزانینیشەوە ئاوڕ لە فیداکاری و خەباتی تێکۆشەرانی حیزبی دێموکرات لە سەردەم و قۆناغە جیاوازەکان دەدەینەوە و لە بەرانبەر تێکۆشان و ماندوویی و دەروەستبوونیان لە ئاست ئەم حیزبە و نەتەوەکەمان، سەری ڕێز دادەنوێنین. ئێمە دڵگەرم بە پشتیوانیی خەڵکی کوردستان،

بەشی پێنجەم

هیـوادار بە هاوخەبـاتیی هێـز و لایەنە ئازادیخوازەکـانی کوردسـتان و ئێـران، گەشـبین بە ڕەوتـی ڕووداو و ئاڵوگۆڕەکـانی پێوەندیدار بە ئێران و ناوچە، ئاسۆکانی بەردەم داهاتوومان بە ڕووناک دەبینین و، بە هیوایەکی زۆر و باوەڕێکی بەهێزەوە پێ دەنێینە ساڵێکی تازە و دەیەیەکی نوێ لە تەمەنی تێکۆشانی حیزبی پڕشانازیی دێموکراتی کوردستانی ئێران.

ڕوو بە گەلانـی ئێـران و ئۆپۆزیسـیۆنی کۆمـاری ئیسـلامییش پێـداگری لەسـەر ئەوە دەکەیـنەوە کە حیزبـی دێمـوکراتی کوردستانی ئێران پێکهێنانی نیزامێکی سیاسیی کۆماری، دێموکراتیک و فێدراڵ کە تێیدا پرسی نەتەوایەتی لە ئێرانی تێدا چارەسەر کرابێ، بە ئاڵترناتیڤی گونجاو بۆ داهاتووی ئەم وڵاتە دەبینین؛ هاوکات خۆمان بە پابەندی پرەنسیپ و بنەماکانی پەسەندکراوی حیزب لە پێوەندی لەگەڵ زەرووڕەتی یەکگرتوویی لەگەڵ هێـزە سیاسییەکانی دژبەری ڕێژیم دەزانین

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
کۆمیتەی ناوەندی

گەلاوێژی ١٤٠٤ی هەتاوی

ئاگۆستی ٢٠٢٥ی زایینی

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢٣ی گەلاوێژی ٢٧٢٥

سەرچاوە
Serchawe

پەیامی یەکیەتییەکانی ژنان، لاوان و خوێندکارانی دێموکرات، بە بۆنەی ٢٥ی گەلاوێژ،٨٠هەمین ساڵیادی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

خەڵکی سەربەرزی کوردستان!
بنەماڵەی شەهیدانی ڕێگای ڕزگاریی کوردستان!
تێکۆشەران، پێشمەرگە و ئەندامانی حیزبی دێموکرات!
ژنان ،لاوان و خوێندکارانی نیشتمانپەروەر!

ئەمساڵ کە ٨٠هەمین ساڵیادی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانە، بەسەر ساڵێکدا تێدەپەڕین کە بۆ خەڵکی ئێران و بەتایبەتی ڕۆژهەلاتی کوردستان ساڵێکی پڕاوپڕ لە ڕووداوی جۆراوجۆر بووە. لەم ساڵەدا ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران زیاتر لە جاران بەنیسبەت دنیای دەرەوە بەرەوڕووی ئاستەنگ و کێشەی سیاسی و ئابووری بووەوە، کە ئەنجامی سەرەڕۆی و سیاسەتە چەوت و دژەمرۆییەکانی بەرپرسانی ڕێژیمە. ئەگەرچی ئەم زەخت و گوشارانە لەلایەن دەرەوە بەرەوڕووی ئەم ڕێژیمە بوونە، بەڵام سیستمە ئەمنییەتییەکان بۆ پڕکردنەوە بۆشاییە سیاسی و ئابوورییەکانی وەک هەمیشە لە سیاسەتی خۆپەڕاندنەوە کەڵکیان وەرگرت و تۆڵەیان لە خەڵک کردەوە و بە تۆمەتی ناڕەوا و جۆراوجۆرەوە خەڵکیان دەگرت و فەزای میلیتاریزەیان بەسەر کۆمەڵگادا زاڵ دەکرد.

گوشار و زەختەکانی کۆماری ئیسلامی بە نیسبەت خەڵکی بێدەسەلات و بێتاوان هەموو چین و توێژێکی کۆمەڵگای دەگرتەوە،

بەڵام لەوانە مامۆستایان، خوێندکاران، لاوان و ژنان زیاتر لەژێر هەڕەشە و مەترسیدا بوون. لەم پێوەندییەدا مامۆستایانی زمانی کوردیش تووشی دەسبەسەرکردن و زیندانیکردن بوونەوە. ئەو مامۆستانەی کە بە هۆی حوکمی ناعادڵانەی ڕێژیمی ئێران ڕەوانەی زیندان کراون و یان بانگهێشتی ناوەندە ئەمنییەتییەکان کران، ئەو کەسانە بوون کە خۆبەخشانە لە پێناو گەشەکردنی زمان و چاندی کوردی و یان پێگەیاندنی کچان و کوڕان بەپێی زانستی ستاندارد و سەردەمیانە ئەرکی پیرۆزی مامۆستایەتییان ڕادەپەڕاند، کە نموونەی بەرچاویان، زیندانیکردنی مامۆستا سروە پوورمحەممەدی، یەکێک لە مامۆستایانی زمانی کوردی لە سنە بوو.

هەر لەم ساڵدا، ڕێوڕەسمی نەورۆزی خاکیپۆشان، لە شار و گوندەکانی ڕۆژهەڵات، وەکوو مەیدانێکی بەرخۆدان و بانگەوازی ئاشتی و ئازادی خۆی نواند. ڕۆڵی ژنان و لاوان لەو ڕێوڕەسمانەدا دەربڕینێکی نوێ بوو لە شوناسخوازی و نیشتمانپەروەری؛ ژن و لاوان کە لە نێویاندا خوێندکارانیش بەدی دەکران بە دەور و دەنگی بەرزیان، نەورۆزیان کردە هێما و سەمبۆلی خەبات بەدژی تاریکپەرەستی.

هەر لەم ساڵەدا شەڕی دوازدە ڕۆژە و هێرشی لەناکاوی ئیسرائیل بۆسەر ئێران و کوشتنی دەیان فەرماندەی پلە بەرزی نیزامی و زانایانی ئەتۆمی لە ئێران یەکێک لەو ڕووداوانە بوو کە پەیامی گۆڕان و وێنەی ڕاستەقینە و پۆشاڵینی لە هەمیشە زیاتری کۆماری ئیسلامی بە خەڵکی کورد و ئێران پیشان دا.

هەروەها یەکێک لە تاڵترین ڕووداوەکانی ئەمساڵ شەهیدبوونی سێ ژینگەپارێز لە ئاویەری سنە و پێشکەشکردنی گیانیان بۆ پاراستنی خاک و ئاو و ژینگەی وڵات بوو، کە لە مەراسمی بەخاکسپاردنی ئەم شەهیدانە خەڵکی کوردستان پەیامی تووڕەیی و ڕقی پیرۆزی خۆیان بە گوێی ڕێژیم و باڵی نیزامی ئەم ڕێژیمە (سپای پاسداران) گەیاند و بیرۆکەی "سەربەستی" و "پاراستنی ژینگە" لەم جووڵە شارستانییە یەکی گرت. گیانفیدایی ئەم ژینگەپارێزانە و خاوەنداریەتیی خەڵک لە ڕۆڵەکانیان باس لەوە دەکات کە خەباتی کوردستان تەنیا خەباتی سیاسی نییە، بەڵکوو خەباتی شارستانی و جەماوەریی و بەرزکردنی بەرپرسایەتی لە هەموو بەشەکانی ژیانە.

٨٠ ساڵ پێش، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە بە شێوازێکی مودێرن و دێموکراتیک بزووتنەوەی نیشتمانی دامەزراند، ئەمڕۆش بە پشتبەستن بە ئەزموون و خوێنی هەزاران شەهید، هێشتا شوێندانەرترین ڕەوتی خەباتی کوردایەتی و فاکتەری سەرەکیی بەستێنی لەباری هوشیاری سیاسیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و پێشەنگی خەباتی فرەڕەهەندی نەتەوەی کوردە .

بەشی پێنجەم

ئـێمە وەکـوو یەکیەتییەکـانی خوێنـدکاران، ژنــان و لاوانــی دێـموکرات، لەســەر ئەم ڕێچـکە و ڕێبــازە کە هەم مـودێڕن و خۆگـونجێنە لەگەڵ پێشـکەوتنەکانی سـەردەم و هەم لەســەر دادپەروەری و یەکســانیی ژن و پیــاو و هەروەهــا پرنســیپە دێموکراتیکەکان پێداگرە، بەردەوام دەبین و وەفادار دەمێنینەوە.

پیرۆز بێت ٢٥ی گەلاوێژ، ڕۆژی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران!

سەرکەوتوو بێت بزووتنەوەی ڕزگاریخوازیی کورد!

یەکیەتییەکانی خوێندکاران، ژنان و لاوانی دێموکرات

٢٤ی گەلاوێژی ٢٧٢٥ی کوردی

سەرچاوە: ماڵپەڕی یەکیەتیی لاوانی دێموکراتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان - ڕێکەوتی: ١٤ی ئاگۆستی ٢٠٢٥

سەرچاوە Serchawe

بەشی پێنجەم

"نەتەوەی بێ دەوڵەت، ڕۆڵی مێژوویی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و دەرفەتەکانی داهاتوو"

حەسەن قارەمانی

١٦ی ئاگوستی ٢٠٢٥ هەشتا ساڵ بەسەر دامەزراندنی حیزبی دێموکراتی کورد ئێران (KDP-I) تێدەپەڕێت،حیزبی دێموکراتی کوردی ئێران وەک یەکێک لە ئەکتەرە سیاسییە هەرە درێژخایەن و ڕەمزی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ، کە ڕێکخراوێکی سیاسییە کە مێژووەکەی لەگەڵ مێژووی هاوچەرخی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان تێکەڵ بووە. ئەم یادە زیاترە لە ڕووداوێکی ناوخۆی حیزبی ، نوێنەرایەتی خەباتێکی بەردەوام دەکات بۆ ئازادی نەتەوەیی، نوێنەرایەتی سیاسی و مانەوەی کولتووری لە چوارچێوەیەکی دەوڵەتیدا کە بە ناوەندگەرایی، هەڵاواردنی نەتەوەیی و سیاسەتی سەرکوتگەرانە دیاری کراوە.

مێژووی هەشتا ساڵەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هەم چیرۆکی خۆڕاگرییە و هەم ئاوێنەیەکی ئاڵۆزی خەباتی نەتەوەیی کوردە.

مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران؛ دەتوانین وەک چیرۆکێکی دوولایەنە تێبگەین؛ لە لایەک مێژوویەکی حیزبییە

بەشی پێنجەم

لە گۆڕانکارییە ناوخۆییەکان، فراکسیۆنەکان و ئاڕاستەکردنەوەی ئایدیۆلۆژی؛ لە لایەکی دیکەوە ڕەنگدانەوەی پێگەی گەلی کوردە لە پێکهاتەی سیاسی و کۆمەڵایەتی ئێراندا. لە ماوەی هەشتا ساڵدا، حزبەکە بە دیمەنێکی ئاڵۆزی دەسەڵاتدا ڕۆیشتووە، لە گۆڕانکارییە سیاسییە دراماتیکییەکان ڕزگاری بووە و لەگەڵ گۆڕانی واقیعە جیۆپۆلەتیکییەکاندا خۆی گونجاندووە.

لەبەر ڕۆشنایی ئەم ئاڵنگارییانە، پەرەسەندنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە ژێر ڕۆشنایی مێژووی سیاسی ئێران، لە چوارچێوەی گۆڕانی سیاسی ئێراندا باس دەکەین.

پاشخانی مێژوویی" حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستان"

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە ساڵی ١٩٤٥، لە سەردەمی هەڵچوونی جیهانی دوای جەنگی جیهانی دووەم و زیادبوونی بەرژەوەندی نێودەوڵەتی بۆ چارەنووسی نەتەوەیی دامەزرا. ئەو حیزبە لە چوارچێوەیەکدا لەدایک بووە. هەر لەو ماوەیەدا بوو کە کۆماری کوردستان(١٩٤٦) دامەزرا ، ئەزموونێکی کورتخایەن بەڵام لە ڕووی ڕەمزییەوە گرنگە لە خۆبەڕێوەبەری کوردیدا ، کە تیایدا حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ، یەکەم ڕۆڵی ناوەندی بینی.

دوای ڕووخانی کۆماری کوردستان، قۆناغێکی دوورودرێژی سەرکوت لە دژی بزووتنەوە سیاسییەکانی کورد دەستی پێکرد. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران زۆرجار ناچار دەکرا بە ژێر زەمینی یان لە دەربەدەریدا چالاکی بکات. ڕووخانی دەسەڵاتی پاشایەتی لە ساڵی ١٩٧٩ و سەرکەوتنی ئینقلابی ئیسلامی سەرەتا بۆشاییەکی سیاسیی دروست کرد کە بزووتنەوە کورد هەوڵیان دا بیقۆزنەوە. بەڵام ڕژێمی نوێ سەلماندی کە بە هەمان شێوەی ڕێژیمی پێش خۆی ناوەندگەرایی و

سەرکوتگەرە بەرامبەر بە کورد.

ستراتیژییەکانی مانەوەی سیاسی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران:

مانەوەی هەشتا ساڵ لە ژینگەیەکی سیاسی سەرکوتکەردا بۆ بزووتنەوەیەکی سیاسی نەتەوەیی و ناوچەیی شتێکی نائاساییە. مانەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە سێ هۆکاری سەرەکی دەتوانرێ ڕوون بکرێتەوە:

شەرعیەتی مێژوویی:

ڕۆڵی ئەو حیزبە لە کۆماری کوردستان و خەباتی درێژخایەنی بۆ خودموختاری کورد پێگەیەکی ڕەمزی بەهێزی لە نێو کورد لە ئێراندا پێبەخشیوە. بەردەوامی مێژوویی هەستکردن بە دەسەڵاتی ئەخلاقی دروست کردووە.

هەڵوێستی ئایدیۆلۆژیی نەرم و نیان:

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەدرێژایی ساڵان، ڕیتۆریکی سیاسی خۆی لەگەڵ واقیعە جیۆپۆلەتیکی و سیاسییە ناوخۆییەکان گونجاندووە. لە کاریگەرییەکانی مارکسیستی لە سەردەمی شەڕی ساردەوە بۆ پلاتفۆرمە پراگماتیک لەم ساڵانەی دواییدا.

ڕۆڵی ڕەوەند کورد لە دەرەوەی وڵات:

پێکهاتە کوردلە دەرەوەی وڵات، بەتایبەتی لە ئەورووپا، لە پاراستنی لۆبی سیاسی و بڵاوکردنەوەی زانیاری و پاڵپشتی داراییدا گرینگ و چارەنووسساز بوون.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە دیمەنی جیۆپۆلەتیکی ئەمڕۆدا

ئێران ئەمڕۆ ڕووبەڕووی چەندین قەیرانی هاوکات دەبێتەوە ، دابەزینی ئابووری، ناڕەزایەتی کۆمەڵایەتی، نائارامی نەتەوەیی و فشاری نێودەوڵەتی.

بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، ئەمە دەرفەتێکی دەخاتە ڕوو. ئەگەر ئەو حیزبە بتوانێت ئەجێندایەکی سیاسی

سەرچاوە
Serchawe

بەشی پێنجەم

مۆدێرن و گشتگیر دابڕێژێت و هاوپەیمانییەکانی لەگەڵ هێزەکانی دیکەی ئۆپۆزسیۆن پتەوتر بکات ولە پشتیوانی نێودەوڵەتی بە شێوەیەکی ستراتیژی کەڵک وەربگرێت، دەتوانێت ببێتە یاریزانێکی ناوەندی لە داڕشتنی نەزمێکی سیاسی داهاتوو لە ئێراندا.

بەردەوامی مێژوویی و نوێبوونەوەی ستراتیژی:

گەورەترین هێزی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە شەرعیەتی مێژوویی و ڕەگ و ڕیشە قووڵەکانی لە ناسنامەی کوردایەتیدایە. بەڵام داهاتوو زیاتر لە دەسەڵاتی ڕەمزیی دەوێت. حیزب دەبێ بە واقیعێکی سیاسی نوێدا بڕوات کە بە جیهانگیری و کاریگەریی سۆشیال میدیا و دژایەتییەکی تادێت پارچەپارچەبوونی ڕژێمی تاران تایبەتمەندە.

سێ ئەولەویەتی ستراتیژی وەک ناوەندی سەرهەڵدەدەن:

- **داهێنانی سیاسی؛** پەرەپێدانی فۆرمی نوێی نوێنەرایەتی و بەهێزکردنی پەیوەندی لەگەڵ سەرنجی گەنجانی کورد.

- **بنیاتنانی هاوپەیمانی؛** دروستکردنی هاوپەیمانی فراوانتر، چ لە چوارچێوەی کایەی سیاسی کورد و چ لەگەڵ بزووتنەوە نەتەوەیی و دیموکراتییەکانی دیکە لە ئێراندا.

- **دیپلۆماسی نێودەوڵەتی؛** بەهێزکردنی پەیوەندی لەگەڵ حکومەتەکانی ڕۆژئاوا، ڕێکخراوە نێودەوڵەتییەکان و تۆڕەکانی مافی مرۆڤ.

یادی ٨٠ ساڵەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، تەنیا ئاهەنگێک نییە بۆ مێژوو، ساتێکی ستراتیژییە بۆ پێناسەکردنی داهاتوو. توانای حیزب بۆ تێکەڵکردنی شەرعیەتی مێژوویی خۆی لەگەڵ ستراتیژییەکی مۆدێرن، گشتگیر و واقیعی، ڕۆڵی ئەو حیزبە لە گۆڕانکارییە سیاسییەکەدا دیاری دەکات کە درەنگ یان زوولە داهاتووی ئێران.

ئەگەر حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە بەرەنگاربوونەوەی ئاڵنگاریەکان سەرکەوتوو بێت، لە تێکەڵکردنی شەرعیەتی مێژوویی خۆی لەگەڵ ستراتیژێکی مۆدێرن و واقیعی، ئەو حیزبە دەتوانێت ببێتە یاریزانێکی ناوەندی لە داڕشتنی دیمەنی سیاسی داهاتووی ئێران.

سەرچاوە: دیواری فەیسبووکی نووسەر - ڕێکەوتی: ١٤ی ئاگۆستی ٢٠٢٥

سەرچاوە Serchawe

لە یادی ٨٠ ساڵەی دامەزرانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستاندا

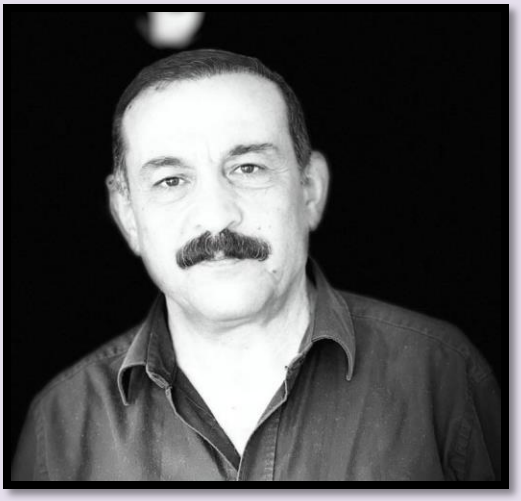

خالید حەسەن پوور

حەق وایە دوای هەشت دەیەلە تێکۆشانی ئەو حیزبە، ئاوڕێک لە هۆکارەکانی نفووز و پێگەی جەماوەری ئەو حیزبە بدەینەوە . ئاوڕدانەوە لە ڕابردوو و ئێستا و داهاتووی حیزبی دێموکڕات، بەبێ وەبەر چاوو گرتنی ڕاستییەکان و هەروها رەخنە و کەمایسییەکان، ئەو دەرس و ئەزموونەی کە پێویستە بۆ داهاتووی دێموکڕات لێی دەرکێشین، لێی دەرناکێشرێ . بۆیە هەوڵدەدەم بەکورتیشبێ لە سێ قۆناغدا لەسەر خاڵە بەهێز و لاوازەکان ڕاوەستەیێک بکەم .

قۆناغی یەکەم

دامەزرانی کۆمەڵەی ژێکاف لە ساڵی ١٣٢١ لە هەتاوییدا و پاشان سێ ساڵ دواتر دامەزراندنی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان، بێجگە لەویکە ئەو دوو ڕووداوە وڵامێک بوو بە نیزیکەی دوو دەیبە زەبروزەنگ، ئاسمیلاسیوونی زمانی و کەلتووری ڕەزاخان، دوو ڕووداوی مێژووکردیش بوون و وڵامێکیش بوون بە زەمان . هەم کۆمەڵەی ژێکاف و هەم حیزبی دێموکڕات لە هەناووی میلەتی کورددا لەدایک بوون . پاشان دامەزراندنی کۆماری کوردستان لە مەهاباد لە ٢ی ڕێبەندانی ١٣٢٤ ی هەتاوی، بە دەستی پێشەوا و سوارکردنی ئەو کۆمارە لەسەر سترۆکتۆری حیزبی دێموکڕاتی کوردستان، هەم مێژوویێکی پڕشەنگداری بۆ ئەو حیزبە تۆمار کرد و هەم بەردێکی سیمبۆلیکی لە نێوەڕاستی سەدەی بیستەمدا، کردە بنچینەی مێژووی خوێناوی و

بەشی پێنجەم

دوورودرێژی کورد لەو سەدەیەدا . لەو قۆناغەدا گەلی کورد، حیزبی دێموکڕات و پێشەوا قازی محەممەدی بەرعۆهدەی بەرپرسایەتێکی مێژوویی کردبۆوە کە، ئەویش ئەوە بوو; برامبەر بە سیاسەتی یەکسان سازی زمانی و نەتەوەیی ڕەزاخان هەڵوێست بگرێ و تەعبیر لە خۆی، زمان، کەلتوور و مان و مەوجوودیەتی خۆی بکا . بۆیە دەکرێ بڵێین لەو قۆناغەدا حەرەکەتی مێژوویی حیزبی دێموکڕات و گەلی کورد وەها تێکەڵ بەیەک دەبن کە، مرۆڤ نازانی لە کوێرا مێژووی حیزبی دێموکڕاتی کوردستانە و لە کوێشرا مێژووی گەلی کوردە . بە واتایکی دیکە; گەل حیزبە و حیزبیش گەلە!

قۆناغی دوهەم

دوای ئەوەی ڕێژیمی حەمەرەزا پەهلەوی لە ساڵی ١٣٥٧ی هەتاوی دەڕووخێ و حیزبی دێموکڕاتی کوردستان تێکۆشانی ئاشکرا دەست پێدەکا، ئەو حیزبە چیدیکە لە گۆڕەپانی سیاسی کوردستاندا وەک ساڵی ١٣٢٤ی هەتاوی حیزبێکی تاقانە نییە، بەڵکوو چەند ڕێکخراوی سیاسی دیکەش سەرهەڵدەدەن کە، بەشێک لەوان تەنانەت خۆییان بە ئاڵترناتیووی ئەو حیزبەش دەزانن! بەڵام ئەو جاریش دەگەڵ ئەوەی کێبەرکێی سیاسی لە برامبەر خۆییدا دەبینێ وگۆڕەپانە سیاسییەکە هاڵۆزە، کەچی ئەسپی خۆی لینگ دەدا و دەبێتەوە بە سوارچاکی مەیدانەکە . پاش شۆڕشی گەلانی ئێران دوو هۆکاری سەرەکی دەبنە هۆی ئەویکە حیزبی دێموکڕاتی کوردستان ببێتە خاوەن پێگەیکی جەماوەری گەورە . یەکەم; پشتبەستنی ئەو حیزبە بە ڕابردووی پڕ لەشانازی خۆی . دوهەم، ڕەچاوو کردنی سیاستێکی درووست و ئووسوولی واقعبینانە کە، ئەوە ببوە هۆی ئەویکە زۆربەی نیزیک بەتەواوی چین و توویژەکانی گەلی کورد پشتیوانی لێبکەن . بێجگە لەو دوو هۆکارە سەرەکییە، دوو هۆکاری یارمەتیدەری دیکەش هەبوون کە پاش شۆڕشی گەلانی ئێران کاریگەرییان لەسەر پێگەی جەماوەری حیزبی دێموکڕات هەبوو . یەکەمییان سیاسەتگووزاری لێهاتوانە و دووربینانەی ڕێبەرایەتی حیزبی دێموکڕات و لە پێش هەمووشیانەوە دوکتوور قاسملووی نەمر بوو . دووهەم هۆکاری یارمەتیدەری بۆ پێگەی بەرینی جەماوەری حیزب، هەبوونی ژوومارەیێک سەرکردەی کۆمەڵایەتی و کۆمەڵناسی حیزب، کە هەر کام لەوان پەیوەندیکی بەرینی جەماوەرییان دەگەڵ چین و توویژەکانی هەراوی کۆمەڵگای کوردستان هەبوو کە، ئەوانیش بریتی بوون لە دوکتوور قاسملوو، دوکتوور شەرەفکەندی، عەبدوڵای حەسەنزادە، کەریمی حیسامی، جەلیل گادانی، حەسەن ڕەستگار، هاشم کەریمی، حەسەن شیوەسەڵی، سەید ڕەسووڵی بابی گەورە، سنار مامەدی، نەبی قادری ....هتد و هەروها ژمارێک لە تێکۆشەرانی ڕێبەری کە ساڵها لە بەندیخانەکانی شای ئێراندا سەربەرزانە ڕاوەستابوون . دەگەڵ ئەوەی ڕابردووی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان دەورێکی گرینگی بۆ پێگەی جەماوەری و نفووزی ئەو حیزبە هەبوو و هەیە، بەڵام ئەگەر سیاسەتگووزاری ڕاست و درووست، واقعبینانە و هۆشمەندانەی ڕێبەرایەتی حیزب وەک فاکتەرێکی مەیدانی نەباییە، ڕەنگبوو دەور و کاریگەری حیزبی دێموکڕات بەو ئاستە نەگەیشتبایە کە، لە ساڵی ٥٨ دا، زیاتر لە ٨٥ لەسەدی دەنگی خەڵکی کوردستدا وەدەست بهێنێ . بۆیە دەکرێ بڵێین; دەوری سیاسەتگووزاری درووست و

سەرکردەی جەماوەری، کارتێکەرێکی زۆری لەسەر بەربەرین کردنی پێگەی جەماوەری حیزبی دێموکڕات هەبوە .

قۆناغی سێهەم

قۆناغی سێهەم دوای پاشەکشەی جووڵانەوەی چەکدارانەی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان و تیرۆری ڕێبەرانی سەرەکی حیزب دووکتوور قاسملوو و دوکتوور شەرەفکەندی دەست پێدەکا . ئەو قۆناغە کە بە سەختترین و دشوارترین قۆناغی ژیانی سیاسی حیزبی دێموکرات دێتە ئەژمار، حیزبی دێموکڕات تووشی جۆرها قەیرانی نێوخۆیی و ڕێبەری و لێکدابڕان دەکا کە، هەموویان بەرهەمی پاشەکشەی جووڵانەوەکە و حیزبەکە و ڕکوودێکی سیاسی بوون کە جووڵانەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان تێیدا دەژیا! پاشەکشە و ڕکوودێکی سیاسی کە حیزبی دێموکڕاتی کوردستان بۆ خۆی نەی خووڵقاندبوون، بەڵکوو بەرهەمی سەقامگرتووی کۆماری ئیسلامی لە هەموو ئێران بە گشتی و کوردستان بە تایبەتی بوو.

لە کارە هەرە باشەکانی کە حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێران لەو دۆخە دشوارەدا ئەنجامییدا یەکەمیان; وەسەریەک کەوتنەوەی باڵە لێکدابڕاوەکانی حیزب بوو کە، ئەو کارە بوو بە هۆی دڵگەرمی ئەندامان و لایەنگرانی حیزبو هەموو خەڵکی کوردستان . دووهەم; دەگەڵ ئەوەی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان هەموو کات خەباتی پێشمەرگانەی دژی کۆماری ئیسلامی بەڕەوا زانیوە و دەزانێ، بەڵام چوونکە لە ڕووی لۆجستیک و پشتی بەرەی شەڕەوە تێچووی ئەو شێوازە خەباتە لە ئێستادا زۆرە، حیزب لەو قۆناغەدا خەباتی سیاسی- جەماوەری بەرجەستە کردەوە و ئەولەویەتی پێداوە. بێجگە لەوەی ئەو شێوازە لە خەبات دەگەڵ بارودۆخی ئێستای حیزبی دێموکرات دەگوونجێ، خۆیلەخۆییدا پەیوەندی حیزبەکەش لە جاران زیاتر بە کۆمەڵگای کوردەوە گرێ دەداتەوە و، هەروها دەور نەقش دەداتەوە بە جەماوەری کوردستان.

دەگەڵ ئەوەی وەسەریەک خستنەوەی بنەماڵەی دێموکڕات و ڕاگرتنی ئالای حیزبی دێموکڕات لەو قۆناغە دشوارەدا کارێکی گرینگە، بەڵام بە سەرنجدان بە ئاڵوگۆڕەکانی داهاتوو، کێبەرکێی سیاسی و چالنجە سیاسیەکان، کافی نییە . دەپێشدا بۆ ئەوەی حیزبی دێموکڕات بتوانێ ئەو دەورە بگێڕێ کە پاش شۆڕشی گەلانی ئێران لە ساڵی ١٣٥٧ی هەتاوی گێڕای، بۆخۆی پێویستە وەک یەکەیێکی سیاسی ئینسجام و وەحدەتی سیاسی پتەوی هەبێ . گووزەر بۆ ئەو قۆناغەش، بەبێ پازدان بەسەر ئاسەواری لێکدابڕان و دەستەبەندییەکانی ڕابردوو سەخت و دشوارە . بۆیە حیزبی دێموکڕات پێویستە یەکێتی و یەکپارچەیی خۆی کە بەرهەمی لە خۆبردوویی و سینگفراوانییە لە نێوخۆییدا وەک بیلبیلەی چاوو بپارێزێ کە، ئەوش ئەو کاتە وەدیدێ کە پێوانە وەفاداری بە حیزب و گەڵ و لێهاتوویی بێ نەک بەسترانەوە بە فەرد! لەوەش گرینگتر لەسەر خەت بوونی حیزبی دێموکڕاتە بەرامبەر بە سیاسەتی کەلان و چارەنووسسازەکان و، سیاسەتگووزاری ڕاست دروست و لە کاتی خۆییدایە. بە واتایێکی دیکە "تحلیل مشخص از اوضاع مشخص ".چوونکە هوونەری حیزبێکی سیاسی پێشڕەوو دەویدایە بەر لەوەی

بەشی پێنجەم

ڕووداوێکی سیاسی ڕوویدا، پێشتر خوێندنەوەی واقعبینانەی بۆ بکا و، لە سیاسەتدا داهێنەری بکا، نەک وەدوای ڕووداوەکان کەوێ . ئەو دەورەییە لە ڕووی ڕێبەرایەتی کردنی جووڵانەوەکە بۆ حیزبی دێموکڕاتی کوردستانی ئێران گەلێک دشوارە، لەلایێک دوو ڕێبەری کاریزماتیکی وەک دوکتوور قاسملوو و شەرەفکەندی لێ تیرۆر کراوە و لەلایێکی دیکەوە، بەشێکی زۆری ڕێبەرانی جەماوەری کە پەیوەندێکی بەربڵاویان دەگەڵ کۆمەڵانی خەڵک هەبوو، یان کۆچی دواییان کردوە، یان بەساڵداچوون و بە کردەوە لە مەیداندا نەماوون . ئەگەر حیزبی دێموکڕات بیهەوێ لە بەرەوودابێ و جڵەوی خەباتی کۆمەڵانی خەڵکی بەدەستەوەبێ، پێویستیە لە هەموو توانا و زەرفییەتەکانی فکری نێووخۆ و دەرەوەی خۆی بۆ سیاسەتگووزاری کەڵک وەرگرێ.

سەرچاوە: دیواری فەیسبووکی نووسەر - ڕێکەوتی: ١٤ی ئاگۆستی ٢٠٢٥

کۆکردنەوەو ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

خەرمانانی ٢٧١٥ی کوردی = سێپتەمبەری ٢٠٢٥ی زایینی

سپاس و پێزانین

بۆ هەموو هاوڕێ و دۆستان بۆ نووسین و ئامادەکردنی وتار، وتووێژ و بابەتەکان.

دەستتان خۆش و هەروا قەڵەم ڕەنگین بن بۆ گەل و نیشتمان.

ڕەحمان نەقشی

سەرچاوە
Serchawe